LAURENŢIU FULGA
Salvaţi sufletele noastre
Editura Eminescu
LAURENŢIU FULGA

Estetă biografii care se desfăşoară la lamina zilei, sub semnul matematicii istoriei şi al legilor naturii. Dar există şi biografii pe care istoria nu le poate înregistra, oricât de autoritară şi de sagace ar fi; ochiul care să le constate rămâne orb, măsura care să le cuprindă sa dovedeşte oscilând între limită şi paradox.

Tocmai acestea din a doua categorie m-au interesat întotdeauna, fiind singurele, se pare, a căror raţiune sunt capabil s-o cercetez. Cine să răspundă însă la întrebarea dacă lucrul făcut a meritat, nu a meritat? Poate că Şinele nostru nici nu vrea altceva de la noi, decât să-l înfruntăm fără a ne teme de răspunsurile lui. Restul, tot Noica zice, este „devenirea întru fiinţă”.

LAURENŢIU FULGA
Salvaţi sufletele noastre
ROMAN]
Cu o prefaţă de MIRCEA ZACIU
Editura Eminescu
BUCUREŞTI, 1984. PIAŢA SCINTEII*
Marea trecere

„*Murim de infinite ori mai dureros decât se constată clinic*.”

SlNT CĂRŢI DESPRE CARE MĂ DECID CU MARE dificultate să scriu. Ele sunt *scrise*, îmi zic, şi comentariul critic îmi apare nu o dată derizoriu. Mai e şi fiinţa autorului în joc, relaţia mea afectivă – mai precis – cu acea fiinţă, încât cel mai greu m-am hotărât să glosez pe marginea textului unui autor-prieten, cu senzaţia de a viola

pactul de neagresiune al unei intimităţi. Ciudăţenie, probabil, ţinând doar de propria mea „fire”; mi-am reproşat (şi mi s-a reproşat, poate, tacit) de a nu mă fi exprimat despre scriitori apropiaţi sufleteşte şi în gânduri, sau că am făcut-o târziu, cu un imens efort, numai de mine ştiut. Un cronicar ideal, mă gândesc uneori, ar trebui să se ţină departe de viaţa literară, de plasma ei sentimentală, lucru desigur imposibil cită vreme criticii nu trăiesc retraşi în vreo lamaserie (oricât, mulţi ar dori-o!) şi totodată idee „ridicolă” azi, ca tot ce-şi trage umilinţa din candoare. Am retrăit acest aparent paradox în cazul noului roman al lui Laurenţiu Fulga – *Salvaţi sufletele noastre* – (Ed. Eminescu, 1980). S-a întâmplat să cunosc câte ceva din „istoria secretă” a editării acestei cărţi, factor incitant pentru curiozitatea criticului profesionist. Şi totuşi, lectura înainta cu neprevăzute opinteli, pagina era abandonată şi reluată la mari intervale, cu o jenantă inapetenţă. Cu puţină disciplină, o cronică de serviciu se putea totuşi produce, s-au şi publicat câteva, dar tocmai ideea unei asemenea „poliţe” mi-a repugnat. A trebuit să trec printr-un tragic accident biografic pentru a fi ispitit să reiau citirea, ducând-o de astă dată până la capăt, dintr-un răsuflet. Mirat, un tânăr confrate, văzându-mă cu volumul pe masă, m-a întrebat dacă o atare carte era, în ocurenţă, cea mai potrivită stării mele sufleteşti. Pusă cu bună-credinţă, nedumerirea nu mă jignea, cerând un răspuns la fel de sincer: o comunicare secretă se crease neprevăzut între cititor şi materia cărţii, condiţie a unei terapeutici. Şi mai era ceva: abia acum *înţelegeam*, peste piedicile anterioare, patetica emoţie subterană a textului. Ea ţine în primul rând de ideea, exprimată la un moment dat de personajul-cheie al romanului, că ieşirea din fiinţă se face prin infernul memoriei, suferinţă morală, incontestabilă *clinic*, mult mai intensă decât durerea fizică, dar şi vamă obligatorie a „mântuirii”.

Imaginaţia arhaică a lumii a creat acest mit, al derulării existenţei şi faptelor noastre în Clipa supremă, din care folclorul românesc, ca şi unii mari scriitori

(Sadoveanu, Agârbiceanu, Arghezi, între alţii) au extras conotaţii moral-filosofice la liziera dintre păgânism şi creştinism. Confruntarea cu motivul de largă circulaţie universală al unei „ars moriendi” este de altfel familiară întregii creaţii a lui Laurenţiu Fulga. Explicabilă biograficeşte, cu o prelungire a firelor experienţei în planul meditaţiei, ea se organizează într-o constantă a prozei sale, eros, moarte, creaţie fiind atrase recurent de un tropism ai fantasticului. Bănuiala unei repetiţii e totuşi exclusă: unghiurile de abordare se modifică necontenit, ca şi situaţiile epice, conflictuale, modalităţile narative, ba chiar soluţiile reflexive sint mereu altele. în *Salvaţi sufletele noastre* aceeaşi „fascinaţie” acţionează în straturile profunde, dar accentul unei exasperări, mult mai apăsat retoric, cit şi ineditul figuraţiei umane, genericul ei simbolic – cu repercusiuni asupra epicului – aduc un incontestabil coeficient de noutate. El se lămureşte oarecum *ă rebours*, într-o dialectică a „sfidării” şi a „iluminării”, incertă ca şi aceea dintre „învingător” / „învins” în confruntarea liminară; sau, cum însuşi autorul rosteşte dilema fundamentală în frumoasa frază ce încheie romanul: „Nicio mirare că nu este cine să ne răspundă la întrebări, atâta vreme cât nu mai avem cui adresa întrebările noastre...”. Suspensia marchează de fapt timbrul unei disperări, care e a autorului, cum întreg ultimul capitol, cu tenta „neutră” a relatării concluzive, aparţine aceleiaşi *voci*, instituite într-o dublă replică: la „iluzia” că artistul îşi poate supravieţui prin Operă, sau că arta ar mai putea „salva” lumea (buldozerele distrug baraca-atelier a eroului-sculptor, sfărâmându-i lucrările; el însuşi exprimase în „rugămintea de pe urmă” femeii iubite: „Distruge tot, nimic nu merită să mai rămână după mine”); şi, în egală măsură, celeilalte „iluzii”, rostită de Rafael, a luminii ce ne însoţeşte peste marele „prag”, cumulând „toate câte au căpătat viaţă prin noi, cât am fost în viaţă – pomii ce i-am sădit, şi zidirea ce am zidit, fântâna ce am săpat şi tâmpla de biserică pe care ne-am semnat, cărţile pe care le-am scris şi opera de tot felul pe care am ridicat-

o, îngropând în ele sudoare şi suflet...”.

în orice ipostază a ei, credinţa (într-o formă a supravieţuirii) e pusă în cauză, dizolvată în echivocul întrebărilor „fără răspuns”, situându-l pe scriitorul nostru într-an alt stadiu (faţă de romanele precedente), mai legat de o filiaţie eminesciană şi măcinat de incertitudinile, oricât ar părea de ciudat, lui Arghezi. Căci dincolo de marile distanţe stilistice, afinităţi secrete îl apropie de poetul *Psalmilor*: teroarea metafizică din *Duhovniceaşcă* (nu e Rafael acel „Cine-ştie-cine, care vede cugetele toate”?); relaţia dintre Heronim-Sculptorul şi Arghira (Statuia şi Femeia) nu reface dilema creatorului din *Aleluia*?; ideea teribilei judecăţi nu e şi în avertismentul din *Morţii*, în *Flori de mucigai*?; până şi sâmburele epic, cu altă dezvoltare, fireşte, nu trimite către *Cântec mut*? În romanul lui Laurenţiu Fulga, protagonistul, Heronim, un artiat-sculptor cunoscut, zace în rezerva de spital, condamnat de o boală ce nu iartă, conştient de iminenţa morţii chiar dacă chirurgii hotărâseră, smulgându-i consimţământul, o intervenţie fără şanse „în faust”. În noaptea dinaintea operaţiei, un straniu personaj, pretinzând a-i fi vecin de salon şi că numele lui e Rafael, pătrunde la Heronim şi-i oferă „evadarea” din spital, şansa unei „călătorii” într-un timp, un spaţiu şi o geografie echivalente cu „libertatea absolută”. În vreme ce cuplul goethean părăseşte clinica, începându-şi „goana prin necunoscut”, Arghira, „Femeia lui Heronim”, caută cu disperare o ultimă întâlnire cu bărbatul iubit, iar un obscur gazetar, Ionescu („un om de nimic”), primeşte dispoziţia telefonică insolită de a redacta necrologul sculptorului. Romanul acesta e: intersectare a deambulării fantastice a lui Heronim-Rafael şi a celei *reale*, a Arghirei (tragică în lamentoul ei) şi a lui Ionescu (umil-grotescă), fiecare încercând de fapt re-găsirea unei *identităţi*.

Pătrundem astfel într-un univers dublu, cu graniţele nesigure între oniric şi realitate, memorie halucinantă a trecutului şi echivoc al prezentului. Călătorie iniţiaticâ („lungă şi cu destule ocolişuri”, avertizează Rafael), pe

parcursul căreia Heronim e obligat să se desfacă dintr-o „captivitate (a propriei existenţe), să iasă din iadul memoriei, purificându-se înaintea contopirii cu o Conştiinţă supremă. Ideea drumului străbătut de Heronim-Rafael alunecă astfel pe nesimţite de la ispita „evadării" către semnificaţiile adevărate, succesive, de revelaţie a sinelui, convocare la un *dialog* al morţilor apropiaţi, confruntare cu propriile sale culpe, uitate, ascunse, disimulate sau ignorate. Sunt în acest plan al epicului din *Salvaţi sufletele noastre* pagini memorabile, cele mai zguduitoare, unde Heronim are revelaţia „zonelor de existenţă", întâlnindu-se cu copilul ce fusese odinioară, cu Mama – simbol al imensei dragoste ce încearcă zadarnic să ne ocrotească şi să ne salveze – cu imaginea Tatălui – „imago**, a unui prim Judecător care nu poate ierta vina unei trădări a sumisiunii şi,,datoriei" – cu Soldatul ucis din vina eroului, cap de serie al celorlalte erori comise mereu din frică şi laşitate: Fata moartă, Preotul întemniţat, prelumd asupră-şi „păcatul"* ilustraţiilor Sculptorului la textul biblic, trădarea propriei vocaţii, compromisul, ratarea. Singura compensaţie, amăgitoare în cele din urmă, e refugiul erotic, unde dragostea Arghirei şi impulsul creaţiei autentice încearcă o răscumpărare a culpabilităţii. Tehnica narativă a diverselor nivele alternează persoana a IlI-a (neutră) cu persoana I, a confesiunii directe, dar şi cu a Il-a singular, într-un discurs dialogal combinat uneori în cuprinsul aceluiaşi pasaj, violând câteodată însăşi sintaxa clasică a frazei epice. Astfel, Heronim e văzut când „dinafară**, de o prezenţă auctorialâ, când din intimitatea monologului, el însuşi naratorul, când reconstituit din controversa dialogului „celorlalţi**: Rafael-Mama, Mama- Tatăl, Arghira-Rafael ş.a.m.d. Confesiunea se converteşte în discurs, evenimentul trece în comentariu filosofic. parantezele, implicările replicii în structura înşelător narativă, imprimă textului ritmul lui febricitar, confuz cu premeditare, sugerând, într-o goană de flashfcack-uri indiferente la ordinea „cronologică**, tensiunea crescândă a

„descărcării**, apropierea de o „margine a cunoaşterii**. Este aici şi maniera ce pândeşte proza lui Laurenţiu Fulga, a unei diluări prin discursivitate a povârnirii într-o retorică parazitar comentatoare. Sunt acele „piedici** de lectură, despre care pomeneam la început, de tipul intruziunii unui lexic specios: „receptă**, „receptare** (verbe cu o stridentă frecvenţă), „metasimboluri", „modalităţi magice**, „mecanica lumii lăuntrice**, „proto-plasma inexistenţială** ş.a., sintagme disonante în fraza epică, fie ea şi la persoana I. Sau câteva pasaje unde sondajul psihologiei abisale se colorează cu echivalenţe nefericit alese: „omul simţi pe pielea lui agitaţia materiei din jur, furnicarul atomilor smulşi din legitatea lor încremenită şi aruncaţi unul împotriva altuia, să se ucidă între ei, să-l înnebunească la rându-i pe omul care se simţise atât de bine singur**; sau „memoria i se declanşă astfel brusc, ca sub presiunea unei fierberi ce nu mai suportă pereţii ermetici între care are loc şi când pereţii se fac ţăndări iar apa năvăleşte îr clocot otrăvit toate spaţiile de linişte ale conştiinţei" ş.a. Asemenea stângăcii surprind la un prozator consumat, singurul lor „pretext" invocabil fiind – în glumă, fireşte – sugestia temperamentală a protagonistului: Heronim trimite (dar nu numai aci) la marele,,doctor" al teologiei, bănuit a fi rămas, în vehemenţa retorică şi pasiunea elocinţei creştine, totuşi un „ciceronian".

Dincolo de asemenea carenţe stilistice, nu putem face abstracţie de opţiunea simbolică a numelor, menite să creeze o dimensiune simultan concreta-abstractă a fibrei personajelor. Aici, da, procedarea -- mai veche în proza lui Laurenţiu Fulga – oferă spaţiu liber reflecţiilor şi sugestiilor, într-un savant joc al siglelor. Căci, dacă prima tentaţie a lecturii e aceea de a apropia un posibil model Faust-Mefisto (Rafael e în prima sa apariţie Ispititorul, cel ce, propunând „evadarea", avertizează şi asupra unui „pact" primejdios), sensurile ulterioare se amplifică, ducându-ne mult mai departe. „Eu nu sunt decât însoţitorul", spune, rezervându-şi deocamdată simpla

funcţie de a „.deschide” celuilalt „drumul”, asumându-şi aparenta identitate a unui înger de pază. Deocamdată, deoarece ipostazele se convertesc curând în reversul lor, de „acuzator” şi „judecător”, ca un mesager sau un exponent *ad-interim* al marelui judex. *El* provoacă fiecare întâlnire şi tot *el* îl obligă pe Heronim (dar şi pe ceilalţi) la destăinuirea definitivă, totală. Iar confesiunea nudă, renunţând la orice omisiune reticentă, capătă în cele din urmă valoarea unei „vindecări” dc trecut, a, purificării. în acest sens, Rafael e şi îngerul exterminator al imaginarului freudian, dar şi îngerul biblic din capitolul apocrif despre Tobit şi cel din Apocalipsă. „însoţitor”, ca şi în fantezia arhaică, a fiului lui Tobit, protejându-i peripeţia, taumaturg al Sarei de obsesia ei diabolică, dar şi unul din cei şapte arhangheli din preajma supremei slave. însuşi numele său, din ebraicul *Reja'el*, se traduce prin „Domnul a vindecat”, de unde şi rolul său cathartic în durerosul periplu al revelaţiilor lui Heronim. La rândul său, acesta ne sugerează o dublă relaţie arhetipală: una, eminesciană, căci asemenea lui Ieronim din *C^zara* (ea însăşi o posibilă replică a aceleia), Ieronim e „alesul'* învestit cu chemarea Creaţiei, Erosului, Morţii; cealaltă, descinzind dintr-o tradiţie hagiografică, evocă în multiple sensuri figura lui Heronymus: aceleaşi antecedente ale unei biografii „scandaloase în contradicţii**, o similară sete a „călătorului** şi sihastrului, tortură a Creaţiei, meditaţiei dar şi a senzualităţii, luptă continuă cu „duşmanul interior**, vehementă nevoie a lepădării de sine. Amândoi stau sub semnul *tentaţiei* şi al *redempţiunii*; chinovia unuia îşi are corespondentul în recluziunea ultimă a rezervei de spital a celuilalt; pustia în mijlocul căreia se desfăşoară drama Cunoaşterii sfântului răspunde golului dintre viaţă şi moarte în „spaţiul** romanului. Cei doi' Heronimi sunt la fel sfâşiaţi între rebeliunea cărnii şi penitenţă, drumul lor urcă spre aceeaşi judecată, intersectat de retrospecţiile vechilor culpe. Astfel ne este reprezentat în numeroase viziuni picturale celebre, de la Dominichino la Ribera, Wohiiemuth, Diirer ş.a. personajul eclesiastic, iar tehnica

narativă din *Salvaţi sufletele noastre* aminteşte poate vestitul retablu de la Fiesole, atribuit lui Fra Angelico: portretul se prelungeşte în cinci „deschideri** spre evocarea unor episoade biografice premonitorii. Laurenţiu Fulga introduce la rându-i în haotica rememorare a Călătoriei lui Heronim asemenea popasuri, ca nişte „predeâla" exemplare: moartea soldatului, Fata înecată, patima Arghirei, jertfa Preotului, nevoia justificării în faţa umbrelor Mamei şi Tatălui... Adică „vinile** succesive, a căror dezbatere îl apropie tot mai mult de limpezirea unei *identităţi*.

Există însă o suferinţă-remuşcare ce tulbură în cele din urmă ordinea unui topos al „modelului**: marea Vină a lui Heronim către sine, altă relaţie, profund implicată în istoricitate, a Artistului cu Lumea. Situată în partea a doua a romanului, ea prilejuieşte autorului cele mai crâncene pagini. Rana e mai proaspătă, ea afectează intimitatea vitală a Artistului, ultima sa iluzie: în supravieţuirea prin Operă. Or, dacă şi până aici Heronim sângerase pentru erorile lui provocate, fiecare, de frică şi laşitate, acum aceste dimensiuni individuale se instituie în dominantele „lumii" în care sculptorul încearcă să-şi realizeze creaţia. Şi sub a cărei (o)presiune caracterul său friabil n-avea cum să reziste. În memorabilul dialog cu umbra Mamei, glasul nesfârşitei iubiri nu-şi poate reprima acest diagnostie-avertisment: „Tu niciodată n-ai ştiut ce vrei, Băiete, n-ai avut o lege a ta pe care s-o urmezi neşovăit, ţi-ai ales idolii după cum bătea vântul, o dată rozi, altă dată albaştri, epoca ai traversat-o şleampăt şi în cârji, iar mai-marilor tăi te-ai închinat cu evlavie de rob, teribil ce aş dori să văd care dintre ei va ridica degetul în favoarea ta, aşa o să-ţi fie şi Viaţa de Apoi, de slugă, mereu cu şira spinării plecată şi schimbându-ţi credinţele de om ca pe cămăşile murdare, eu nu aşa am visat să fii şi *nu pentru asta ţi-am dat numele pe care ţi l-am dat*... (subl. ns.). Heronim („alesul") şi-a trădat numele (= destinul), în vălmăşagul postbelic el se lăsă târât, jefuit până la a deveni, într-o inversare a semanticii, cel „ales" pentru a fi victimă. Dacă la începutul

romanului atmosfera era voit imprecisă, nedeterminată clar istoriceşte, cu accente altfel dispuse, cadrul *real* al parabolei se precizează treptat: războiul, simţit de Heronim ca o imensă crimă a tuturor, dezertarea, dispariţia, moartea aparentă, toate au o motivaţie nu numai moral-psihologică; dar când eroul încearcă asumarea unei noi existenţe, sub o altă identitate, a Artistului, el se izbeşte de o vreme stăpânită de moartea valorilor, degradare, confuzie, arbitrariu. Heronim nu realizează la început noua sa condiţie: fericit pur şi simplu că „există", lipsit de orice „apetit pentru istorie". Timpul i se arată dintr-o dată ostil (v. întreaga p. 171), „pedepsindu-l" întâi cu brutala trezire la adevăr: „Valorile – binele şi răul, adevărul şi minciuna, sacrul şi profanul, eternul şi nimicul – toate amestecate în acelaşi cazan, fără discernământ, pentru a nu se mai alege în veci o valoare de alta, un fel de leşie filosofală din care urma să fim serviţi cu linguriţa până la saţietate şi după care am fi devenit de o seamă, adică vierme lângă vierme, pe măsură foarte exactă, negare absolută a însăşi ideii de om". Spaimă la început „metafizică", tradusă curând în cel mai violent plan al concretului: „sentinţele curgeau cu nemiluita pe principiul că-i de preferat să osândim o sută de nevinovaţi decât să ne scape adevăratul vinovat"; delaţiunea e în floare, imperiul fricii şi al terorii se insinuează ca o ceaţă sufocantă. Excepţională e, în acest sens, scena de la circiuma dubioasă unde Heronim îl întâlneşte pe Ionescu (martorul mincinos de odinioară al falsei înmormântări), prin forţa virulentă a racursiului unei întregi epoci. Şi din nou, frica, laşitatea îi dictează protagonistului o strategie a erorii: întâi, renunţarea la Arta proprie prin disimulare şi fugă (sculptorul optează pentru umila condiţie a cioplitorului de monumente funerare la poarta unui cimitir); apoi, aproape nesimţit, alunecarea, în compromis, obosita *cedare*. Artistul ia, în doze bine calculate, undeva, pilula *Murti-Bing* şi sfârşeşte – ca în vestitul eseu al laureatului Premiului Nobel Czeslaw Milosz – în postura „Ketnamului estetic". Despicare

dramatică a personalităţii, încercare tragică de a se „răscumpăra” printr-o Operă secretă: grupul statuar al „Oamenilor în faţa plutonului de execuţie”. în această ultimă „predella” a eroului, numai două personaje îl mai asistă, amândouă figuri generice, insinuate decisiv în ultimul act dinaintea deznodământului: Arghira (=„argintul”, lamura Erosului), şi(Ionescu (omul precar, hăituitul care acceptă să devină hâituitor). Evident, ultima eroare a lui Heronim avea să-l coste fărâma de libertate iluzorie: denunţat, arestat, anchetat (aci, unul din cele mai bine scrise capitole), el avea să fie „uitat” fără judecată timp de patru ani într-o celulă de închisoare. Rememorându-şi acest episod (vorbindu-i despre el lui Rafael, adică „ursitei” proprii, căci îngerul nu e în cele din urmă decât memoria-conştiinţă), Sculptorul renunţă la orice eufemisme ale inciziei: „Şi iată, Rafael, că nu le-am scăpat, şi abia acum capăt conştiinţa că în realitate suntem simple lighioane minuscule sub focarul unei imense lupe de urmărire, urmărire tacită şi permanentă, şi că operaţiunea se desfăşoară metodic şi riguros, dar şi cu viclenie şi cinism, eşti lăsat pentru un timp liber din laţ, de pildă să lucrezi pentru cei care te cumpără, sau să ciopleşti monumente funerare neutre, sau să-ţi dai sufletul, cinstit, pentru Grupul statuar de oameni în faţa plutonului de execuţie, sau să-ţi pierzi vremea prin cârciumi, cu târfele de gât şi la taifas cu toţi vagabonzii – tu cu conştiinţa că eşti liber, ei (aceia care te urmăresc din umbră) cu conştiinţa că le aparţii, vinovat-nevinovat, minunatule Rafael, tu nu crezi că din această condiţie nu se poate ieşi?”.

Sau, poate, atunci, moartea rămâne unica izbăvire a Artistului, fie şi cu riscul nimicirii – odată cu el – a Operei, spulberată de buldozerele dispreţului? Carte amară, a desfacerii de orice amăgire, de orice „speranţă”. Şi nu e semnificativ că singurul personaj care „speră” în ceva (măcar într-o răsplată) e, în *Salvaţi sufletele noastre*, măruntul Ionescu, martorul mincinos, delirantul scrib de necroloage, delatorul cu „remuşcări”? Concluzie

coincidentă cu reflecţia unui filosof român dintr-o recentă carte a sa: „Speranţa e forma *normală* a delirului”, dar răsturnată astfel: „Disperarea e forma *normală* a lucidităţii”...'

MIRCEA ZACIU

Cu cărţile pe masă (Cartea Românească, 1981)

Nu cine eşti interesează, ci care-ţi este şinele. Căci şinele tău e mai vast decât tine şi adevărul tău devine, într-un sens, dezminţirea ta. Iar şinele, care a rupt cercul eului, este întotdeauna susceptibil de lărgire, ca fiind orizontul mişcător în care te adevereşti în adânc.

JVOIC4

Această carte se dedică memoriei Mamei noastre dinţii – Ecaterina Mamei noastre de-a doua – Sofia Surorii noastre – Alexandra Fratelui nostru – Stelian Tatălui unic – Tudor Soţiei noastre asemeni – Elisabeta pentru a-şi fi dat, fiecare, partea de lacrimă şi de vis la determinarea destinului nostru, aşa cum se arată el azi.

Laurenţiu FULGA

DA, CRED CA E TIMPUL SA MĂ GRĂBESC, DIN avalanşa semnelor care m-au asaltat în ultima vreme am reţinut câteva avertismente fatale, trebuie să iau Morţii înainte. Semne care privesc destinul Arghirei şî destinul pietrelor cioplite de mine, semne despre destinul propriei mele vieţi. Atât de frecvent şi atât de intens repetându-se, nici refugiul în somn să mi-l respecte, încât mi-apare cu neputinţă să le mai deosebesc pe unele de altele, ce moarte m-ar ameninţa mai amarnic – a Arghirei şi a pietrelor cioplite de mine, sau a mea însumi?

Paradoxal, dacă nu chiar absurd, că mă gândesc la aşa ceva chiar sub imperiul orei mele de naştere, sub obsesia ei. A orei, precizez, fiindcă eu totdeauna am pus ora de naştere a cuiva în relaţie ocultă cu ora morţii sale. încărcătura celei dinţii, indiferent de fiinţa pe care o lansează în lume, de stirpe nobilă sau dimpotrivă, cuprinzând şi germenele inefabil al orei de pe urmă. Ca într-o ecuaţie cu termeni foarte precis matematici, printre care numita oră se strecoară ca o umbră criminală care-şi

cunoaşte bine raţiunea şi limita duratei. Amândouă, sigur, determinate de acelaşi joc misterios al stelelor sau de aceeaşi frenezie demenţială a materiei, care o dată acceptă să ia formă de om, căreia altă dată îi este silă de om, ce spirit autarh programează respectivele ore şi potrivit cărei legi?

Dar asta, în cazul meu, nu mai prezintă niciun fel de Importanţă, cine – ce?, prea târziu ca să mă leg de această întrebare şi cu atât mai târziu ca răspunsul să rezolve ceva. Conţinutul grabei care mă preocupă acum îşi are sursa în adâncul biografiei mele spirituale, în acea groapă fără fund a fiinţei mele secrete, de unde şi presimt că se năpustesc asupra mea cumplitele semne despre care vă vorbesc. De-aceea şi îndrăznesc să implic între termenii Timp-Moarte, ca fundamentali, singura necunoscută pe care am ignorat-o fără drept de apel şi care se cheamă Conştiinţă. Fără îndoială că-i răzbunarea ei, căţeaua, şi tocmai fiindcă ani întregi am ţinut-o în lanţ şi am sfidat-o, cum a aşteptat, nemernica, să mă vadă azi la pământ şi să se repeadă asupra mea!

Are ea faţă, are ea glas, urmează ea vreo logică, se vrea ea părtaşă la năpastele noastre, sau nu este decât lumina secundă a propriei noastre vederi reale, dublul nevăzut al propriului nostru contur, prin care ne şi anunţă apropierea de un anume prag şi fără de care nu putem trece pragul Dincolo?

Nu atât deci uzura fiinţei mă tulbură (pe asta o pot îmblânzi cu medicamente sau cu resemnare), cit arbitrariile nefaste la care constat de la o vreme că-mi este supusă Conştiinţa. Tocmai ea, grozava şi virtuoasa, legatara binelui şi legatara ordinii, oarba şi indiferenta, asistându-mă fără să crâcnească o viaţă întreagă de om, înre;

gistrând şi tot înregistrând, cu aplicaţie de contabil, eâte mizerii şi eşecuri se pot aduna într-o viaţă de om, poate chiar şi jubilând pe seama mea de cite ori preferam binelui – răul şi de câte ori preferam ordinii – dezordinea,

ce credit să-i mai acord eu acum acestui martor implacabil? Nu ştiu, este ca un ochi care s-a deschis deodată asupra mea şi care stăruie asupra mea cu o privire de gheaţă, fără odihnă şi fără să clipească, nimic nu-i uman în luciul privirii sale, ce aşteaptă oare de la mine? Şi nimeni la care să apelez ca să-mi răspundă – este ea salvarea, ce este ea la urma urmei, care mai ales pe pragul ultimei ore nu te iartă şi care, cu atâta încruntare şi întunecare, se recomandă Conştiinţa ta?

Mă conving, astfel, că din chiar sfera ei magică, incontrolabilă, îmi vin aceste semne alarmante şi că tot ea, cea dinţii, înregistrează, cutremurată, asaltul semnelor exterioare. Şi constat, astfel, că am devenit un fel de teritoriu de război al forţelor denumite convenţional Dumnezeu şi Diavol, dacă se admite că omul n-a cunoscut şi niciodată nu va cunoaşte alte forţe cărora să le fie aservit prin destin. Lăsând la o parte faptul că eu n-aş avea dreptul, crescut şi educat într-o anume filosofie, nici să-i accept în vocabularul meu de fiece zi, darămite şi să demonstrez că există, că sunt legaţi pe vecie prin pact de alianţă şi că omul le va fi pe vecie victimă! Dar aş putea, la fel de bine, să-i denumesc nu, arhetipal, Dumnezeu şi Diavol şi pe fiecare adaus celuilalt, monstruoasă arătare cu faţă şi revers ale aceluiaşi tot, ci cu simple numere ale infiniţi iui pitagorian. Dar vă rog să recunoaşteţi că nu s-ar schimba nimic, relaţia dintre aceştia şi om, sau invers, aifi la fel de tragică, respectabila Conştiinţă nu ne-ar absolvi mai uşor.

Fapt pentru care îmi şi refuz azi, mai ales azi, orice prejudecăţi sau superstiţii posibile, nu vreau să-i mai acord orei mele de naştere decât semnificaţia unei întimplări dintre cele mai banale. Zadarnic mi-aş ţipa către omenire desperarea şi zadarnic i-aş cerşi omenirii să determine în favoarea mea ceva senzaţional – Ascultaţi, există în România un amărât de cioplitor în piatră, pe numele său Heronim, se află pe patul unui spital în ajunul unei operaţii decisive şi s-ar putea să piară, dar nu pentru asta vă solicită el să convocaţi de urgenţă un conclav de somităţi

mondiale, ca să-l ajute să nu piară, ci sâ-l apere de Conştiinţa lui care se pare că a ajuns teritoriu de război al forţelor denumite Dumnezeu şi Diavol, şi asta este mai teribil dccât!, nu, zadarnic, tăcerea care mă înconjoară în acest spaţiu limitat la doar câţiva metri pătraţi şi care seamănă tot mai mult cu o celulă de închisoare, fără putinţă de evadare, tocmai fiindcă este totuna cu antecamera veşniciei, o astfel de tăcere mi-este suficientă. Să se datoreze însă asta doar faptului că-n primul rând am îmbătrânit sufleteşte, m-am sclerozat sufleteşte, sau faptului că nicio minciună, oricât de orgolioasă şi de efemeră, ca toate de până acum, n-ar mai reuşi să-mi vindece rănile câte le am pe Conştiinţă, încă deschise, ori să-mi dea iluzia că n-am murit de tot?

Parcă voi, oamenilor din toată lumea, n-aţi avut niciodată senzaţia, descoperindu-vă deodată îngrozitor de singuri, fără acces la nicio umanitate şi în afara oricărei istorii, mai bine zis – aruncaţi în afara istoriei, că v-a şi înghiţit neantul şi că aţi devenit o simplă idee rătăcitoare prin pustiul eternităţii? Şi rogu-vă, răspundeţi, pe voi vă întreb, pietrelor cioplite de mine, şi pe tine te întreb, Arghira, care lor le-ai fost spiritul primordial iar mie – femeia divină, răspundeţi – ce se petrece cu voi, dacă mai ales voi v-aţi întors faţa de la mine şi dacă mai ales voi v-aţi lepădat de mine la această oră de cumpănă grea, de ce?

Şi totuşi nu se poate ca în toată lumea asta care a şi început să se îndepărteze de mine, cu care greu de spus când voi mai fi în acord, nu se poate să nu existe cineva care să mă recepteze, căruia şi numai pentru fulgerarea unei clipe numele meu să-i spună ceva, care să dorească real să comunice cu mine, căruia să-i fiu cu adevărat necesar! Dar cine eşti şi ce faţă de om ai, ce nume de om porţi şi unde te ascunzi, de ce nu te văd şi pentru ce nu te aud, spune – exişti sau încă o dată mă înşel?

Este ora douăsprezece noaptea, ora la care astrele Intră în altă conjuncţie cu Dumnezeu, oricum – cel puţin astrele care ne reprezintă – pe mine, pe Arghira şi pietrele cioplite de mine – ar trebui să intre într-o conjunctie a

seninătăţii sau, de ce nu?, chiar a euforiei demente, dar iată că astrele se tulbură şi gem de neştiută durere, iar eu tot nu am somn…

2

Privirea, atunci, îi rămase aţintită pe mişcarea uşii dinaintea lui – Cine poate să fie, şi încă la ora asta? Uşa se deschidea cu o încetineală exasperantă, aproape ireală – Doamne, şi dacă Arghira l-a cumpărat pe paznicul spitalului şi a reuşit să se strecoare aici, să nu mă lase singur mai ales în noaptea asta? Cum sta în capul oaselor, proptit între pernele mari şi înalte cât tăblia patului, Heronim se trezi aţintind-o holbat. Dar nu atât această mişcare dureros de insesizabilă, fără pic de zgomot, îl deruta, cât imposibilitatea de a-şi aminti dacă în structura acelui perete djnaintea lui se va fi aflat vreodată o uşă, capabilă să se deschidă şi să se închidă, sau chiar materia peretelui se desfăcea în două, potrivit unor legi mai presus de înţelegerea lui, ca să lase loc de apariţie cuiva. Fiindcă în cadrul acelei despărţituri din perete, indiferent ce ar fi fost, uşă ori simplă detaşare a materiei, Degeaba am sperat că-i Arghira, nu-i Arghira!, apăru într-adevăr un om.

— Numele meu este Rafael şi de zece zile ocup rezerva de-alături, te deranjez?

Heronim avea toate motivele să fie intrigat, omul n-arăta că ar face parte din categoria pensionarilor de spital – Pentru ce, Dumnezeu, s-o fi internat, pare sănătos ca un taur! Era îndesat la trup şi muşchii i se bănuiau de oţel, obrazul îi era ca tăbăcit de vânturi iar privirea triumfătoare şi trufaşă, pe buze îi stăruia un zâmbet de maliţie dură şi dinţii îi sclipeau printre buze a cruzime, aducea întru totul a lup de mare fără vârstă şi fără niciun Dumnezeu. Sau o fi amicul vreunuia din mai-marii spitalului, profitor de ocazie şi bolnav Imaginar, ca să aibă şi el parte de o vacantă în plus? Dar până şi hainele de pe el, fiindcă omul era îmbrăcat în haine de stradă, confecţionate dintr-o catifea de culoare incertă, un fel de roşu murdar şi soios, erau largi şi ponosite, exprimând mai degrabă silă şi dispreţ faţă de toate falsurile cu care unii

oameni îşi închipuie că se pot impune proştilor şi parveniţilor, într-o societate aleasă ca a noastră! Cum să accepţi aşadar că şi un vântură-lume ca acesta, pocnind de sănătate şi sfidând moartea cu orgoliul lui împuţit, este înscris pe lista operaţiilor de urgenţă, altă explicaţie nefiind pentru rezerva în care fusese instalat, alături, şi încă la etajul destinat prin decizie sacramentală excelenţelor oraşului, de unde acest soi de paiaţă tocmai acolo?

— Nu mi-am imaginat că rezervele astea comunică între ele, tot de zece zile sunt şi eu internat, şi niciodată n-am avut curiozitatea...

Uşa însă dispăruse, peretele se lipise la loc – Nu voi înţelege niciodată ce fel de om e omul ăsta, de-a reuşit el să treacă prin zid!, şi cum lumina lămpii de noapte nu se difuza peste întreg spaţiul încăperii, ci doar penumbra ei ajungând până la peretele dinainte ca într-o ceaţă, Heronim realiză şi mai nedumerit prezenţa celuilalt – Da, domnule, n-am avut curiozitatea să ştiu cine-i dincolo!, silueta lui desenată ca-n vis pe albul peretelui dinainte.

— Dar despre existenţa mea dincolo trebuie să fi avut cunoştinţă, doar ţi-am zgâriat de câteva ori în perete, ţi-am dat semne că exist, chiar nu m-ai auzit?

O, câte semne nu fuseseră, şi de toate felurile, din infinitul cosmic şi din infinitul apropiat, carnea desigur că le receptase şi carnea se înfiorase receptându-le, după cum şi obscura ţesătură a scoarţei cerebrale, şi mai ales în scoarţa cerebrală sunaseră ele şi detunaseră cu violenţă, şi nimeni care să-l apere, niciun medic, nicio soră care să se interpună între el şi repetatele semne, să le facă să înceteze – De ce, domnule, şi ce voiau să-mi anunţe semnele dumitale?, ori cel puţin să le anihileze, ce să-i răspundă neavenitului şi intrusului respectiv?

. — Nu te-am auzit, mi-a fost rău în ultimele zile.

— Ştiu, sunt informat.

Da, înseamnă că nu l-au lăsat singur, şi e bine când se interesează cineva de tine, e ca şi cum breasla, întreaga umanitate românească ar sta în aşteptare şi nerăbdare, cu

sufletul la gură – Care-i starea sănătăţii sculptorului Heronim?, Apără-l, Doamne, pe sculptorul Heronim!, De ce nu vă duceţi să-l vedeţi pe sculptorul Heronim?, Apelaţi la cei mai buni medici şi salvaţi-l pe sculptorul Heronim!, nu-i adevărat că-i suficient să se abată asupra ta nenorocirea, o boală, un accident, şi breasla, umanitatea să te şi treacă pe plan secundar, să înveţe să te uite, nu, şi asta îi făcea plăcere lui Heronim – Poate că chiar ei l-au trimis pe individul ăsta care are puterea să treacă prin ziduri, şi uite că individul s-a interesat, ştie despre ce-i vorba şi n-o să mă lase la voia întâmplării!, şi brusc îl inundă un val de plăcere care avu darul să-i anestezieze durerile fizice, durerile sufleteşti mai ales, cele mai greu de îndurat dintre toate.

— Aveam senzaţia, uneori, că mă pierd şi alunea într-un fel de adânc de fântână.

— Cam aşa se întâmplă în astfel de cazuri.

— De la doctorii ăştia nu poţi smulge nimic, parcă-s taina pământului. M-am convins că dibuie şi ei printre bezne şi mistere, iar tu continui să fii cobaiul lor.

— Asta-i legea, n-avem ce face.

— Şi-apoi, atât de mult mă obişnuisem cu ideea da singurătate...

— încât nu mai erai în stare să concepi că doar la un pas de dumneata, unul la fel ca dumneata...

— Exact.

— Te-asigur că nici eu nu mi-am suportat singurătatea mai uşor.

— Da, înţeleg.

— Şi eu am aceeaşi conştiinţă de cobai, ca şi dumneataj

— înţeleg, înţeleg.

— Aş putea să te întreb ceva?

La urma urmei, ce voia şi pentru ce trecuse dincoace?, sau poate că, dimpotrivă, e de înţeles şi desperarea lui, nici el n-o fi având somn, l-o fi pândind şi pe el cine ştia ce ameninţare?, cobai şi el, deci şi el condamnat? înseamnă că m-am înşelat, iluzii deşarte, nu-i

mesagerul nici unei umanităţi, al nici unei bresle!, dar uitându-se mai bine la el, la hainele lui ponosite, şi iuându-i mai bine seama, considerându-i mai atent aerul cinic, sfidător, parcă se vedea pe sine, reflectat ca-n apele unei oglinzi pâcloase, pe vremea când se înfrunta cu viaţa de la egal la egal, puţin îi păsa de Dumnezeii din cer şi de Dumnezeii de pe pământ, deşi, cum se dovedea acum, celula duşmană lucrând şi lucrând, neştiută, victorioasă, cine ştie ce pacoste o fi căzut şi pe capul nefericitului ăstuia?, Desigur, domnule î, fii binevenit, domnule!, să stăm de vorbă, domnule!, ce voiai să mă întrebi? şi-i arătă fotoliul de lingă pat.

— Dar ia loc, te rog!

— N-am venit să stau. '

— Oricum, cel puţin câteva clipe, să mai schimbăm şi noi o vorbă, cum spuneai că te cheamă?

— Rafael, atât, Rafael.

— Nu te cunosc, n-am auzit de dumneata.'

— Fac şi eu, cum se poate, umbră pământului.

(Ha-ha-ha, ce modestie, ca să nu mă complexeze, probabil!)

— Te-a trimis cineva, ai să-mi comunici ceva?

Dă, Doamne, să-l fi trimis Arghira, Arghira de care m-am despărţit fără să-i fi spus nimic, dar care desigur a descoperit unde mă aflu şi-n ce situaţie mă aflu, de ce să nu-l fi trimis Arghira?, Te iubesc, omule, şi te-aştept, omule, atât vreau să ştii!

— Eu lucrez totdeauna din proprie iniţiativă, nu primesc dispoziţii de la nimeni, acceptă-mă aşa cum sunt.

— Asa, va să zică?

— Da!

Lucrurile începeau să se complice, sau cel puţin sub aparenţa lucrurilor se făcea simţită o anume forţă deocamdată oarbă, care însă trebuia descifrată, smulsă din genunea ei afundă şi dată la iveală, măscăriciul ăsta urma alte legi.

— Atunci, pentru ce ai venit?

— Să te scot din spital, vreau să spun că-mi place să-l

repet pe Isus în circumstanţe moderne – Stimate domnule Heronim, luaţi-vă patul vostru şi umblaţi!

Ciudat, de câte ori încercase să-şi pironească ochii asupra lui, conturul siluetei aceluia se lăbărţa, se difuza, scăpa oricărei noţiuni de geometrie în spaţiu sau de precizare convingătoare a vreunei identităţi umane. Parcă ar fi de abur, idee de om aparţinând altei specii, de ce n-am puterea să mă duc până la el, să-l ating şi să mă conving ce este?, eu – veşnic necredinciosul, iar el – Isus în circumstanţe moderne?, o-ho-ho!, ipochimenul totuşi avea umor, cam grotesc umor, adevărat, să-l tot pocneşti peste bot şi să-l scuipi în obraz penti'u astfel de umor – Am venit să te scot din spital, eu îl repet pe Mântuitorul nostru Isus Cristos, eu sunt salvatorul dumitale, ha-ha-ha!, ce poate să ştie claunul ăsta despre capcana în care el, cioplitorul de pietre Heronim, se află prins, ţintuit ca-n faţa unui sfinx la ale cărui întrebări nu există răspuns şi a cărui pedeapsă este de neimaginat în grozăvia ei – Domnule Heronim, socotim de datoria noastră să vă informăm, toate analizele duc la concluzia că operaţia este de neevitat!, îi convine clăpăugului ăstuia fără niciun Dumnezeu să facă haz de starea lui de umilitate, redus la o simplă pijama de spital, la un trup de nimic pe care-l vor degrada mâine chirurgii cu bisturiile lor infecte, îi convine impostorului să-l trateze ca pe un copil tâmpit şi să se amuze pe seama lui – Ia-ţi patul tău şi umblă!, ce şaradă se ascunde oare aici sau pariul cui este pus oare în joc?

— Dar eu, mâine, sunt programat pentru operaţie, domnule!

— Iar eu, domnule, îţi spun că mâine vei fi mort dacă nu mergi imediat cu mine!

Şi Heronim simţi cum un fior de gheaţă îl străbate din creştet până-n călcâie, şi deşi n-avea la îndemână o oglindă în care să se constate, dacă mai sunt oglinzile în stare să reflecte adevărul despre faţa noastră lăuntrică, faţa cea nevăzută şi faţa cea necunoscută, în altă oglindă el se vedea, mai precis – îşi vedea paloarea cum îl învăluie materială şi cum i se aşază pe obraz ca o mască, paloare

care parcă urca din străfunduri atavice şi târa în aluviunile ei tot ce este spaimă şi vinovăţie, miros de putreziciune şi miros de moarte, chiar şi scursurile condiţiei umane incapabile să mai reziste şi să se mai bată pentru viaţă, când celula vitală se dovedeşte duşmană şi când celula gânditoare abia de mai are puterea să emită un grohăit ca de fiară înjunghiată, imensă articulare de sunete ale furiei şi ale abjecţiunii, contra lui Dumnezeu şi contra Satanei, contra Începutului şi contra Sfârşitului, începutul ireversibil, sfârşitul inevitabil.

— Domnule, ce-i cu dumneata, doar am venit să te salvez, trezeşte-te şi auzi-mă bine, repet – eu sunt Rafael şi am venit să te salvez, ce-i cu dumneata?

Heronim pendula încă pe un fel de punte foarte fragilă, punte aruncată peste acest afund de prăpastie – Cine a aruncat-o, şi pe mine cine m-a aruncat până pe mijlocul punţii?, şi tot mai spera că va ajunge la un capăt, ori într-o parte ori în cealaltă parte, acolo unde este de presupus că se afla Arghira şi se aflau pietrele cioplite şi pietrele neterminate şi pietrele neîncepute – Da, iată o justificare, singura justificare pentru a-l urma pe necunoscut, pentru a fugi dinaintea morţii, să termin ce mai am de terminat şi s-o revăd pe Arghira!, dar uite că puntea se auzea pârâind, iar pietrele. Arghira, îşi pierdeau consistenţa, cădea întunericul peste ele, totul devenea funerar.

Căută buimac, în neştire, butonul soneriei ca să cheme pe cineva în ajutor, sora, medicul de gardă, oricine, să-i ia dracu', nimeni!, şi doar îi plătise cu bani grei, ca să stea permanent în alarmă şi să răspundă neîntârziat la chemările lui, sau poate că soneria nici nu suna nicăieri, sau poate că dincolo de el, dincolo de rezerva lui, şi începuse să se întindă pustiul? Şi-atunci, da, altă salvare să nu fie decât fuga, şi o fi acest răpciugos de Rafael chiar întruchiparea soluţiei?, şi dacă, dimpotrivă, Rafael este minciuna, înşelarea, altă formă a deşertăciunii şi a desperării?

Unde eşti, Arghira, de ce taci, Arghira?.

Şi iar simţi cum se clatină, cum alunecă, erau ceva puncte de sprijin pe-acolo de care se chinuia să se prindă, piereau însă şi acestea de parcă nici n-ar fi fost, şi Rafael care nu-l scăpa din ochi atât reuşi să descifreze din hohotul lui de spaimă – Nu, Dumnezeule, nu, Arghira, încă nu, vă rog, nu!…

Eu sunt femeia celui care urmează să moară, numele meu este Arghira. Nu femeia lui casnică şi oficială, ci amanta lui. Patima şi nebunia lui fără măsură, prin care exist şi fără de care n-aş putea să mai exist. Femeia lui divină, cum îi plăcea să-mi spună de câte ori mă compara cu pietrele care mă reprezentau. Ce mult semeni cu numele tău, parcă ai fi făcută din spumă de mare şi miroşi toată a miez de smochină! Binecuvântaţi fie cei care te-au zămislit în noaptea lor de desfrâu, binecuvântată – zodia care mi te-a scos în cale! Dacă Dumnezeu nu te-ar fi creat anume pentru mine, viaţa mea ar fi fost infinit mai săracă! Şi chiar destinul meu de cioplitor în piatră cum s-ar fi împlinit, dacă tu însăţi n-ai fi existat în structura fiecăreia dintre ele!? Şi cum mai tremuram de fericire, auzindu-l, nu era femeie mai fericită pe lume ca mine! Şi orgoliul meu refuzându-se totuşi pe sine, pentru a se robi lui pe totdeauna. Fără a mă fi ruşinat vreodată că i-am stat la picioare ca o roabă, că femeia lui divină i-a fost femeie pur şi simplu. Mulţumesc, Heronim, pentru aceste cuvinte, n-am să le uit niciodată!

Şi iată că trebuie să-mi amintesc din nou cum mă cheamă, trebuie să strig în gura mare cum mă cheamă – Arghira, Arghira! Dar nu pentru el strig, pentru mine strig. Noaptea asta, mai ales, când n-am altă certitudine în afară de mine şi când trebuie să mă recunosc în această singură certitudine. Prea-i zdrobitoare bezna din jurul meu, şi eu – prea îngheţată de spaime. Paralizată de spaima din timpul somnului şi de spaima care m-a trezit din somn, că s-ar putea să mă trezesc în altă realitate decât a obsesiei lui. Incapabilă să aprind lumina, deşi grozav ce simt nevoia să mă conving că m-am înşelat. Prezc da lui vie, adică, să mi se confirme în acelaşi spaţiu cu mine. El – în dreptul

ferestrei deschise, în dialog amar cu nesfârşitul. Sau el – doborât în fotoliu, singur cu tăcerile şi cu umbrele lui permanente. Sau el – în culcuşul do-alături, abia bănuindu-se după respiraţia uşor şuierată. Sau el – dar ce a devenit el acum, în ce s-a preschimbat el acum? Este el zidul care mă înconjoară, este unda de fior care s-a strecurat pe uşă? Este el fârâmiţat în zecile de lucruri ale casei, este cearceaful care mă acoperă? Glasuri şi paşi, oftaturi şi sunete nearticulate. Heronim, dragul meu, tu eşti?

Nu, ci numai tăcerea fulgerată de proiecţiile lui mute. Heronim venind, Heronim plecând. Heronim la masa de lucru, Heronim măsurând odaia de la un capăt la altul. Heronim dând peste cap sticle întregi de alcool, Heronim distrugându-şi fără milă statuile. Şi toate aceste proiecţii cu faţa către mine, toate cu aceeaşi faţă. Dură şi impenetrabilă, depărtată şi vagă. Dar spune ceva, Heronim! Ce se petrece cu tine, ce vrei de la mine? Acolo e uşa, acolo e fereastra. Fiecare – altă pată de întuneric masiv, fiecare – altă interogaţie acuzatoare. De-aceea şi cred că se întâmplă ceva cu el, numele lui se aude în mine ca un urlet într-o grotă pustie. Numai numele lui se aude, sau şi fiinţa lui urlă de înstrăinarea la care o fi -fost osândit? Sau altceva este, mult mai grav şi fatal, dacă eu însămi sufăr de conştiinţa acestei fatalităţi? Să zicem – amintirea desfătării lui sălbatice, de animal în amurg şi de trup în ruină, care se agăţa cu ghearele şi cu dinţii de ultima lui pradă, care eram eu, amăgindu-se cu iluzia că tocmai prin această ultimă pradă i s-ar fi putut reda tinereţea?

Bine, Heronim, poftim! Ia-mă şi mă cunoaşte, saturăţi panica şi lăcomia. Fiindcă eşti lacom, Heronim, şi ţi-c frică de amurgul vieţii tale, Heronim! Desperarea ta a coborât prea mult în biologie, ca să nu-mi fie milă de tine. Acum te cunosc bine, ştiu de fiecare dată pentru ce mă crucifici şi mă pângăreşti. De câte ori piatra la care lucrezi te respinge, îţi imaginezi că eu sunt mai uşor de îmblinzit. Şi de câte ori demonii tăi personali gem de neputinţă, te răzbuni pe bietul meu trup. Poftim şi ia-mă, dacă asta-i tot

ce mai speri la viaţa ta! Dar înţelege că nu trebuie să mă umileşti în asemenea hal, pentru satisfacerea poftelor tale, încât să uiţi că eu sunt şi altceva decât femeie. Ce mai vrei, sunt sclava şi făgăduinţa ta, poate că ultimul dar pe care ţi l-a făcut Dumnezeu pe acest pământ. Cu ce fel de jurământ să mă jur ţie, ca să te încredinţez de credinţa mea?

Şi tu în cadrul uşii, apărând. Şi privirea ta, pironită asupia mea cu o uluire exasperantă. De parcă în noaptea aceea de-acum zece nopţi ai fi săvârşit o crimă, te-aş fi ocrotit sau nu? Dar intră o dată, ce e cu tine? Şi tu înaintând, galben, împleticit. Afară ploua, probabil că rătăciseşi îndelung prin ploaie. Ţi-era frig şi erai ud până la piele. Te rog, lasă-mă pe mine să te dezbrac! Dar tu păreai că te afli pe altă lume, ai trecut pe lingă mine fără să mă vezi. Nici machetei Păsării Phoenix, aşezată pe trepied în mijlocul atelierului, neacordând vreo atenţie. Din clipa aceea ar fi ti'ebuit să-mi dau seama că a intervenit ceva teribil în viaţa ta, dacă ajunseseşi tu să-ţi ignori tocmai lucrarea preferată! Apoi, împotriva legii de totdeauna, refuzând până şi sticla pe care ţi-am oferit-o, să-ţi torni şi să bei. Te-ai aşezat de-a dreptul jos, pe covor, rezemat de muchia canapelei. Îţi cunoşteam tăcerile şi ţi le respectam, uneori mi-era atât de greu să pătrund în universul tău de himere! Sau poate că te simţeai prea bătrân, iar pe mine mă socoteai un simplu accident în viaţa ta? Stăruia pe obrazul tău o mare oboseală şi o foarte grea întunecare, cu ce vorbe aş fi reuşit să mi te apropii? Am îndrăznit tot eu, cea dintâi, cu un gest de tandreţe calmă şi lipindu-mi buzele de tâmpla ta. Să chem din străfunduri sfintele tale instincte şi să le fac să turbeze, pentru ceasul ce-l gândeam să ne fie fantastic. M-ai îndepărtat însă uşor şi ai oftat, cum de n-am înţeles că-n tine se şi instalase moartea? Că veneai probabil de la doctor, că şi aveai sentinţa în buzunar? Şi cum deodată devenea totul inutil – şi glorie, şi pietre, şi chiar şi eu. Ce-i cu tine, te doare ceva? Nimic, o simplă oboseală, sau mai degrabă muncit de gânduri, am o lucrare în provincie, sunt nevoit să plec pentru un timp, mâine în zori plec, mi-e teamă că voi lipsi

cam mult, o să-ţi scriu, fireşte, dar mai sigur este că o să te chem la telefon, şi dacă nu se va putea, Dumnezeu ştie cum va fi pe-acolo! Şi te-ai ridicat deodată, pretextând că nu mai ai ţigări. Vechiul truc, trucul universal că trebuie să te duci după ţigări. Nu, n-am intuit ce minciună grozavă ascundeau cuvintele tale de rămas bun. Şi nici n-am bănuit, cum să-mi dea prin cap aşa ceva. că nu tc vei mai întoarce? Deşi ultima ta privire din prag, la plecare, către mine, către toate lucrurile din atelier, era confuză şi prevestitoare de rău. Mai târziu am înţeles cit de neomeneşte ţi-ar fi fost să-mi spui adevărul, parcă aş fi avut eu cu ce să te apăr?

Şi zile, nopţi întregi aşteptând să sune telefonul. Pândind poştaşul, suspectând orice umblet pe stradă că eşti tu. Nimic, pieriseşi, era ca şi cum n-ai fi fost niciodată. Doar ideea despre tine, acel chip de lut pe care eu însămi îl voi fi inventat şi căruia eu îi voi fi dat numele de Heronim. Omul meu, stăpânul meu! Mai eşti aici, Heronim, parvin oare cuvintele astea până la tine? Şi-n care spital te-ai ascuns, de ce, peste tot întrebând, mi se dădea acelaşi răspuns de negaţie categorică – Nu ştim, n-am auzit, interesaţi-vă în altă parte!? Aşa, oare, se moare, luat de vânturi sau luat de păsări şi urcat la ceruri ca Isus Cristos?

Abia ieri am aflat că biata fiară care deveniseşi, bântuită de conştiinţa sfârşitului, se refugiase în desişul de junglă în care-i era menit să moară neştiută de nimeni. Abia ieri, şi absolut întâmplător. Un necunoscut către alt necunoscut, în îmbulzeala din autobus. Probabil că doi colegi de-ai tăi, admiratori, detractori, sau fiindu-le totuna. Ai auzit de Heronim?, Ce să aud de Heronim?, 1 s-a dat sentinţa, condamnat definitiv, rnâine îl vor deschide, mâine se va termina! Şi eu înregistrând informaţia ca şi cum ar fi fost vorba de mine, de viaţa şi de moartea mea. Dar mai eram eu atunci Arghira, o parte din tine? Sau nu eram decât o femeie oarecare, a nimănui? I-am şi simţit pe cei doi necunoscuţi, tremui'ând de plăcerea de a avea lingă ei o femeie vie, cum mă despuiau şi cum mă înfulecau. Le

eram la îndemână, contradicţie în carne şi oase a morţii care probabil că le dădea.şi lor târcoale. Şi mi-a venit să plâng de uşurinţa cu care mă lăsasem îngenuncheată, dezbrăcată, ce simplu şi cit de ridicol mi se rezolva singurătatea!

Şi imaginea ta, în aceeaşi clipă, risipită în sute de cioburi ca de oglindă spartă. Şi eu – în neputinţă fizică de a te mai aduna la loc, ce rol va mai juca de-acum înainte timpul între noi? Timpul nostru al amându-rora şi memoria mea personală, infinitele amănunte ale biografiei noastre comune? Ştiu că voi 1'i pusă la zid imediat ce nu vei mai fi – Târi'a lui Heronim! vor zice. Dar eu, mă jur, n-o să-mi întorc faţa de la tine doar pentru atât.

Doamne, iată că am şi început să vorbesc de tine la timpul trecut. Iartă-mă. Heronim!...

4

Până la el însă n-aveau cum să ajungă aceste lamentări, Heronim se afla în altă realitate. Captivul unei realităţi care seamănă cu golul dintre comă şi final, interludiul dintre viaţă şi moarte. Viaţa, care pentru el nu încetase; moartea, care pentru el nu începuse. Dar ce forţe se instalează în ruperea de contact dintre un trup decapitat şi capul fără trup, de unde şi potrivit căror legi funcţionează? Iată o întrebare la care va trebui să reflectez, dacă mi se va mai lăsa timp de reflectat. Dacă acest indezirabil Rafael n-ar fi el însuşi legea golului de care vă vorbesc, dacă nu mi-ar determina el însuşi consecinţele în destin. Acest Rafael răsărit de nicăieri, aproape despotic, şi de sub a cărui fascinaţie n-o să mă poată smulge nimeni, care numai cu privirea şi mă străpunge până-n ţesătura cea mai intimă, paralizându-mi încă din faşă orice reacţie de împotrivire.

— Zadarnic îmi ceri timp de reflectat (Poftim, nici nu mi s-a închegat bine gândul, că el mi l-a şi dibuit!), altă soluţie decât fuga nu există.

Dar toţi au pretins că singura mea şansă este operaţia, cum să-i explic netrebnicului ăstuia că n-are niciun drept să-mi interzică această şansă? Şi de unde

puterea lui de decizie asupra actelor mele, servitutea cu care eu îl ascult şi servitutea cu care sunt gata să mă supun voinţei lui?

— Fiindcă, vrei sau nu vrei să admiţi, vine un ceas în viaţa fiecăruia dintre noi când scăpăm de sub regimul fatalităţii. E revolta noastră de o zi sau de o noapte, de şapte zile sau de şapte nopţi, depinde, contra fatalităţii. Când Spiritul dictator, sau Dumnezeu, sau Programatorul suprem, denumeşte-l cum îţi place, nu mai are nicio autoritate asupra noastră, urmează ceasul sau noaptea, zilele sau nopţile noastre de triumf. N-ai fost destul de umilit în această viaţă, în raporturile cu oamenii, în raporturile cu societatea, de ce să mai accepţi şi umilinţa operaţiei chirurgicale? Mai ales pe aceasta, care ţi se oferă ca un panaceu al ştiinţei doctoriceşti, când se ştie bine câte crime a determinat pretinsa lor ştiinţă? Chiar nu eşti în stare să te revolţi, să-ţi înfrunţi şi dumneata cel puţin o dată Sfinxul?

Desigur – este o întrebare, este o logică! Dar şi imposibilitatea de a inventa împotriva logicii lui altă logică, neputinţa de a articula chiar şi cuvântul cel mai banal de refuz. Gura cleioasă, vâscoasă, ca de broască ţintuită între electrozi. Şi centrul în care noţiunile se preschimbă în cuvinte – alterat, inhibat, penibilă sursă de zgomote care-i bombardează carnea şi-i zdrenţuie nervii. Pe ce temei – forţa dominatoare a acestui imbecil de Rafael, facultatea lui de a pătrunde în taine care stau numai la îndemâna Dumnezeirii? Cel puţin de-aş avea cu cine mă consulta, fac bine ascultându-l, nu fac bine? Cum să intru în contact cu Arghira şi s-o întreb, sau de ce n-apare ca prin miracol bunul meu doctor, cel care deţine secretul analizelor şi care şi-a asumat răspunderea supravieţuirii mele, ca să-l dea afară pe uşă, să se ducă la mama dracului pentru vecie?

— Nu uita că s-au îngrijit să-ţi smulgă declaraţia de acord cu operaţia, în faţa oricărui tribunal sunt absolviţi. Şi cei dinafară, faimoşii dumitale colegi de breaslă, care nu prea au ochi să te vadă, şi boierii ăştia dinăuntru, care te

vor ciopârţi mâine. Sau îţi închipui că pe ei îi interesează celula bolnavă pe care ar trebui s-o extirpe, şi gata!? Felicitările noastre, domnilor, aţi făcut o treabă grozavă! Respectuoase felicitări şi mulţumiri din inimă pentru a-i fi redat vieţii pe nepreţuitul şi extraordinarul, etcetera, etcetera! Te înşeli, stimate Heronim, teribil ce te înşeli! Dacă ai fi un personaj oarecare, un circar sau un hârţogar, un ţăran prost sau un lucrător anonim, da, ar fi simplu. Te-ar înscrie pe lista de rigoare, la numărul respectiv, operaţie reuşită, dar pacientul a sucombat, adio şi du-te cu Dumnezeu pe lumea cealaltă! Nu, prietene He~ ronim, fiindcă pentru ei eşti o personalitate, deţinătorul unui mister anume. Doar nu-i la îndemâna oricui să cioplească statui în piatră, iar numele să-i fie înscris în istorii de specialitate. Considerat întotdeauna de departe, şi nu fără complexele de circumstanţă, din cauza legendei ce s-a creat în jurul dumitale. S-a creat, sau singur ţi-ai creat-o pentru a ţine epoca la respect? Şi biografie şi operă la fel de scandaloase în contradicţiile lor, într-un fel ai fost şi dumneata un mic tiran. Ce importanţă că-n alt domeniu decât acela în care tiranii se lăfăie îndeosebi, nicio deosebire de conţinut şi de finalitate între vocaţia celorlalţi şi vocaţia dumitale. Şi iată că doctorii te-au înhăţat, le-ai căzut în gheare. Adunătură de materie organică pe care ei o adorau cu mare deferenţă, şi pe care o cex'cetau de la distanţă cu un fel de discreţie stupefiată, iată că acum vor avea prilejul s-o cerceteze pe centimetru pătrat şi încă fără jenă, cu o cruzime care le este foarte proprie. Nu dacă şi dumneata ai ficat şi intestine ca toată lumea, nici dacă o anume celulă a început să-şi facă de cap şi să ia înfăţişarea de rac sau de conopidă. Altceva îi interesează pe domnii ăştia şi altceva ţin ei morţiş să descopere, sau poate că am şi reuşit să te îngrozesc?

Nu, nu, ci doar mâna care căuta buimacă, pe tăblia noptierei de alături, scrumiera, sau lampa, sau vaza de flori, orice obiect solid pe care să-l arunce în capul nenorocitului, pentru a-i închide gura şi imaginea lui să dispară, să piară în iadul din care se va fi scornit.

Imagine?, dar de când imaginile au grai?, şi ce fel de grai poate să fie acela, nu de fiinţă umană, care să te înspăimânte de moarte?, şi spune-mi, domnule, de ee durerea pe care mi-o cauzezi dumneata mă sfâşie mai amarnic decât durerea fizică?, şi chiar crezi că n-o sa te spulber din ochii mei?

— Nu înainte de a termina ce am de terminat, să fim bine înţeleşi. Ca să afli că pretinsa lor ştiinţă nu-i decât răzbunarea ignoranţei asupra geniului care presupun că eşti dumneata, să dezlege taina care a determinat ca dumneata să gândeşti şi să te comporţi alături de legea generală, altfel decât oamenii de rând. Şi evident că nu vor afla nimic. Dumnezeu nu se lasă chiar atât de uşor descifrat, Dumnezeu sau Altcineva, spune-i oricum, n-are importanţă. În schimb, vor constata că de adevărul celălalt, al materiei care se erodează într-un timp foarte precis şi foarte matematic programat, nu scapă nimeni. Şi faţă de această constatare ei vor jubila, presupusa dumitale nemurire încetează cu ultima sclipire de viaţă. Nu-ţi vor lăsa nici măcar licărul de conştiinţă al altor iluzii, suferinţa conştiinţei îţi va fi atât de mare, ca o ardere de viu, incit dumneata singur te vei socoti un blestemat şi un vinovat şi vei cere să nu-ţi mai prelungească viaţa pentru nimic. Dar blestemat de cine şi vinovat faţă de cine, pentru care fapte? La aceste întrebări nu-ţi vei putea răspunde, şi numai eu îţi voi putea răspunde, la fel de sincer precum ţi-am dovedit că pot fi, şi mai apropiat sufleteşte decât oricare altul de pe lume, dacă vei accepta să mergi cu mine, unde-ţi sunt hainele?

Deci Rafael exista, Rafael nu putea fi negat. În timp ce. încă de pe-acum. ceilalţi – aclamatorii şi detractorii operei lui, opera însăşi (cu toate prerogativele de originalitate şi de bun al omenirii, în beneficiul omenirii), şi omenirea însăşi (cu arbitrarele sale judecăţi postume sau cu falsele promisiuni că nu te va uita, dar tăinuind şi valurile de pulbere şi de uitare gata să le răstoarne peste tine), şi chirurgii, şi făcătorii de necroloage oficiale, şi bocitoarele pe marginea gropii lui, şi cuvântătorii de

discursuripanegirice, şi Arghira, mai ales Arghira, toţi şi toate, încă de pe-acum, se îndepărtau de el, încetau să mai fie certe şi tangibile. Aşa începe haosul, domnilor, pătrunderea în haos, ca pătrunderea într-un tunel întunecat sau că alunecarea într-un vid universal, v-o spun eu, cioplitorul de pietre Heronim, care mă aflu chiar pe pragul trecerii Dincolo şi văd intrarea în tunel, presimt că pasul următor va fi! Deci doar Rafael exista, Rafael nu putea fi negat. Despre ce fugă vorbea, la hainele cui se referea?

— Să nu uit, evadarea pe care ţi-o propun eu nu înseamnă reîntoarcerea la condiţia umană. Te previn, să nu te cerşeşti de mine să-ţi restitui vechea identitate de om şi vechea funcţie biologică. Nici să ţipi la mine că ţi-au rămas neterminate câteva statui şi să mă abat cu dumneata pe la atelier, pentru un popas de durată, ca să le termini. De îndată ce părăsim spitalul intrăm în alt timp şi-n alt spaţiu, mai presus de mine. Desigur că, din cind în când, ţi-aş putea oieri prilejul să te uiţi pe fereastra unuia sau a altuia dintre amicii sau amicele dumitale de profesie. Dacă te-ar amuza, să zicem, felul cum vor continua să se desfăteze în paturile lor conjugale, sau chipul cum îşi vor petici sufletele cu diverse minciuni şi cu dulci abjecţiuni. Mai degrabă însă că vei fi curios să constaţi cum iţi este cultivată memoria şi, mai ales, cum îţi va fi denigrată memoria! Va fi o călătorie lungă şi cu destule ocolişuri, printr-o geografie care nu este consemnată pe nicio hartă a lumii şi nici la dispoziţia oricui. în fapt, pentru ca să-ţi fie totul clar de la bun început, îţi ofer libertatea absolută. La care mulţi vor fi visat în această viaţă, care însă numai iniţiaţilor le este destinată. Nicio cenzux’ă nu va mai acţiona împotriva dumitale, nimeni nu-şi va mai îngădui să-ţi oprime conştiinţa. Va fi un itinerar superlativ şi permanent în conţinutul, în substanţa unor adevăruri sacre. Greu de presupus de pe-acum cât va dura, ceasuri continue, ceasuri intermitente, sau simple clipe infinite, dar este sigur că depinde numai şi numai de dumneata pentru ca la capătul lui să te socoteşti absolvit de orice

vină şi purificat. E-adevărat că noi, universul acesta pământesc, urmăm legea curgerii materiei dintr-un infinit către alt infinit. Aparent, în afara oricărei raţiuni, şi de-aici sentimentul că nu suntem nimic şi că trebuie să ne supunem soartei. Ei bine, eu îţi voi dovedi că există o raţiune, şi încă una superioară, şi încă o dată numai şi numai de dumneata depinde ca până la urmă să te integrezi, să te contopeşti cu această raţiune supremă. Dar, pentru ca să reuşeşti această nouă identitate şi această nouă condiţie, trebuie să meriţi!

Slavă Domnului totuşi că se pot articula ceva sunete, şi cuvintele se dovediră posibile. Mai mult din cauza presiunii tiranice pe care celălalt o desfăşura asupra lui, cu perspectiva de a dura toată noaptea dacă nu i se opune, decât dintr-o nevoie omenească de dialog. Şi să nu uităm că se desfăşura asupra lui, concomitent, şi presiunea celulei bolnave. Era astfel prins ca între două tampoane de fier, şi conştiinţă şi trup, ca între braţele celebrei Fecioare de fier din temniţele medievale, totul cu o mişcare înceată, insesizabilă, dar fermă şi feroce în acţiunea de zdrobire până şi a ideii de om.

— Dar asta înseamnă a fi dus cu forţa la judecată!

— Eu atâta ştiu, restul îmi este necunoscut.

— În numele cui şi pentru ce?

— Eu atâta ştiu, eu nu sunt decât însoţitorul.

— Dar de ce tocmai eu, ce-aveţi cu mine?

— Eu atâta ştiu şi mai ales că n-ai altă alegere, unde-ţi sunt hainele?

Şi dacă totuşi ar fi ales alt drum şi nu l-ar fi urmat pe necunoscut, ar mai fi putut oare Heronim să schimbe ceva din datele problemei? Ciudat este că se simţea foarte uşor, de parcă deodată s-ar fi lepădat de întreaga lui pondere pământească. Şi la fel de ciudat este că fosta lui pondere, aceea în formă de om şi aceea în formă de suflet, era bântuită de foarte grave presimţiri...

5

Cea dintâi presimţire se confirmă în aceeaşi noapte, cu o precizie greu de explicat prin simplă coincidenţă,

dacă nu ţinem seama de faptul că el însuşi, Heronim, se hazarda în cele mai fantaste situaţii cu putinţă. Tocmai fiindcă, nevoit în acest răstimp să circule numai pe sub scoarţa realităţii, ca printr-un tărâm subpământean, nu va avea cu lumea de deasupra decât relaţii ilogice. Şi, la urma urmei, cu ce i-ar mai fi folosit lui Heronim să recui'gă, să se raporteze la istoria exterioară lui, când singura istorie de care avea atâta nevoie pentru a se împăca cu sine era aceasta, exclusiv personală? Şi sigur că nu întâmplător, dintre toate fiinţele care-l frecventaseră o viaţă de om şi care-i marcaseră viaţa cu peceţi profunde, numai câteva se vor tot proiecta în planul superior al perceperii, printre acestea – şi omul despre care va fi vorba. Nu-l avertizase oare Rafael că, din când în când. i se va oferi şi posibilitatea să-şi arunce ochii în existenţa unuia, a altuia, pentru a se vedea chiar pe sine, cum arată, cum va continua să arate în conştiinţa celorlalţi?

Pe la miezul nopţii deci, în vasta clădire a instituţiei care-l avea înscris în hârţoagele ei şi pe sculptorul Heronim, desigur că printre aleşii dintre aleşi, unul din nenumăratele telefoane până atunci adormite, zăcând în imobilitatea lor inutilă şi rece, începu să sune. Strident, asurzitor, alarmant, cu ecouri şi mai amplificate din cauza pustiului clădirii. E de presupus că-n atari circumstanţe, de tăcere mormântală (cum se spune) şi de pustiu populat numai de supoziţii absurde, cine altcineva decât lucrurile neînsufleţite au o tresărire nervoasă şi încep să se agite scoase din minţi – Ce este, ce s-a întâmplat? Ce beţiv nefericit sau ce căpcăun nevropat, căutând bezmetic să comunice cu Geneza sau cu Viaţa de Apoi, a făcut chiar numărul nostru de telefon? Sau cumva a izbucnit al treilea război mondial, se anunţă cumva vreo invazie – terestră, extraterestră? Sau, şi mai idiot, chiar şeful instituţiei să-şi controleze noaptea subalternii, pentru a se convinge că fantomele lor sunt la lucru?

Cel puţin dacă şocul acestei detunări ar fi izbit numai Sn pereţi şi-n obiecte, panica lor tot s-ar fi potolit după un timp. încă n-ajunseseră să fie încărcate cu mici pile

nucleare, pentru ca un simplu sunet de telefon să declanşeze reacţii în lanţ, cu consecinţe de catastrofă planetară.

În spaţiul acela însă, în care telefonul respectiv începuse să sune asurzitor şi strident, vieţuia un ins. Un Ionescu oarecare, ghemuit asupra mesei sale de lucru şi atât de posedat de demonii lucrului său birocraticesc, egal cu o ispăşire de osândâ, incit doar înălţă surprins capul (capul său pleşuv, ochii săi de viezure, faţa lui spânatecă, gura lui de iască) şi ascultă concentrat, văzând-nevăzând prin ochelarii săi deodată aburiţi de emoţie, deşi aparatul se afla la numai un întins de braţ dinaintea lui. Paştele mătii, greşeală! E tot ce reuşi să gândească, fiindcă telefonul încetă brusc să mai sune, şi parcă era mai bine dacă ar fi continuat să sune, tăcerea din jurul insului Ionescu deveni deodată lugubră, omul simţi pe pielea lui agitaţia materiei din jur, furnicarul atomilor smulşi din legitatea lor încremenită şi aruncaţi unul împotriva altuia, să se ucidă între ei, să-l înnebunească la rându-i pe omul care se simţise atit de bine singur. Pentru care şi hotărî să le dea în mama lor de hârţoage şi să se ducă în sfârşit acasă, nu mâncase de la amiază (chiar şi atunci pe sponci) şi descoperi că-i este foame, şi descoperi că are şi el dreptul să doarmă, i-o fi de când tot roboteşte, pe un salariu de nimic, la gloria şi la autoritatea acelei instituţii.

Când, la fel de strident şi asurzitor, soneria telefonului se auzi din nou – Mama ta, oricine ai fi!, tocmai fiindcă de astă dată avea îndoieli, nu mai putea fi greşeală, cineva îl căuta (pe el anume-l căuta) şi avea nevoie de el. Smulse totuşi cu brutalitate receptorul din furcă, Tâmpit mai sunt, mai bine-l lăsam să sune până mâine şi m-aş fi dus liniştit acasă!, dar şi intrigat şi speriat, parcă poţi să ştii cui din lumea asta de artişti geniali, mai-micului sau mai-marelui acestei lumi, i-o fi trăsnit prin cap să aibă nevoie tocmai de el?

Era o femeie, de neînchipuit ce glas avea, cântat şi legănat, incitant şi excitant, brusc revelând şi dulcea ei făptură, până la amănuntele cele mai patetice, şi Ionescu

răsuflă uşurat, glasul femeii îi era foarte cunoscut, şi pe Ionescu îl străbătu un fior de vag erotism, cea mai focoasă femeie din instituţie, deşi funcţia (în opoziţie flagrantă cu superlativul ei farmec muieresc) mai ales unuia ca Ionescu i-o interzicea, doar dacă, asta e că numai cu fantezia putea îndrăzni, şi Ionescu o şi văzu goală-puşcă dinaintea lui, fantastica ei arătare (cu coapse lungi, cu sini exuberanţi) se materializa din chiar milioanele de atomi trecuţi în stare de panică, şi Ionescu constată cu carnea şi cu nervii lui cât de beatificată putea fi o astfel de panică, dar asta nu dură prea mult, vertijul dintâi îl readuse la fel de brusc pe pământ, şi Ionescu îngheţă, glasul femeii suna oficial şi paradoxal, Cum de mi-a dat prin minte că nu şi-a găsit ea, noaptea asta, alt bărbat decit pe mine. şi cum de i-a dat prin cap să mă caute chiar aici?, nicio speranţă şi niciun alt gind nu mai erau cu putinţă.

— Ce faci, domnule, sunt şapte ceasuri de când te tot caut. până şi acasă la dumneata am fost să te caut, aveam toate motivele să cred că ai crăpat, până la urmă te-am dat în urmărire, umblă „băieţii” după dumneata prin tot oraşul, uite că numai aici nu mi-arn imaginat că eşti, şobolan de hârţoage ce eşti, eşti convins c-o să-ţi ridice ţara statuie pentru munca de hârţogar, vai de capul dumitale, cu conştiinţa asta dusă la extrem, să n-ai zi, să n-ai noapte, asta ţi-e casa, asta ţi-e nevasta, dar e bine că te găsesc aici, îţi transmit o sarcină de urgenţă, sarcină bineînţeles de la şeful nostru, miine la prima oră şeful vrea pe masă necrologul lui Heronim, allo, mă auzi?

Pe acest Ionescu, atunci, îl străpunse până-n inimă ca o săgeată de gheaţă, nu era ora cea mai prielnică pentru a înregistra o moarte de om, privirea îi fugi în toate părţile în căutarea unui punct de sprijin, dincolo de el – noaptea nesfârşită, iar acolo el – ca izolat la imense depărtări de orice umanitate, mai ales moartea lui Heronim s-o înregistreze, cel socotit incomparabil şi cel ridicat la rangul de mit viu, Când l-am văzut ultima oară, parcă era acum vreo două luni, cu treburi pe-aici, sau la expoziţia cui, şi cum arăta, ce zicea?, uite că nu-şi mai amintea nici

faţa lui, nici zisele lui de-atunci, Heronim devenise o simplă noţiune abstractă, ceva de abur şi de nefiinţă.

— A murit domnul Heronim?

— E ca şi mort domnul Heronim al dumitale, mâinedimineaţă îl vor deschide, zece minute, cincizeci de minute – atât, ca să se zgâiască specialiştii la secretele lui dinăuntru, se vor cruci şi se vor lua cu mâinile de cap, adevărul de sub ochii lor va fi mai teribil decât ce-au presupus analizele, după care îl vor închide la loc (frumoasa turuia nestăvilit, Ionescu abia o putea urmări, cu atât mai mult de reuşea să şi-l reprezinte pe Heronim în realitatea de cobai pe masa de operaţie), da, simplă formalitate, ca să aibă şi specialiştii ce scrie în procesulverbaî, fiindcă trebuie să fie şi un proces-verbal, nu-i aşa?, un fel de comunicat oficial, nu-i aşa?, cu toţi termenii de rigoare, cu toate iscăliturile de rigoare, pentru ştâbii de sus, pentru presa străină, doar e vorba de marele sculptor Heronim, nu-i aşa?, mai trebuie să-ţi spun eu ce înseamnă sculptorul Heronim pentru contemporani, pentru posteritate?, mă rog, vreau să spun că înseamnă cit înseamnă, să nu exagerăm, dar de ce taci ca un tăntă!ău, scoate şi dumneata un cuvânt, spune şi dumneata ceva, de ce nu spui nimic?

— Ce să spun?

— Asta e, că nu se mai. poate spune nimic, dar necrologul trebuie să-l faci, altcineva n-are cine să-l facă şi încă după toate regulile artei, dumneata ai stil, dumneata ai concizie, şeful nostru îşi pune toată nădejdea în dumneata, şi nu uita că are nevoie de text numaidecât la prima oră, fiindcă tot la prima oră o să i se ceară şi lui şi trebuie să-l ducă şi el sus, unde ştii, pentru rafistolat, pentru parafat, şi şefului n-o să-i priiască dacă, mă înţelegi?, şi uite că ai şi dumneata ocazia să te impui. Frumos necrolog, or să zică, emoţionant, cine l-a conceput, cine l-a redactat?, şi şeful o să fie mândru de dumneata, şi toţi or să te laude, allo, mă auzi?

Fireşte că Ionescu auzea, şi atât de mult auzul său fusese cuţitat de otrăvitele cuvinte ale femeii, cu referinţe

atât de exacte la destinul unei vieţi de om, încât i se părea că trăieşte în plin coşmar, deşi existenţa femeii, legătura lor telefonică nu puteau fi negate, autoritatea în numele căreia i se vorbise îl zdrobea, nimic mai real decât Heronim întins pe masa de operaţie şi decât virtuala lui condamnare la moarte. Numai că Ionescu n-avea puterea să înţeleagă raţiunea superioară a celor de sus, era depăşit de o astfel de raţiune superioară care voia şi decidea în felul ei, care determina istoria şi o şi scria în felul ei, acest Ionescu era îmbâcsit de superstiţii şi de prejudecăţi, cum să conceapă el necrologul unui om încă viu, cum să-i anunţe moartea înainte de a fi murit – Instituţia Cutare anunţă cu nespusă durere încetarea din viaţă, în urma unei scurte dar grele suferinţi, a celui care a fost sculptorul Heronim, în vârstă de atâţia ani, cel mai şi cel mai! — adevărul e că-n raţiunea strimtă şi măruntă a acestui Ionescu, funcţionar înscris pe ultimul loc din schemă, nu se puteau cuprinde astfel de reguli incredibile, şi ţipă gâtuit de frică, de frica propriei morţi:

— Dar Heronim n-a murit, şi mie mi-e greu…

— N-o să-ţi fie deloc greu dacă mai ţii la slujba şi la pâinea dumitale, noi suntem plămădiţi din alt fel de aluat decât mai ştiu eu care dracu’, dă-le-ncolo de complexe şi du-te imediat în biroul meu, pe biroul meu vei găsi dosarul lui, îl ţin acolo în aşteptare de când a intrat în spital, iar în dosarul lui – toate datele esenţiale, când şi unde s-a născut, ce-a dres şi ce-a făcut, opere, expoziţii, şi premii, şi decoraţii, important, a zis şeful, să n-o iei razna cu virtuţile şi cu meritele respectivului, înţelegi?, ce-a fost a fost, acum valorează exact cât valorează, maximum trei sute de cuvinte, o pagină plină la două rânduri, laşi liber numai data şi locul adunării de doliu şi unde va avea loc înhumarea sau incinerarea, nu s-a hotărât încă, restul după tipic, există în sertarul meu de la mijloc şi o formulă generală, folosită la alţii dinaintea lui, inspiră-te de-acolo, dar încearcă să fii şi puţin personal, e clar, mai ai nevoie de vreo explicaţie?

Nu, totul era foarte clar, dintre asemenea limite –

acerbe, strangulatoare, nu exista salvare, şi acest Ionescu simţi cum i se pune o gheară pe inimă, respira greu şi-l scăldau ape reci, ape fierbinţi, se duseseră dracului toate certitudinile (şi-aşa destul de şubrede) ale universului propriu şi nu putea scăpa de senzaţia că Heronim se şi înfiinţase din neant acolo, la fel de viu şi la fel de obiectiv ca-n cea mai fermă dintre realităţi, Heronim se uita la el cu o privire ironică şi-i zâmbea plin de dispreţ – Ca să vezi, domnule Ionescu, ce destine ciudate avem noi amândoi, cum se încrucişează ele sub semnul celei mai brutale fatalităţi, la ore teribile pentru amândoi, ce mai aştepţi?, du-te şi scrie-mi necrologul, doar eşti plătit pentru asta şi poate că la sfârşitul anului ţi se dă şi o primă cu felicitări, şi nu uita, domnule Ionescu, cel mult trei sute de cuvinte!, avea haz fantoma lui Heronim.

Aceeaşi senzaţie avea să-l însoţească pe Ionescu tot timpul şi peste tot, între pereţii acelei instituţii, sufocat de tăcerea lugubră a acelei instituţii, şi îndemnul mul al fantasmei lui Heronim avea să-i bubuie tot timpul sub tâmple, mai întâi la toaletă unde se uşură îndelung, cu înverşunare, fiindcă tăcerea din preajma lui era străbătută de vaiete ale materiei, care deplângea în felul ei condamnarea la moarte a sculptorului Heronim, şi Ionescu crezu o clipă că ar fi capabil să se şi spânzure cu cureaua de la pantaloni, dar nu se dovedi capabil, Ha-ha-ha! se auzi risul, ca un chiţcăit de şoarece, al nălucii lui Heronim. şl

Ionescu nu găsi altceva de cuviinţă, ca să-l înfrunte, deeât să chiţcăie şi el tot ca un şoarece, înnebunim, domnule, nici nu ne dăm seama cum înnebunim, un amănunt ca ăsta, cum e necrologul cuiva, ne-aduce în stare de demenţă, domnule!, râdea Ionescu, chiţcăind ca un şoarece, şi mai degrabă se înfricoşa de propriul râs deeât de-al celuilalt care nici nu exista, şi Ionescu porni de-a lungul coridorului tot cu duhul mătăhălos al lui Heronim pe urmele sale, şi când ajunse la biroul femeii care răspundea în instituţie de dosarele viilor şi ale morţilor amuţi şi ezită să intre, până la urmă se hotărî şi lăsă uşa deschisă spre coridor, fiindcă, oricum, chiar dacă s-ar fi

zăvorit înăuntru, Heronim (sau ceva din obsesia lui) tot ar fi străbătut înăuntru, pe sub uşă, prin gaura cheii, prin ziduri, ca orice obsesie ce se respectă.

Şi acest Ionescu văzu dosarul zăcând pe birou, un dosar burduşit cu hârtii, cu fotocopii, cu documente, în cartonaje exorbitante ca de evanghelie, şi desigur că între cartonaje – biografii şi contra-biografii, referinţe şi contra-referinţe, aprecieri şi contra-aprecieri, informări şi contra-informări, toate câte se adună şi se inventează pe seama cuiva într-o viaţă de om, vreo două mii de pagini, după aparenţă, cu scris îndesat şi paraândesat, din care el însă, Ionescu, nu va extrage deeât cel mult trei sute de cuvinte şleampăte, seci, de o banalitate crasă, cu atât va fi adusă gloria sculptorului Heronim la cunoştinţa omenirii şi cu atât aveau să pornească statuile lui Heronim în eternitate.

Oho! şi încă este destul, poate chiar prea mult, au fost şi încă sunt unii care nici de atât n-au avut, nu vor avea parte, neantul te înghite şi în viaţă fiind, există o tăcere care nu-i neapărat a morţii şi această alt fel de tăcere pe mulţi i-a îngropat şi cu mult înainte de a-i fi îngropat pământul.

Dar nu asta îl descumpănea cel mai mult pe umilul, incomparabilul nostru Ionescu, care nu mai fusese niciodată în acea încăpere, ci înfăţişarea încăperii, pereţii ei laterali îmbrăcaţi de la un capăt la altul şi de jos până-n tavan cu vitrine de sticlă, încuiate cu trei rânduri de chei şi pecetluite cu peceţi speciale, nici cu gândul să le poată cineva pătrunde secretele, iar în vitrine – rânduite (ca în rafturi de bibliotecă) alte câteva sute si sute de dosare m ordine alfabetică şi aşteptându-şi ora când să fie şi ele scoase afara şi preschimbate în ferpare de numai câteva zeC1 de cuvinte sau în pulbere elementară, deci aşa stăfnno aCele d°Sar(: ln yitnnele istoriei, ca nişte urne? cvasifunerai e, şi prietenul nostru Ionescu, tot preumblându-si pinirea pe cotoarele lor, îşi descoperi propriul dosar şi rec/lindinfc- ™ ^ lui Ca un chitcăit «Moa? — rece, gmdind ca mai devreme sau mai târziu, tot scos din

SftwSS!!6 Si U W nu.au cine

Şi asta, după cum vedeţi, a fost singura satisfacţie ce mi s-a transmis ocult, în spital, exacfla ora la c^e am pe Punctul de a-mi începe strania aventură...

6

Fusese numai schiţarea unui gest, nu gestul însuşi, pentru a-l sprijini să coboare treptele ce duceau la etajul inferior, şi totuşi Heronim îl refuză neşovăit – Mulţumesc, nu-i nevoie!, Dar voiam doar să te-ajut, ce-l cu dumneata?, Mulţumesc, nu-i nevoie!, apropierea fizică a lui Rafael îi producea repulsie, dealtfel gândea să-l ţină la cit mai mare distanţă (de fiinţa lui, de gândurile lui – Şi n-ai tu grijă, că mă lepăd eu de tine cu prima ocazie, doar să evadez de-aici şi să mă văd iar liber, nu mai pui tu mina pe mine!), şi cuprinse temeinic balustrada scării, ca să-l încredinţeze şi mai mult pe celălalt de puterea lui, de beţia dorului său de ducă. Frenezie însă care, ir acelaşi timp, era torpilată de o nelinişte la fel de tainică încercarea de fugă să nu eşueze înainte chiar de a ieşi din spital, de pe-acum se iveau mereu alte interdicţii.

Mai întâi că trebuiau să se strecoare pe coridoare c<- umbrele, ca borfaşii, în orice clipă, dintr-un salon sau altul, puteau răsări bolnavi oropsiţi de insomnie sau să se ducă nu ştiu unde – Ce-i cu dumneata, domnule Heronim, ce-i cu individul ăsta care te escortează, la ce procuror te duce, la ce Judecată de Apoi?, unul şi răsări. Era îmbrăcat într-o pijama de-a spitalului, de finet scorţos, în culori de mucegai şi de vânăt de cit fusese folosită şi trecută prin zeci de etuvări, omul avea o înfăţişare ca de pe altă lume, doar buzele veştede şi ochii cu priviri drogate i se desluşeau dintre bandaje, tot capul ca de mumie umblătoare, operaţie pe creier sau faţa storcită de vreun accident, o fi fost atât de muncit de nenorocirea lui încât nu-i văzu, sau dacă-i văzu ce şi-o fi zis, adormit cum era, Ia, nişte curvari de doctori, şi-or fi lăsat halatele amanet la vreo soră amatoare (şi animatoare) de doi deodată! şi se aşează pe una din băncile de pe coridor, arăta ca o păpuşă de cârpă, şi privirea lui pierdută în hăul infinit n-avea

nimic omenesc. Uite că la asta nu ne-am gânait, preluă Heronim de la muribund sugestia, însoţitorul ăsta al meu nu s-a gândit la halate, cu halatele pe noi am fi trecut ca nevăzuţi şi prin ziduri! Iar însoţitorul său, la rându-i ca un făcut – Da' de unde, tot ar fi trebuit să le-aruncăm de pe noi, la ieşirea din clădire, la gardul din spatele spitalului, şi nu-i clar că imediat ne-ar fi luat urma, adică pe unde şi cum?

Brusc se iscă în el o viitoare, buluc de imagini în flăcări şi focul înteţindu-i frica, o frică aproape atavică, încă din copilărie, Heronim noaptea pe câmp, şi câmpul scăldat în lumina exorbitantă a lunii pline, Heronim cu caii la păscut, şi pe Heronim îmboldindu-l deodată demonii să călărească pe sub lună plină, Tată-său dormea şi probabil că se visa la fel, hăulea şi-şi biciuia caii în somn, dracu' ştie însă ce se întâmplase în cosmos, explozie de stele, cădere de stele, şi caii dezlegaţi, unul dintre ei cu Heronim în spinare, luând-o la goană înnebuniţi peste câmp, şi stelele şi luna, tot cerul, venind pe urmele lui în goană asemeni de nebună spre nicăieri, şi Tată-său trezindu-se brusc din somn şi întrebând – Copile, unde, Maica Domnului, eşti?, şi Tată-său încălecând din fugă armăsarul din coada hoardei şi gonind pe urmele lui şi înjurând, şi-acum Heronim i-aude calului tropotul prin noapte, aşa cum i-l auzea şi-atunci de la mari depărtări, de-i îngheţase sângele în vine, şi-acum i-l îngheţa, şi-apoi în adolescenţă, şi-apoi în prima, în a doua tinereţe, la maturitate, mereu – Tatăsău. ori câte un altul pe urmele lui, care să-l aducă înapoi,' şi mereu adus înapoi, reintrodus cu forţa în sistemul lor de gândire, în sistemul din care el zadarnic încerca să fugă, mereu sistemul lansa pe urmele lui câte un gonaci plătit, neplătit, şi-l înhăţa, Heronim se răsuci către Rafael, enervat.

— Chiar crezi că ne vor lua urma?

— Ba bine că nu! Imediat ce vor descoperi c-am fugit, sună alarma şi dau drumul la câini, nu se lasă ei duşi cu una, cu două.

— Şi-aşa va fi mereu, hăituiţi pe toată durata călătoriei?

— De-ar fi asta singura hăituire.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că... Stai puţin, parcă s-aude ceva!

Rafel se înşelase, nu se auzea nimic, mai precis – în afara lor nu se-auzea nimic, zgomotele, prin urmare, sau ce vor fi fost, dinlăuntrul lui Heronim îi parveniseră, fiindcă de-adevărat în el se produceau nişte surpări de rezistenţe putrede şi nişte încleştări între forţe adverse, ce formidabile trebuie să fi fost şi năucitoare dacă reuşeau să străbată prin pereţii fiinţei lui, ai conştiinţei lui, la fel de duri şi de opaci ai amându-rora, şi se-auzeau totuşi în afară!

Dar nu asta îl intrigă neapărat pe Heronim, altceva îl intrigă şi-l derută, capacitatea lui Rafael de a i le recepta, de a-i dovedi că le-a receptat şi că are deci, tot timpul va avea, un anume ascendent asupra lui Heronim. Şi mai putea fi atunci vorba să se lepede de el şi să-l alunge, când vor ajunge dincolo de zidul spitalului, să-i mulţumească pentru a-l fi ajutat să fugă din spital şi-apoi să-l ia dracu', fiecare pe drumul lui, fiecare spre universul lui?! Oricum, trebuie să fiu precaut, trebuie să mă cenzurez, nicio mişcare necontrolată, niciun gând hazardat, mai ales gândurile să mi le ţin în frâu, fiindcă el până şi gândurile mi le pătrunde, şi poţi şti cum reacţionează, cum se răzbună, spre ce alt fel de moarte mă poate duce netrebnicul ăsta de însoţitor al meu?!

O uşă se izbi de perete, un alt bolnav ţâşni pe coridor, şi nu fiindcă l-ar fi scos din minţi insomnia, nu fiindcă ar fi convenit cu vreo soră de noapte să se ducă ia ea şi să se culce cu ea, nu, ci urlând A murit, atât a mai apucat să zică Fraţilor, eu mă duc, aprindeţi-mi repede luminarea?, cine are o luminare?, n-auziţi, oameni buni, cine are la-ndemână o luminare?. şi privirea lui aburită căuta, prin aerul stătut, să se preschimbe în certitudine miracolul imposibil. Nu lor li se adresa, lui Heronim şi lui Rafael, pe care probabil că nici nu-i desluşea prin lumina cleioasă a coridorului, ci pereţilor se adresa şi tăcerii implacabile a nopţii, pustiului implacabil al spitalului, unde fiecare

bolnav se face ghem în găoacea lui şi nu vrea să ştie ce se petrece în găoacea altuia, omul se zbătea dm perete în perete ca o pasăre beată într-o colivie şi deschidea uşile saloanelor pe rând, lansând către cei dinăuntru aceeaşi lamentare penibilă, fără ecou, fiindcă de nicăieri nu venea niciun i'ăspuns, misterioasa lege a incomunicabilităţii găoacelor între ele se arăta de neiertat, de parcă toţi bolnavii (în aceeaşi clipă) ar fi decedat până la unul, dar această presupunere nu se confirmă, şi careva, trezit din somn ca dintr-o băltoacă de vise negre, îl plesni peste obraz cu o înjurătură colcăind de Dumnezei şi de Isuşi Cristoşi, ca să se înveţe minte să nu-i mai trezească pe desperaţi din leşia lor de iluzii împuţite – Şi mai du-te-n aia mă-tii cu luminarea ta cu tot, lasă-ne să dormim în pace!, vai de somnul şi de agonia lui, ca şi cum el n-ar fi fost creştin şi de parcă nu va striga şi el într-o bună noapte după luminare, şi altcineva, apoi, izbucni într-un râs deşănţat – Dă, măi frate, fuga până la Alimentara de pe colţ, că au nişte luminări de toată frumuseţea. şi nu uita să-ţi cumperi şi ţie una, ha-ha-ha, nepricopsitule!

Rafael şi Heronim apucară să-l mai vadă pe blestematul acela de om căzând ca o pleaşcă pe pragul uşii, era tot numai un hohot, plângea şi bolborosea ceva de nedesluşit, cine să-l împace şi la ce bun să-l împace, cum altfel ne apropiem de moarte decât plângându-ne amarul şi înstrăinarea, fără preot, fără luminare?

Mulţumesc lui Dumnezeu că eu voi scăpa şi, indiferent de ce va fi cu mine, voi trece, nu voi mai trece pe la atelier, ca să las scris, atât vreau să se ştie – că singura mea avuţie sunt pietrele cioplite de mine şi că pe-acestea le las oamenilor de-acum şi celor din viitor, nu pentru a mă slăvi pe mine prin aceste pietre, ci pentru a da mărturie despre o fiinţă care se cheamă Arghira, fiindcă ea-i prezentă în toate, chiar dacă nu toate o repi'ezintă, şi nu-mi vreau altă nemurire decât!. dar gândul se refuză pmă şi ideii de nemurire, asta presupunea ca mai întâi să mori, un astfel de testament suna de-a dreptul absurd.

Ajunseseră la parter şi Heronim. pentru prima oară,

npmaiauzind bocetele acelui om şi bănuind cum înapoia lui se instalează un gol imens, care până la urmă îi va înghiţi pe toţi pensionarii spitalului, numai pe el nu-l va înghiţi, pentru că, uite, el este ca şi salvat, abia acolo deci, la acel punct de frontieră dintre neant şi pământul ferm, şi pentru prima oară, la interferenţa dintre condiţia de om şi condiţia de altceva, miraculos, Heronim se simţi invadat de o duioşie fraternă faţă de păcătosul de Rafael, protectorul şi salvatorul lui. dar nu fu în stare să i-o arate – Cred că eşti un om deosebit, fără egal, capabil să te sacrifici chiar şi pentru un anonim ca mine, asta mă îndatorează peste poate, cum să-ţi răscumpăr sârguinţa de a mă salva?. nu fu deci în stare să i-o arate, era suficient că-l considera acum cu o imensă uimire şi cu o adoraţie de sclav.

Trebuie să spunem însă că Rafael nu se lăsă înşelat de slăbiciunea sau de ipocrizia lui Heronim (apreciaţi-o cum vreţi) şi-i zâmbi cu destulă silă şi rosti cu destul aplomb, pentru ca acesta să nu se mai umilească inutil:

— Să fim serioşi, domnule, n-am nevoie de nicio răsplată clin partea dumitale. aşteaptă mai întâi să vezi despre ce-i vorba, adevărul spre care te conduc nici eu nu-l cunosc.

Trecuseră de spaţiul ascensorului pentru brancarde, ale cărui uşi larg deschise invitau de pe-acum victima viitoare. Eu ar fi urmat să fiu. mă vor aştepta mult. şi bine! Vag şi-aminti de unul şi de altul, glorii ale ţării, care, întinşi pe brancarde. incapabili să se împotrivească, pe jumătate şi morţi (de spaimă, de neputinţă) înainte încă de a ajunge sub cuţit, şi a căror glorie nu mai însemna nimic pentru nimeni, se stinseseră în indiferenţa generală, pictorul Cutare, istoricul de artă Cutare, esteticianul

Cutare, sculptorul Cutare, în comparaţie cu sfârşitul fiecăruia Heronim se socotea fericit, orgoliul lui nu-şi mai încăpea în sine. Dar la numai câţiva paşi, pe holul din care se răspândeau ca dintr-o rozetă alte patru coridoare, la intrându-l unuia se izbiră de această înscripţie – Blocul de operaţie, iar dedesubt – Intrarea interzisă. Probabil că interdicţia scrisă avea sens numai pe timpul zilei, fiindcă

pe timpul nopţii funcţiona formula unor uşi din gratii împletite, ferecate temeinic şi cu un lacăt enorm. Se opriră deopotrivă, ca un corp comun, această confruntare cu spaţiul de dincolo de gratii acţionând asupra lor în egală măsură, deşi poate că asupra fiecăruia altfel, cu o fascinaţie secretă.

— Grozav ce mi-ar fi plăcut să te conduc până la sala de operaţie, acum, evident, ca să vezi masa pe care te-ar fi întins mâine pentru „Lecţia de anatomie”, să contempli instrumentele cu care te-ar fi caligrafiat, la suprafaţă şi mai ales în profunzime, fii sigur că mâine aş fi fost şi eu de faţă, i-aş fi cerut chirurgului să mă includă şi pe mine în protocol, chestie de curiozitate profesională, nici nu m-ai întrebat ce meserie am, sunt şi eu tot un fel de taie-răul-de-la-rădăcină, din categoria spiritelor alese însă, ţi-o declar fără nicio reticenţă, şi prin urmai':1 să te asist şi să-ţi dau binecuvântarea de pe urmă, printn altele – am şi rolul acesta, dar uite că nu mai e posibi să-ţi fac această plăcere, de când nu te-ai mai lăfăit p. o masă de operaţie?

Heronim se trase înapoi ameţit, imaginea venea către el halucinantă, la dimensiuni monstruoase, cum, de-abi; pierind, aceeaşi revenea şi revenea fără oprire – el întin pe masa de operaţie, eu grumazul, mâinile şi gleznele prinse în chingi, deşi inert ca un butuc de lemn din cauz; dozei de suporifice taxă cu care ar fi fost anesteziat, ş; câteva siluete în alb orbitor, de neidentificat, aplecate deasupra lui şi scotocindu-l cu de-amănuntul, ca pe o maşină uzată, şi fiecare grăbindu-se împâtimat să arunce din făptura lui pe podea câte o piesă pe care vor fi socotit-o stricată, şi nepunând nimic în loc, fiindcă nu s-au inventat încă piesele de schimb de rigoare, pe care celelalte piese, de la Dumnezeu, să le accepte, şi golinau-l în felul acesta de orice conţinut.

— Să mergem, domnule Rafael!

— Fireşte, domnule Heronim, să mergem!

Nu se poate însă, ceva tot trebuie să găsească ei nestricat, neuzat, nealterat, ca să fiu repus în ordinea firii mele, şi chiar dacă nu găsesc nimic, oricât de bolnav aş fi,

trebuie să se producă o minune, doar sunt şi eu un suflet de om, am şi eu o conştiinţă, cel puţin sufletul, conştiinţa de mi-ar fi salvate, şi cel puţin un pumn de pământ, pentru ca Dumnezeu să sufle asupra mea şi să mă creeze din nou, jur că nu voi mai merge pe acelaşi drum ţi jur că nu voi mai săvârşi aceleaşi greşeli, doar nu sunt atât de bătrân încât să mor ca un şoarece bun numai de cobai, să facă ei experienţe pe mine şi să se laude că maiştiu-eu-ce mister au dezlegat datorită mie, şi descoperind deci cauza vor descoperi şi remediul, şi iată cu ce aş fi rămas eu în istorie, primul din lume pe maţele căruia etcetera, etcetera, parcă-şi mai aminteşte azi cineva de numele francezului turbat pe care, sacrificându-l, s-a descoperit leacul turbării?, şi unde-i Arghira, de ce nu vine Arghira să le spună adevărul despre mine şi să ţipe la ei că n-au dreptul să mă trateze cum mă tratează, la fel m-au tratat şi m-au redus la zero, toată viaţa, alt fel de chirurgi, şi fără să mă fi pus neapărat pe o masă de operaţie, în procese deschise, în şedinţe închise, şi în presă, şi la radio, şi atunci spre ce altă viaţă şi spre ce alt univers să mă îndrept, dacă reuşesc să scap de-aici î

— Pe unde apucăm acum?

— Important e să nu te pierzi de mine.

— Există riscul să capotăm tocmai acum 7

— Niciun risc.

— Dar pe unde, prin bezna asta?

— Nicio grijă, cunosc drumul şi cu ochii închişi..

.— S-ar zice că eşti foarte stăpân pe dumneata, de ce?

— Fiindcă nu eşti singurul pe care-l ajut să fugă!

Ghereta paznicului rămăsese undeva înapoia lor, n-avea niciun rost să forţeze evadarea chiar pe la intrarea principală a spitalului, să-l pocneşti pe paznic drept în moalele capului, să smulgi lanţul cu chei din perete şi să ieşi tacticos pe poarta principală. Se strecurară deci pe lângă zidurile exterioare şi, deşi aici îi bătea luna în plin, se simţeau în mai mare siguranţă, era o lună buimacă şi voluptuoasă, în asemenea nopţi cu lună plină se face

dragoste în draci şi se zămislesc copii frumoşi, copii nemaipomeniţi şi copii beţi încă de la naştere de a se ucide şi ei în dragoste.

Rafael şi Heronim se îndreptau acum spre fundul parcului care îmbrăţişa spitalul ca o oază de vegetaţie luxuriantă. ajunseră şi la zidul înconjurător, zid înalt ca de temniţă pe viată şi cu adevărat de netrecut nici prin escaladare, fiindcă pe toată lungimea zidului se întindeau reţele duble de sârmă ghimpată, poate chiar electrificată, poate chiar declanşând fulgerător sonerii de alarmă. Numai că Rafael cunoştea aici un loc de taină prin care te puteai face nevăzut dincolo, şi dincolo Heronim ştia că începi nemărginirea, era marginea oraşului care se pierdea într-o geografie a nimănui, şi desigur că geografia promisă de Rafael, de-aceea oraşul, deocamdată, nici nu-l interesa pe Heronim, important era să se vadă o dată liber şi eliberat de spaime, eliberat de ameninţări, geografia cealaltă îl ispitea cel mai mult.

— Eşti sigur că asta-i singura soluţie?

— Te rog, şi nu te mai îndoi, nu merită!

Heronim trecu cel dinţii, trecu apoi şi Rafael, şi când totul părea că este gata, că nu mai au pentru ce se teme. văzură dinaintea lor, de-aievea văzură şi deopotrivă se minunară, luminată în plin de strălucirea exorbitantă a lunii şi aşteptându-i, o femeie...

I-am văzut apoi pe cei patru jucând pockcr-striptiz, n-am făcut niciun efort ca să-i convoc în imaginaţia mea, cred că scena mi s-a impus dc la sine ca o necesitate de interludiu prevenitor înainte de a lua cunoştinţă de identitatea acelei femei şi mai ales de raţiunea apariţiei sale acolo şi exact la ceasul evadării mele din spital. Poate că-n substi’atul subitei intervenţii a celor patru să fi stat şi oarecare doză de laşitate, încă din viaţă eu opunând rezistenţă chiar şi presimţirii evenimentelor grave, inventând imediat altele, superficiale, tocmai pentru a scăpa de virtuala răspundere sau consecinţă de nesuportat. Indiferent însă de explicaţie, scenă absolut întâmplătoare sau scenă cerută de laşitate, modul de

apărare îmi convenea, orice amânare a fatalităţii îmi făcea bine.

Cei patru deci jucau pocker-striptiz, fantezie dementă a unor oameni care nu mai ştiau cum să-şi consume timpul, fantezie erotică a unor oameni pentru care amorul nu mai prezenta niciun secret. Plictiseală de moarte, filosofie a vieţii ajunsă la punctul limită. Evident că-n perechi, şi încă ce perechi, de prin partea de sus a piramidei artelor. Cel puţin bărbaţii, înnobilaţi de virtuţi majore şi de stipendii asigurate prin beneficiul conjuncturii, cu dosare să te închini la ele ca la icoane. Iar fetele, culese de pe la periferia aceleiaşi suprastructuri, fete-femei. cu profesie pe măsură şi suficient de tinere ca să realizeze o perfectă armonie a contrariilor cu partenerii lor de joc. Fireşte că dialectică vulgarizată, dar nu se speria nimeni, fiindcă nu le cunoştea nimeni secretul, cine să-şi arunce privirile pe fereastră şi să vadă ce se petrece acolo? Acesta este spaţiul nostru vital exclusiv, cu chiria plătită la zi şi cu regim de imunitate parlamentară. Defularea noastră de sfârşit de săptămână, după o săptămână de sfântă robie la şevalete şi la machete principiale. Unii la pescuit sau la vânătoare, cu peştele pus în undiţă pe ascuns de scafandri plătiţi anume, sau cu vânatul momit cu marafeturi până-n bătaia puştii criminale, iar noi, fiecare cu apetilurile şi cu soluţiile sale! Şi unii şi alţii – la exerciţii de redresare multilaterală, care-i deosebirea? Să fim serioşi, fiecare îşi reanimă forţele cum socoteşte de cuviinţă, aşa sau aşa, sau la pocker-striptiz, de exemplu, şi câte alte exemple, de duzină sau rarisime, n-ar mai fi de consemnat!

Se ajunsese aici, adică la inovaţia respectivă, după câteva ceasuri bune de pocker obişnuit, când fumul de ţigări (chiar dacă foarte fin) plutea greu sub tavan şi-l puteai tăia cu cuţitul. Nu-i nimic, nu moare nimeni din asta. Dar ce te faci cu veşmintele umezite de-atâta fum şi de-atâta emoţie a încercărilor disputei, şi când licoarea denumită whisky îşi făcuse pe deplin datoria, pe dinăuntru şi până-n ultima fibră de carne, alertând instinctele şi aducând pudoarea în stare de criză? Adevărat că nici din

whisky nu se moare aşa uşor. dar ce te faci cu plictiseala de moarte care te doboară la un moment dat, carte nu-ţi intră, sau dacă-ţi inti'ă iei praful de pe tobă, s-au consumat toate anecdotele, toate bârfele, până când s-o ţinem tot aşa? Vezi bine că whisky J. & B., oho!, cine mai are azi în România whisky J. & B.?, să dai cu tunul şi nici de împărtăşanie nu găseşti, decât, eh! Şi când mormanele de bancnote jegoase se tot vânturaseră de la unul la altul, de la una la alta, niciunul însă ajuns lefter, şi niciuna, ca să te ridici de la masă cu conştiinţa că asta-i viaţa, mama ei de viaţă!, pierzi sau câştigi, satisfacţie pasageră, săptămâna viitoare vom lua-o iar de la capăt, ce pierzi azi recuperezi mâine, şi tot aşa până la ora finală, careva dintre ei, nu-mi dau seama cine, sunt prea departt de mine, ţipă exasperat – Dumnezeule, dar inventaţi ceva!

Că noaptea asta tot aşa s-ar fi terminat, fireşte! Numa: că banal, potrivit legii universale după care totdeauna se organizează astfel de partide-perechi de sexe opuse, adică noi doi în camera asta şi voi doi dincolo, chiar dacă departajarea s-ar fi făcut prin tragere la sorţi, e mai picant, nu?, şi nu a odăilor, ci a junelor copile, şi deci fără niciun fel de farmec, fără niciun spor de emoţie, pentru care iarăşi – Dumnezeule, dar inventaţi ceva!

Cine fusese adus la desperare, fiindcă numai un bărba se putea expune cu atâta cinism unei astfel de desperări, şi cine rostise expresia magică – pocker-striptiz?, n-are importanţă, nici nu-l deosebesc de celălalt coleg al său, arată amândoi ca două momâi ieşite după acelaşi tipar. E drept, că o fată s-a prefăcut a nu-i fi prea limpede ritualul, iar cealaltă a mimat chiar un fel de stupefacţie hormonală, de parcă chiar atunci, pentru întâia oară, li s-ar fi revelat că femeile sunt instrumente ale păcatului, fecioare complexate cărora le face plăcere să se considere deflorate de fiecare dată, şi cum este jocul? Simplu, mai simplu decât atunci când a creat Dumnezeu femeia, deşi pe plan invers, nu de la nud la frunza de vie, ci de la elementul corespunzător până la arhinudare. Cu alte cuvinte, la fiecare pot pierdut se pierde şi câte o

buleandră de pe tine, una câte una, până te trezeşti în condiţia primordială, gestul trebuie să urmeze chiar legea febrilităţii interioare, cu delicateţe, cu şovăială, să nu te relevi dintr-o dată, dezmăţat, cu brutalitate, ci infinitezimal, pe amănunte, lasă-ne şi nouă plăcerea ineditului şi a revelaţiei. Prin urmare – Pas, Pas. Deschis, Merg şi eu!, O bucată, Eu nu merg. Servit, Atunci dă-mi mie două!, Cine a deschis?, Tu!, Să te-auzim!, Pe cit am, cinci sute numerar şi bluza pe canapea!,

Se aşezaseră la masă intercalaţi, aşa căzuseră şi locurile – după as, rigă, damă, valet! Până atunci fuseseră în joc numai banii, chiar şi alianţele posibile (pentru trişare, pentru supralicitare în favoarea celuilalt) urmaseră altă logică. Poate a amuzamentului, sau poate a indiferenţei. Dar din clipa cealaltă, a acceptării formulei-striptiz, începură să se vadă cu alţi ochi, fiară pândind altă fiară, niciunul nu trebuia să-l ierte pe celălalt, şi cea mai grea se dovedi chiar clipa aşteptării primului pierzător. Cu toate răsuflările aşadar tăiate, cu sângele în panică mare, cu toate simţurile puse în priză şi cu glandele ieşindu-şi din ţâţâni. Care bărbat va ajunge cel dintâi gol cum îl făcuse maică-sa, şi care femeiuşcă îşi va lepăda cea dintâi slipul? Trebuie precizat – era pentru prima dată când s-ar fi cunoscut şi biblic, deci fiecare constituia pentru celălalt o surpriză, premieră absolută pentru toate patru părţi. Bine-nţeles că se putea şi trişa, sau trage cacialmale, riscul însă rămânea acelaşi, risc sau triumf? în fond, şi riscul şi triumful nu lăsau să se întrevadă niciun pierzător de moarte, pe care să-l pască gândul sinuciderii sau al divorţului criminal de virtuala sa parteneră, tot spre aceeaşi finalitate mergeau – noi doi aici, voi doi dincolo, sau viceversa! Dar care doi, şi ce ascund ei, ce ascund ele sub vestmintele lor, prologul acestui fel de iniţiere o să doară oare mai mult |3ecrt acuplarea însăşi? Fiecare deci pentru celălalt p mare necunoscută, o doză imensă de straniu şi de mister în fiecare gest, în fiece lepădare de sine, să ne supunem atunci fatalităţii!

Dar să ne jucăm cartea până-n pânzele albe. cu toată

panica fluidă circulând dinspre unul spre altul şi cu decantarea tuturor surprizelor pe care le va oferi fiecare. Totul va depinde, ca să zic aşa. de micile amănunte ale făpturii fiecăruia, şi de o anume intuiţie masculino-feminină. pe ce element mizezi ca să-ţi satisfaci curiozitatea în pilule, şi totul va depinde, luaţi bine seama, de o anume adeziune a instinctelor unuia la instinctele celuilalt. E frumos jocul, imi place! Şi mie-mi place, nu mi-am închipuit că poate fi atât de palpitant! Dacă ţi se pare atât de palpitant, pofteşte şi ie uită-n cărţi! Nu cumva domnul e foarte grăbit? Ba da, domnişoară, şi te-am plătit, ce ai? Trei aşi î îmi pare rău, ful!

Şi mereu fulul contra a trei bucăţi, şi chinta bătută de orice ful, şi fulul bătut de orice culoare, de orice careu, şi orice careu bătut de chinta roială. Cu singura deosebire că pentru roiala unuia trebuiau să plătească toţi. fiecare cu ce zdreanţă urma. Zdrenţe de mătase fulgurantă, de sub care se iveau străluciri şi unduiri ale pielei la fel de fulgurante. Şi mişcările bărbaţilor (când pierdeau) erau de jenă şi de revoltă, mai mult din cauza dispreţului femeilor şi al hohotelor de râs, dracu' ştie dacă imaginea cu care se ofereau nu le îndepărta pe femei de finalul promis, pe când mişcările femeilor erau molatice şi discrete, cu o pudoare explicabilă numai prin dulcea beţie pe care o produceau în parteneri, pentru ca jocul să se reia cu egală înverşunare.

Parcă pe plajele particulare de la Saint-Tropez. sau de-aiurea, o fi fiind altfel?. sau în alte case la fel de simandicoase, în sânul unor secte religioase care au decretat libertatea libertăţilor, o fi altfel? Ura!, şi uite aşa evoluăm spre altă speţă etcetera, etcetera. — umană!

În sfârşit, nu despre asta-i vorba. E vorba că la un moment dat apăru acolo Toneseu, omul nostru şoarece de hârtoage, greu de spus cum a putut pătrunde acolo, pe sub uşă, pe gaura cheii? Va fi avut el acolo o cameră şi venise la el acasă, ori venise numai să se confeseze unuia dintre cei prezenţi, fiindcă altundeva nu şi-ar fi găsit odihna şi trebuia, într-un fel, să se elibereze de povara ce o ducea pe suflet? Sau eu l-am trimis anume, pentru a verifica în ce

măsură creatura de Rafael a avut dreptate, mi se cinsteşte, nu mi se cinsteşte memoria?

Mă rog!, intră şi rămase împietrit în mijlocul odăii, constata holbat un spectacol de necuprins în imaginaţia lui de broască, înţelese totuşi imediat ce joc se joacă. Nu-l interesa goliciunea bărbaţilor, sila urca în el ca un val de otravă, fetele însă! Una încă-şi mai păstra sutienul şi slipul, celebra formulă bikini, să vezi totul şi tot să-ţi mai rămână ceva de văzut! Fie, treacă de la noi, la urma urmei – ca la mare, ca pe terasa unei vile, unde ispita se preschimbă în echivoc iar echivocul se duce în pustia nopţii, lăsându-ţi pe buze doar un gust de amar şi de poftă nesatisfăcută, doar nu poţi avea toate femeile din lume. Pe când cealaltă avea ceva de statuie antică, şezând ca pe un soclu de piatră în contemplarea infinitului şi a nefiinţei. Sinii îi atârnau pină pe muchia mesei în toată inegalabila lor splendoare, pompoşi, formidabili, şi parcă independenţi de trup, cu o identitate proprie. Pentru atât, să-ţi poţi preumbla buzele ca un abur pe deasupra lor sau să te poţi îneca definitiv, cu suflet cu tot, în spuma lor ca de apă mare, profundă, şi tot merita să-ţi vinzi şi mamă şi tată, să abjuri faţă de toate adevărurile sacre ale lumii! Dar bunului, flămându-lui, amărâtului om Ionescu nu i se acordă niciun fel de atenţie, un intrus fără valoare, un obiect oarecare, un paria şi un popândău, dinafară jocului, de neadmis în joc.

Şi jocul continuă, femeia aceea cariatidă câştigă. Inhăţă banii de pe masă şi-şi puse sutienul la loc, cu sfidare dar şi cu regret. Pentru ca la jocul următor să-l piardă din nou, chiar colega ei de profesie o făcu să-l piardă. Şi bărbaţii jubilară, unul şi îndrăzni un pariu. Trefla cea mai mare pentru sutien şi sutienul să fie imediat rupt în bucăţi, sau aruncat afară pe fereastră, să-i cadă vreunui fericit în cap şi fericitul să se ducă la nevastă-sa cu sutien străin pe cap. Era evident că se grăbesc, picioarele se şi căutau pe sub masă, alegerea fusese încheiată, care cu care, fără nicio tragere la sorţi, prin simplă apetenţă reciprocă, aceasta a cui şi aceasta a cui, şi pe urmă Dumnezeu cu mila, rocade până-n zori de zi, după

posibilităţi.

Doar Ionescu sta ţeapăn în mijlocul odăii, ca un şoarece hipnotizat, murdar şi nebărbierit, bătrân şi vlăguit, nici memoria ultimei nopţi de dragoste n-o mai avea, când şi cu cine, probabil că nici de visat nu mai visa că face dragoste cu cineva.

— Porcilor! strigă. Târfelor! adăugă. Voi vă faceţi aici de cap, şi Heronim zace mort în spital.

Undele erotice fură brusc frânte, în aerul care dospea a nuditate şi a depravare, jucătorii îşi înălţară spre el capete buimace, capete intrigate, surpriza şi repulsia colcăiau deopotrivă în ochii lor arşi de nesomn, iată o veste la care nu rezistă niciun act nupţial.

— Aşa-i că nu vă vine să credeţi, sau vă închipuiţi că sunt cumva nebun?, ba să credeţi în ce v-am spus, că eu i-am făcut necrologul, şi cui?, lui Heronim, prietenul vosJ.ru,. zeul vostjgu!

Femeile erau complet străine de subiect, n-auziseră în viaţa lor de Heronim, ei şi ce, mare scofală sculptorul Heronim!, şi ce să caute fantoma unui mort între ei. între cuplurile lor, tocmai la acel ceas de apetit frenetic al amorului în colectiv?

— Uitaţi-vă la el, îngerul vestitor de apocalips, pudicul şi principialul, paznicul, strigoiul şi profesorul de morală superioară, bun 1, şi ce-i cu asta, ce suntem noi de vină?. îl mai înviem noi pe Heronim al tău din morţi, îl mai întoarcem noi de la groapă?

Bărbaţii erau aceia care izbucniseră, în adevărată isterie patetică, şi mai excitaţi decât înainte, ca o răzvrătire contra morţii, contra eventualităţii propriei morţi.

— Du-te mai bine şi bagă-ţi capul sub duş, sau vino al cincilea la joc, după formula americană, schimbare la fiecare sfert de oră, să te vedem şi pe tine redus la pielea goală!

Râdeau de-a valma, cu hohote groteşti, hohote piţigăiate, le bâţâiau şezuturile pe scaune iar ţâţele femeilor gâlgâiau de plăcere, se regăsiseră foarte repede,

Jocul putea continua.

Bietul şi nefericitul Ionescu simţi că se pierde în păienjenişul aţiţării paranoice, chiar dacă numai aparentă pentru el, martor concret şi participant ipotetic la perversiunea celorlalţi. Mi-era tare milă de el, omul ăsta fără nicio bucurie în viaţă şi călcat în picioare de toţi, niciodată nu mi-am închipuit că tocmai el va ajunge să ia partea morţii mele şi să-mi apere memoria chiar aşa, simplist şi elementar, cum să-i mulţumesc şi cum să fac să-i parvină graţia mea? Ionescu avu totuşi tăria să înhaţe de pe masă sticla de whisky şi să şuiere pe gât câteva înghiţituri zdravene, dădu apoi cu sticla de pământ, se îndreptă spre uşă, deschise şi trânti uşa după sine – Câţi de pe faţa pământului, şi oameni şi lighioane, şi luna şi stelele de pe cer, nu se destrăbălează în chiar ceasul morţii cuiva?, aşa a fost şi când a murit Isus Cristos, de ce-ar fi altfel la moartea sculptorului Heronim?

Nenorocită de lună, Ionescu are dreptate, mai ales ţie puţin îţi pasă de moartea mea! Să ne întoarcem deci, domnule Rafael, superbi şi neşovăilorg- -cu faţa către femeia care ne-aşteaptă...

8..

, – Nicio îndoială că femeia exista, conturul făpturii sale se desena la fel de precis ca şi al copacilor din jur, fiecare independent de ceilalţi, ca şi al lunii pline de pe cer. Pentru ca să nege existenţa femeii dinaintea lui ar fi trebuit să se nege pe sine, să nege prezenţa lui Rafael alături, fapt imposibil, confruntarea era în favoarea aceleiaşi realităţi inconfundabile, şi nu iluzie, nu halucinaţie, stârnită eventual de prea multa solicitare a sistemului său cerebral, când în vis, când în obiectiv, o! ce surpriză i s-ar fi făcut de-ar fi fost Arghira, adusă acolo indiferent cum, de voinţa ei certă, de înflăcărarea minţii lui, nu era însă Arghira, femeia aceea se proiecta acolo din cu totul altă biografie.

Fiindcă toate ale femeii îi erau cunoscute de o viată, şi prin seva altor rădăcini, dinainte încă de a lua el viaţă, trăsăturile fetei, lumina feţei, incomparabile cu ale

altcuiva, năframa albastră cu care-şi avea capul înfăşurat până sub bărbie, bluza de borangic gălbui cu nasturii încheiaţi până sub bărbie, fusta înfoiată de culoarea atlazului şi aproape atingând pământul, intensa ei privire îndulcită de surâsuri tainice, mâinile adunate în poală ca pentru rugăciune, toate de neuitat, fiindcă toate aparţineau unui moment şi unei scene care i se gravaseră pe memorie ca fixate de fierul roşu al neuitării, şi această certitudine (despre o imagine reprezentând-o pe acea femeie pe punctul de a-şi porni călătoria spre Viaţa de Apoi şi la a cărei clipă şi el participase) îl cutremură pe Heronim.

— Dumneata vezi ce văd eu?

— Văd o femeie.

— Deosebeşti şi straiele în care-i îmbrăcată?

— Aşa cum le deosebeşti şi dumneata.

— Năframa, bluza, fusta, chiar şi inelul de pe deget?

— Până la amănunt.

— Mă înşel eu, sau seamănă cu Mama?

— Este Mama!

Ciudat că nu reacţionă, deşi ar fi avut toate motivele să reacţioneze, şi încă în furie, aşa cum sunase confirmarea lui Rafael, subiectiv şi cu egală afecţiune, ar fi gândit că se trag amândoi din aceeaşi Mamă, cu ce drept şi-o aroga Rafael ca fiind şi Mama lui? Nu, nu puse la suflet aserţiunea lui Rafael, pentru simplul motiv că nici nu realiză semnificaţia ei intimă, era încă departe de a înţelege exact raporturile dintre el şi Rafael, din ce arbore se trag, ce-i apropie şi ce-i desparte, altceva îl scotea din sărite şi nu se admitea în logica lui, adevărul la care trebuia să facă faţă, cu care trebuia să se confrunte, el – de pe acest tărâm şi Mama – de pe tărâmul celălalt, adevăr la fel de teribil ca şi conştiinţa capcanei în care căzuse.

— Dar Mama a murit acum douăzeci de ani!

— Iar dumneata, azi, eşti mai bătrân decât dânsa cu doi ani şi zece luni.

— Cu câtă precizie îmi cunoşti viaţa î

— Deocamdată, numai datele esenţiale.

— Constat că nici Mama nu-ţi este străină!

— Simplă coincidenţă.

— Dar de ce numaidecât ea şi tocmai aici?

— Fiindcă Mama rămâne totdeauna Mama, pentru oricine.

— Chiar şi-n situaţia în care mă aflu eu acum?

— Există o raţiune în toate!

Acum, da, ar fi trebuit să-l înşface de piept şi să dea cu el de pământ, să-l calce-n picioare şi să-l desfiinţeze, până la a nu mai fi, până la a-l face să se risipească precum pulberea în vânt – Nenorocitule, unde m-ai adus şi în ce lume m-ai aruncat, pentru asta m-ai scos din spital, să stau de vorbă cu morţii, şi ce să-mi comunice mie morţii, asta-i libertatea pe care te-ai lăudat că mi-o oferi, şi-n numele cărei raţiuni, fiindcă văd că ăsta ţi-e.argumentul suprem de ai apărut în destinul meu, şi ce raţiune voi fi obligat să urmez de-acum înainte alături de dumneata, ajută-mă, nenorocitule, să mă întorc înapoi, care-i drumul înapoi spre spital?

Oricât de paralizat era de întâmplare şi oricât de fascinat de conţinutul ei neverosimil, reuşi totuşi să se uite peste umăr înapoi, zidul spitalului ar fi trebuit să fie pe-aproape, nu se mai zărea niciun zid, un fel de ceaţă grea se lăsase între teritoriul de unde fugise şi teritoriul pe care se aflau, era convins că de ar avea puterea s-o ia la fugă înapoi s-ar izbi de valul de ceaţă ca de o barieră inaccesibilă şi s-ar învârti pe loc ca un câine orb, tot pe acel loc s-ar trezi şi dinainte tot cu aceeaşi vedenie, care încă ar fi bine dacă ar fi vedenie, mai devreme sau mai târziu tot s-ar spulbera, va fi suficient să strige Du-te, n-am nevoie de tine, întoarce-te în groapa ta şi doarme-ţi în prce somnul de veci, de ce ai dat ascultare nemernicului ăstuia de Rafael şi ai venit aici, noi amândoi nu mai avem ce ne spune, sunt douăzeci de ani de când tu aparţii eternităţii, iar eu am fugit din spital tocmai pentru a-mi învinge moartea, înţelege-mă bine, Mamă, şi du-te cu Dumnezeu, te implor!

Se mai întâmplase şi alte ori să-i apară din senin, dar

totdeauna sub frunte, în acel spaţiu singular pe care-l determină şi pe care-l frecventează numai ideile în stare pură, ea însăşi – ficţiune pură fără chip, sau al cărei chip abia de se constituia, şi-atunci tremurător, ca o unduire de apă inefabilă, Mama nu-i cerea nimic, nu-i reproşa nimic, mai degrabă reamintindu-i Exist!, suficient însă ca privirea lui să se tulbure de umbra unor vagi regrete, despre cite ar mai fi putut face în viaţă pentru ea, despre multele cu câte îi rămăsese încă dator, niciodată nu reuşea să poarte cu ea un dialog de durată, (viaţa de fiece zi nu-i îngăduia, nu-i îngăduia sau el anume se scutura de obsesia ei şi o alunga?, de astă dată îşi da seama că înfruntarea va fi inevitabilă, ce-i va cere, ce-i va reproşa de astă dată Mama?

Probabil că femeia obosise de prea îndelungata aşteptare, se aşezase pe un trunchi de copac, era acolo un trunchi de copac fulgerat de furtună, şi Mama sta în poziţia ei binecunoscută, relevată încă din memoria copilăriei, imaginea ţărăncii obosite de caznele şi de treburile zilei şi ieşită pe banca din faţa casei, la uliţa mare, pe seară îndeosebi, să mai vadă şi ea oameni trecând pe uliţă, să mai stea de vorbă cu unul – cu altul, şi chiar dacă se întâmpla să nu treacă nimeni ea tot zăbovea acolo cu ale sale, gânduri amare şi încruntări sufleteşti, semăna într-un fel (mai târziu îi venise comparaţia asta în minte) cu Regina de piatră a lui Henry Moore, aceea care alături de Regele ei (şi tot aşezată pe o bancă de piatră) contempla cu orbite goale veşnicia. Dar Mama de^acum clipea, respira, clipea şi respira ca orice făptură vie,' schiţă chiar şi gestul de a-şi aranja năframa pe cap, să-şi netezească şuviţele rebele de pe tâmplă, să arate cu alte cuvinte frumoasă, doar îşi întâlnea Băiatul, se întâlnea cu Băiatul ei după douăzeci de ani de despărţire, ce importanţă că el acum era mai bătrân decât ea cu doi ani şi zece luni, tot Băiatul ei se cheamă că este, şi Rafael zise:

<- Pentru dumneata a venit, du-te şi vorbeşte cu ea!

.Dar pe Heronim îl mistuia aceeaşi mânie tulbure, contrazis în iluziile lui fundamentale, şi nu fu în stare să se

clintească din loc...

Dacă ai venit să mă judeci pentru câte ţi-am făcut în viaţă, nu cred că-i momentul cel mai potrivit. Acelaşi lucru, dacă ai venit să-mi acorzi indulgenţa ta. Suntem încă două identităţi contrarii: eu – aparţinând unei istorii de Ia care pentru nimic în lume nu vreau să abdic, tu – cu destinul consumat până la ultima clipă şi redus acum la simplă pulbere! în ce fel am putea să comunicăm, ce am avea deci să ne spunem? Şi cui i-ar mai ajuta, în astfel de circumstanţe, demonstraţiile reciproce de iubire? Ţi-ar fi ţie eternitatea mai calmă, sau m-aş simţi eu mai ocrotit în nebunia pe care o încerc azi? Dacă am fugit din faţa deznodământului pe care mi-l pregăteau cei din spital, am făcut-o pe propria răspundere şi fără să caut neapărat protecţia cuiva. Cu atât mai mult protecţia ta, care eşti o biată supoziţie rătăcind prin spaţii, imaginea ta scufundată undeva în străfundurile subconştientului şi care răzbate la suprafaţă când ţi-e viaţa mai dragă.

Dar pot spune eu, acum, că-mi este viaţa mai dragă, că pentru viaţă am fugit din spital, şi pentru ce fel de altă viaţă decât aceea dinainte de a fi fugit? Vezi, am şi ajuns s-o acuz pe-aceea dinainte şi, vrând-nevrând, te acuz şi pe tine, chinurile în care mi-ai dat naştere n-am de ce să le slăvesc. Sau de ce ar trebui să-i punem la zid numai pe copii pentru ingratitudinea lor, ingratitudinea voastră de ce n-o aduce nimeni la bara justiţiei?

Recunosc că-mi eşti Mamă, dar în egală măsură mi-eşti şi sursă a tuturor nefericirilor de care am avut parte, oho, ce să mai vorbim! Plăcerea voastră, a ta şi a Tatei, din noaptea voastră de nuntă, când s-a programat ce s-a programat. E destulă inconştienţă în plăcerea asta de a vă justifica rostul pe pământ în numele perpetuării speciei, orbi şi inconştienţi ce sunteţi, depozit de instincte animalice, fără drept de alegere şi fără drept de a determina altceva decât ce este înscris în steaua fiecăruia. Până şi ielele au dispărut din conştiinţa voastră, sau conştiinţa voastră nu se mai dovedeşte în stare să le convoace pentru consultare, şi ielele să prezică de bine, de

rău, cu glasurile lor solemne, cu autoritatea lor magică, şi nimic din ce-au prezis ele să nu se mai schimbe în veci! Mai pot oare înlocui semnele, la care îndeobşte se apelează – semnele plumbului topit într-un pahar cu apă sfinţită, sau semnele din oglinda în care te contempli, doar cu o luminare aprinsă în bezna nopţii adinei, noaptea de Anul nou noaptea de Bobotează, mai pot deci înlocui ele marea taină din care purcedem şi către care ne pierdem în final?

Grozavă satisfacţie, apoi, n-am ce zice, de a-i vârî progeniturii între buze sfârcul ţiţei încărcate cu lapte – Na, suge şi umple-ţi burta, ca să creşti mare şi indispensabil societăţii, să devii marele om al lumii şi lumea să ţi se ploconească la picioare, arde şi tu cum am ars şi eu, dă-ţi şi tu tributul cum mi l-am dat şi eu!, fără să te întrebi măcar o dată în ghearele cărui destin îţi arunci progenitura şi ce dezastre îl aşteaptă, pe sub câte furci caudine este blestemat să treacă şi cu câte eşecuri va fi să-şi încunune viaţa. E foarte uşor să-ţi spui – Dar asta-i legea generală, n-ai cum scăpa de legea generală a condiţiei umane!, ei şi, este asta o consolare, este asta suficient ca să-ţi mulţumesc şi să te ador până la ultima clipă de viaţă?

Adevărul e că ţi-am scăpat încă de la naştere, mereu a venit altcineva să decidă în locul tău. Şi asupra bolilor de care am suferit, şi asupra evenimentelor care mi-au schimbat cursul vieţii. În privinţa asta, cel puţin, orice încercare a ta sau a Tatei de a vă împotrivi sau de a mă apăra de consecinţe, de a mă convinge că nu-i bine şi că nu-i omeneşte ce am de gând să fac, s-a dovedit zbatere zadarnică şi s-a dovedit concluzie înrobitoare aceleiaşi forţe ascunse, nevăzute, Programatorul superior, care se amuză cum se amuză pe seama noastră cât existăm pe această planetă. Vei zice – Băiatul nostru se disculpă, a şi început să se teamă de Judecata de Apoi şi se disculpă lovind, n-are curajul să dea ochi cu fărădelegile săvârşite şi să le suporte rechizitoriul, e convins că odată cu el i se îngroapă şi memoria şi că va fi absolvit de orice pedeapsă.

Dar te întreb şi eu, dulce şi incomparabilă Mamă,

pentru ce pedeapsă şi a cui pedeapsă? Ori crezi că-i mai uşor de suportat judecata cu care m-a judecat cinstitul meu Tată într-o zi, tu muriseşi, el a murit la patru ani după tine, şi nu s-a lăsat până ce nu mi-a zvârlit în obraz această foarte amară osândă – Tu niciodată n-ai ştiut ce vrei. Băiete, n-ai avut o lege a ta pe care s-o urmezi neşovăit, ţi-ai ales idolii după cum bătea vântul, o dată rozi, altă dată albaştri, epoca ai traversat-o şleampăt şi-n cârji iar mai-marilor tăi te-ai închinat cu evlavie de rob, teribil ce aş dori să văd care dintre ei va ridica degetul în favoarea ta, aşa o să-ţi fie şi Viaţa de Apoi, de slugă, mereu cu şira spinării plecată şi schimbându-ţi credinţele de om ca pe cămăşile murdare, eu nu aşa am visat si fii şi nu pentru asta ţi-am dat numele pe care ţi l-am dat, încearcă să mai salvezi ce se poate salva, din sufletul tău, din pietrele tale, altfel să-ţi fie şi sufletul şi pietrele neiertate în veci!, orice alt blestem, numai ăsta – nu!

După cum vezi, dragă Mamă, bărbatul tău iubit şl onorabilul meu Tată, când a fost să se despartă de mine, nu mi-a acordat graţia lui. Deşi nu l-ar fi costat nimio să-mi acorde această graţie, a plecat dincolo întorcându-şi faţa de la mine şi binecuvântându-mă cum m-a binecuvântat. L-ai văzut cumva, te-ai întâlnit cumva cu el, ce mal gândeşte el acum despre mine, la vina lui, la vina ta, voi amândoi nu reflectaţi niciodată? Chiar nu vă asumaţi în privinţa mea nicio vină, şi-n acest caz mai meritaţi de la mine vreun semn de umilinţă şi de dragoste filială, de ce să mă mândresc cu voi în istorie şi de ce să admit ca portretele voastre, la diferite vârste, să-mi ilustreze biografia?

Mi-amintesc de ultimele tale cuvinte – Sunt foarte obosită, Heronim, abia aştept să închid ochii şi să se termine, mi-ajunge cit am pătimit pe acest pământ, lasă-mâ şi du-te, Heronim! — unde să mă fi dus, Mamă? Să nu-mi ceri să-ţi povestesc cum ţi-am asistat sfârşitul, cum devenisem totuşi (eu şi Tata), lingă căpătâiul tău, o apă şi un pământ, cit de convinşi eram, fiecare în sinea sa, că nimic nu ne va mai rupe pe unul de altul, dar cât de iluzorii s-au dovedit toate, cât de străini unul faţă de altul ne-am

întors de la înmormântarea ta, odată cu dispariţia ta în pământ dispăruse şi linia de legătură dintre noi doi, care erai tu, cum Tata s-a închis în odaia lui şi eu în odaia mea, şi fiecare simţind ce prăpastie fără fund se căscase între noi, şi aproape patru ani am stat fiecare închis în genunea lui fără să ne spunem un cuvint, şi singurele lui cuvinte au fost acelea pe care ţi le-am pomenit, de ce n-ai venit încă de pe-atunci să ne împaci? Şi cum e pe-acolo pe la voi, vorbiţi vreodată de mine, şi dacă mi-ai ieşit acum în întâmpinare să cred că şi-n numele lui mă întâmpini, spune, Mamă, pentru ce ai venit, pentru ce te-ai ostenit?

~ Şi uite că iar mi-amintesc de ceva, nu-mi iese nici acum din minte neputinţa voastră de a-mi fi croit altfel destinul, pentru care vă şi fac răspunzători, tocmai fiindcă boi vă declinaţi orice răspundere. Sau ai uitat de ziua aceea de demult, cred că aveam vreo şase ani, când îl aşteptam pe Tata să se întoarcă de la târg, plecase la târg să-şi vândă prisosul de porumb şi întârzia. Noi îl aşteptam pe drispa casei, alături, şi era pe seară, nu scotea unul o vorbă şi n-aveam ochi decât spre depărtarea de ceaţă şi de taină din care trebuia să. răsară Tata, se povestea că drumurile sunt bântuite de hoţi, pândindu-i mai ales pe cei ce_se întorceau cu bani de la târg, şi Tata întârzia. Când, Dumnezeu ştie de unde, s-a ivit, avea umbletul ca de umbră, mai târziu ne-am dat seama de asta, că avea umbletul ca de umbră, după ce şi-a luat plata şi dusă a fost, când s-a ivit deci lingă noi o femeie din toată lumea. Cloanţă bătrână şi vrăjitoare, ghicitoare nu în cărţi şi nici în ghioc, nu în palmă şi nici în bobi aruncaţi pe pământ la întâmplare, ci în pietre. Aşa ţi-a şi spus că, dacă-i dai vreo zdreanţă de rochie veche sau de-ale mâncării ce se nimereşte, ea îţi ghiceşte viitorul în pietre. S-a şi aplecat şi a luat de la temelia casei patru pietre de gârlă, fiecare nu mai lată decât o palmă şi fiecare de altă culoare, cu alte nervuri şi cu alte desene pe sub apa învelişului neted, şi nu te-ai fi lăsat prinsă în vraja ei dacă n-ar fi fost povestea cu Tata, dar ea a pretins că despre Tgt|i.n^are ce să-ţi prezică – Pofteşte şi-ţi lipeşte urechea de pământff, ai s-auzi

roţile căruţei duduind pe: şosea -şi'Chrâr şi pe el ai să-l auzi cum îndeamnă caii la drum, acum trebuie să fie prin dreptul pădurii dintre apbn cam peste vreo două ceasuri îl vezi intrând pe poabţă!* viitorul tău ţinea ea nurxxaidecât să-l dezlege.

>

s

Şi dacă te-ai liniştit în legătură cu Tata, şi restul n-am înţeles niciodată de ce altfel, tu ai început să râzi – Ce mai am eu nevoie de viitorul meu, mi-l cunosc până-n pânzele albe, pe al Băiatului dacă ai darul să mi-l spui, de ce fel de viitor o să aibă parte Băiatul!? Şi eu m-am făcut mic lingă tine, a fost ca o presimţire, şi-abia atunci ţDai dat şi tu seama că nu trebuia, cel puţin cit eram eu de faţă nu trebuia, dar nu se mai putea face nimic, femeia şi începuse să vrăjească pietrele, tot vânturân-. du-le dintr-o palmă în alta şi suflând asupra lor din sufletul ei tulbure, şi deodată am simţit că, făcându-te tâi‘ însăţi una cu mine şi ţinându-mă strâns în poalele tale^' ţi-era frică, mai ales ţie ţi-era frică.

Nu, n-am să uit cit e lumea, niciodată nu mi-a dispărut din ochi imaginea acelor pietre pe care femeia le culesese din temelia casei, cum le aşezaâe pe prispă dinaintea ei şi cum le bătea soarele în amurgântrun anume fel, şi cum privirea ei le pătrundea păienjenişul fibrelor dinăup-, tru, de sub învelişul lin şi aparent fără niciun mister, şi la ceasul acela femeia părea stăpânită de duhuri şi zicea Văd cum se ridică o scară, şi scara urcă şi urcă, de atiieţeşti cit urcă, şi văd o treaptă lipsă, apoi încă una, şi încă una, şi încă una, de toate – patru trepte lipsă, la distanţe mari una de alta, şi pe Băiatul dumitale îl văd cum urcă odată cu scara, de ai crede că se pierde în înaltul cerului! Şi tu, Mamă, o ascultai cu sufletul la gură şi te minunai şi-ţi făceai cruce după cruce Rogu-mă, Doamne, să fie aşa!, fără s-aştepţi sfârşitul prezicerii, şi femeia a mai zis Dar să ştii că scara începe să se clatine, de parcă n-ar mai avea sprijin pe nimic, nici cu picioarele pe pământ şi nici cu vârful pe bolta cerească, şi odată cu scara se

clatină şi Băiatul, care acum nu mai este băiat, ci este om în toată firea, mai bătrân decât dumneatâ cu! Şi tu ai azvârlit pietrele cit colo şi ai ţipat Ajunge^ nu mai am nevoie de minciunile tale, na-ţi rochia asta şi ieşi din ograda mea, şi te du cu Dumnezeur'şi să mă ierte Dumnezeu pentru păcatele mele!

Şi asta a fost tot, Mamă, şi n-ai să crezi* dar-adesfepri mi s-a întâmplat să visez scara aceea, şi-i număram treptele, mai ales treptele lipsă, când a fost de am muriţ în războiş şi a fost de am murit în închisoare, când mi-am distrus prima statuie despre care eram convins că nu va rezista în timp şi când pe altele le-am îngropat în pământ, ca să nu mă facă de ruşine dacă aş fi supravieţuit cu ceva în această lume netrebnică, mereu am visat aceeaşi scară şi mereu număram câte trepte lipsă au mai rămas, şi mă trezeam leoarcă de sudoare, şi acum sunt pătruns de aceeaşi sudoare, fierbinte şi rece deopotrivă, de ce tocmai acum se întâmplă să-mi amintesc de asta, şi tu, Mamă, pentru ce te-ai ostenit să-mi ieşi înainte?...

10

Nici Arghira n-avea somn, somnul *se* lepădase de ea duşmăneşte şi nelăsându-i în trup decât sute şi sute de ochi treji, fiecare celulă – câte un ochi holbat către neant, şi în pustietatea acelui neant căutându-l toţi pe omul Heronim, dacă nu o certitudine a concreteţei lui, cel puţin o idea desjpre el, care să i-l reprezinte oricât de superfluu şi de fugar.

E-adcvărat că întunericul odăii dospea de mişcări confuze, era materia care se saturase de propria existenţă şi se dematerializa difuzându-se în infinite particule oarbe, fără nicio raţiune, proces universal al dezagre-r gării nocturne, numai noaptea au loc asemenea catastrofe insesizabile chiar şi minţii celei mai lucide, este de aşteptat că tot într-o noapte (ce va înfăşură, împotriva oricăror legi ale rotaţiei, întreg pământul ca un polog negru) se va duce dracului şi planeta asta, va exploda sau va îngheţa, Arghira însă nu de asta se înfricoşa, ci de faplul mai banal şi imediat că materia odăii de dormit a lui

Heronim, altar de gândire, atelier de lucru, care altădată il adora pe Heronim şi care altădată i se închina ca unui stăpân, de astă dată se refuza până şi ficţiunii lui, captării acestei ficţiuni în câmpul de atracţie al Arghirei, ea însăşi parte din acel univers.

Ce repede se diluează imaginea unui bărbat până de eurând cunoscut cu fiecare fibră a cărnii şi cu fiecare ţipăt al sângelui, dar despre care aflăm că va muri, bate o creangă în fereastră sau scârţâie fără sens podeaua, vine vântul şi face să se agite aerul din odaie sau face să tremure pânza în care e înfăşurat mulajul de pe trepied, s-ar crede că-i Heronim în persoană – flămând de pâine, însetat de apă, obosit fizic sau, dimpotrivă, obosit de prea multele gânduri care-l muncesc şi înverşunat să-şi reia cit mai repede lucrul, nu-i însă Heronim, despre Heronim atât ştie Arghira – că va muri, şi atât vede Arghira – că imaginea lui nu-şi află locul printre fostele sale lucruri, printre fostele sale idei, se întâmplă oare asia din senin sau e însăşi laşitatea noastră conştientă pentru a nu ne lăsa atinşi de moartea lui?

Arghira descoperi deodată că-i este silă de sine, acest singur gând o umili şi o întristă, remuşcarea îi umbri sufletul – Bietul de tine, iubitule Heronim!, cum să te conving că de orice te poţi îndoi pe această lume, în afară de mine? Arghira aprinse lumina de pe noptieră, pe noptieră şi-n sertarul deschis al noptierei se aflau vraişte o sumă de nimicuri aparent fără semnificaţie, scrisori şi fotografii, schiţe ale unor statui terminate şi schiţe ale altora sacrificate, dar a căror semnificaţie sporea acum prin chiar sentinţa de moarte care le privea şi pe ele. Nu îndrăzni să le atingă, ceva tulbure o reţinea să le atingă. Poate că din cauza aceleiaşi laşităţi de care nu izbutea să scape, sau din altă cauză obscură?

Se trezi privită de ochii cuiva dintr-o fotografie, cu o stăruinţă exasperantă. Pină atunci nu-i acordase acelei fotografii decât o importanţă de document, o reprezenta pe Mama lui Heronim. De unde capătă lucrurile neînsufleţite, când zodia noastră intră în penumbră, această facultate

extraordinară a interogaţiei şi a panicei fără cuvânt? Altfel, elementele vestimentare erau simple, o năframă care-i înfăşură capul până sub bărbie, câteva fire de păr rebele pe tâmple, o bluză cu desen filigranat încheiată până la nasturele de sus, griul culorii era şters, trăsăturile feţei apăreau umbrite ca de un vădit chin lăuntric, exprimat mai ales în lumina ochilor foarte melancolici. Femeia o privea pe Arghira cu o intensitate care venea parcă de dincolo de lume, ce magie acţionase oare asupra aparatului care o imortalizase pe carton, sau ce magie, dimpotrivă, acţiona acum asupra femeii care se trezea parcă din moarte ca să-i comunice Arghirei – ce, tă-i ceară Arghirei – ce?

Aflase de la Heronim că Mama se săvârşise din viaţă în urmă cu douăzeci de ani, într-un sfârşit de octombrie – Ce fel de femeie era? Nimic deosebit, o femeie simplă, dar eu o găseam exemplară şi incomparabilă cu oricare alta de pe pământ! Crezi că ai moştenit ceva de la dânsa? Virtutea umilinţei şi virtutea sacrificiului, dar mi-e teamă că nu pe măsura ei! Ai iubit-o pe Mama ta? Nu atât pe cit merita, dar acum e prea tirziu pentru reproşuri, nu mai pot repara nimic! Nici măcar într-o statuie? Sper ca timpul să-mi îngăduie, pe mormântul ei, dacă nu o statuie care s-o reprezinte, cel puţin un simbol, fiindcă pentru mine Mama e mai mult decât un simbol... Dar timpul nu i-a îngăduit lui Heronim să-şi preschimbe gândul în faptă, la ora asta Heronim e mai bătrân decât Mama cu doi ani şi zece luni şi zace pe patul morţii, când va fi s-o întâlnească pe Mama (la graniţa nemuririi), Heronim se va prezenta cu mâinile goale, oare pentru asta intensa întrebare mută a femeii din fotografie?, şi de ce Arghirei se adresa în primul rând femeia?

Nu mie, mamă a lui Heronim, trebuie să te adresezi, nu eu am nevoie de ajutor. Dacă ai ceva de comunicat, pe el vizitează-l şi lui spune-i ce ai de spus, Heronim are nevoie de ajutorul tău, nu eu!

Şi Arghira începu să plângă încet, ca un copil oropsit, al nimănui, peste chipul femeii din fotografie care şi el se înnegurase şi plângea, la fel de încet, la fel de al nimănui...

TAINA AM PĂSTRAT-O PlNĂ ACUM PENTRU MINE, nici lui Tată-tău nu i-am spus nimic. Mi-era frică să nu mă creadă nebună, că aş fi stăpinită de diavol. Şi de tine mi-era frică să-ţi dezvălui taina, fireşte că alt fel de frică. Pentru a nu te înfricoşa înainte de vreme, să-ţi întorc soarta împotrivă. Tocmai eu care-ţi dădusem viaţă tocmai eu să fiu aceea care să-ţi întoarcă soarta împotrivă. îngerii cei negri ai lui Dumnezeu să se rupă din legăturile lor funeste şi să se repeadă asupră-ţi ca dulăii, să te facă bucăţi. Să te-adune apoi la loc şi iar să te facă bucăţi, de două ori, de zece ori. de o mie de ori. Pentru a se adeveri ceea ce mi se pi'ezisese, pe vremuri, când erai copil. Şi astfel, din cauza mea, neavând altă scăpare, să-ţi grăbeşti singur moartea. Fiindcă de tine era vorba, în primul rând, şi de soarta pe care ţi-o schimbasem. De bunăvoie şi nesilită de nimeni ţi-o schimbasem, numai ca să-ţi trăieşti viaţa până la capăt. Dar aruncându-te în felul acesta, cu bună ştiinţă, în focurile iadului, mai înainte încă de a ajunge la iad. Adică tu în viaţă fiind, şi tu dorind cu adevărat să mori, şi tu neputând să mori. şi tu îndurând pe viu iadurile acelui iad sufletesc. Acum vei zice şi toţi vor zice, câţi vor afla adevărul, că am greşit faţă de tine. Că n-aveam niciun drept să-ţi schimb soarta, că păcat mai mare decât al meu nicio Mamă de pe pământ n-a săvârşit. Bun, judecă-mă cum vrei! Dar eu iertare n-am să-ţi cer, nimănui n-am să cer.

Şi chiar dacă aş cere (ţie sau altcuiva), la ce ţi-ar folosi? Aşa am socotit atunci că-i datoria mea să te apăr, că n-am altfel cum să te apăr decât aşa. Mi-e de ajuns pedeapsa cu care am fost pedepsită, de a trăi şi a doua ta moarte şi exact cum mi s-a prezis. Sau îţi închipui că, de-ar fi cu putinţă, n-aş cere să mi se dea tot mie şi moartea ta? Sau crezi cumva că mi-e mie mai uşor decât ţie, că mi-a fost vreodată uşor din ceasul în care toate au intrat în altă matcă?

Nu te grăbi, aşteaptă! Şi-aşa, de tăcut nu pot să mai tac. Iar tu, dacă-ţi imaginezi că ţi-am ieşit în întâmpinare să te judec, te înşeli! Ci eu să mă las judecată de tine,

fiindcă eu sunt vinovată de moartea de care o să ai parte. Dar îngăduie să-mi adun gândurile, să mă duc pe firul timpului înapoi. Timpul care coboară în genuni fără fund, şi timpul care urcă pe stânci de cremene, şi timpul care se împotmoleşte în bălţi stătute, şi timpul care se pierde prin labirinturi necercetate. Şi tare-i greu să-i dau iar de capăt, şi numai eu ştiu de câte ori trebuie să mor până ce leg firele timpului la un loc, şi de câte ori timpul mă respinge, duşmăneşte, ca să n-ajung la timpul de-atunci.

Multor mame le-a fost dat. la viaţa lor, să moară şi să învieze odată cu pruncii lor. Fie dându-!e naştere sau apărându-i de rău, fie opunându-se forţei adverse care se năpustea cumva asupra lor sau devenind trup şi suflet cu ei dacă zodia le era potrivnică. Dar nu cunosc mai blestemată Mamă deeât am fost şi pe care Dumnezeu s-o 1'i pedepsit, cum m-a pedepsit pe mine.

Aveai numai patru ani, omuleţul meu de-o şchioapă. Erai bucuria vieţii mele. minunea crescută din carnea şi din singele meu. îl proslăveam pe Tată-tău pentru că mi tc dăduse, de altceva, de altcineva nu mai aveam nevoie. Dacă mi s-ar fi cerut să aleg între Tată-tău şi tine, asta însemnând pieirea unuia, supravieţuirea celuilalt, eu n-aş fi şovăit şi pe tine te-aş fi ales. Şi un simplu gâlgâit de râs de-al tău se făcea pentru mine muzică cerească, până şi noaptea, auzindu-te cum râzi în somn, somnul meu se preschimba în beţie. Şi de ci te ori te-auzeam spunându-mi Tu eşti Mama mea!. deveneam în aceeaşi clipă Mama întregii umanităţi. Şi dacă şi cu o floare te-ar fi atins cineva, eu m-aş fi prefăcut în fiară. Şi numai la gândul că te-ai fi putut pierde de mine sau că mi te-ar fi luat cineva, eu urlam în mine de durere mai amarnic deeât la facerea ta.

Când. într-o bună zi, ca din senin, s-a abătut asupra mea fatalitatea. Urmând să plăteşti tu, împotriva firii, pentru cine ştie ce nelegiuire de-a lui Tată-tău sau de-a mea. Dumnezeu mi se dovedise duşman şi ucigaş, ai căzut bolnav de moarte. N-am înţeles de unde şi n-am înţeles de ce, în numele cărei justiţii tocmai eu să fi fost aleasă de

jertfă. Lumea întreagă să fi pierit de sub ochii mei şi m-ar fi durut mai puţin, toată suferinţa de veacuri a omenirii nu însemna nimic faţă de suferinţa mea. Mă dădeam cu capul de pereţi şi nu-ţi găseam vindecare, tu te stingeai cu fiecare clipă. La câţi doctori şi la câţi vraci n-am alergat şi cu cite leacuri băbeşti nu te-am îndopat, erai condamnat şi eram condamnată. Şi ţipam Doamne, dacă eşti cu adevărat Dumnezeu, arată-te şi scoală-mi Băiatul din morţi, cere-mi orice şi jur să-ţi îndeplinesc vrerea, numai suflă asupra Băiatului cu suflarea ta şi adu-mi-l din nou la viaţă!

Niciun miracol însă nu se săvârşea, Dumnezeu îmi apărea la fel de surd şi fără inimă şi hain la suflet ca orice călău. Şi până şi Tată-tău a zis Nu vezi. femeie, că nu mai e nicio speranţă?. du-te mai bine şi adă preotul, cel puţin să. nu moara 'hefrApărtăşit! Şi m-am uitat la Tată-tău cu Ură, cu ce fel de om mă adunasem eu. şi n-am mai vrut din clipa aceea să ştiu de el. Şi nici la icoanele din casă nu m-am mai închinat, icoanele din casa noastră fuseseră pângărite de necredinţa şi de lipsa noastră de speranţă. jCu ce să mă ajute nişte biete bucăţi de lemn, colorate, şi cum să-l învieze ele din morţi pe Băiatul meu?

Şi am strigat Eu plec, omule, mi-e în gând să mă duc până acolo unde sălăşluieşte Moartea, să stau de vorbă cu Moartea şi să mă cerşesc de ea să-mi dea Băiatul înapoi! Şi Tată-tău nu m-a putut opri, oricât a zis Ţi-ai pierdut minţile, femeie!, unde sălăşluieşte Moartea aia a lui, de o să stai tu de vorbă cu ea? Şi s-a apucat, înjurând. să-ti cioplească din nişte seânduri sicriul. Dar eu n-am putut îndura cum cioplea el cu barda, să se-audă până-n cer, şi te-am luat pe braţe şi am pornit la drum. Se uita lumea pe uliţă la mine ca la o zăludă, cum te duceam pe braţe fără pic de vlagă în tine, ca pe un morman de cârpe. Doamnă învăţătoare, mi se adresau, ce-i cu dumneata?, unde te-ai pornit dumneata cu copilul mort în braţe, chiar nu-ţi dai seama că a murit? Dar eu nu mai aveam lumină în ochi, pu mai aveam jale în mine. Şi am ieşit din sat pe câmp şi atâta mi-era în gând – că voi merge şi voi merge, cu tine mort în braţe, până ce şi eu mă voi stinge ca o luminare, dar de

lăsat din braţe n-aveam să te las.

Şi cum mergeam aşa pe câmp, a nimănui şi fără niciun Dumnezeu, m-am întâlnit cu o femeie. Era cam de aceeaşi statură cu mine, tot în straie ţărăneşti îmbrăcată şi ea, într-o bluză de borangic ca spuma şi într-o fustă de atlaz înflorat, lungă până-n pământ, şi părul i se legăna pe umeri în şuviţe gălbui, semăna întru totul cu mine. Avea şi ea prunc în braţe, tot cam de vârsta ta, numai că pruncul ei era viu şi avea pe creştetul capului un fel de aură de lumină albăstrie. Am recunoscut-o din icoane pe femeie şi i-am zis zis Tu eşti născătoare de Cristos şi eşti Mamă de Mântuitor, mântuie-mi şi mie Băiatul, altfel voi crede că eşti însăşi Moartea şi zadarnic vei cere să ne închinăm ţie şi să ne îngenunchem în faţa ta, jur că nu vei mai merita nimic de la mine dacă nu-mi vindeci Copilul! Şi femeia a stat îndelung în cumpănă, şi ca o negură i-a trecut peste faţă, şi după un timp a zis Gândeşte-te bine şi alege, sunt obligată să te-avertizez!, dacă-ţi moare ^Băiatul acum.—el moare ca frunza neştiutoare, n-o să-l doară riimic'şi.e ca şi cum ar aluneca pe o rază de lumină!, dar dacă yeţ alege dimpotrivă, adică să trăiască, atunci moartea lui de-a' doua va fi în chinuri de iad, şi de cealaltă moarte nu-i v^ măi apăra nimeni! Stăm dinaintea ei scăldată numai în spăinie, niciodată nu fusesem în mai mare impas, arsă de speranţe şi sfâşiată de contradicţii, nu între altul şi tine urma să aleg, ci între tine şi tine, cel de-atunci şi cel din viitor, chiar şi bătrân, de o sută de ori mai bătrân decât mine, n-ai fi fost tot Băiatul meu? Dar eu n-am crezut în prevestirea femeii, sau, totuna, m-am lăsat înşelată de gândul că eu voi înşela-o pe femeie şi că nu va fi cum îmi prevestise ea cu-atâta uşurinţă. M-am gândit, am ales şi am zis Este dreptul lui să cunoască viaţa, lasă-i viaţa şi vom vedea ce va mai fi!

Iar când m-am trezit a doua zi, în zori, m-am trezit prăbuşită într-un ierbăriş sălbatic şi tu erai viu. Femeia şi Pruncul se făcuseră nevăzuţi, niciun semn despre trecerea lor pe-acolo. Şi am crezut că am visat, că femeia aceea, Maica Domnului sau ce va fi fost ea, nu fusese decâto în

visul meu. Sau că anume o scornisem, ca să am cu ce-miy împăca deznădejdea şi amarul. Când m-am întors în saţ, lumea se minuna de minunea care se petrecuse cu Băiatul meu. Lui Tată-tău nu i-am spus o vorbă, oricât s-a crucit el şi n-a priceput nimic. Nici ţie nu ţi-am pomenit vreodată despre asta, ci doar atât – mă rugam în sinea mea şi ziceam în sinea mea Doamne, hotărăşte să mor eu înaintea lui, să nu fiu martoră, de va fi să se-adeverească prezicerea acelei femei.

Şi de-adevărat am murit înaintea ta, dar iată-ne acum din nou faţă-n faţă, eu – la vârsta ce o aveam acum douăzeci de ani, tu – mai bătrân azi decât mine cu doi ani şi zece luni!

Şi tu, bietul de tine, iubitule Heronim, n-ai de unde şti că degeaba ai fugit din spital. Tu ai şi început să mori, Heronim, sufleteşte să mori! Şi acesta-i doar începutul calvarului tău, flăcările de iad ale conştiinţei tale înainte de a ajunge la iadul adevărat. Femeia a avut întru totul dreptate, iar eu va trebui să dau mărturie că aşa a fost…

Şi totuşi trebuia să întreprindă ceva, să spargă, să calce-n picioare, să sfarme, să dea foc, la ce bun să mai păstreze lucruri care i l-ar aminti pe cel dispărut şi la ce bun să se împiedice mereu de lucrurile astea ca de altă fiinţă a lui?

Dar spaţiul aparţinea exclusiv lui Heronim, spaţiul lui de gândire şi atelierul său de lucru, adevărat că şi refugiu pentru odihnă şi mai ales univers închis pentru dulci exaltări erotice în doi, Arghira se instalase aici datorită unor întâmplări ieşite din comun şi-n afara oricărei legi morale, acceptată în universul lui mai degrabă ca element al unei mitologii păgâne decât ca legatară casnică şi femeie oarecare, cu ce drept să se declare ea moştenitoarea valorilor lui? Nu era greu de imaginat ce se va petrece la aflarea ştirii despre dispariţia lui, atelierul va fi invadat de indivizi necunoscuţi, fiecare în numele câte unei instituţii – monografii, dicţionare, istorie, amatori de resturi patetice şi de picanterii senzaţionale, ce jurnale intime şi ce mape cu schiţe au rămas de pe urma lui. ce

lucrări neexpuse încă şi ce lucrări nefinisate, cine să le înhaţe mai întâi pe unele, ce fel de cenzură să se-apliee altora, şi Arghira neputind cu niciun chip stăpini această orgie devastatoare, ea însăşi fiind poftită să-şi adune biografia într-o buleandră şi să se ducă încotro ar vedea cu ochii. Târfa lui Heronim! vor continua să murmure între ei. despuind-o cu ochii, posedând-o mental, cine s-ar fi sfiit s-o trateze ca atare?

Prinsă deci şi ca în capcană, oscilând între a supravieţui ignorând şi a supravieţui distrugând, la fel de neutre soluţiile amândouă, egale în dispreţ şi-n indiferenţă faţă de toate prin care însuşi Heronim ar fi putut supravieţui, grădina era plină cu statui superlative, câmpul său exhaustiv de expoziţie şi de sfidare a nemuririi, pe mina cui să le lase, Dumnezeule?, şi tot pe Dumnezeul ei întrebând Ce salvare îmi propui, Doamne?

Exista desigur o raţiune când orgoliul autarhului peste imperii antice, odată cu trecerea sa în eternitate, îşi obliga femeia, curtezanele, sclavii să-l urmeze de vii. Dar ai fi tu, Arghira. în stai'e de asemenea sacrificiu?, şi. dacă ai fi, ce le opreşte să vii mâine-dimineaţă la spital şi să-mi asişti oră de oră agonia, pentru a termina şi tu, odată cu mine, tot în moarte? Ceva se cutremură deodată înlăuntrul ei şi fu ca un ţipăt al inimii încleştată de gheare nevăzute: gândul dinţii refuză cu repulsie invitaţia şi Arghira se făcu mică în culcuşul ei fierbinte, năpădită brusc de febre şi de temeri, apoi la fel de brusc îşi reveni şi se reculese, încercând să gândeascâ lucid şi calm. Stai puţin, nu te grăbi, judecă, analizează, poate că nu asta-i soluţia cea mai bună. a jertfei, poate că. dimpotrivă. într-o bună zi. peste ani. te vei trezi constatând că l-ai uitat, va avea ea grijă viaţa să lucreze în acest sens!. şi numai la amintirea acestui virtual martiraj, socotindu-l atunci (dimpotrivă) idiot şi absurd, Vei zâmbi cu indulgenţă şi te vei felicita că nu l-ai acceptat, şi nici măcar nu te vei ruga de umbra lui Heronim ca să te ierte!

Gânduri ale ei şi gânduri ale îngerului care asta şi aştepta, să se lupte cu ea şi să dea cu ea de pământ, a! nu

ca pe o femeie, fiţi siguri. îngeri de soiul acesta au alte patimi şi au alte rosturi, sarcina lor divină este să descompună sistemul de valori prin care pretindem că ne mai putem salva în faţa fatalităţii, şi descompunând sistemul de valori să ne descompună pe noi înşine, arătându-ne că-n fond suntem urâţi şi meschini, incapabili de sentimente durabile.şi laşi. Poftim. Doamne-Dumnezeule, ce creatură de femeie ai creat, şi te întreb dacă mai ales cioplitorul de pietre geamăn cu tine. sau parte din tine, Heronim, este tot ce merită pe acest pământ?

Arghira se zbătea între cei patru pereţi ai odăii, nicio exagerare că se zbătea ca o pasăre în colivie. Dar eşti liberă, fericito! se auzi un glas, iată că, murind Heronim, tu ţi-ai recăpătat libertatea, ce mai vrei?, deschide fereastra şi ia-ţi zborul, mai ai timp să-ţi refaci viaţa! Din nou deci şovăind şi din nou deci îngrozindu-se de felul cum era considerată – Ce uşor pot fi confundată cu o pasăre de noapte, cu o femeie de nimic! Şi la urma urmei al cui glas s-a auzit, cine a îndrăznit să-i propună să se rupă de legământul pe care ea-l semnase cu sângt faţă de Heronim?

Nimeni, acel cineva era o scornire şi o hahaleră, care, egalând moartea lui Heronim cu o negaţie, spera să nege în acest chip şi existenţa peste timp a Arghirei în pietrele şi-n bronzurile lăsate de Heronim omenirii. Frumoasă logică, n-am ce zice, şi criminală logică, prea aminteşte de cinismul lui Rafael ca să nu fi fost chiar glasul lui! Fii atentă, Arghira, mai bine ascultă de celălalt glas. al omului şi stăpânului tău Heronim. Fiindcă eu, Arghira, te introduc într-un mare mister, nimeni n-are voie să te dezlege; pentru bustul tău voi face şapte variante, şi pentru trupul tău – asemeni; Domnişoara Arghira 1, şi Domnişoara Arghira 2, şi-aşa mai departe; din piatră, din bronz, din marmură şi din aur; o singură libertate îţi cer, să rămâi prizonieră acestui mister al meu; de-aceea să nu laşi posterităţii nicio fotografie de-a ta, nicio descriere de-a ta. nu lăsa pe nimeni să-ţi smulgă amănunte fără

semnificaţie, despre mine, despre noi amindoi, nimeni să nu te cunoască altfel decât datorită pietrelor mele.

Şi Arghira – goală sau îmbrăcată, în felurite vestminte şi-n felurite statuări, dinaintea lui, ceasuri şi ceasuri întregi de imobilitate şi de chin al imobilităţii, pentru ca el să simtă sub degete cum tresare materia pe care o cerceta, cum începe să pâlpâie ca o flacără şi capătă apoi contur. Cel puţin de-ar fi fost neobişnuit de frumoasă, o Isuse, nu! Dar statuile care o reprezentau, sfidând legile academice şi proporţiile, rigoarea conformă cu rigorile timpului şi fidelitatea fată de subiect, revelau frumuseţea în sine a nemuririi sale lăuntrice, acel dublu nevăzut şi incomparabil care scapă îndeobşte meşterilor de rând, fără geniu. Dacă n-ai puterea să suporţi acest fel de nemurire captivă şi acest fel de libertate de neegalat, spune, Arghira, îmi distrug statuile ca pe nimic şi voi uita că te-am cunoscut vreodată, pornesc în căutarea alteia care să nu ezite.

Arghira nu ezitase, Arghira devenise roaba lui. Şi Arghira exista în atelierul lui multiplicată în zeci de variante, exclusiv pentru posteritate, niciuna din reprezentările ei nu acceptase să fie vândută oraşului, mai ales după scandalul pe c.are-l pricinuise prima ei apariţie ca statuie în public, după cum exista şi-n patul lui ca-n patul unui Dumnezeu foarte obosit de crearea lumii şi permanent nemulţumit de creaţiile sale. pentru ca ea să-l înnobileze, posedându-l, şi necontenit să-l facă apt de alte creaţii.

Arghira îşi trecu palma peste faţă, nu suporta dezmăţul de imagini care năvăleau asupra ei din trecut. Coborî din pat şi rămase pe marginea patului, cu braţele moi atârnând pe lingă trup. O furie surdă mocnea în ea, de ce să merite posteritatea mai mult de la Heronim decât putea să-i dea ei prezentul acelei ore? Să ţipe, să urle, să lanseze către toată omenirea – Sculptorul Heronim a fost condamnat la moarte, salvaţi-l de la moarte pe sculptorul Heronim! Lamentare însă în pustiu, lamentare însă către surzi. Nu se va tulbura nimeni de nicăieri, nu va ridica

nimeni un deget în apărarea lui. Atunci să piară şi pietrele lui odată cu el, desfigurate şi masacrate până la una!

Ridică receptorul şi formă numărul de telefon al spitalului, contactul se realiză greu, de parcă undele telefonice l-ar fi căutat prin văzduh ca pe unul pierdut în cosmos. Ce să întrebe, ce să-i spună? Şi ce să-i ceară, ultima lui dorinţă? Nu uita că el te-a rugat, dacă va fi să se întâmple, cel puţin tatonează-l, mai are nevoie de fiola aceea, poate că renunţă, şi-atunci îţi eliberezi şi tu conştiinţa! Fiola o adusese el din străinătate, participase la o bienală în străinătate şi, printre altele, adusese fiola. N-o ascunsese de Arghira, nu-i tăinuise conţinutul şi eficienţa – Dacă voi fi vreodată pus în situaţia de a si'ârşi degradat, paralizat sau în dureri care să mă desfigureze fizic, nimic nu urăsc mai mult decât neputinţa organică şi decrepitudinea morală, te conjur să nu accepţi să-mi consum sfârşitul într-o astfel de stare, mi-aduci fiola şi restul decid singur! Şi-ar fi putut-o lua şi singur, în noaptea în care plecase după ţigări şi nu se mai întorsese, de ce n-a făcut-o, a sperat el că nu va ajunge să folosească fiola sau i-a fost frică să-şi provoace singur destinul? Şi dacă r.u se va confirma nimic, dacă dimpotrivă, se va dovedi că totul nu-i decât o simplă farsă şi că, oricât de grea operaţia, Heronim totuşi va supravieţui, şi el şi pietrele lui?

Dar când soneria se auzi, în sfârşit, soneria păru că sună într-un fel de univers fără umanitate. Slavă Domnului, răspunse cineva. Un Allo! ea un lătrat, un Alin! de reacţie primară, lugubru ca o înjurătură. Fiţi amabil, mă iertaţi că vă deranjez, aş vrea să vorbesc cu domnul Heronim. sculptorul Heronim, rezerva 200! Trecu un timp, omul fusese trezit din somn, sigur că soneria telefonului îi sfredelise creierii, urma să-şi adune minţile sau urma să fiarbă-n el de furie, asta mai degrabă. Dar dumneata eşti nebună, 200 intră mâine dimineaţă la operaţie, şi încă ce operaţie, cum îţi închipui c-o să-l trezesc din somn la ora asta?

Deci, un simplu număr! La atât sunt redus acum. ca om şi ca mama mă-sii ce voi fi fost ca meşter! Uite-aşa ţi se

duce gloria pe apa Sâmbetei şi te acoperă încă din viaţă anonimatul, vă mulţumesc!

Şi eu vă mulţumesc, în numele lui Heronim, pentru locul ce i l-aţi rezervat în istorie!...

13

Suferea şi celălalt, numitul Ionescu, dar într-un mod mai obiectiv sau, dacă vreţi, din raţiuni mai obiective Se opri locului derutat, noaptea îl înconjura ca o baltă stătută, către cine să strige după ajutor, încotro să-şi caute punctele de sprijin? Sau exista, cumva, riscul să dea pretutindeni peste alte forme de pocker-striptiz şi de pretutindeni, indiferent de calitatea partenerilor de joc, să fie dat afară în hohote de râs?

A, nu, să ne înţelegem bine, el nu de altă cloacă se temea să ia cunoştinţă, nu! Ci doar atât. oricui s-ar adresa, oricine ar sta să-l asculte, să n-aibă cine-i răspunde la această întrebare elementară: cum de a fost cu putinţă aşa ceva?, ce s-a întimplat, în epoca asta de după război, cu fiinţa umană, de s-a lăsat degradată în asemenea hal? Fiinţa umană în general şi el, Ionescu. omul de nimic şi hârţogarul anonim, ca o expresie absolută a ei.

Degradat nu atât în propria-ţi substanţă, cât prin consecinţele tragice pe care le-ai putut determina în dauna altcuiva. Fiindcă el, Ionescu, obligat să cerceteze dosarul sculptorului Heronim, intrase în posesia unui secret cumplit, Care-i revelase că din cauza lui şi-n chipul cel mai absurd, cu ani în urmă, Heronim fusese osândit la ani grei de penitenţă. După ce tot el, Ionescu, în timpul războiului, îl asistase şi-l omagiase pe Heronim cu prilejul unei înmormântări simbolice a acestuia. Cum destinele, fără voinţa vreunuia dintre ei, se împletiseră exact la ore cruciale pentru amândoi. Multe alte grozăvii se cuprindeau în dosarul sculptorului Heronim, verosimile şi neverosimile, reale sau inventate, dar niciuna mai grotescă, mai inumană ca aceasta care-l privea pe Ionescu. Şi Ionescu nu ştia cum să se lepede de acest secret cumplit, în ce groapă a conştiinţei să-l îngroape şi din ce maluri să răstoarne peste el atâta pământ, încât să nu mai

răzbată niciodată la suprafaţa conştiinţei.

Mergea pe străzi în neştire, fără nicio finalitate precisă şi incapabil să-şi mai controleze mişcările sufleteşti. De mişcările lui fizice puţin îi păsa, arăta ca beat şi arăta ca o pasăre cu aripile împuşcate. Fu nevoit să se sprijine de grilajul unei case, încleştându-şi pumnii pe barele de fier umed şi impersonal. De l-ar fi văzut cineva, ar fi crezut că ae-acolo şi aşteaptă ospitalitate pentru sufletul hărtănit şi aşteaptă răspuns la întrebările lui imposibile. Cineva îl văzu, un oarecare, poate că la fel de blestemat ca şi el, sau poate că eram chiar eu, Heronim, văzându-l şi urmărindu-l de pe patul meu de spital – Vă este rău, domnule?, ce-aveţi pe suflet, domnule, de vă este atât de rău? Ionescu aproape că o luă la fugă, orice comunicare, indiferent cu cine, l-ar fi obligat să se confeseze. Dar ce drept aş avea eu să-l încarc pe un străin cu secretul ăsta cumplit, şi străinul ce să facă, la rându-i, cum să se elibereze? Nu, nu, vă rog, n-am nimic, vă mulţumesc de întrebare, mi-a murit cineva, atât!

Şi numai din cauza nenorocitei aceleia de muieri, care-i pusese la dispoziţie dosarul lui Heronim, pe ce mizase oare? Că Ionescu, nemaiputându-şi îndura vinovăţia, se va spânzura sau că Ionescu, implicat de-acum până-n măduva oaselor în destinul lui Heronim, va trebui să moară odată cu el? Nu, vă jur, n-am ajuns la capitolul de referinţe şi nici la partea de note informative, nu ştiu la ce faptă vă referiţi, n-am reţinut decit datele pentru necrolog, de ce să plătesc pentru o vină gratuită? Şi dacă se va dovedi că-n realitate secretul acela este minciună, că i-a fost aruncat lui Heronim în spinare cu aceeaşi uşurinţă cu care se vrea să i-l arunce lui acum? Şi cine altul, decit Heronim, i-ar putea răspunde la întrebare – Vă rog, domnule Heronim, vă implor, nu plecaţi pe lumea cealaltă fără să-mi dezlegaţi taina!

Constată uluit că forţe lăuntrice de necontrolat îl aduseseră chiar în preajma existenţei lui Heronim, la câţiva paşi de intrarea în spital. Ce-ar fi să se roage de paznicul spitalului, să-l lase să intre, chiar dacă-i noapte,

chiar dacă bolnavul trebuie ocrotit pentru operaţie, şi-apoi să urce până la rezerva lui Heronim, să-i fie totuna starea Iui şi să-i pună întrebarea fatală?

Nu m-ar mira, domnule Ionescu, de fapt eu te-am smuls dintr-ale dumitale şi te-am pus pe drumuri, păstrează-ţi însă calmul, n-am de gând să-ţi fac niciun reproş, crezi că-n starea în care mă aflu eu, acum. mai pun preţ pe-asemenea nimicuri, cine de pildă m-a năpăstuit în viaţă şi pentru ce, inconştient ca dumneata sau cu bună ştiinţă ca alţii?, dacă nu mai pun eu preţ pe numele meu şi pe pietrele cu care mă ofer posterităţii, crezi că tocmai pe dumneata mă voi răzbuna, refuzându-ţi iertarea?

Ionescu descoperi că nu-i singur, o femeie pândea şi ea spitalul. Dar parcă poţi să ştii citi oameni internaţi acolo se pregătesc să moară, ce legătură să aibă femeia aceea cu viaţa sau cu moartea lui Heronim? Femeia totuşi îi era cunoscută, fotografia ei figura în dosarul lui Heronim, în mai multe variante, de faţă, de profil, şi bust, şi pe întreg, fotografiile femeii, fotografiile pietrelor care o reprezentau, întocmitorii dosarului avuseseră grijă de toate. De parcă Heronim s-ar fi dus la Dumnezeu însoţit nu doar de memoria lui, ci şi de tot alaiul său de robi şi de roabe, sau de parcă nu numai Heronim ar fi trebuit să fie pedepsit pentru diversele lui erori, ci şi toate femeile care-i trecuseră eventual prin patul iubirii şi al morţii, însumate într-una singură, cea mai fascinantă dintre toate. Prin urmare, Arghira...

14

Dincolo, efectiv în aceeaşi geografie reală a spitalului; despărţiţi prin doar câteva ziduri de piatră, de s-ar fi auzit cu siguranţă unii pe alţii dacă ar fi avut inspiraţia să se cheme, şi totuşi la o distantă incomensurabilă unii de alţii, deci cu neputinţă de a se recepta reciproc, pentru simplul motiv că fiecare aparţinea altui univers, ca într-un haos ale cărui extreme nu se vor recunoaşte niciodată, se aflau Heronim. condamnatul la moarte, şi Rafael, sluga lui credincioasă..

Adevărat că, uneori, zonele lor de existenţă (a lui

Heronim şi a lui Rafael, pe de o parte, a Arghirei şi a lui Ionescu, pe de altă parte) se intersectau, se conjugau, nu neapărat în plan obiectiv, ci mai degrabă în plan mental, şi numai datorită nevoii lui Heronim de a-şi popula singurătatea cu proiecţii ale acestora, prin care să reziste în acerba luptă de apărare contra celulei bolnave. Persoana lui fizică continuând să zacă pe patul de spital, dar şinele său superlativ evoluând printr-o magie care decidea ca totul ră fie posibil, chiar şi convocarea la dialog a morţilor proprii.

Astfel că apariţia ca din senin, acolo, a Mamei avea să-l deruteze mai puţin pe Heronim, dacă ţinem seama de faptul că Mama era în primul rând matricea la care era firesc să se întoarcă şi omeneşte, nu?, cât mai ales pe Rafael îl derutase, care se considera singurul în drept să-l însoţească pe Heronim în această călătorie de golgotă personală. Rafael nu fusese prevenit asupra unei astfel de surprize, ceea ce părea de necrezut pentru maşina programatoare atât de perfecţionată, potrivit căreia el însuşi funcţiona, şi nici n-avea cu cine să se consulte, de la cine să ceară explicaţii suplimentare, pentru a şti cum să se comporte în situaţia dată. Cu atât mai mult cu cât era de presupus că Mama, răsărind de unde răsărise, nu putea fi străină de secretele eternităţii şi-n consecinţă nu va înceta să fie Mamă, îndeosebi la ceasul de cumpănă pe care-l traversa Fiul ei. Motiv suficient pentru ca Rafael să cam dea din colţ în colţ, oricât confruntarea mentală dintre ei doi îl lăsase indiferent şi rece. Rafael totuşi conta pe o dispută rapidă şi pe o despărţire asemeni, ca să-l poată dirija pe Heronim mai departe după propria voinţă, dacă nu va interveni însuşi Programatorul suprem cu o decizie fermă care să-i separe şi s-o îndepărteze pe Mama de Fiul ei, şi să-i dea astfel lui Rafael câştig de cauză.

Te înşeli, băiete, n-o să mă desparţi niciodată de Mama, şi cam încep să bănui ce rol infect ţi-ai asumat, ce îndurare, atunci, să aştept de la tine?

Da, fireşte, fu nevoit şi Rafael să recunoască, e ciudat cum simt uneori nevoia să devin aliatul victimelor mele, să

le uşurez cât de cât calvarul şi să împart cu ele pe din două suferinţa care le este foarte proprie, şi asta numai din simplă curiozitate, cum ar fi oare în acest caz şi la ce modificări aş fi supus eu însumi, ce s-ar petrece atunci cu mine?

Prea târziu însă pentru concesii şi pentru umanizări, chiar şi fictive, raţiunea lui de gheaţă reacţionă prompt şi cu brutalitate, n-avea chef să sângereze pentru celălalt. Pentru care-l şi măsură pe Heronim de sus pină jos şi încă o dată de jos până sus, cu un aer de dispreţ superior. N-am ce-ţi face, prietene, nu eu ţi-am semnat sentinţa, datoria mea e doar s-o pun în aplicare şi atât! şi i se adresă la fel de neutru:

— Domnule Heronim, ţi se acordă o oră ca să-i spui ce ai pe suflet, precis după o oră plecăm mai departe, sunt şi eu obligat timpului, şi timpul ne presează pe amândoi, te rog!

Şi celălalt nu se mai simţi în stare să se împotrivească acestei comenzi, toate-i deveniseră acum foarte clare, se îndreptă spre Mama lui cu sfiala copilului care se ştie vinovat de prea multe, fie că erau sau nu erau înscrise în memorie cu fierul roşu, ca să mai spere în vreo indulgenţă...

Mama-l urmărea cum se apropie, şovăitor şi mohorât, cu sentimentul că vine să primească o pedeapsă şi nu la o întâlnire senzaţională, pe care nici cu gândul n-o gândise şi a cărei justificare acolo, la doar câţiva paşi de realitatea lui de om încă viu, ţinea de alte raţiuni decât cele acceptate îndeobşte ca fiind ale naturii umane.

Unde-i oare Băiatul de altădată care-i ieşea înainte alergând şi ţipând de o bucurie sălbatică, de câte ori Mama se întorcea acasă după absenţe chiar de numai câteva zile, când el i se cocoloşea între pliurile fustei şi-abia de reuşea să-i cuprindă fiinţa cu braţele lui plăpânde şi tremurând tot, până la lacrimi, ca după trăirea unei spaime că s-a pierdut de ea şi ca la regăsirea veşnicei matrice de care nu ne putem rupe niciodată, prin care de fiecare dată ne redescoperim condiţia superioară de

oameni, unde-i comuna lor exaltare de altădată?!

Nici privirea Mamei n-arăta mai puţin ceţoasă, mai puţin coborâtă în sine, dar Heronim avea toate motivele să creadă că asta-i privirea tuturor celor care, pentru a ajunge până la tine din Lumea lor de Apoi, sunt nevoiţi să străbată eternităţi vaste, cu atât mai mult să te recunoască.

— Bine. te-am găsit, Heronim, ce mai faci?

Se aflau foarte aproape, faţă-n faţă, şi Heronim nu ştia ce se cuvine într-o astfel de situaţie, să îngenuncheze sau nu dinaintea ei, după obiceiul de-acasă, când Băiatul se întorcea de la oraş în vacanţe, să-i cuprindă mâinile într-ale sale şi să i le sărute sau nu, era o situaţie în afara firii şi nicio convenţie dintre cele admise în circumstanţele vieţii reale nu era posibilă, probabil că-i va trebui un alt fel de timp pentru a se obişnui cu noua stare de lucruri, materia să comunice cu ne-materia, schiţă totuşi, printre temeri şi crispări, un biet zâmbet de umilinţă şi-abia murmură:

— îţi mulţumesc că ai venit, Mamă!

Dar pe dedesubt i se vedea sufletul umbrit, gândurile arătau ceţoase, între ei se ridicase ca un mal de apă mare.

Ea, atunci, evitând astfel orice gest forţat de tandreţe din partea lui şi evitând o nouă criză de umilitate din partea lui, îndrăzni să-l atragă către sine, alături, pe trunchiul de copac fulgerat de furtună, ca pe banca lor de-acasă de la uliţă, şi iată-i cum şi-au împreunat mâinile, mâinile lui reale, mâinile ei ireale, şi mâinile Mamei au aceeaşi culoare pergamentoasă de odinioară şi-i dau lui Heronim aceeaşi senzaţie de rece şi aceeaşi senzaţie de ceară, senzaţia (ciudat!) o are pe buze, fiindcă buzele lui resimt aceeaşi senzaţie de rece şi de ceară, la fel de proaspătă ca la ora de odinioară când preotul poruncise, poate indiferent, poate plictisit – Daţi moartei ultima sărutare!, şi el aşteptase ca mai întâi Tata să-şi ia rămas bun de la Mama, el, Heronim, privea pe deasupra lucrurilor, în vid, prin lumina icoanei care închipuia închinarea Magilor, dincolo de peretele bisericii, în

nesfârşit, într-un fel se simţea stânjenit pentru a fi fost nevoit să fie martor la acea clipă de intimitate dintre Tata şi Mama, când Tata trebuia să-şi ia rămas bun de la Mama cu un sărut care, firesc, devenea suma tuturor sărutărilor lor pătimaşe de o viaţă, atât de mult se pierduse în această detaşare faţă de clipa care ar fi trebuit să fie numai a Tatei şi a Mamei, fără niciun martor, chiar şi Dumnezeu şi Isus şi Fecioara Maria şi Sfântul Duh să-şi fi închis ochii, încât a fost nevoie ca o femeie oarecare să-i atragă atenţia că-i rândul său. îngenunchează, omule, şi sărută moarta, şi mai repede, că uite câţi aşteaptă!, şi Heronim îngenunchease lingă sicriu, abia strecurându-şi privirea asupra Mamei, deşi Mama arăta nespus de frumoasă, parcă dormea şi avea pe buze un surâs pe care niciodată nu-l avusese în viaţă, de fiinţă împăcată, de fiinţă fericită, cine ştie ce vedeau ochii săi dinlăuntru, eu ce privelişte se întâmpina şi către ce taină extraordinară se şi pornise sufletul său, şi Heronkn avea o monedă pregătită anume şi puse moneda alături de mâinile încrucişate pe piept, ferindu-se cit putu şi tremurând ca să nu le atingă, dar nu reuşi să-şi ia rămas bun de la Mama fără să-i atingă mâinile, fără să i le sărute abia pâlpâind, simţi că toate privirile celor prezenţi în biserică stau aţintite asupra lui, gata să-l judece, gata să-l dea la o parte, şi Heronim rosti pentru sine, şoptind, ca să audă numai Mama, dar era convins că auziseră toţi – Mamă, te rog să mă ierţi!, pentru că-şi pierduse orice stăpânire de sine şi cu aceeaşi pierdere de sine îşi lipise buzele de mâinile ei, cit să se înfioare şi să dea brusc înapoi, de-atunci îi rămăsese pentru toată viaţa această senzaţie de rece şi de ceară, incomparabilă cu orice altă senzaţie pe care i-ar fi cauzat-o recele şi ceara, mâinile Mamei aveau culoarea pergamentoasă, la fel de unică şi de incomparabilă cu orice altă nuanţă de pc-rgament, şi mereu, de câte ori îi fusese dat să vadă cărţi vechi, incunabule sau documente de cancelarie sau evanghelii străvechi, mereu îi revenea înaintea ochilor culoarea pergamentoasă a mâinilor Mamei, şi iată-i acum alături, cu mâinile împreunate, mâinile lui reale, mâinile ei ireale, şi

ce mult semănau unul cu altul, ce profund se reflectau unul în altul, ca jumătăţile identice ale aceleiaşi monade.

— Ai îmbătrânit, Heronim, de când nu te-am văzut

— Rafael spune că sunt mai bătrân decât tine cu doi ani şi zece luni.

— Cine-i Rafael?

— Omul care m-a ajutat să evadez din spital.

Mama îl văzu şi surise, surise şi Rafael şi se înclină foarte ceremonios, Mama îşi tot clătina capul şi surâdea amar, era limpede că prezenţa şi rostul aceluia acolo nu constituiau pentru ea niciun mister.

— Da, da, înţeleg!

Dar Heronim n-avea de unde şti că Mama îl punea pe acel Rafael în relaţie directă cu anume femeie de când va, Fecioara cu Pruncul, care o avertizase pe Mama asupra destinului cumplit al propriului Fiu, sfârşit în chinuri de iad înainte încă de a ajunge la iad, vor fi ele chinuri fizice, vor fi ele chinuri morale?, şi Mama surise amar pentru puterea suverană care făcea să i se confirme peste timp că nimic nu-i întâmplător în biografia unui om, că până şi datele cele mai bizare se explică printr-o lege mereu secretă.

— Vreau să-ţi spun, Mamă, că patru ani după moartea ta n-am schimbat nimic din casă.

Vag şi-amintea de anul în care ai săi ridicaseă casa, umbrele lor fără odihnă din zori până noaptea, şi sudoarea lor pecetluită în pietrele de la temelie şi-n cărămizi, în stâlpii de rezistenţă ai casei şi-n fiecare ţiglă de pe acoperiş, aceeaşi sudoare închinată de-a lung de ani Fiului, să nu-i lipsească Băiatului nimic, şi agonisită în lucruri care până la urmă se dovediseră inutile, patru ani încă le-a mai considerat cu oarecare evlavie, casa devenise simbolul nemuririi Mamei.

— Dar după ce-a murit şi Tata, la patru ani după tine a murit, şi eu am plecat de-acasă, nu m-a interesat să mă îngrop într-un fund de ţară şi am vândut casa, Mamă, cu lucruri cu tot.

— Ştiu!

Brutal sau absolut nepăsător, prompt sau numai aparent prompt, răspunsul Mamei era departe de a suna a acuzare. Dimpotrivă, Heronim avu impresia că Mama sugerează mai degrabă capacitatea ei magică de a urmări şi după moarte ce se petrece cu ale sale de-acasă. Mama locuind de pildă într-un nor, instalată pe un nor dens, ca într-un jilţ foarte comod, şi supraveghind din înaltul cerului aşezările planetei pe care fusese nevoită s-o părăsească, şi deopotrivă deplasările Fiului prin lume, deplasările lui şi rătăcirile lui.

O, de bună seamă, numai acesta putea fi adevărul, şi de câte ori Heronim, contemplând într-o doară cerul, la diversele ore ale zilei şi ale nopţii şi ale anotimpurilor sale, şi văzând câte un nor alburiu, cu puternice reflexe roşii, care părea (la rându-i) că-l priveşte cu evidentă aplicaţie, nu şi-a spus Acolo stă acum Mama, de când s-a mutat de la noi! sau – Norul acela este Mama, pe care Dumnezeu anume a preschimbat-o în nor, ca să se poată plimba odată cu mine pretutindeni, să nu mă lase niciodată singur!

Şi, de îndată ce se dovedi că Mama le ştie pe toate, nu mai găsi de cuviinţă s-o informeze despre grozavele sale fapte banale, nemeritând de la istorie nicio glorie, cu atât mai mult aprecierea celor trecuţi în eternitate. Doar atât mai simţi nevoia, să-şi descarce sufletul de o mică mişelie creştinească, aşa ca să arunce praf în ochii Judecătorului suprem.

— Nici pe la mormântul tău n-am trecut vreodată, m-a prins viaţa în vârtejul ei şi m-a acaparat cu destule.

— Bietul de tine, Heronim!

— Deşi, te rog să mă crezi, de multe ori mi-am propus.

— Taci, Heronim!

— Oricum, trebuie să afli că, de câte ori s-a întâmplat să intru în vreo biserică, mereu m-am îngrijit să aprind lumînări la masa morţilor, pentru tine, pentru…

— Dar nu pentru asta am venit, Heronim!

Da, ceva presimţea şi el, ceva nu era în regulă, această neaşteptată apariţie a Mamei la ora celei mai

teribile cumpeni, la locul de frontieră sau de ruptură dintre un tărâm şi altul, când singurătatea lui bântuită de dureri fizice şi de suferinţe ale spiritului, mai chinuit decât trupul însuşi, numai Mama i-ar fi putut-o asista şi ocroti, şi această totală lipsă de interes a Mamei faţă de câte se petrecuseră cu el după dispariţia ei din viaţă, treburi urâte şi mai puţin urâte, dacă nu din simplă curiozitate matematică, dovedindu-se că nimic nu-i rămăsese necunoscut despre el, cel puţin cu dreptul de a se lămuri Cum de a fost cu putinţă, Heronim, să faci asta şi asta, explică-mi şi mie, ca să înţeleg şi să te apăr, de ce, Fiule?

Nu, Mama nu manifesta niciun fel de interes pentru faptele săvârşite de el în absenţa ei şi pentru justificarea unor asemenea fapte, după cum nu se arăta deloc gata să ia cunoştinţă de întrebările lui, fiindcă avea şi el nişte întrebări de pus, şi cine altcineva să-i răspundă decât Mama? întrebarea, de pildă, care-l durea cel mai mult şi la care ar fi vrut răspuns – Tata la fel mă socoteşte, tot om de nimic şi păcătos, care nu-i merit numele, care i-am făcut numele de ruşine, şi la fel gândeşte, ca şi-n ultimii ani de viaţă, că niciodată n-o să mă ierte pentru opţiunile mele?, şi de ce mă laşi, Mamă. să mă duc la Judecata de Apoi împovărat de întrebări şi, la urma urmei, de ce ai venit, ce vrei de la mine?

Slând cum sta, cu privirea pironită asupra lui Rafael şi văzând cum, la rându-i, acesta îi considera cu trufaşa lui indolenţă de gardian, stăpân pe armele sale şi conştient de neputinţa prizonierilor săi de a fugi de sub escortă, Mama îl obligă pe Heronim să-şi îndrepte şi el privirile către celălalt. Se aflau ca-n derularea unui vis catastrofal din al cărui cerc nu există scăpare, amândoi subjugaţi de forţa obscură a aceluiaşi personaj, nemanifestată încă, dar mai certă decât orice primejdie în sine, şi vocea Mamei îl surprinse prin calmul ei dureros, dând expresie unei nebănuite ameninţări:

— Mă întreb dacă ştii cine-i şi de unde vine acest Rafael, ce vrea cu adevărat dc la tine.

— Mi-a promis că mă salvează.

— Te-a minţit că te salvează, ca să te prindă într-o capcană din care nu te mai poate salva nimeni.

— Mi-a promis că mă va introduce într-o ordine superioară şi că numai cei care merită au parte de o astfel de ordine.

— Minciună la fel de sfruntată, în privinţa asta nu el decide.

— Adevărat, mi-a spus ră el nu-i decât însoţitorul, dar promisiunea rămâne promisiune.

— Până când te vei convinge că adevărurile lui nu sunt şi adevărurile tale.

— Şi totuşi mâine aş fi fost operat, operaţie fatală pentru mine, iar el m-a scos din spital.

— Nefericitule, de parcă n-ai şti că trupul tău a rămas pe patul de spital şi că acest Rafael n-a reuşit să scoată din spital decât partea ta nevăzută, memoria şi conştiinţa ta.

— Ce să facă el cu partea mea nevăzută, cu memoria şi cu conştiinţa mea?

— Să te confrunte cu faptele tale din trecut, să constate cu ochii lui care ţi-e partea de vină la fiecare faptă şi să te aducă în situaţia să sângerezi pentru fiecare.

— Aşa se întâmplă totdeauna?

— Da, şi fiecare are un Rafael al său, şi eu am avut unul, şi de concluziile lui îţi depinde toată eternitatea.

— Ţie ţi-a fost greu?

— Mai bine nu mă întreba!

Suficientă deci această deschidere de porţi către o călătorie ce se anunţa sub semn de groază permanentă, pentru ca pe orizonturile nopţii, de jur-împrejur, să înceapă să răsară siluete în valuri, încă nedistincte care pe cine reprezenta, şi noaptea se umplu de glasuri, deocamdată îa fel de confuze, la fel de impersonale, într-un vălmăşag însă care le făcea evidente mânia şi teroarea. Heronim nu se putea elibera de gândul că toate aceste imagini şi toate aceste glasuri fuseseră până atunci ţinute în frâu şi că din clipa aceea se vor dezlănţui, imagini reflectând întâmplări de altădată şi glasuri personalizind eroi ai acelor

întâmplări, el însuşi, Heronim. autorul lor nemijlocit sau autorul lor moral, şi asupra lui se vor dezlănţui, cit de preferabilă devenea starea de încarcerat al rezervei de spital, cu toate zbaterile, cu toate urletele trupului, pe care oricum anestezicul le-ar fi anulat, ce alt anestezic l-ar putea neutraliza faţă de arderile de gheenă prin care va fi nevoit să treacă, sub biciul neiertător al lui Rafael?

Se răsuci anevoie către Mama, privirea iui arăta albă şi cerşind milă.

— Nu s-ar putea să fiu scutit de calvarul ăsta şi să mă întorc înapoi în spital?, îmi recunosc dinainte toate păcatele, fie ce va fi cu Viaţa mea de Apoi, numai convinge-l pe Rafael să mă lase în pace, să nu mai repet ce a fost odată, spune ceva, fă ceva!

Dar Mama tăcea, şi sigur că de-ar fi avut lacrimi să plângă ar fi plâns, de i-ar fi stat în putere l-ar fi apărat, câtă dreptate avusese Fecioara cu Pruncul când, la cererea Mamei, îi amânase moartea, mai bine nu i-ar fi amânat-o, Băiatul s-ar fi atins atunci, ca o frunză neştiutoare, ca un fir de lumină, şi uite că prezicerea se confirma, acesta avea să-i fie lui Heronim infernul.

— Pentru Dumnezeu, doar eşti Mama mea, iar eu sunt sânge din sângele tău şi carne din carnea ta, şi tu, cu voia sau fără voia ta, dându-mi naştere, m-ai hărăzit acestui destin, nu mă obliga să te blestem, chiar n.u vrei să faci nimic pentru mine?

Privirea Mamei se încărcase de amar şi deznădejde, fără soluţie.

— Tot ce pot face pentru tine este să te însoţesc şi eu, ca să dau şi eu mărturie despre unele fapte ale tale, să nu-ţi fie vinovăţia prea grea şi să nu sângerezi singur.

Atunci se auzi vocea lui Rafael, neutră ca de obicei:

— Să mergem, domnule Heronim. e ora!

Nu-l deranja că vine şi Mama pe urmele lor, el îşi cunoştea bine mandatul şi la fel de bine ştia că nimeni şi nimic nu-l va împiedica să-şi dtteă mandatul la capăt...

Nu, domnule, nu eu, cea dintâi, voi arunca piatra asupra Băiatului meu. Degeaba te tot uiţi peste umăr la

mine şi aştepţi să strig Stai, uite primul loc de osândă, aici Heronim a uitat că-i sunt Mamă şi m-a batjocorit ca pe ultima femeie din lume, pune-i sufletul pe butuc şi bate-i-l cu vergi, să ia aminte şi să nu uite pentru toată eternitatea! Că numai aşa, socotindu-i-le pe toate la bani mărunţi, o să-l pregăteşti să-şi îndure pedepsele mai mari care urmează, pentru fărădelegile ce le-o fi săvârşit în viaţa lui de om. Nu, ca să-ţi fie totul limpede până la capăt, nu eu voi arunca piatra asupra Băiatului meu, nici cea dintâi, nici cea de pe urmă.

Ba, dacă vrei să ştii, domnule, mai degrabă sunt gata să împart cu el, pe din două, caznele la care-l vei supune. Sau, dacă se va dovedi că el nu-i în stare să le suporte, să le preiau eu şi pe ale lui, toate, decât să-ţi devin ţie complice la această acţiune la care ştiu că nu de bunăvoie te-ai înhămat. Asta ţi-e meseria şi ăsta-i rolul de slugă a lui Dumnezeu, slugă de nimic şi fără inimă, dacă unuia ca tine noţiunea de inimă poate să-i spună ceva.

Deşi, în sfârşit, asta nici n-are vreo importanţă, n-o să-l pun eu în discuţie pe Stăpânul tău şi n-o să discut eu de ce a mutat el infernul de unde-l ştiam înainte, undeva pe lumea cealaltă, şi l-a mutat, aici, în însăşi fiinţa omului şi-n propria durată ce i-a fost hărăzită pe pământ. La ce bun, atunci, ameninţarea profeţilor şi a preoţilor că, de nu le respectăm onorabilul Decalog şi de nu ne înfricoşăm de spusele Apocalipsei, vom arde în focurile iadului până la Judecata de Apoi şi după Judecata de Apoi în veac, când, vezi bine, iadul ne-a fost impus încă din viaţă şi totdeauna cu un ceas mai devreme de sfârşitul vieţii, când nefericiţii de noi n-avem cum ne împotrivi şi când este infinit mai greu decât pe lumea cealaltă? Cum eu însămi i-am îndurat unuia ca tine acuzele şi bicele, cum încep să presimt că-i vei pregăti şi Băiatului meu, peste puterile sale?

Şi atât aş vrea să-ţi mai spun – că înainte, pe când eram în viaţă, nu moartea în sine mă înspăimânta, eram conştientă de limitele între care se mişcă destinul uman, ci faptul că de murit eu trebuia să mor, moartea altuia n-o receptam, pe a mea (în schimb) mi-o măsurăm cu clipa şi

cu picătura de durere, şi ignoram promisiunea că sufletul o să-mi fie nemuritor, ce fel de nemurire putea fi aceea în afara conştiinţei mele? Dar acum, după ce-am trecut prin moarte, ştiu pentru ce mi-era atât de mare frică de moartea mea. Acum ştiu că nu se moare mai înainte de a parcurge, chiar şi fulgerător, dezastrele vieţii tale şi mai înainte de a sta faţă-n faţă cu victimele tale, şi zadarnic ţipi Terminaţi odată, sau faceţi să piară aceste fantasme din faţa mea, luaţi de la mine aceste dureri ale cugetului care sunt mai groaznice decât cele ale trupului, sau omorâţi-mă mai repede ca să scap odată! Zadarnic ţipi, totul este măsurat la amănunt şi totul funcţionează perfect, satisfacţia voastră n-are margini, a acelui Rafael care-i destinat fiecăruia şi a Stăpinului vostru, al tuturora!

Grozav ce aş vrea să ne răsară de undeva dinainte Fecioara cu Pruncul, să ia bine aminte la noi şi să ne recunoască Voi sunteţi Mama şi Băiatul de-atunci?, iar eu să-i răspund, arătându-i-l pe Heronim, pe ce gură de iad a fost aruncat şi-n ce focuri de iad se zbate conştiinţa lui – Da, doamnă, eşti mulţumită?

Dar ştiu că mă lamentez inutil, domnule, şi puţin îmi pasă dacă te-am convins sau nu, eu tot voi merge mai departe şi de suferit pentru Băiatul meu tot voi suferi, oricât ţi s-ar părea de imposibil că, ajungând la starea la care am ajuns, ireală şi insensibilă, aş putea fi nesimţitoare faţă de suferinţa umană, cu atât mai mult faţă de suferinţa Băiatului meu.

Fiindcă iată lucrul pe care tu, domnule, n-ai să-l înţelegi niciodată, eu nu vin de nicăieri, din nicio veşnicie şi din nicio nemurire, eu sunt doar proiecţia Mamei în şinele Băiatului meu, Mama care l-a născut şi Băiatul care a luat naştere din mine, şi plângând el cu hohote în şinele său şi urlând el de jale în şinele său, pentru ceea ce o fi săvârşit el în viaţa lui de om, voi plânge şi mă voi jelui şi eu – care exist în şinele său, eşti mulţumit?, şi Stăpânul tău e mulţumit?

Nu, de la mine să nu te-aştepţi la altceva, eu n-am ce vină-i găsi lui Heronim pentru faptele lui, Heronim (pentru

mine) a fost un copil bun şi eu (ca Mamă) n-am pentru ce-l aduce la judecata voastră, faptele lui, câte mi-au stat mie sub ochi, sunt fapte banale şi sunt fapte curate pentru care n-are de ce da socoteală. E-adevărat că viaţa, toată, i-a fost o necontenită goană şi o lacomă goană după ceva, şi la fel de adevărat că Fiul meu, toată viaţa a fost inconsecvent cu sine şi imprevizibil în deciziile sale, plăcându-i să treacă din aventură în aventură şi să traverseze toate zonele de mister ale unui destin uman. Dar pentru toate a plătit, şi uneori cu sânge, şi alteori cu libertatea lui.

În numele cărei legi, atunci, să plătească de două ori, la fel de inuman, pentru aceeaşi faptă?

Să faci deci bine, domnule, de le pune şi pe acestea, banale şi curate, în balanţa judecăţii tale. Eu de alte fărădelegi n-am cunoştinţă şi nu m-ar mira nici să aveţi ce-i imputa lui Heronim, cu ce mârşăvii să-l confruntaţi. S-a mai întâmplat ca şi Stăpânul tău să se înşele, de cile ori nu s-a înşelat, propunând procese în fals şi dând sentinţe gratuite.

Ia seama deci, domnule, eu sunt aici şi voi veghea. Şi nu voi îngădui, şi ca o fiară îl voi apăra. Şi la prima voastră eroare, de-ai şti cu ce înfrigurare aştept, o să vă scuip în obraz tot dispreţul şi toată sila mea.,.

17

Dintre miile de imagini care se dezlănţuiseră asupra lui. unele mai terne, altele mai vii, dar toate manifestind aceeaşi violenţă, una singură căpătă contur şi conţinut. Era ca o haită de fiare doritoare de pradă, dintre care una singură înhaţă victima şi n-o mai lasă nimănui. Şi dintre glasurile care, asemeni, îl asurzeau, cu intensităţi variate, dar fără contenire, unul singur izbuti să răzbată prin pereţii de protecţie ai înfricoşatei sale memorii. Ce folos că glasul avea să-i ia Într-un fel partea, fapt e că procesul începea, era ca şi cum s-ar fi deschis nişte porţi nevăzute spre adevăratul teritoriu de pedeapsă.

— Nici eu nu voi arunca piatra asupra acestui om.

— Parcă ai fi Isus Gris tos.

— Nu sunt Isus Cristos.

— Eşti, în schimb, un mare fanfaron.

— S-ar putea.

— Mai bine întoaree~te cu faţa către noi: îl recunoşti?

— Soldatul Heronim!

— El te-a omorât.

— Pe mine m-a omorât războiul.

— Oricum, el ţi-a provocat moartea.

— Da’ de unde, hazardul mi-a fost defavorabil.

— Mă rog, povesteşte!

Se opriseră pe malul celălalt al apei, cu apa curgând alene şi indiferentă în spatele lor. Dinaintea lor se întindea panorama vastă a câmpului de bătălie, era pentru prima dată eând Mama constata cu ochii săi o astfel de panoramă. Valuri de grâu zăceau răpuse îa pământ de căleătura a nenumărate tancuri şi atelaje de artilerie, exploziile bombelor arătau ca nişte arsuri de pecingini. Arborii uscaţi ele alâta trecere a timpului contrapunetau peisajul, în aceeaşi dezolantă viziune de schelete mizere, cu tunuri lăsturnate pe o rină sau cu altele aţintind inutile cerul. Trecea o boare peste toate, amestec de vânt dezolant şi de putreziciune a materiei moarte, care-ţi tăia răsuflarea şi care te obliga să te întorci cu faţa de la istorie.

Dar nu această privelişte, în mod deosebit, avea s-o înmărmurească pe Mama, ci mai ales desfătarea lugubră a trupurilor omeneşti care-şi aflaseră moartea acolo. Prăbuşiri şi poziţii dintre cele mai de neînţeles, ca o demonstraţie a absurdului care le guvernase sfârşitul şi care le cultivase speranţa desperată că ar mai fi posibilă vreo salvare. Însuşi omul pe care-l căutaseră anume şi pe care hahalera de Rafael îl incitase la vorbă, dindu-se procuror de circumstanţă, se impunea vederii lor cu aceeaşi tragică mască a unei imense nedumeriri. Oricât de înţepenită continua sâ-i fie făptura, cu braţele răstignite pe crucea taluzului tranşeii, privirea lui însă, holbată spre un Dumnezeu crud şi neiertător, conţinea şi acum nerostita întrebare din clipa când fusese fulgerat de suflarea morţii

– De ce, Dumnezeule, de ce tocmai eu?

Şi iată cum, mai ales Heronim, aflându-se acum de faţă, receptă şi el întrebarea ca pe un glonte drept în frunte. Memoria i se declanşa astfel brusc, ca sub presiunea unei fierberi ce nu mai suportă pereţii ermetici între care are loc şi când pereţii se fac ţăndări iar apa invadează în clocot otrăvit toate spaţiile de linişte ale conştiinţei. Se încleştă pe braţul Mamei, cineva trebuia să-l apere şi el n-avea încotro fugi şi nici puterea să gândească încotro să fugă. Rafael, aducându-l acolo, ştia bine ce vrea, experienţa de odinioară nu putea fi negată, Heronim aparţinea obiectiv acelei experienţe de război. Nicio semnificaţie aparte în faptul că Rafael începea cu această experienţă şi nu cu alta, orice război determină un sfârşit de epocă, începutul alteia, cine supravieţuieşte le cunoaşte gustul la amândouă. Numai omul răstignit pe taluzul tranşeii de ar fi loial, de n-ar încerca să-şi răscumpere eternitatea aruncând întreaga vinovăţie asupra lui Heronim. Care întreagă vinovăţie şi a ce?, şi oare cum l-o fi chemat, ce altceva mai ştiu eu acum despre el?, uite că nu-mi amintesc cum îl chema, Doamne, nimic nu-mi amintesc despre el, şi câtă vreme a trecut de-atunci, în ce afund al conştiinţei o fi stat ascunsă fapta de-atunci, al cărei ei’ou voi fi fost şi eu, desigur, de răzbate la suprafaţă tocmai acum?

— Voi încerca să fiu scurt, bănuiesc că te cam grăbeşti să afli adevărul.

— Mai ales Heronim şi Mama lui se grăbesc să afle adevărul.

— Nu ei m-au trezit din morţi, dumneata m-ai trezit.

— Important e că ştii pentru ce ne aflăm aici.

— La fel de important, ca şi dumneata să judeci pe dreptate.

— Mă voi strădui, te asigur!

— Da, povestea a avut loc în noaptea dinainte de a începe războiul, ne-am nimerit în aceeaşi groapă de tranşee, eu şi Heronim. Până atunci nu ne cunoscusem, ne eram unul-altuia la fel de străini. Dacă-i ţin totuşi minte

numele şi dacă l-aş recunoaşte şi dintr-o mie de chipuri e pentru că o singură noapte mi-a fost suficientă ca Heronim să-mi întoarcă sufletul pe dos. Ni se recomandase să dormim pe îndesate, în zori urma să pornim la atac. Dar noi n-am apucat să punem geană peste geană, toată noaptea ne-am petrecut-o vorbind. în taină vorbind, fiecare cu sufletul deschis către celălalt, ca de la creştin la duhovnic, şi toată noaptea ne-a rămas ca o taină. Eram ca într-o celulă a condamnaţilor la moarte, a doua zi ar fi trebuit să fim executaţi. Şi cum să-şi petreacă timpul doi condamnaţi la moarte, în ajunul execuţiei lor, decât eliberându-se unul faţă de celălalt de toate câte-i apăsau pe suflet? într-un cuvânt, după ce-am aflat ce gândeşte fiecare, am decis ca la ora când va suna atacul să nu ne ridicăm din gropi şi să se întoarcă fiecare la legea lui. Mie mi-era grozav de frică de moarte, ceva îmi spunea că nici nu voi apuca să strig Ura! şi se va termina cu mine. Vei zice că eram un laş, că-n comparaţie cu ceilalţi băieţi care urmau să-şi dea viaţa pentru patrie, şi etcetera, etcetera, eu eram un netrebnic şi un laş, ei bine – eu mă complăceam în laşitatea asta, puţin îmi păsa de patrie şi de băieţii ei eroi, de altceva n-aveam nevoie! Pe când cu Heronim lucrurile stăteau cu totul altfel, Iieronim avea oroare de război, considera războiul ca pe un asasinat în masă. Nu se lăsa impresionat nici de cauza pe care o servea războiul acela, nici de isteria cu care jubilau făcătorii de război pe seama noastră. Numai la gândul că ar fi fost nevoit să tragă cu arma şi să facă moarte de om, se-ngrozea pentru soarta lui de om şi-şi blestema soarta de a se fi lăsat înhăţat cu forţa. Pentru el, omul însemna altceva decât un vierme pe care orice galonat îl putea călca în picioare. Dar mă întreb dacă, raportându-l numaidecât la starea mea morală, asta te interesează în primul rând.

— Nu, nu asta mă interesază în primul rând!

— Am cam bănuit eu de la început.

— Şi să nu mai trăncăneşti atâta despre starea voastră morală.

— Poftim, ca să vezi ce preţ pui dumneata, mai ales într-o situaţie limită, pe conştiinţa unui om.

— Lasă ipocrizia pe altă dată.

— Sper, cel puţin, că n-o să redeschizi procesul ăsta la fiecare sută de ani şi că o să ne laşi eternitatea în pace.

— Numai dacă ne edificăm azi.

— Ce te interesează deci în primul rând?

— Mă interesează să ştiu dacă, în ciuda fricii de care faci atâta caz, nu Heronim te-a convins că războiul acela e în fond o porcărie şi să stai pe loc, schimbându-ţi astfel destinul, frustrându-te astfel de şansa de a supravieţui războiului, determinându-ţi prin urmare moartea.

— Interesant î

— Doar s-au mai văzut fricoşi în război şi totuşi n-au murit toţi, ba cunosc destui care s-au întors din război cu pieptul plin de tinichele şi trecuţi în cartea de onoare a naţiei.

— Asta-J, va să zică!

— Da..

— Că, va să zică, Heronim mi-ar fi schimbat destinul şi că, de-adevârat, aş fi murit din cauza lui?

— Exact.

— Sunt, cu alte cuvinte, în miezul logicii dumitaie?

— Şi mai exact.

— Vrei să recunosc deci că Heronim, care visa în sinea lui să fie meşter de statui şi să împodobească planeta asta scârboa'să cu statui, m-a atras şi pe mine în ispita şi-n viciul lui de gândire, pentru că orice altceva ai realiza pe acest pământ, însemnat cu numele tău, e mai bun deeât războiul?

— Cam aşa ceva,

— Şi dacă recunosc aşa ceva, o să-mi fie iadul mai uşor?

— N-am puterea să-ţi făgăduiesc nimic.

— Pe gratis, da?

— Fără condiţii, nefericitule, mai departe!

Ceva se tulbură în trupul care zăcea pe patul de spital, si fi zis că ordinea interioară a trupului se tulburase

de neştiutele radiaţii ale celulei bolnave, dar calmul se restabili destul de repede, nu fusese deeât ecoul în subconştient al disputei dintre Rafael şi fostul camarad de tranşee.

— Mai departe, ca să ştii, Heronim n-a făcut nicio politică cu mine şi-l durea pe el în cot de viitorul meu. El avea nevoie de mine ca să nu fie prea de tot singur şi să aibă cui împărtăşi acel fel de testament al său, fiindcă şi el putea să moară la fel de bine. Iar eu aveam nevoie

— „ie el acolo ca să-mi potolesc prin cineva frica şi să caut a el, împreună, o ieşire din capcana de şoareci în care căzusem amândoi!

— Ce-ar fi să fii ceva mai concret?

— Fapt este că dimineaţa n-am ieşit la atac, i-am lăsat pe ceilalţi să treacă peste noi şi să se împăuneze ei cu gloria de eroi ai patriei. Trebuie să înţelegi o dată pentru totdeauna că, încă de la primele salve de artilerie, am vărsat şi maţele din mine. N-ai să mă crezi, dar urlam în sinea mea de durere şi puţin a lipsit ca s-o iau razna peste câmpuri, nebun. A fost nevoie ca Heronim să mă ia la palme şi să mă îngroape cu botul în pământ, ca să mi se domolească nebunia şi sâ nu mă dau singur în vileag. Iar pe seară, când s-a aşternut peste lume tăcerea, ne-am întrebat încotro să ne luăm cimpii şi mai ales, dacă ne-ar fi prins jandarmii din spatele frontului, cum să ne justificăm dezertarea şi trădarea.

— Aveaţi argumente î

— Important, mai întâi, era să ieşim la suprafaţă şi numai după aceea am fi văzut ce cale să alegem, ce argumente, ca să supravieţuim. Cine să iasă însă primul din groapă şi să certifice că suntem în afara oricărei r rimejdii, liberi? Niciunul nu îndrăznea, tăcerea aceea de sfârşit de lume părea mai teribilă chiar decât moartea. Atunci am hotărât să tragem la sorţi, fie ee-ar fi fost!

— Cine a fost cu ideea tragerii la sorţi 7

— Eu, dar nu intimplător chiar eu. Mizam pe faptul că voi trişa, era în mine o presimţire că nu va fi a bună cu cel dinţii care va scoate capul din groapă, şi m-am jurat

fără nicio milă să trişez.

— Cum, adică, dacă conveniseră ţi să trageţi la sorţi?

— Simplu, toată ziua am jucat pocker în doi. Din plictiseală sau, dacă vrei, din dispreţ faţă de război şi faţă de lume. N-aveam, unul, un chior în buzunare, dar pe masa noastră imaginară de ioc au rulat milioane. Dacă mi-amintesc bine rezultatul final, cred că i-am rămas dator lui Heronim vreo doi saci de bani. ca să ştii că jucam cinstit. Şi-aşa nu conta cine pierde, cine câştigă, important era să ne trecem timpul într-un fel. Vreau să spun că eu jucam cinstit, nici măcar din amuzament nu gândeam să trişez.

— Şi totuşi?

— Numai că la ora fatală, adică a alegerii care din doi să ia viaţa în piept, am redevenit licheaua şi derbedeul care mă ştiam dintotdeauna. Eu, aşadar, i-am propus lui Heronim să tragem la sorţi şi tot eu i-am propus şi formula: trefla cea mai mare câştigă, sau, ca să-ţi fie şi mai clar, trefla cea mai mică pierde, adică omul se sacrifică, şi Dumnezeu cu mila! Îţi imaginezi că avusesem grijă să sustrag din pachet asul respectiv şi să-l am la dispoziţie în mâneca stingă, de astă dată nu eram tâmpit să risc, soldatul Heronim era ca şi pierdut. Am amestecat în felul meu cărţile, chit că el stătea cu ochii beliţi pe mâinile mele. Dar când să-i întind pachetul de cărţi, să le taie, Heronim s-a uitat la mine lung, poate că era în el o bănuială sau o temere grea, şi mi-a zis Ia seama, te bate Dumnezeu dacă încerci să trişezi, cu asta nu-i de glumit! Şi-atunci am simţit ca pe o pală de vânt cum îmi trece moartea pe dinainte, nu ştiu în ce alt chip aş fi murit, dar ştiu că moartea m-ar fi înhăţat imediat după aceea, n-am mai fost în stare de nimic, el a tras un optar, eu am tras un şeptar, sunt convins că asul l-a descoperit în mâneca vestonului numai după moartea mea.

— Cum ai murit?

— Am ieşit din groapă şi m-am ridicat pe taluz în picioare, firesc ar fi fost să nu mai fie urmă de război pe acolo şi să ne declarăm fericiţi, să ne aruncăm armele şi uniformele şi să pornim spre interiorul ţării ca doi oaspeţi

ai nimănui, în căutarea altui destin.

— Te-am întrebat: cum ai murit?

— Am fost împuşcat în aceeaşi clipă, şi cel puţin de l-aş fi văzut la faţă pe acela care trăsese în mine.

— Poate că totuşi chiar el te-a împuşcat?

— Nu, în niciun caz! Heronim se afla în clipa aceea în spatele meu, pe fundul gropii, aşteptând. Pe când eu, uite, am fost împuşcat din faţă, drept în inimă. Cred, mai degrabă, că a fost un glonte rătăcit, la întâmplare şi absurd.

Rafael nu se mulţumi doar cu declaraţia celui ucis, depoziţia aceluia îl cam scosese din ţâţâni. Se aplecă deci asupra lui, în ţesătura vestonului abia de se întrezărea o gaură cât unghia degetului mic, şi stofa era arsă, închegată de sânge străvechi. Se apropie şi Mama, temătoare şi şovăind, îi desfăcu ucisului vestonul la piept, împunsătura glontelui în carne abia de avea dimensiunea unui bob de mazăre, negru-roşeat. De mirare cum viaţa toată a unui om, cu tot bulucul său de păcate şi de iluzii nerealizate, de patimi şi de pasiuni, s-a putut scurge prin ochiul acela de fluture.

Doar Heronim rămase nemişcat pe locul său, începea noaptea care se lăsase atunci, cu zeci de ani în urmă, şi din care n-avea să iasă decât odată cu sfârşitul războiului. Rafael nu descoperise nimic, dar nu părea că se dă înfrânt. Mama îl privi drept în ochi, şi privirea ei era ca de gheaţă.

— Tot te mai îndoieşti de nevinele lui?

— Abia am început, mai avem până la capătul nopţii!

Era foarte dens întunericul ce-l înconjura acum pe Heronim, presupusa lună de pe cer dispăruse, fiindcă teritoriul pe care-l străbătea acum se afla în afara noţiunii de cer şi de lună, şi Heronim înainta orbeşte prin întuneric, în căutarea drumului bun. Arghira, draga mea, nu spuneai tu odată că la nevoie vei fi toiagul bătrâneţilor paele, că vei fi lumina orbirii m«le, unde eşti acum?...

18

înainte de a fi această Arghira vie, reală, care încă de la miezul nopţii da târcoale spitalului aşteptând, aşteptând

ivirea dimineţii ca să intre în spital şi să-i fie pe-aproape lui Heronim la orele lui de grea încercare, înainte de aceasta deci a fost o altă Arghira – ficţiune sau idee, iluzie sau nălucire, toate ale unui singur tot de mister ferecat într-o simplă piatră.

Şi exact ficţiunii sau ideii, nălucirii sau iluziei despre care vă vorbesc, Heronim, bănuindu-şi existenţa în acel mister impenetrabil, după ce a mângâiat cu evlavie piatra şi i-a ciocănit da câteva ori învelişul, atent şi doar cu vârful degetelor, ca să n-o sperie, de parcă ar fi întrebat în şoaptă duioasă, aproape implorând M-auzi, vin către nefiinţa ta, eşti hotărâtă să capeţi viaţă prin mine?. doar el ştie ce i-a răspuns piatra şi cu cită înverşunare i s-a opus. Cert este că uşor nu i-a fost, până când exact acestei ficţiuni sau idei, năluciri sau iluzii i-a dat viaţă Heronim, şi din mâinile lui s-a trezit la viaţă o femeie care nu personifica pe nimeni anume.

Trecuse până atunci, cu dezinvoltură şi superbă inconştienţă, din eşec în eşec. Mai întâi, refuzându-se oricărei opţiuni de durată.; apoi justificându-se prin opţiuni de circumstanţă. Convins, că-şi salvează independenţa, se dedase mai întâi muncii de rutină, fără nicio glorie, cioplind cruci de morminte pentru oameni de rind. Apoi, trezindu-se mistuit de orgolii şi gaâopând pe urmele istoriei ca s-o prindă, din urmă. dar mulţumindu-se cu gloria unor zeităţi pe bandă rulantă. Nicio deosebire între a rata în interiorul propriului sistem de constrângeri şi a rata în cadrul sistemului de formule stereotipe, se murea la fel de dezinvolt şi cu superbă inconştienţă. Până când istoria interveni în destinul lui, privându-l patru ani de libertate, ca să *se* sature domnul sculptor Heronim de acest joc de-a v-aţi ascunselea printre efemeride. Câştigase o experienţă de viaţă care nu putea fi exemplară pentru nimeni, dar în substraturile căreia toţi ar fi descoperit cit de funest, este absurdul care ne guvernează deopotrivă. Până la urmă Heronim s-ar fi mulţumit şi cu atât, dacă vechile constrângeri n-ar fi forţat supapa de eliberare. dacă demonii izolării n-ar fi ţinut să se confrunte

cu demonii spaţiului deschis către istorie. Într-un fel, deci, trecutul se, voia absolvit de laşităţi, geniul personal îşi cerea dreptul ia existenţă. Aşa apăru, în sfârşit, prima lui operă de artă.

Femeia deci abia trezită din muţenia pietrei, fără să personifice pe cineva anume, venea ca din magma primordială a unei conştiinţe prea tributare umilinţei, ca să nu însemneze şi răzbunarea lui.

Iar sculptorul Heronim, văzând-o, s-a minunat de înfăţişarea şi de nuditatea ei, de voluptatea şi de neobrăzarea mai ales cu care se oferea unei posesiuni virtuale, şi într-atât s-a îndrăgostit Heronim de această senzaţională apariţie incit nu s-a priceput cum s-o boteze, cu nume omenesc ori cu nume neomenesc, şi a botezat-o Iluzia! Multă vreme s-a încăpăţânat să n-o arate nimănui, ci doar el îşi bucura îndelung privirea cu frumuseţea ei incomparabilă, până ce şi-a dat seama că-i nebunie curată să sufere pentru o simplă abstracţiune şi puţin a lipsit s-o mutileze ori s-o sfarme de tot, ca să-i piară din ochi şi s-o elimine din memoria lui creatoare.

Dar în locul acestei noi nebunii, care, oricum, nu l-ar fi potolit, a decis acelaşi orgoliu fr.ră măsură prin care să câştige competiţia cu timpul, chiar dacă nu-i întrezărea statuii vreo utilitate. Cine să cumpere în zilele noastre muluri nefericite şi încă de proporţii de cariatidă, până şi statul (de i-ar fi cumpărat-o) în ce piaţă de oraş lipsit de prejudecăţi s-o aşeze ca să nu atenteze la pudoarea publică?, Iluzia lui ar fi devenit o primejdie permanentă pentru astfel de morală şi ar fi invitat cu ostentaţie la o nouă religie a dragostei! Materia din care era zămislită femeia pulsa şi părea că ţipă în ea însăsi de plăcerile lumeşti numai presimţite, darămite trăite aievea. Materia cerşea să fie cucerită şi chinuită la slnge, un evident şi continuu spasm vital o străbatea până-n fibra cea mai profundă, şi lăcomia aşteptării unui bărbat viu se îngemăna cu vaietele bucuriei de a fi posedată ca-n somn, şi ca atai'e orgoliul lui Heronim triumfă. Heronim simţea nevoia să se confrunte cu lumea şi s-o provoace, cu

criticaştrii de meserie şi să-i sfideze, cu măsurătorii de rigori şi cu cenzura, indiferent de consecinţe, şi a ţipat Nefericiţii^', voi care nu puteţi rezista fără să vă închinaţi la zei, la falsurile de zei pasageri, poftiţi, eu vă ofer singura zeitate la care merită să vă închinaţi, ziua şi noaptea, restul e deşertăciune I şi din clipa aceea nu l-a mai trebuit.

Heronim nici măcar n-a vrut să fie de faţă când au încărcat-o pe platforma unui camion, statuia îi devenise absolut indiferentă, şi nici încărcătorii n-au convenit s-o arate lumii în toată splendoarea ei, temându-se că lumea ya încremeni stupefiată pe străzi, în adoraţie oarbă sau revoltată, se va striga până la cer, se va da alarma, se vor alarma spiritele tumefiate de dogme şi de alte superstiţii, Dumnezeule – ce vină să aibă ei?! Pentru care au lungit-o pe pardoseala platformei cu faţa în jos, acoperind-o cu vrafuri de prelată, nici răsuflarea să nu-i răzbată prin atâtea interdicţii şi pânzeturi groase.

Dar când au înălţat-o pe piedestalul din sala centrală a expoziţiei, acolo unde numai întâmplarea o adusese, fiindcă locul aparţinuse iniţial altcuiva, unui oficial care se supărase pe organizatori pentru a-l fi îngrămădit printre anonimi, în clipa aceea deci sala se lumină ca de o infuzie divină. Era peste puterile oamenilor să i se îndure magia, vizitatorii căutau mereu alte unghiuri de contemplare neutră şi rece pentru a scăpa de devastatoarea ei chemare, fără însă a reuşi să scape, sau (dacă vreţi) scăpau numai părăsind înnebuniţi şi posedaţi expoziţia.

Era şi acesta un fel de a vorbi, de a se înşela, fiindcă statuia mergea pe străzi odată cu ei şi se multiplica în zeci de statui reale, femeile reale îşi pierdeau identitatea şi se reconturau în identitatea statuii, întrebaţi ce se petrece cu ei, de unde vin de arată cum arătau, ei răspundeau Duceţi-vă la bienala de sculptură, să vedeţi statuia lui Heronim, la fel o să arătaţi şi voi după ce o veţi vedea!, şi nicio clipă magia statuii nu scădea, legenda scornită pe seama ei nu se risipea.

Cert este însă că miracolul ar fi rămas în sine, obiect

exclusiv al universului plastic, dacă într-una din zilele următoare, afară ploua mărunt şi păcătos, n-ar fi apărut în sala centrală a expoziţiei o fiinţă vie pe care o chema Arghira. Nimeni nu ştia cum o cheamă şi de unde vine, a cui femeie este şi ce rosturi are pe lume, doar noi ştim. Sala era plină cu întâmplători, artişti şi prieteni de-ai lor, amatori de artă şi oameni oarecari, când toţi s-au refuzat deodată propriilor abisuri sau dialoguri banale şi şi-au pironit privirile asupra acestei apariţii vii pe care o chema Arghira, deopotrivă asupra Arghirei şi asupra statuii. Toţi au descoperit în relaţia dintre ele două o identitate care atingea desăvârşirea, una repetând-o pe cealaltă cu fidelitate de amănunt, şi toţi o dezbrăcau cu privirea pe această necunoscută pentru a o introduce în materia de piatră a statuii, după cum şi statuia cobora de pe soclu pentru a se îmbrăca în veşmintele şi-n materia carnală a femeii.

Eu n-am fost de faţă când a avut loc întâmplarea, ca să mă uluiesc eu însumi de întâmplare şi să-i dezleg misterul, dar toţi mă invidiau de moarte, nerozii şi ticăloşii, fiindcă toţi erau convinşi că statuia de pe soclu era copia celei vii, că femeia vie îmi fusese deci model şi că fiinţase goală ochilor mei, orice devenea posibil şi fiecare îşi imagina scene dintre cele mai scandaloase petrecute în atelierul meu, între mine şi această creatură fără seamăn.

Numai Arghira nu pricepea nimic, nu pricepea mai ales cum de fusese cu putinţă ca acest Heronim (al cărui nume era săpat în piatră) s-o conceapă fără s-o fi cunoscut, şi la urma urmei cine era acest sculptor Heronim?!

Animale de pradă să fi fost huidumele care populau sala şi nu s-ar fi hazardat atât de flămânzi în mişcarea necomandată logic de nimeni, dar pe aceeaşi simetrie ocultă şi urmând aceeaşi ţintă precisă, oamenii deci aflaţi acolo înconjurară şi femeie şi statuie. Statuia n-avea unde fugi, îi sfida cu mirabila ei goliciune şi cu apetitul ei de sfântă depravare. în schimb femeia intră în panică, citind în ochii oamenilor ce fel de panică îi mistuia pe ei înşişi, nici Arghira n-avea unde fugi, decât să se refugieze şi să

dispară în esenţa pietrei. Poate că asta şi aşteptau nenorociţii, să se elibereze de vraja ei reală, n-ar fi reuşit s-o câştige unul în defavoarea celorlalţi şi nici s-o posedeze fiecare în sinea sa, iar imaginaţia lor ar fi explodat de atâta desfătare fictivă. Arghira înţelese că un singur om ar fi putut s-o salveze, cel care o gândise într-un plan absurd, printr-o coincidenţă absurdă, recreând-o pentru a doua oară în numele unui Dumnezeu la fel de absurd şi aruncând-o despuiată fiarelor s-o înfulece, să se sature în absolut şi pentru toată viaţa de trup ireal de femeie, ca să nu mai dorească nicicând vreo femeie vie care să nu semene acelei femei, un singur om ar fi putut s-o salveze.

Dar de unde să-l iei pe acest Heronim, netrebnicul, care îndrăznise ceea ce şi Satanei i-ar fi fost peste poate? Nimeni nu se dovedi capabil s-o apere, şi Arghira începu să plângă. Plângea mai degrabă în adâncul ei, fără lacrimi şi fără suspine, cu atât mai mult lumea nu se impresionă, o credea ipocrită, şi-n gândul lor fiecare o tăvălea pe sofale închipuite după propria poftă şi îndestulare. Arghira pomi totuşi, riscând să i se sfâşie rochia de pe trup şi fiecare să se mulţumească măcar cu atât – cu o zdreanţă de rochie mirosind a trupul ei. Dar se întâmplă că, luaţi prin surprindere, oamenii şovăiră şi dădură înapoi ameţiţi. Arghira n-avea ochi pentru nimeni, se strecura printre ei ca printre limbi de flăcări, singurul gând care o muncea se chema Heronim, unde să-l descopere şi cum să se socotească cu el? Se bănuia victimă a unei ticăloşii preconcepute, cum să înţeleagă ea ce alchimie bizară o proiectase în subconştientul acestui necunoscut? Şi când se va confirma că asta era şi raţiunea potrivit căreia sculptorul Heronim îi captase, dintr-o memorie ancestrală, esenţele, pentru a o restitui unei biografii de excepţie, nu va fi oare prea târziu şi la ce va mai folosi?

Deocamdată însă avea nevoie de el, cum de la Geneză până azi orice fiinţă creată are nevoie de Creatorul ei!

Şi la fel îi pândise casa, atelierul, grădina, zile şi nopţi de-a rândul. cu aceeaşi atroce nelinişte cu care îi

pândea şi-acum locul la spital. Spitalul avea de jur-împrejur, la parter şi la etaje, optzeci şi nouă de ferestre, toate întunecate. Dincolo de care fereastră totuşi va fi existând Heronim, şi cit va mai exista, şi pentru cine – dacă va mai exista?

Un om se apropie atunci de ea, zăbovea şi el pe acolo Dumnezeu ştie pentru ce. adus de ce alean, căutând pe cine?, pândea şi el ferestrele, cerceta intrările, şi-i spuse:

— Nu mă cunoaşteţi dar eu vă cunosc, şi tocmai de tceea trebuie să aflaţi că m-au obligat să-i scriu necrologul, domnului Heronim să i-l scriu, deşi este în viaţă, şi mi-e teamă, înţelegeţi?, mi-e teamă pentru el, pe ce or fi contind ăştia nu ştiu, dar multe se pot întâmplă mâine cu ei. ce să facem, cum să-l apărăm?

Şi Arghira se încleştă pe grilajul spitalului, să nu cadă, informaţia acelui om o făcu să se cutremure de oroare, oriunde şi-ar fi aruncat ochii, oriîncotro şi-ar fi căutat salvarea – capcane peste capcane, şi toate ca într-un labirint fără ieşire, fără nicio ieşire...

Ei totuşi continuau să despice întunericul acelei nopţi ca pe mari valuri de apă neagră, nici urmă de materie vie care să definească vreun peisaj. Prezenţa Mamei se bănuia pe undeva pe aproape, în spatele lor, mai mult după respiraţia de suflet obosit care abia de poate ţine pasul cu elementele certe ale aceluiaşi destin. Bineînţeles că elemente certe îi erau propriul Fiu şi dublul acestuia, Rafael, ca legaţi unul de altul de aceeaşi relaţie de mecanisme oarbe într-o lume fără obiect. Sau poate că aşa sunt toate drumurile care duc spre Dumnezeu, prin beznă compactă ca smoala, iar Dumnezeu cel căutat să nu existe nicăieri?

Uneori, doar, înaintea lor pâlpâia un fel de lumină lascivă, incitantă, care o prefigura pe Arghira. Niciunul însă n-ar fi fost în stare să spună de este femeia Arghira, amanta cea fără seamăn, sau numai ficţiunea ei conţinută într-o statuie de piatră. Mirajul, sau ce va fi fost. oricât de neagră noaptea, mergea cu fermitate către o ţintă foarte precisă, care sigur însemna confruntarea cu o nouă

amintire amară, deocamdată străină celor doi, din care cauză aceştia şi lăsau impresia că înaintează sub stare de hipnoză. Dacă pentru Heronim faptul era de înţeles, Arghira fiindu-i prezentă în carne şi-n sânge, ca ori e amantă unică şi incomparabilă, meritând să fie urmată orbeşte. Rafael, în schimb, era atras de ilogicul întâmplării. Cum se va justifica sculptorul Heronim faţă de piatra sau faţă de femeia pe care o urma atât de fascinat, dar fără să ştie către ce-l duce?

— Să nu-mi spui că trebuie să plătesc şi pentru ea.

— Nu.

— Eu pe un taler, adică praful şi pulberea ce voi deveni – pe un taler, iar pe talerul celălalt – păcatele mele toate, pietrele mele în frunte cu statuia Arghirei, toate mai grele ca pământul.

— Ha-ha-ha!

IOT

— Râzi, îţi convine să râzi. Uite, gândeşti, ce viziune simplistă poate să aibă domnul Heronim despre Judecata supremă!

— Rid numai de felul cum vrei să mă înşeli.

— Dar era vorba să afli despre mine tot adevărul, şi binele şi răul pe dreptate. Cum o să ajungi la o socoteală dreaptă, la o sentinţă dreaptă, dacă până şi de crearea Ai'ghirei mă acuzi?

— Te acuz de faptul că reduci totul la Arghira.

— Ah, că meschin şi odios mai este Dumnezeul pe care-l reprezinţi şi pe care-l interesează mai mult erorile mele omeneşti, particulare, decât o creaţie ca Arghira! O face din invidie, o face din orbire? Şi de ce n-are curajul să se înfrunte cu mine de-a dreptul, nu prin mijlocitor, un măscărici de duzină ca tine, care confundă planurile, confundă valorile, şi este nesimţitor ca omida, şi este arbitrar ca injustiţia, şi care vede totul în negru? Lasă-mi, cel puţin, răgazul să-ţi explic, să mă apăr.

— Te-ascult cu foarte multă răbdare.

Arghira mergea mai departe indiferentă, Arghira cea femeie sau numai ideea despre Arghira, contur halucinant

şi peremptoriu al unei supoziţii ideale, pe care n-avea de ce s-o intereseze patima celor ce şi-o disputau unul altuia, fiecare cu alt scop, Arghira rămânea deasupra oricăror micimi şi vanităţi, ale omului Heronim sau ale sinistrului său judecător.

Mama însă recepta altfel loviturile de sabie ale disputei, ca orice Mamă care moare şi învie, şi iar moare, cu fiecare dezastru al Fiului ei. Vocile îi veneau din faţă, ca un lamento al panicii de care mai ales Heronim era cuprins, întunericul şi tăcerea imensă a acelei nopţi făcându-l să sune şi mai tragic.

— Află mai întâi cum s-a născut din mine Arghira, cum »„a n^scut din haosul care există în mine şi pe căre-l port în mine ca pe un blestem. Totdeauna am avut conştiinţa acestui haos existent în mine, după cum şi conştiinţa că pot să-l domin şi să-l determin să se supună puterii mele. Pământul care desparte de ape, şi lumina care se rupe de întuneric, şi cunoscutul care se smulge din necunoscut, şi lutul în care începe să pâlpâie sufletul omenesc, crezi că Dumnezeului tău i-a fost mai uşor când s-a apucat să creeze lumea?

— După câte mi-amintesc, destul de greu.

— Ei bine, la fel mă zbat şi eu de câte ori simt că haosul din mine se vrea ordonat, şi-atunci descopăr că nu mai suport pereţii între care vieţuiesc şi pornesc în căutarea pietrei de care am absolută nevoie. Fiindcă nu-i adevărat că-n fiecare piatră ar zăcea câte o idee, câte un adevăr, există pietre sterpe şi există pietre fără vocaţie, nu cu fiecare piatră comunici şi nici fiecare te respectă, sunt unele care te refuză şi sunt altele care nu reacţionează la desperarea ta. Imbecilii însă cred că-i simplu şi că-i elementar, că orice nechemat poate să strige pietrei Supune-te! şi geniul pietrei a şi cedat. Imbecilii şi nechemaţii n-au de unde şti că numai căutarea asta (a pietrei care să te recepteze şi a pietrei în care geniul tău să dureze) e suficientă ca să urli de durere şi să sângerezi, ai tu destulă imaginaţie ca să vezi în interiorul de iad al acestui haos personal?

— Te informez că am mai ascultat, de-a lung de ani şi pe diverse meridiane, asemenea confesiuni patetice.

;- Nu-i nevoie să mă jigneşti.

— Dimpotrivă, mi se pare că te apropii de cei mari.

— În sfârşit, să nu facem din asta o problemă inutilă.

— Foarte bine!

— Important e că, după ce mi-am găsit piatra pe care o simt vibrând la chemările mele, urmează un timp cumplit şi neomenesc, aproape imposibil de îndurat – când nu mai văd şi nu mai aud nimic, sunt undeva în afara vieţii reale şi încolţit ca de stihii, hărţuit de întrebări teribile. Cine mă întâlneşte pe străzi într-un astfel de timp şi constată în ce hal am ajuns, posedat ca de diavol, mă crede pe altă lume, îşi închipuie că-l ignor şi că-l dispreţuiesc. Adevărul e că nu văd şi n-aud nimic, nu răspund la saluturi şi nu mă las abordat de nimeni, fiindcă lupta mea cu îngerul personal a început şi fiindcă acest soi de înger nu se lasă deloc îmblinzit, să-mi cedeze de bunăvoie partea de mister şi partea de creaţie ce mi se cuvin de la Dumnezeu. Şi n-am altă soluţie decât să-l răpun, să-l răpun fără milă, şi-abia din ceasul acela mi-e deschis orumul spre tainele de geneză ale pietrei, cărora eu le voi fi demiurgul, poţi înţelege asta?

— Mă străduiesc.

— De s-ar strădui şi Dumnezeul tău să înţeleagă.

— Eu cred că da.

— Iar eu cred că nu, este avar şi este despot, este egoist şi este incapabil să-şi împartă supremaţia cu nelriciţii care îndrăznesc să-i repete creaţia. Nu doar că ne ucide, uneori chiar în floarea vârstei, dar ne trimite şi cite un călău ca tine care să ne prelungească agonia, să r.e pregătească pentru infernul în care ne înghesuie pe toţi, alandala, poţi tu jura că infernul nu-i căptuşit decât cu de-alde noi, demiurgi mai mari, demiurgi mai mici, de toate neamurile şi slujind toate artele, la ce-i ajută satisfacţia asta?

— Poate că ar fi mai bine să continui.

— Voi continua, desigur, fiindcă şi eu mă îndrept

către Judecata de Apoi cum se îndreaptă voievozii, dacă ai binevoit să observi prin istorie, cu cite o mânăstire pe palme, şi mânăstirea mea se cheamă Arghira. De asta i-am şi impus acelaşi drum cu mine, fiindcă ea-i corp comun cu mine! Toate păcatele reale sau închipuite cu care mă încarci tu acum, pe care mi le-arunci acum în balanţă, nu pot să cântărească mai mult decât statuia Arghirei.

— Eo logică, fireşte!

— Mă înşel eu, sau ai devenit puţin ironic?

— Am devenit puţin precaut faţă de modul dumitale de a gândi.

— Atâta vreme cât Arghira mă însoţeşte pe acest drum, n-are de ce să-mi fie frică de judecata voastră.

— Îţi voi lăsa plăcerea, mâine-dimineaţă, să vezi ce soartă vor avea Arghira şi toate pietrele dumitale, şi cât de singur vei arăta în faţa lui Dumnezeu.

— Cine ştie ce nemernicie mai gândeşti.

— Nu eu o gândesc, semenii dumitale o gândesc.

— Şi chiar dacă n-aş fi creat-o pe Arghira, numai pentru faptul că m-am străduit să ies din seria comună a omenirii, şi tot aş merita altă răsplată în eternitate.

— Spune asta celor care te vor judecata imediat după moarte.

— Dar n-am murit încă, şi nu-ţi îngădui.;;

no

Fusese ca un ţipăt de înjunghiat. Mama se trezi din starea ei de somnambulă şi se încleştă pe braţul lui Rafael.

— Nu-l mai chinui, domnule! Fie-ţi milă, domnule!

Rafael râse, şi râsul lui sună ca un lătrat de căţel.

— Mi-e foarte milă, Mamă, dar necrologul altcineva a hotărât să i se scrie, nu eu!

Şi iarăşi explodă glasul lui Heronim, dinăuntrul durerii sale fizice şi dinăuntrul spasmelor sale subconştiente, în urlet egal de mânie şi de ură:

— Atunci sunteţi şi unii şi alţii un rahat imens, de care mi-e scârbă până-n măduva oaselor. Iad aici, iad pe lumea cealaltă. Coaliţie de monştri şi tagmă de negustori de tarabă – Poftiţi, intraţi, aici se cumpără suflete în

derută, plata în bani peşin sau plata în pilule de nemurire, vindeţi-vă pe măsură şi vă asigurăm cea mai dulce adormire întru Domnul! Nicio diferenţă între unii şi alţii, şi Dumnezeii de pe pământ şi Dumnezeii din cer – aceeaşi frenetică mascaradă, ura!, şi încă de o mie de ori – ura! Dar sângele pe care l-am vărsat eu pentru Arghira, şi rănile care continuă să-mi sângereze pentru statuile ratate, pentru statuile neterminate, şi traumele pe care nu mi le-a vindecat nimeni, nicio decoraţie sau promisiune de-a voastră – de ce nu le pui la socoteală?

— Prea o arunci mereu în joc pe Arghira.

— Şi chiar nu ştii de ce?

— Aş prefera să aflu din gura dumitale,

:- Iar eu prefer să te convingă ea.

— N-o să mă convingă, şi dumneata cunoşti adevărul.

— Cunosc ipocrizia voastră iezuilă, morala voastră împuţită. Care ne vrea frustraţi de orice plăcere pământească, conştiinţe obtuze şi sclerozate. Şi asta numai fiindcă Dumnezeul tău virtuos nu şi-a petrecut o dată buzele pe deasupra unui sân de fecioară, n-a înnebunit o dată de bucurie la vederea unei femei goale, care vine şi ea înnebunită către tine. Tu, acesta care eşti, făcut din împreunare de principii scorţoase, ai curajul să te lepezi pentru câteva clipe de calitatea ta abjectă şi să fii om, simplă biologie, simplă acumulare de instincte vitale, ca mine, ca oricare altul de pe pământ?

— Dacă-ţi ajută la ceva.

— Ţie o să-ţi ajute, să înţelegi că nu-i chiar atât de uşor să fii om! Imaginează-ţi prin urmare că ai vârsta mea, eşti bătrân şi eşti obosit, nu mai ai ce aştepta de la viaţă şi stai pe o bancă într-un parc, este ceasul când ziua dă spre amurg şi tu eşti singur, faţă-n faţă cu neantul şi privirea ţi se pierde în adâncul firii, acolo unde nu se mai leagă nimic şi de unde nu se mai poate spera nimic, doar certitudinea stingerii şi doar sfârşitul implacabil, te bântuie un fel de jale grea, zădărnicia zădărniciilor, ai visat să cucereşti lumea, dar ai terminat prin a fi simplu cioplitor de pietre funerare, ai sacrificat totul pentru o minimă libertate

interioară, dar singura dată când te-ai bucurat de ea a fost chiar în anii de autoclaustrare, ai sperat că vei fi unul dintre spiritele superioare ale lumii tale, dar te-ai dovedit un spirit de serie, şi cât de alt fel nu te-ai vrut, omeneşte, dar acum te priveşte din oglinda zării o mască inumană, şi te întrebi pentru ce a fost nevoie de-atâtea iluzii idioate şi de-atâta zbucium amar, dacă totul se termină cum se termină, adică în ratare a visului că vei dăinui prin ceva şi-n ratare, în abjurare a tuturor credinţelor în care ai crezut, cel puţin de-ar fi posibil să iei viaţa de la capăt, ca să apuci pe alt drum şi să nu mai repeţi niciuna din erorile săvârşite, dar nu mai e cu putinţă nimic, viaţa ta se încheie lamentabil, şi fără recurs, toate şansele s-au dus dracului şi cuţitul ghilotinei stă gata să cadă, şi totuşi viaţa continuă să se scurgă pe lingă tine, dar nu pentru tine, pentru alţii se mai cheamă viaţă, care abia aşteaptă să-ţi ia locul, să te arunce la gunoi şi să trântească lespedea uitării peste tine, asta este legea şi ăsta-i marele adevăr: Du-te acasă, bătrâne, şi închide-te-n casă, ferecă uşile, ferecă ferestrele, zadarnic mai speri să te caute cineva, să-ţi mai bată cineva la uşă, nu mai eşti necesar nimănui!, Cine-i pe ducă? vor întreba, Sculptorul Heronim?!, N-am auzit de sculptorul Heronim!, şi secundele finale bubuie necruţător, numai tu le auzi, cum stai pe acea bancă din grădina publică şi contempli sau interoghezi neantul, şi-atunci se petrece un fel de miracol, din pulberea de lumină a amurgului definitiv se plămădeşte un fel de miracol, părerea de fum a unei femei, şi femeia pare a fi neasemeni cu toate câte le-ai cunoscut până atunci, contur hieratic, frumuseţe hieratică, şi care vine către tine, anume către tine, şi dintre toţi care probabil asemeni aşteaptă să le vină cineva ea n-are surâs decât pentru tine, vine pe un nor sau vine pe o aripă de pasăre, este ultimul dar pe care ţi-l face natura înainte ca tu să porneşti pe drumul fără întoarcere, şi numai ţie ţi-e dat s-o atingi cu privirea, şi numai ea te-ar putea reda ţie însuţi, iubindu-te cum nu te-a iubit niciuna şi punându-te în sfârşit în acord cu divinitatea, oferindu-ţi din plin toate tainele ei de femeie şi

ea însăşi cu conştiinţa că nu se poate realiza decât prin tine, oricât de bătrân şi oricât de obosit ai fi, tocmai pentru că nu eşti un om de rând şi care pretinzi că faci parte din categoria spiritelor superioare, şi o şi vezi statuie de piatră şi o şi vezi ca parte a nemuririi tale, şi iat-o la numai un pas de tine, şi este vie, şi este fermă, şi-ţi aparţine, şi ar fi suficient un gest, o şoaptă, pentru ca ea... Ştii, poţi crede că din aşa ceva se poate şi muri de-adevărat?

— Da, s-au înregistrat şi asemenea cazuri.

— Că eu însumi aş fi putut muri la fel?

— Continuă, domnule Heronim!

Dar n-am mai fost în stare să continui, în aceeaşi clipă Arghira (cea de piatră sau femeia, fiinţa care da târcoale spitalului sau obsesia din subconştient) se întoarse cu faţa către mine şi mă privi cu atâta înmărmurire, era de fapt prima noastră cunoaştere biblică şi fiecare ne revelam celuilalt cu atâta înmărmurire, încât n-am mai fost în stare să continui...

20

Informaţia despre femeia care făcuse senzaţie la apariţia ei în sala de expoziţie, prin identificarea ei cu statuia lui Heronim, îi parvenise acestuia cu o încărcătură de maliţie şi de sadism, din partea preopinenţilor amatori – Împrumută-ne şi nouă modelul ultimei tale statui, facem schimb la schimb cu ale noastre, în desperare de cauză şi dacă te ţine desperarea, fiecare câte trei pentru modelul tău o dată î Zadarnic se apărase Heronim şi respinsese ofensatoarea insinuare, imbecilii nu puteau accepta neverosimilul ca o femeie de-aievea să repete visul subconştient al unui cioplitor în piatră. Toţi erau convinşi că femeia trecuse prin atelierul lui Heronim, nu doar ca model obiectiv, scutit de tribulaţiile paradoxale ale timpului de odihnă, şi că Heronim se îndestulase din farmecele divinului ei trup. La atât reduceau ei incredibila aventură, ca pe o ecuaţie ce se rezolvă totdeauna într-un pat, şi furia lui se manifestă mai mult constatativ – Nenorociţii, cine ştie ce psihoză animalică acţionase asupra lor de-au întors împotriva mea până şi legile firii, o

femeie de-aievea, necunoscută, să fie geamănă cu statuia pe care eu am zămislit-o din propria mea genune!

Informaţia totuşi se instalase în el cu puterea viermelui care roade nevăzut, neauzit, lăsând loc nebuniei – Şi dacă chiar acesta o fi adevărul, dacă Dumnezeu s-a milostivit de mine şi anume a creat această femeie, pentru a mă domestici şi să nu mă mai răzvrătesc contra lui? Fu, imediat, nevoit să se contrazică – Idiot, de o mie de ori idiot!, căzuse el însuşi ca o insectă în păienjenişul aceleiaşi psihoze – Nu poate să fie adevărat, Dumnezeu e prea singur ca să-l mai intereseze singurătatea altora!

Se întoarse deci în singurătatea proprie, în penitenţa proprie. Cumpărase la marginea oraşului o magherniţă care cu timpul, prin niciodată definitivate modificări, devenise un fel de atelier. Universul lui de refugiu, pe ploaie şi pe geruri, ca să aibă unde trândăvi şi unde-şi linge rănile nevindecate. Nici că se putea imagina un interior mai pitoresc în stupefianta lui dezordine – mobile de adunătură şi lucruri de neutilizat, scoarţe vechi pe pereţi iar pe jos, în chip de persane, simple rogojini sau hârtie de ambalaj, icoane pe sticlă alături de trofee uitate ale unor victime feminine, alcooluri de tot felul printre mulaje de lut ori trupuri sfârtecate ale unor foste statui, geamurile sparte, ferestrele fără perdele, şi praful în straturi groase, toate reflectate în cioburi de oglinzi ca-n străfunduri de ape stătute – ceea ce, pentru neavizaţi, ar fi constituit expresia unui destin mizerabil. Numai că toate stăteau sub semnul dispreţului său organic faţă de viaţa spoită în roz şi stropită cu parfum ieftin, ordinea lui interioară arăta la fel de devastată. Până şi hainele de pe el, chiar când se hotăra să iasă în lume, urmau aceeaşi superbă dezinvoltură de om trăind în sălbăticie. Nu se simţea bine şi devotat sieşi, până la sacrificiu, decât între pietrele lui, lingă păinea lui neagră de pietrar şi-n vecinătatea unei puzderii de sticle care se goleau văzând cu ochii, martore melancolice ale unor procese totdeauna pierdute cu neantul.

Altfel, pietrele neîncepute îl aşteptau răspândite ca

leşuri prin grădina imensă, plină de bălării, care înconjura magherniţa într-un fel de devălmăşie fără stăpân.’ De cum dădea ochii cu ele, treaz de-a binelea ori beat până la năucire, îl invada o spaimă ca de moarte, mai ales după fiecare lucrare terminată, sau abandonată fiindcă nu reuşea s-o termine, sau aruncată la dracu’ fiindcă nu-l reprezenta, aşa i se întâmpla totdeauna. O imensă oboseală punea atunci stăpânire pe el, cultivată de silă şi de refuz a toate câte pretindeau că sunt lume şi omenire. Haosul personal se refăcea la loc, lupta cu îngerul personal trebuia luată de la capăt. într-o astfel de stare, muncit dar şi respins în acelaşi timp de idei, nu simţea nevoia nici unuia dintre beţivii cu care-şi împărţea conştiinţa de vid, nici măcar a unei femei pasagere pe-acolo, de care să se sature, care să-l readucă în simţiri, pentru o noapte plătită – Vezi şi tu că sunt nişte sute pe poliţa de sub icoane, nu mai sunt?, înseamnă că nu mai sunt, vino şi tu când o să fiu mai bogat, sau, dacă n-ai răbdare să aştepţi până atunci, ia o icoană şi vinde-o (niciodată n-accepta să i se subtilizeze din atelier şi să i se vândă propriile lucrări, oricât după aceea le distrugea singur), şi să te ierte Cerul pentru toate păcatele săvârşite cu mine!, şi cu asta – gata, a doua oară nu le mai primea în casă, cel mult le arunca peste gard suma de rigoare şi ducă-se în legea lor.

Heronim sta zile întregi pe prispa magherniţei şl bolea, bând de unul singur şi contemplindu-şi cu un aer pierdut pietrele de care începuse să aibă oroare. Nicio idee şi nicio speranţă că-l va străfulgera vreo idee, timpul cel mai blestemat de neputinţă şi de mânie oarbă contra neputinţei creatoare. Interzis, ca executând o pedeapsă, oricărei comunicări cu tenebrele, sursa lui primordială de ficţiuni, şi mai epuizat fiziceşte decât un osândit la galere. Mă sfârşesc, se-apropie ceasul să spun adio la toate, vă jur că sunt din nou gata să-mi vând sufletul oricărui diavol, numai să nu ratez, numai să mi se dea în schimb puterea de a-l egala pe Dumnezeu, dar unde-i Domnul-Diavol care să mai aibă nevoie de sufletul meu?!, şi astfel îşi petrecea el zilele, ca golite de orice substanţă.

Ceva totuşi se întâmpla. deşi într-un plan foarte obiectiv. Al stării sale civile, de bărbat făcut din pământ şi aruncat într-un paradis relativ. Poate că era mai bine aşa, singura salvare a omului rămâne inconştienţa lui biologică. Să mănânci şi să dormi, să bei şi să te culci pe apucate cu câte o femeie oarecare. Parcă are viermele vreo conştiinţă a condiţiei lui de vierme sau vreo conştiinţă a efemerului, îi spune ceva broaştei noţiunea de dispariţie la un moment dat sau noţiunea de eternitate? Perfect, dacă aşa stau lucrurile, nicio deosebire între om şi vierme, între om şi broască, să revenim la condiţia noastră de prizonieri ai fericirii programate în chipul cel mai absurd. Să nu mai sfidăm zeii pretinzând că şi noi am putea deveni, prin creaţia noastră, la fel de puternici ca şi ei. Să ne reintroducem în pielea străveche a răstigniţilor pe cruci invizibile, care au făcut degeaba umbră pământului şi care au acceptat, fără să murmure, destinul pulberei. Unde eşti, femeie condamnată ca şi mine aceluiaşi curs nefast al stelelor (fiindcă despre o femeie era vorba în planul obiectiv al stării sale civile), perechea mea absolută pentru această durată penibilă de o viaţă?, departe însă de a gândi că femeia pe care o invoca astfel se va chema Arghira!

. într-o bună zi deci, pe la ora ce da spre amurg, i se păru că vede, lipită de fereastra atelierului, faţa unei femei. Visa Heronim ori agoniza, greu de spus, adevăr este însă că privirea femeii stăruia asupra lui cu o intensitate maximă, să şi-l întipărească parcă-n minte sau să-l confrunte cu cine ştie ce imagine despre el, dintr-un trecut imemorial. Dar când Heronim reuşi să iasă din casă, împleticindu-se anevoie, probabil că era foarte beat sau prea tulburat de miraculoasa nălucire, femeia dispăruse. A doua oară, în alt timp, un timp incert, fiindcă el continua să rătăcească prin sine în afara timpului, i se păru că o zăreşte pândindu-l ascunsă pe după unul din arborii grădinii. Cu acelaşi aer de transparenţă virtuală, care făcea imposibilă cuprinderea femeii în anume identitate. Nici de astă dată nu reuşi să comunice cu ea, femeia se

făcu la fel de repede nevăzută ca într-un joc de efemeride. Şi jocul se repetă de încă cinci ori, în situaţii mereu altele, urmându-l ca o umbră de-a lungul străzilor sau răsărindu-i pe neaşteptate înainte, obligându-l să se oprească locului şi să aştepte umbra, sau să-şi înteţească paşii pentru a ajunge din urmă cealaltă umbră, zadarnic însă, femeia la fel de repede risipindu-se, joc fără alt scop decât să-l împingă într-o nouă fundătură. Alt haos, alt înger personal, pentru o luptă acerbă cu limitele şi cu zădărnicia existenţei, mai teribilă decât aceea cu limitele şi cu zădărnicia creatului.

Din toate elementele care o prefigurau cât de cât pe acea necunoscută se constituia imaginea propriei statui, femeia care scandalizase lumea la apariţia ei în sala de expoziţie a bienalei de sculptură. Cine altul, decât Heronim însuşi, ar fi fost mai îndreptăţit să-i vină această femeie din necunoscut, pentru a se lăsa cunoscută ca femeie?

Apoi – o creangă de salcâm înflorit, găsită în zori pe pragul casei; iar în altă noapte – o rochie roşie lepădată lângă una din pietrele din grădină, semn că ea n-are prejudecăţi. Şi iarăşi, afară lângă uşă, un fir de gladiolă – simbolul nupţial ca o promisiune; şi, în sfârşit – o foaie de hârtie pe care scria Numele meu este Arghira!, atât, fără altă precizare, de unde vine şi dacă are de gând să mai vină, hotărât – una din fascinantele nebune ale lumii, adusă acolo fie de un curaj gratuit, spectaculos în sine; dar gratuit, fie de o pasiune oarbă, de neînţeles chiar şi celui mai orgolios dintre bărbaţi.

Dar nu orgoliul lui Heronim reacţionă cel dintâi, măgulit, acel orgoliu de mascul barbar căruia femeile i se aştern lenevoase la picioare, cerşind graţia de a fi posedate, ci o curiozitate bântuită de întrebări – Din ce fantastică alchimie se concepuse în subconştientul lui statuia al cărei chip şi trup aveau să fie preluate, atât de fidel, de chipul şi de trupul unei femei oarecari, şi ce dementă o împingea pe acea femeie să-l caute şi să-i vină de bunăvoie, ca pe un altar al jertfei?

începu astfel o aşteptare paradoxală, şi o pândă (la rându-i) a apariţiilor ei, şi o căutare pe străzi a fantasmelor ei, şi o cercetare a celorlalte femei ca s-o descopere pe Arghira, toate se întorseseră împotriva lui şi toate se scufundaseră în ilogic şi-n adevărată paranoia. Femeia cu numele de Arghira nu-l mai frecventa, femeia nu se mai ivea nici măcar la frontiera cimpului percepţiei, era ca şi cum niciodată n-ar fi existat o astfel de femeie, Dumnezeu îşi bătuse joc de el şi desigur că jubila satisfăcut, Dumnezeu n-avea niciun motiv s-o inventeze din nou.

Fii bun, Rafael, şi opreşte-te puţin, să ne odihnim câteva clipe, nu mă pot despărţi de trupul care mi-a rămas în spital, şi mă arde, Rafael, e ca şi cum aş fi cuţitat până-n creieri, mă doare, Rafael, eşti tu în stare să receptezi durerea omenească?

Statuia nu i-o cumpărase nimeni, statul nu se arătase interesat să cumpere astfel de arătări impudice, cu atit mai mult admiratorii dispuşi s-o aibă în spaţiul lor de existenţă şi de gândire (dar mai săraci decât Iov din Biblie), iar organizatorii expoziţiei, la închiderea expoziţiei, i-o aruncaseră în grădina plină de bălării, cu tot oprobiul de rigoare, să zacă, anonimă, printre pietrei, virgine care aşteptau să se sufle asupra lor şi să iasă şi ele din anonimat. Din delicateţe sau din infinită umilinţă, deopotrivă faţă de sine şi faţă de simbolul statuii, Heroni; o înfăşură în nişte rogojini, nu s-o apere de ploaie sau di ironia nepricepuţilor, ci pentru a uita cum arată la faţă > Dar pe dedesubtul lucrurilor istoria urma o mişcare de '-^neprevăzut, căreia mai ales sculptorul Heronim nu i se putea opune.

— Continuă, domnule Heronim!.ă!

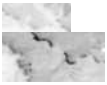

NU, DOMNULE, EL NU-I ÎN STARE SĂ CONTINUE, voi continua eu. Cauţi cu orice preţ să faci din el un vinovat, eu 6unt singura vinovată. Ştiu ce urmăreşti acum să demonstrezi, după ce n-ai reuşit să-l anulezi ca sculptor, că Heronim a sfidat morala pe care o reprezinţi.' Morala

uitatului pe gaura cheii şi a ascultatului pe la uşi, pentru colecţionarea de adevăruri personale şi dacă se fluieră cumva în biserica instituită de voi. Mereu acelaşi sistem de rigori inumane, care ne strangulează până şi libertatea interioară. Mi-s prea silă însă de toate ale voastre, ca să fac şi din asta o suferinţă. „Cu atât mai mult voi fi foarte sinceră, sper să nu te sperie sinceritatea mea.

Eu deci m-am dus cea dinţii către el, şi nu neapărat tea să mă strecor în aşternutul lui. N-aveam vocaţia aventurii de duzină, ca să am ce povesti nepoatelor cu ce glorii ale lumii m-am culcat în tinereţe. Atât doar – să mi se răspundă la această întrebare: ce lege obscură acţionase asupra lui, împotriva legilor firii, de a fost în stare să mă releve într-o statuie, şi încă de neegalat, fără să mă fi văzut vreodată? Să mă fi avut el în memorie dintr-o viaţă anterioară sau, dimpotrivă, chiar eu să mă fi introdus în paraconştiinţa lui dintr-un viitor nedeterminat? Recunosc însă că eram stăpânită de o mare sfială, nu mă duceam către el cu orgoliul învingătoarei, nu! Ştiam, vezi bine, că o statuie durează mai mult decât o viaţă de om, şi totuşi mă duceam către el cu teamă şi cu umilinţă. De-aceea, poate, nici n-am îndrăznit să dau buzna în casa lui, ci multă vreme am rămas în afara existenţei lui şi l-am observat de departe. Asemeni unei simple pâlpâiri de vis, la limita dintre real şi ireal, care numai o anunţă pe aceea dinainte de a fi statuie şi care urma să se arate, fără tăgăduire, cu înfăţişarea şi cu făptura ei de femeie.

Din nefericire n-a fost timpul cel mai bine ales, am căzut exact pe timpul lui de vid şi de panică în faţa vidului de care sigur era conştient. Izolarea şi sălbăticia în care trăia, bălăriile care-i năpădiseră grădina şi arborii de pe margine care-l interziceau contactului cu lumea, toate astea mie mi-au fost de folos. Ba-i răsăream de-aievea, ba dispăream, şi jocul îmi plăcea, eram convinsă că aşa şi trebuie, cred că de i-aş fi apărut de-a dreptul şi i-aş fi spus de-a dreptul cine sunt, de unde vin, ce vreau, la ce întrebări mai ales ar trebui să răspundă, cred că m-ar fi urât de moarte. Mi-am dat seama de asta când a fost

nevoit să înfăşoare statuia în rogojini, la ceasul acela Heronim îşi ura opera, de ce mi-ar fi acordat mie mai multă graţie dacă s-ar fi trezit cu mine în patul lui? E drept că mă durea să-l văd cum îşi îneacă amarul în alcool şi uneori mi-era chiar silă de el, mitul despre el se descompunea şi se degrada, şi totuşi încă nu sunase ceasul ca să renunţ la el. Mi s-a părut că-l pot îmblânzi, ceva misterios îmi spunea că numai eu l-aş fi putut reda sieşi.

De unde această intuiţie pe care mi-o cultivam aproape cu frenezie, adăugându-i mereu alte speculaţii ale posibilei noastre biografii comune?, poate că din aceeaşi geneză căreia şi el aparţinea cu visele şi cu statuile lui!, şi-atunci de ce să nu cred că lui fusesem sortită pe totdeauna?

Eu deci sunt aceea care a îndrăznit să-şi lepede rochia în grădină, printre pietre, semn că exist de-adevărat şi că exist ca femeie. După cum tot eu – aceea care i s-a vestit cu numele de Arghira, sperând că numele acesta îi va străfulgera memoria ancestrală şi mă va recunoaşte. Multe încă aş fi îndrăznit, nici nu-ţi închipui de câte aş fi fost în stare, ca să-l stăpânesc, în afară de apariţiile mele fugare şi de gesturile mele fantastice, dacă, în locu-i, propria memorie n-ar fi fost fulgerată de o prezicere fatală pe care mi-o adusese la cunoştinţă mama, la ora la care trebuind să plece Dincolo şi nevoind să plece împovărat şi de greurile altora, a socoti necesar să mă previnã. Ielele, prin urmare, mi-ar fi prezis la naştere că sunt sortită unui bărbat ales, de peste două ori mai în vârstă decât mine, şi că voi pieri odată cu el!, fără însă altă precizare. Mi-am amintit de asta exact în timpul când viaţa mea se rotea prin preajma lui, căutându-l, şi-atunci m-a cuprins jalea de mine însămi şi m-am decis. împotriva destinului, să fug.

Patru ani întru totul n-am mai apărut nici măcar la marginea câmpului său de percepţie, cum singur mărturisea, pentru el fusesem o simplă iluzie şi pierisem cum piere orice iluzie. M-am înfundat într-un oraş din nordul ţării, lucram în corpul de balet al unui teatru de operă. Mi se dădea uneori câte un rol principal, numele mi-

apărea pe afiş. Visam ca hazardul să-l aducă pe Heronim anume în acel oraş, că-l va intriga numele de Arghira afişat pe ziduri şi că mă va căuta. N-a fost aşa, părea că între noi se săpase o prăpastie de netrecut. Sigur că mă înşelasem, nu ne eram destinaţi unul altuia. Şi ca să mi-l scot definitiv din minte, m-am hotărât să contrazic prezicerea ursitoarelor de la naşterea mea. Să mă apropii, adică, de bărbaţi mult mai tineri decât el, chiar cu riscul de a eşua lamentabil. Dar toţi s-au dovedit pe măsură în micimea şi suficienta lor. n-am aflat unul care să răspundă dorului meu de altceva, mă tratau toţi ca pe o sfântă bucurie ocazională. Şi într-o bună noapte l-am visat, se făcea că urcă un fel de golgotă cu o cruce în spinare. Şi mai era un individ în acel vis, poate chiar dumneata erai, domnule cum te cheamă, care-l biciuiai până la sânge de câte ori îngenunchea sub povara crucii şi nu mai era în stare să urce. Eu însămi mă aflam pe-acolo şi-l asistam, fără să înţeleg de unde şi de ce în pustietatea acelei golgote. Şi dacă m-am uitat mai bine la povara de osândă pe care Heronim o purta în spinare, am constatat că nu cruce era ci statuia unei Fete înecate. M-am trezit scăldată în ape reci şi-n ape fierbinţi, coşmarul acela m-a determinat să părăsesc totul şi să mă întorc la el.

Numai eu ştiu ce a însemnat drumul meu înapoi, pe deplin conştientă că-n felul acesta cercul se închidea şi mă închidea fără scăpare. Pierzarea îmi fusese dată de zei, ielele aveau tot dreptul să jubileze satisfăcute, prezicerea lor se împlinea. Eu, de bunăvoie şi nesilită de nimeni, aceeptam să se împlinească.

L-am regăsit pe Heronim ghemuit pe treptele casei, mai lucid ca niciodată. S-a uitat la mine lung, fireşte că m-a recunoscut, şi a surâs amar, atât a zis Ai venit prea tirziu, sunt foarte bătrân şi foarte obosit, de ce tocmai acum?, s-a ridicat şi a trecut pe lingă mine de parcă nici n-aş fi fost, s-a dus la lucrul său, printre pietrele din grădină. Iar mie nu mi-a fost greu să înţeleg că obosirea, îmbătrânirea de care vorbea erau mai degrabă ale spiritului său devorat de presimţirea eşecului, el însuşi ca prins într-un cerc de

limite din care nu ştia cum să evadeze. M-aş fi putut şi eu duce în legea mea, dar nu i-am luat în seamă vorbele, mi-am lăsat afară destinul de până atunci şi am intrat în casă. M-am apucat să deretic prin casă, nu mă puteam implica în viaţa lui decât punând mai întâi ordine în spaţiul lui de mişcare şi de gândire. Mi-am dat seama că-l interesa atât de puţin raţiunea pentru care obiectele se năpustesc asupra noastră, incit le accepta în preajma lui cu totală inconştienţă. De-aici şi senzaţia de mizerie şi de sufocare a fiinţei intime, care mai ales imaginaţia i-o vicia. Am aruncat deci la dracu' toate nimicurile fără semnificaţie de care era sortit să se izbească zilnic. împiedicându-I să vadă în el însuşi. Condiţia de femeie la toate nu-mi dădea niciun complex de inferioritate, ţăranca din mine triumfa tocmai în asemenea acte de devotament casnic. Să-i fac de mâncare şi să-i pregătesc aşternutul, să mă îngrijesc să aibă mereu de băutură (mai ales aleooluri tari, electrizante) şi chiar să-l spăl pe picioare şi să-i şterg picioarele cu părul meu, ca Magdalena – lui Isus Cristos. Deşi Heronim nu se lăsa deloc impresionat de umilinţa cu care-l slujeam, el mă considera ca pe un obiect oarecare. Sau cu conştiinţa unui fel de Dumnezeu tiran, care nu poate fi îmblânzit decât cu supuşenie de roabă. Dar femeie nu i-am fost din prima noapte, deşi toată noaptea m-am perpelit ca pe jar în culcuşul din odaia alăturată, chemându-l cu gând nerostit şi aşteptându-l să vină, n-a venit, cred că nici nu realiza prezenţa mea în acelaşi spa'iu cu el.

Asta s-a întâmplat mult mai târziu şi la lumina zilei, pe o ploaie dementială de vară şi printre bălăriile din grădină, într-un ceas care s-a dovedit a fi nu al instinctlor doritoare de femeie, ci al revoltei contra propriului neant. Visul în care-l visasem pe Heronim, cum ură golgota osândei cu statuia unei Fete înecate pe umeri, avea să fie şi tributul ce-l plăteam primului nostru ceas de iubire, cum îţi explici această comunicare de neînţeles între paraconştiinţele noastre?

Altfel, era un om care trebuia urmărit şi înţeles nu în

gesturile lui cotidiene mărunte, ci în marile convulsii din adine, numai lui cunoscute, care se refuză oricui dinafară. Eu, care am împărţit, cum se spune, şi pâinea şi trupul cu el pe din două, şi tot nu îndrăznesc să declar că-n acel timp de începui voi fi reuşit să-l cunosc. Erau zile când se fereca în tăceri imposibile, tăceri mohorâte şi distrugătoare de nervi, când nu recepta nimic din ceea ce se petrece cu el şi-n existenţa lui, orice catastrofă ar fi avut loc sub ochii lui, şi l-ar fi privit, îl lăsa indiferent. Se oprea uneori în faţa mea, străin şi întunecat, de parcă atunci m-ar fi văzut pentru întâia oară, deşi era limpede că privea dincolo de mine, ca într-un afund de zare mişunând de alte imagini decât imaginea mea, niciodată n-am ştiut ce vede el în acel infinit funest.

Alteori dispărea de-acasă şi absenta cu zilele, cine ştie ce căutând şi cine ştie după ce, după cine gonind (sigur că de-ar fi fost la altă femeie, să se îndestuleze cu ea, l-aş fi simţit), dar se întorcea acasă oropsit şi povârnit, ca după un vagabondaj prin infern. Sau se zăvora în casă, puţin îi păsa că eu zac afară, la uşă, ca un câine de pază, nu răspundea la nicio invocare de-a mea, pe durata acelei autoclaustrări eu încetam să mai exist pentru el, şi el nu murea, dar tot un fel de moarte traversa, şi eu nicio clipă n-am gândit să-l părăsesc.

Atât de naivă eram şi atât de mult credeam în puterea, în farmecele mele de a-l vrăji, încât, la anume ceasuri ale îngânării serii cu noaptea, preschimbam grădina în scenă de teatru, deveneam zeitate primitivă şi halucinantă, cu doar câteva cordoane de frunze pe şolduri sau goală de-a dreptul, fără nicio ruşine, şi dansam numai pentru el. sperând că omul se va descleşta din asprimea lui sumbră şi mă va culca la pământ, eu de multă vreme fiind pregătită de jertfă. Nu, nici măcar nu tresărea, orb şi insuportabil, rămânea ca de gheaţă, oricât de înnebunitoare mi-era ispita cu care-l ispiteam, şi el niciodată n-a ştiut că sfârşeam dansul în hohote de plâns, tare greu mai era, Doamne! Bănuiam desigur că nu putea fi vorba decât de aceeaşi veşnică luptă cu îngerul, să

primească din haosul personal semn şi idee pentru altă lucrare, îngerul cu care se bătea, care-l obseda, îi era mai necesar decât mine. Şi-atunci tot eu trebuia să-l apăr, trebuia să-l las în apele lui, şi-l lăsam, aşteptând un ceas mai prielnic pentru toate.

Dar exact în acea perioadă s-a întâmplat ceva ciudat, n-am povestit încă nimănui întâmplarea asta. S-ar putea să fac o greşeală de neiertat povestindu-ţi, luminându-ţi o taină care-l priveşte numai pe el (fie să-i suport eu în eternitate consecinţele!), dar poate că-n felul acesta îl eliberez pe el de păcat.

Într-o seară Heronim m-a invitat să ne plimbăm pe străzi, aparent fără niciun rost, într-aiurea, obişnuiam adesea astfel de plimbări, tăcând, fiecare cu sine, sau fiecare – punctul de sprijin al celuilalt. De astă dată însă, în seara aceea, cred că m-am înşelat, Heronim urmărea un scop anume, de adevărat mister, pe care niciodată,

K.

oricât i-am scotocit sufletul, nu mi l-am explicat. Heronim m-a tot purtat pe străzi în neştire, dintre care multe necunoscute, până spre marginea cealaltă a oraşului unde începeau bălţile, erau şi nişte petice de insule pe-acolo, una dintre ele legată de mal printr-o punte de lemn. Am uitat să-ţi precizez că pe drum cumpărase de la o ţigancă un buchet de flori, mi-am închipuit că mi le dăruieşte mie, nu mi le-a dăruit, întunecarea lui mă durea ca o rană vie. M-a obligat să mă opresc la mijlocul punţii şi minute întregi m-a obligat să-l asist cum contemplă apa de sub noi, cercetând parcă adâncul apei sau parcă aşteptând ca apa să ne dea nu ştiu ce la iveală, după care a lăsat florile să-i alunece în apă şi cu aceeaşi evlavie cu care le-ar fi aşezat pe un mormânt. Da, gestul lui mi s-a părut atunci o dulce gratuitate, răsfăţul copilăros al bătrânului meu maestru, care, în sfârşit, se regăsise pe sine, şi eram fericită pentru acest echilibru regăsit.

Dar a venit alt timp şi altă întâmplare, la fel de stranie, şi asta s-a dovedit a nu mai fi gratuitate şi răsfăţ de maestru predispus la melancolii, şi eu a trebuit să le leg

pe una de alta, fără însă a le fi descoperit şi dezlegarea. De unde să bănui că tocmai eu voi fi martoră la confirmarea, pe viu, a visului în care-l visasem pe Heronim purtând în spinare crucea unei Fete înecate?

Întorcându-mă deci într-o zi acasă, după ce el mă alungase de-acasă, pretextând că simte nevoia să lucreze şi că n-are ochi să mă vadă cât durează lucrul său, l-am găsit pe Heronim în grădină, frânt lângă o piatră neîncepută, beat-mort lângă rădăcina pietrei, cu uneltele de lucru alături, vraişte. Mai mult ca sigur că se cerşise de piatră să i se deschidă, să-i revele taina pe care o ascundea, neputinţa lui mi-a apărut atunci ca un fel de altă moarte. Şi când l-am ridicat să-l duc în casă, sprijinindu-l ca pe o cruce pe umerii mei, mi-am reamintit (pentru a câta oară, şi de ce atât de devorator?) de visul cu golgota noastră comună şi m-am întrebat, cu spaimă, ce sau pe cine va prefigura crucea pe care se chinuia s-o smulgă Heronim din misterul acelei pietre? S-a prăbuşit imediat în somn, ca un copac retezat de furtună, dar somnul i-a fost chinuit şi frecventat numai de năluci, eu îl vegheam şi mă zbăteam să-l smulg iadului care-l acapa-*A*

ase, din bolboroseala lui nu se înţelegea nimic, niciun nume, nicio justificare a spaimei prin care trecea, memoria ui ancestrală se refuza cu înverşunare oricărei destăinuiri de secrete.

Mai târziu s-a întâmplat să aflu, după ce aproape şaptezeci de zile s-a muncit cu acea piatră. Eu îmi reluasem rolul de sclavă, nici să mă vadă, nici să mă simtă, lăsându-i întreaga libertate să fie singur cu piatra şi să se lupte cu îngerul care continua să se arate neînduplecat. Eu doar îl urmăream prin fereastră, ştiam că n-o să-mi îngăduie să-l asist de aproape, şi recunosc că aşteptam cu sufletul la gură să-i văd lucrul terminat. Lucra până pe lăsatul nopţii şi revenea în casă ca după o zi de cazne ia galeră, nu-i era foame, timpul nu reprezenta nimic pentru el, nu lua seama la mine. Ci doar bea şi bea pe nerăsuflate, până se scufunda în inconştienţă şi somnul îi era de nefiinţă.

Şi după a şaptezecea zi, când mi s-a părut că lucrul său este gata şi că-n sfârşit se poate odihni, eu tot la fereastră fiind şi tremurând de nerăbdare pentru ceea ce va fi, l-am auzit urlând ca o fiară înjunghiată. Nu, oricine altcineva în afară de tine!, şi urletul dintâi i s-a preschimbat în hohot de plâns. Am dat buzna afară din casă, hotărî tă să calc peste toate interdicţiile impuse între noi. El venea către mine ca spre o salvare, privirea îi era tulbure şi răvăşită, nici măcar nu era beat. Ce s-a întâmplat? l-am întrebat. Se pornise o ploaie în rafale fierbinţi, nu mai avusese timp să acopere piatra cu rogojini cum făcea de obicei, ca s-o apere de ochii mei sau de curiozitatea altora, şi am văzut ce scosese la iveală din acea piatră – o Fată înecată!, şi din nou l-am întrebat Ce s-a întâmplat, Keronim?!, deşi o explicaţie mi se oferea, adevărat că absurdă, visul de odinioară nu fusese o simplă speculaţie a subconştientului în care Heronim se şi proiectase cu toate dezastrele lui, anterioare convieţuirii noastre.

Cine era deci Fata înecată, ce rol jucase Fata înecată în viaţa lui Heronim?

Dar el (ori nu mi-a auzit întrebarea, ori puţin îi păsa de întrebarea mea) s-a apropiat de mine, înnebunit de aceeaşi furie oarbă, care nu era a instinctelor doritoare de femeie, ci a neantului pe buza căruia părea că ajunsese.

S-a apropiat de mine şi dintr-un singur gest mi-a sfâşiat rochia de pe trup, eu eram incapabilă să mă împotrivesc. M-am lăsat goală privirii lui tulburi şi răvăşite, ploaia ne bătea în plin pe amândoi, şi el, cu alt gest la fel de sălbatic, m-a doborât la pământ. Se pare că-i plăcea grozav să mă vadă goală printre ierburi şi acolo, atunci, m-a avut pentru prima dată. Şi era nesătul ca o fiară flămândă şi în niciun fel nu i-a fost milă de mine, şi nemila şi lăcomia lui mi le-a împărtăşit şi mie, asemeni m-am dovedit de sălbatică şi trufaşă, ca într-un fel de răzbunare pentru toate câte numai el le ştia şi-i zăceau nerăzbunate în memorie. ^

Şi mereu a fost la fel, cu aceeaşi mânie şi intensitate,

de ai fi crezut că jalnica lui memorie n-are cum se elibefâ altfel, şi mereu întrebându-l Cine este Fata înecafă. '3e ce te-ai înfricoşat la apariţia ei, ce tainä ascunzi, Heronim?, el nu mi-a răspuns niciodată...

22

Trupul Fetei fusese aruncat pe mal în mare silă şi nepăsare, ca orice lucru de care lumea nu mai are nevoie. Oamenii care o culeseseră de pe fundul bălţii se pierduseră în anonimat, după cum şi anchetatorii de odinioară. Eternitatea nu păstrase cu fidelitate decât subiectul principal şi câteva elemente ale peisajului imediat, nu oprise în loc decât ora confruntării cu un vinovat care întâr/ia să apară. Ora era a unei dimineţi de toamnă rece, iar lumina ei incertă acoperea exclusiv perimetrul dramei. Mai precis, ora de după consumarea dramei şi perimetrul pe care-l ocupa acum Fata înecată, scoasă pe mal. De mirare cum un trup de Fată tânără, al nimănui, părăsit în moarte ca-n altă identitate, mai reuşea să-şi lumineze peste ani dispariţia.

Fiindcă dincolo de acest perimetru ipotetic se întindea aceeaşi beznă compactă din subconştientul lui Iâeronim, beznă prin care se ştie bine că şi rătăcea însoţit de Mama lui şi de Rafael. Peste apa de o culoare murdară plutea şi acum pâcla deasă a orei de-atunci, vegetaţia de pe mal arăta putredă. Toate păreau încremenite ca sub un linţoliu de neagră dezolare, unicul semn despre o posibilă umanitate îl constituia tot Fata înecată. Nici că se puteau circumstanţe mai apăsătoare pentru confruntare, până şi vietăţile bălţii amuţiseră pe fund. Singurii deci prezenţi acolo, şi aduşi exact acolo datorită unei decizii arbitrare, erau Heronim, Mama şi Rafael.

— Ea este?

întrebarea nu cerea neapărat o confruntare, cât angajarea lui Heronim în alt timp decât cel care-i aparţinea. Dar Heronim n-o văzuse niciodată moartă pe Fata aceea, aflase de moartea ei din ziare. O ştire Be câteva cuvinte strecurate la rubrica faptelor diverse, cu câteva amănunte privind trăsăturile feţei, culoarea ochilor

şi a părului, veşmintele cu care era îmbrăcată şi mai ales invitaţia Cine poate să ajute la identificarea cadavrului, asupra căruia nu s-a găsit niciun act de identitate, este rugat să etcetera, etcetera! Fireşte că Heronim o identificase pentru sine, toate semnalmentele erau ale ei. Ale Fetei care, cu numai câteva zile înainte, mustea de sănătate şi de orgoliul trăirii, care de necrezut cum încetase deodată să mai fie. Semnalmentele, ca şi raţiunea (numai de el ştiută sau doar bănuită) care o împinseseră la acel deznodământ. N-avusese însă curajul să declare nimănui această raţiune, această bănuială de raţiune, nici măcar prin preajma acelui lac nu se abătuse vreodată cât durase războiul. Era convins că invitaţia poliţiei (repetată câteva zile. şi-n ziare şi la radio) ascunde o capcană, că împrejurimile bălţii unde avusese loc sinuciderea sunt înţesate de agenţi la pândă. Să-l înhaţe şi să-l supună torturii lor metodice, până ce i-ar fi smuls adevărul de pe buze. Cum o cheamă pe Fata înecată şi de unde o cunoaşte, ce ştie despre conspiraţia din care Fata făcea parte (nu cumva el însuşi aparţine acelei conspiraţii?) şi cu toate consecinţele de rigoare.

Abia după război, când era de presupus că n-are cine să-l mai urmărească, îndrăznise Heronim să reconstituie drumul Fetei spre moarte, dovadă că întrmplarea stăruia în memoria Iui cu temeiuri mult mai tainice. Şi astfel constată că paşii îl purtau într-acolo aproape inconştient, dar şi cu o dureroasă nevoie de a comunica la faţa locului cu un trecut imposibil de anulat. Uneori se mulţumea să resfire flori pe deasupra apei ca deasupra unui mormânt, neştiind unde fusese îngropată Fata şi numai acolo, pentru el, putând fi mormântul ei, la un astfel de moment de reculegere fiind martoră şi Arghira. Sau, alteori, se simţea atras de mişcările ciudate ale apei, care parcă anume făceau să răzbată din adâncuri la suprafaţă chipul Fetei, aşa cum i-l ştia el dinainte de a pieri, transfigurat de patima iubirii şi a unei prea îndelungate aşteptări. Fiindcă niciodată Fata înecată nu părea a fi împăcată cu doar florile ce i se oferă, drept compensaţie pentru ceea ce

numai lor le era cunoscut. Oricâte maluri de pământ ar fi aruncat peste imaginea ei, imaginea Fetei înecate răzbătea mereu la suprafaţă şi mereu penetrantă spre conştiinţa lui, o dată – împătimată de iubire, de cele mai multe ori – acuzatoare. Puntea însăşi, de pe înălţimea căreia adora fascinat apa şi jocurile ei nefaste, se legăna să se frângă sub picioarele lui şi apa însăşi, lacomă ca o fiară vie, sta gata să-l înghită.

Cum altfel ar fi rezistat, mai ales acum, în confruntare obiectivă cu victima? Şi cit ar fi fost de preferat să fi murit şi el atunci, odată cu ea, cine şi pentru ce l-ar mai fi judecat? Am fi devenit un cuplu exemplar pentru toţi amanţii lumii, şi lumea ne-ar fi preschimbat în statui, ce dulce ne-ar fi fost nemurirea, pe vecie îmbrăţişaţi, fiindcă îmbrăţişaţi ne-am fi aruncat în apă şi aşa am fi rămas, dar această moarte în doi n-a fost posibilă, ceva nu s-a legat între noi doi, chiar şi acum îmi scapă adevăratul motiv al morţii ei, din cauza mea, din cauza cui?

— Să vedem, poate că nu dumneata eşti vinovatul!

Dar glasul lui Rafael sunase prea dezinvolt, prea mieros, ca să nu-i presimtă greaua încărcătură de venin şi de sarcasm. Numai Mama, ca şi prima dată, când avuseseră de-a face cu Soldatul omorât în război, nu pricepea nimic.

— Heronim, ce legătură ai tu cu Fata înecată?

Capul Fetei era căzut pe o parte, doar obrazul drept se arăta vederii. Pieliţa obrazului avea culoarea cerei, şi totuşi zâmbetul nestins pe buze îi împrumuta o străluminare stranie, De-aci, senzaţia de somn profund străbătut de vaga adiere a unui vis de iubire. Prin părul în şuviţe galbene ca mierea se agăţaseră câteva fire de alge verzui, într-un fel de cunună fără glorie. însuşi trupul căpătase o poziţie de somn patetic, la fel de destins ca orice trup de fată tânără înfiorat de plăceri misterioase. Sugestia era marcată îndeosebi de poziţia piciorului sting, îndoit pe jumătate sub celălalt, din care cauză pulpa dezgolită de sub fustă propunea ispite chiar şi celei mai

neutre priviri. Cu atât mai mult sânul drept, ieşit la iveală din ruptura bluzei, cangea şi sângerându-l un pic, sinul mai ales nu-şi alterase nici peste timp voluptatea, puritatea de fruct împlinit. Fata îşi pierduse amândoi pantofii, şi tocmai tălpile ei goale umanizau această compoziţie. Braţele, în schimb, dezvăluiau un aer tragic de zbatere şi de împotrivire la îmbrăţişarea morţii, lepădate cum erau pe lângă trup într-un fel de crucificare crispată.

La fel, până la confundare perfectă, ca poziţie şi ca amănunte, arăta şi compoziţia care-mi răsărise în piatra cioplită peste ani, şi de care m-am îngrozit şi de care am fugit, şi datorită căreia, sperând că mă eliberez şi mă vindec, m-am aruncat asupra Arghirei şi am violat-o printre ierburile din grădină.

— Putem începe, domnule Heronim?

Numai glasul i se auzea, Rafael rămăsese ascuns la limita dintre beznă şi lumină. Glasul lui Rafael avea de astă dată o sonoritate amplă şi gravă, ca parvenindu-i în auz de pretutindeni, din cer şi din pământ, dinspre toate zările. Mama singură se afla în lumină, venise să se aşeze pe pământul gol chiar lângă picioarele lui Heronim. în ciuda acestei apropieri de evlavie şi de servitute, prin care Mama era hotărâtă să-şi apere Fiul, Heronim n-ar fi vrut-o martoră la confruntare. Cum s-o îndepărteze însă de-acolo şi la ce bun, când trupul Fetei înecate zăcea la câţiva paşi de ei? Subiectul acuzaţiei deci exista, după cum şi nemernicul de acuzator, în ce altă moarte să te cufunzi, cu trup şi cu conştiinţă cu tot, ca să scapi de prologul Judecăţii de Apoi? Avu totuşi puterea să ocolească trupul Fetei înecate, privirea lui căuta acum oarbă în bezna de dincolo de timp, concentrat pe datele întâmplării.

— M-am trezit cu ea într-o noapte la mine acasă, locuiam pe vremea aceea pe una din străzile din vecinătatea bălţilor, într-o mansardă. Locuiam – e un fel de a vorbi, mai degrabă mă refugiasem acolo ca într-un refuz a tot ce-mi oferea epoca. Respinsesem ideea de a participa la război, după cum ştiţi fugisem de pe front şi aşteptam închis acolo, categoric în afara istoriei, să se termine

războiul şi să mă regăsesc cu mine în alt destin. Fireşte că-mi consumam timpul, până la epuizare, mâzgălind cartoane peste cartoane cu schiţe şi crochiuri de tot felul, mă obseda o anume idee prin care speram să mă realizez, dar pe care o ţineam secretă, poate că era singura mea ieşire cinstită din frică şi din laşitate. Altă justificare n-am pentru izolarea mea din acea vreme, n-aveţi decât s-o consideraţi ca pe o penitenţă la care mă condamnasem singur.

De ce totuşi se adresa amându-rora, ignorând că numai R.afael îi era acuzator, ca s-o îmbuneze poate în felul acesta pe Mama şi s-o câştige de partea lui? Dar Mama nu gândea să-i pună întrebări, întrebările constituiau apanajul celuilalt. Şi oricât va aştepta Heronim ca Mama să intervină în favoarea lui, Mama se va chinui doar să-şi urmeze Fiul prin labirintul în care fusese atrasă fără voie şi să-l înţeleagă. Va face oare acelaşi efort şi celălalt, presupunând că este drept şi că până ia urmă se va dovedi uman, sau Heronim se înşela?

Deocamdată iţele toate se aflau în mâna circarului de Rafael, se va dovedi, dimpotrivă, că Rafael îl va juca pe sfori nevăzute, conştiinţa i-o va juca, mai ales, ca pe o adevărată marionetă.

— Cum de a ştiut Fata să te găsească tocmai acolo, pe strada şi în mansarda aceea, mai fusese pe la dumneata?

— De câteva ori, şi totdeauna noaptea.

— Să nu intrăm deci în amănunte, deşi bănuiesc că-ţi confecţionai o penitenţă destul de plăcută. Să întorci spatele istoriei, dar să te bucuri în acelaşi timp de farmecele unui trup de Fată tânără, iată un sens al vieţii care merită toată atenţia noastră.

— Nu era o aventură oarecare.

— Asta voiam şi eu să subliniez -- că dumneata erai un om aparte, că Fata era o fiinţă aparte, iar teritoriul pe care vă întâlneaţi, uneori noaptea, ţinea de-a dreptul de sublim.

— Fără ironii, te rog!

— Perfect, să nu luăm în deşert cele sfinte.

— Cel puţin memoria ei s-o respecţi.

— Perfect, să-ţi respectăm şi dumitale doliul, chiar dacă s-a cam subţiat după atâta amar de vreme, şi să revenim: ce s-a întâmplat în noaptea aceea? Tot pentru dulcea osândă a dragostei urcase până la dumneata, să-ţi aducă după obicei tributul şi să plece prea plină de beţia bărbăţiei dumitale, sau pentru altceva?

— Arăta foarte speriată, mi-a spus că este urmărită şi mi-a cerut să-i ofer adăpost pentru noaptea aceea, în zori va vedea ea ce-i de făcut. Dacă n-ar fi fost atât de speriată şi dacă nu mi-ar fi spus că este urmărită!

— Să înţeleg că, altfel, soarta ei s-ar fi schimbat?

— Sunt convins.

— Dar ai încercat să te lămureşti, de unde şi cum?

— Da, fireşte, numai că n-am reuşit să aflu nimic. Şi pe cât se fereca în taina ei, pe atât taina mi-a apărut mai îngrozitoare. în sensul că-i prinsă într-o reţea conspirativă, contra războiului, contra dictaturii, şi ale cărei fapte se plătesc cu moartea.

— Faptul că ţi-acorda încredere, tocmai pe dumneata alegându-te din toată lumea ca s-o aperi, nu te-a impresionat?

— Mă impresiona mai mult situaţia în care eram pus eu.

— Vrei să spui că te-ai lăsat şi dumneata înspăimântat de spaima ei, să nu-i suporţi şi dumneata consecinţele?

— Da, şi până-n măduva oaselor. Doar fugisem de pe front, nici eu nu mă mişcăm în altă siguranţă. E-adevărat că până atunci mă dădusem la fund, dar mă temeam să nu-mi pierd libertatea tocmai datorită ei, care pretindea că mă iubeşte.

— De-aceea ai şi posedat-o, ca să-ţi învingi frica?

Urmă o tăcere brutală de câteva clipe, însăşi Mama îi înregistra fiorii cu toată nefiinţa ei în alertă, şi Hcronim o simţi cum se încolăceşte umilită, uluită, de picioarele lui.

— Te-aş ruga, domnule, măcar de mine să ai milă.

— Nu sunt aici pentru a împărţi milă.

— Gândeşte-te că trupul lui dincolo, în spital, suferă mai puţin decât sufletul pe care i-l chinui aici.

— Nu eu am hotărât această împărţire.

— Dacă s-ar putea să preiau eu suferinţele lui.'

— Ştii bine că nu se poate, el singur e-n drept să răspundă.

Lui Rafael însă toate păreau că-i sunt cunoscute, cum să evite laţul invizibil în care Heronim urma să fie prins?

— Mai bine m-ai întreba cum se naşte în om frica, din ce abisuri şi prin ce lanţuri de străbuni urcă până la tine frica. Şi curajul este tot o formă a fricii, când frica te aduce în stare de desperare şi nu mai ai între ce şi ce alege. Rezistasem o dată în faţa morţii, când fugisem din război, a doua oară n-aş mai fi rezistat.

— Ţi-am cerut un răspuns, domnule Heronim, o explicaţie.

— Alt răspuns şi altă explicaţie nu am.

— Bun, ştiu şi eu că-n fond actul de dragoste este o luptă cu moartea, un triumf pasager asupra morţii. Dar nu cumva, în noaptea aceea şi-n situaţia de-atunci, în realitate era o formă degradantă a laşităţii dumitale? Cu atât mai mult cu cât ea nu ţi-a cedat de bunăvoie, ci scârbită de dumneata şi poate cu vaga iluzie că nu vei alunga-o din casă, de ce totuşi ai alungat-o ca pe o străină? Şi te-ai întrebat ce se va întâmpla cu ea când se va vedea din nou singură în stradă, încolţită de urmăritori?

— M-am uitat pe fereastră, nu era nimeni.

— Şi cu asta ţi-ai socotit conştiinţa împăcată, fiara din dumneata era îmblânzită, viaţa ei nu mai prezenta pentru dumneata niciun interes? Ţi-aminteşti, cumva, ce ţi-a spus la plecare?

— Nu mi-a spus nimic.

— Exact, nu ţi-a spus nimic, dar în ochii ei te-ai uitat? Ce spuneau ochii ei ţi-aminteşti, dincolo de tăcerea ei de fiinţă pângărită ce ai citit? îngăduie să-ţi aduc eu la cunoştinţă acum, la trei decenii după întâmplare, a fost ca un blestem – Să n-ai nici dumneata parte de altă moarte

decât moartea care-i era ei rezervată, cu acest adevăr te împaci?

— Nu mi-am închipuit că-şi va alege singură moartea!

(Chiar nu mi-am închipuit, de ce mint?, doar mi-amintesc bine că m-a fulgerat gândul ăsta, că s-ar putea să-şi caute singură moartea decât să cadă pe mâna celor care o urmăreau, şi la gândul ăsta am ezitat îndelung dacă s-o las să plece sau nu. de ce mint?)

— Regret, domnule Heronim, dar moartea i-a fost impusă, şi dumneata eşti acela care i-ai impus-o, dumneata i-ai fost şi judecător şi călău. N-are importanţă pentru ce era urmărită, şi nici dacă, de-ar fi înhăţat-o, ar fi avut acelaşi deznodământ. Importanţă are doar faptul că-n clipa în care s-a văzut din nou singură în stradă, a nimănui şi fără nicio şansă de a supravieţui, pe dumneata te ura mai mult decât pe urmăritorii ei. Adevărat că urmăritorii îi pierduseră urma, ei n-aveau cum ajunge la dumneata şi-n orice caz viaţa dumitale n-ar fi fost ameninţată de nicio primejdie.

— N-aveam de unde să ştiu asta.

— Nici ea n-avea de unde să ştie. Cu puţină înţelepciune şi cu un gram de luciditate, dacă le-ar fi avut, ea însăşi s-ar fi salvat. Dar pe ea, la ora aceea, cel mai mult o durea laşitatea dumitale. Fiindcă dumneata erai pentru ea singurul om în care credea, prin care gândea să-şi realizeze viaţa. Faptul că dumneata fugiseşi de pe front constituia pentru ea o certitudine, vă unea aceeaşi credinţă şi visaţi la acelaşi fel de viitor. Cum de nu ţi-ai dat seama că dumneata fuseseşi pentru ea marea încercare, pariul pe care ea-l făcuse cu sine, că mai ales dumneata n-o vei înşela? Dar ai înşelat-o, domnule Heronim, ea a pierdut pariul cu sine şi a decis în consecinţă să moară. Dramă ieftină, vei zice, nu ne încărcăm noi conştiinţa doar cu atât! Desigur, se poate şi-aşa, dar asta nu mai face parte din seria de valori morale pentru care omul s-a bătut să le câştige în favoarea lui. Vrei să-ţi povestesc cum a murit, cu ce suflet a ajuns până pe puntea de peste baltă şi s-a aruncat în baltă?

Heronim tresări ca sub un şoc neaşteptat, dar nu din cauza ultimelor cuvinte ale lui Rafael. Făptura Fetei înecate păru că se dedublează în aceeaşi clipă, ceva *că* un halou al făpturii ei de pe vremea când încă trăia i se ivi dinaintea ochilor. Fata cobora acum scările, foarte obosită, foarte anevoie, silueta abia de i se contura în spaţiul întunecat al scărilor, se oprea locului fără să se întoarcă şi aşteptând, ce aşteptând? Uşa mansardei să se deschidă, el să pornească în neştire pe urmele ei şi s-o întoarcă din drum, sau numai să-i strige desperat Nu te duce mai departe, întoarce-te, cum de ţi-ai închipuit că nu-ţi voi oferi adăpost? Nicio uşă însă nu se deschidea, niciun glas n-o chema înapoi, şi Fata continuând să coboare scările împleticită, să se piardă în labirintul străzilor răpuse de întuneric. Şi mereu repetând aceeaşi oprire şi aceeaşi clipă de şovăire, cu speranţa nebună că nimic din ceea ce se petrecuse între pereţii mansardei nu fusese adevărat şi că se va petrece în schimb un miracol, drumul nu va purta-o spre bălţi şi apa bălţilor nu va ispiti-o ca pe singura salvare a unei vieţi în derută. Iat-o acum pe înălţimea punţii, nici acum nu-şi pierduse nădejdea că el o caută şi o strigă, Fata se şi întoarse către presupusa lui părere şi-i surise cu surâsul de adio cu care orice sinucigaş... Minţi, domnule Rafael, nu-i adevărat că ea m-ar fi blestemat şi nu-i adevărat că ea s-ar fi aruncat din cauza mea şi de bunăvoie în apa murdară a bălţii, de unde ştiu eu că n-a fost decât un simplu accident, balustrada s-a rupt, cum ea se sprijinise de balustradă să contemple întinsul bălţii, şi... de unde ştiu eu?, sau de unde ştiu că tocmai urmăritorii despre care spuneai...?

Da, firește, putea fi negată supoziţia sinuciderii dar nu şi certitudinea morţii sale în acest chip, certitudinea mai ales că înecată şi nu altfel o revăzuse el de-atâtea ori în coşmarele lui, după cum tot ca un coşmar şi tot ca înecată îi apăruse Fata şi-n piatra cioplită, şi de ce tocmai Arghira i-o adusese în prim-planul remuşcării, ce lege guvernează astfel de deplasări dintr-o conştiinţă în alta, cum de a fost cu putinţă ca Arghira să viseze ceea ce de

fapt exista numai în paraconştiinţa lui, în straturile ei cele mai afunde? '

Prea târziu pentru a dezlega asemenea enigme, şi – blestemat ori ne blestemat – nici apropiata lui moarte nu va fi altceva decât tot eoborârea într-o imensă singurătate. Cel puţin de-ar fi o singurătate golită de semne, de simboluri, golită de umbrele trecutului, mai ales!

— Şi-acum ce va fi cu el, domnule?

Biata Mama, care uitase că nici ea, oricât de banală i-ar fi fost biografia, nu fusese scutită de acest fabulos proces dinainte de a da faţă cu Dumnezeu! După cum, ce repede uitase că nici măcar n-ajută la nimic, paradis ori infern este totuna. Şi zadarnic Heronim ar fi sperat în vreun răspuns milostiv al lui Rafael, răspunsul era unul singurcălătoria va continua până la epuizarea definitivă, a faptelor de-o viaţă şi a conştiinţei de pe urmă, când paraconştiinţa lui Heronim (şi a fiecăruia, pe rând) se va confunda cu propriul infern...

23

Ce importanţă are că se va confunda cu propriul meu infern, totul este să ajung la capătul călătoriei. Faptul că acolo nu voi descoperi nimic sau pe nimeni, indiferent de numele său, n-o să mă doară mai mult decât căutarea însăşi. Doar am convenit că sunt simplă parte a materiei, şi-atunci împotriva cui să mă revolt dacă niciodată materia, în întregul ei, n-a acceptat revolta părţilor care o compun? Mulţumesc celui care m-a trezit la viaţă pentru un timp anume şi care m-a înnobilat pentru aceeaşi durată cu ceva din povara spiritului său, dar n-am de ce-i mulţumi pentru plata pe care mi-o cere în schimb. Dacă viaţa nu este decât nevoia de a cunoaşte fără ca vreodată să atingem cunoaşterea deplină, la ce altă finalitate să ne aşteptăm decât infernul care mi se promite şi mie?

Veţi spune că sunt vinovat şi că orice vinovăţie îşi merită pedeapsa, n-am decât să mă uit înapoi şi să fac socoteala nelegiuirilor săvârşite de mine şi nepedepsite de niciun tribunal. Ei bine, nu, singura vinovăţie pe cate mi-o recunosc e aceea de a-l fi înfruntat pe Dumnezeu, şi nu

negându-l (dilematic, fireşte, fiindcă nimeni n-a reuşit până azi să demonstreze că Dumnezeu există, dar nici că Dumnezeu nu există), ci îndrăznind să fiu egal cu el. Pretinzând că şi eu pot fi stăpânul unei geneze personale, în competiţie de idei cu geneza lui, şi sfidându-i perfecţiunea atât de înrobitoare pentru orice alt demiurg al lumii. Asta mi-e vinovăţia şi o declar, dacă vreţi, chiar şi acum de pe patul de spital, cu aceeaşi ostentaţie cu care i-am spus-o în faţă de câte ori îl simţeam potrivnic şi duşman. Cioplitor de pietre – el, cioplitor şi eu! Materie gânditoare – el (materie supremă, desigur, peste tot universul), dar şi eu – materie gânditoare peste pogonul meu de pământ. Cum să-i convină o astfel de trufie – lui, unicul şi irepetabilul, şi cum să mă umilească în ochii posterităţii decât reducându-mă la condiţia de om confecţionat din bine şi din rău? Grozavele lui valori morale, cu care ne biciuie încă de la crearea lumii şi pentru care oscilăm între efemer şi veşnicie neagră. Dar nu-i şi el un dedublat, ce este Domnul-Diavol decât geamănul său cu altă faţă, şi nu înseamnă asta însă şi certitudinea că nicio unitate nu-şi este sieşi suficientă? Că orice genă ereditară aşteaptă intervenţia acestui Domn-Diavol, care s-o înzestreze exact cu virtuţile prin care să-l înfrunte pe Dumnezeu, dar nu toate genele sunt alese, şi că eu devin vinovat faţă de Dumnezeu numai fiindcă a fost aleasă gena mea?

Cum să-mi explic altfel neruşinarea cu care un păcat străvechi, Fata înecată – de pildă, cunoscut numai mie şi de care ce mult aş fi vrut să mă lepăd prin uitare, se transformă în idol de piatră, la care sunt chemaţi să se închine toţi nefericiţii din lume? Puteţi crede orice, dar nimeni n-o să mă convingă vreodată că Venus din Millo sau Hamlet sau Gioconda sau Luceafărul sunt altceva decât păcatele răscumpărate ale unui singur Dumnezeu- Diavol, care se repetă de la începuturi şi care se va repeta până la spulberarea acestei planete în neant I Sau credeţi că am fi fost mai fericiţi dacă n-am fi acceptat această sublimă trădare în interiorul spiritului uman, care să ne apere de

ignoranta profanilor şi de ofensiva vidului care abia aşteaptă să ne înghită?

Căutaţi-vă mântuirea! ţipă de câteva mii de ani filosofii în deşert, fiecare să-şi caute mântuirea cum crede de cuviinţă! Foarte bine, numai că mântuirea nu constă în consolarea pe care ţi-o oferă un astfel de apanaj al supravieţuirii prin ceva, atâta vreme cât sudoarea şi lacrimile pe care le vărsăm în lupta pentru cunoaştere n-au altă compensaţie decât moartea fizică şi pulberea. Dar unde se refugiază, în ce laborator de alte esenţe, esenţa primordială care a cultivat în mine iluzia că pot fi şi eu un Dumnezeu? Dacă ar muri odată cu mine încă ar fi simplu, dar eu în viaţă nu sunt decât lăcaşul pasager al funcţiei unui miracol care este etern şi universal. Miracol urmând legea cărei mecanici şi alegându-şi potrivit cărui program victimele de geniu, în care să investească mai mult blestem decât iluminare sacră? Arătaţi-mi un singur demiurg fericit şi care, ajungând la capăt, în agonie cât de cât lucidă, să nu declare îngrozit – Mă aflu la marginea cunoaşterii, dincolo de ea începe Nefiinţa! Ce răspuns poţi să dai la întrebarea pe care fiecare şi-o pune în acea teribilă clipă a întâlnirii finitului cu infinitul, şi ce garanţie poţi să-i oferi aceluia că eternitatea lui va fi altceva decât non-istorie şi non-memorie?

Trebuie să acceptaţi că însuşi timpul cunoaşte sincope tragice, parcă de refuz al valorificării spiritului uman, când dominant apare delirul biologic sau delirul tehnic, delirul banalităţii sau delirul supunerii. Veţi constata atunci părţi întregi ale timpului netraversate de niciun fior sau care şi-au sacrificat, râzând cu hohote, spiritele alese, pătrundem în zona dictaturilor, zadarnic mai strigă câte unul de sub ghilotină Fiţi liberi!, n-ai ce face cu o libertate care-şi conţine, ca pe un vierme, şi negarea.

Vă întreb, prin urmare – ce fel de victimă sunt eu, victima unei raţiuni superioare care s-a jucat cu destinul meu programându-mă invers, adică împotriva oricărei valori, sau victima acestui fel de timp care mă va pulveriza

înainte chiar de a muri fizic?

O, de-ar fi cu putinţă să-mi răspundeţi până la ora de adio!...

Cea mai în drept să recepteze întrebarea şi să răspundă ar fi trebuit să fie Arghira, doar că Arghira nu recepta nimic. Să se fi anulat oare acea facultate prin care totdeauna reuşeau ei să-şi comunice unul altuia stările de criză absolută, indiferent de distanţa dintre ei, sau să fi intervenit acum între ei o asemenea distanţă, o asemenea părăsire şi uitare, incit fiecare să-i fi devenit celuilat de neajuns cu mintea? Dar erau două Arghire – una care aştepta la porţile spitalului, cealaltă care-l însoţea prin labirint, cum de i se interziceau deodată amândouă, pasiunea lor, de-atâtea ori biruitoare, cum de nu reuşea să înlăture această interdicţie?

Cineva a spus, poate chiar naratorul acestei tragedii, cu alt prilej – De câte ori aici un om se opreşte pe neaşteptate locului, îngheţat de o tăcere despotică, aparent fără justificare imediată sub ochii săi, înseamnă că pe partea cealaltă a pământului un altul, necunoscut, plânge! Iar dintr-o mitologie plină de eresuri şi de metasimboluri trebuie reţinută următoarea formulă de comunicare ocultă – Dacă pe năframa cu care-ţi ştergi faţa, într-o zi, vor apărea trei pete de sânge, înseamnă că femeia ta sau omul tău se află în primejdie de moarte! Şi câte alte modalităţi magice nu sunt de luat în seamă, când asupra eului nostru se năpustesc tot felul de tenebre!

Cum ar fi putut atunci Arghira să recepteze întrebări articulate, oricit de strivitoare, dacă se afla instalată într-o tăcere bântuită numai de semnele de spaimă, paralizante, ale lui Heronim?

Arghira receptă în schimb (sau mai bine zis revăzu), ca într-o explozie de flăcări, vechea imagine din vis – Heronim urcând acea golgotă personală, împovărat pe umeri cu piatra care o reprezenta pe Fata înecată, Heronim însuşi părând înconjurat de ape şi apele stând gata să-l înghită, desigur că senzaţia se datora ceţei care inundase în valuri spaţiul ce o separa de spital. Arghira

continua să contemple oarbă, cu mâinile încleştate pe grilaj, acea viziune de coşmar încremenit, vreau să spun – om şi piatră,'

un singur trup, nicio forţă din lume capabilă să-i despartă, ori capabilă să-i spulbere din ochii ei, coşmar împietrit, aşadar, şi totuşi balansând ca pe buza unui abis, nici cu putinţă să fie smuls de acolo şi dus în afara oricărei primejdii, nici prăbuşindu-se în abis, ce vreţi mai grozavă pedeapsă? Iartă-mă, Heronim, că tocmai eu, cu visul meu, am scos-o pe Fata înecată la suprafaţă, nu mi-am închipuit că tocmai eu voi fi cauza pedepsirii tale!, dar scuzele nu mai ajutau acum la nimic.

Parcă mai era pe-aici un nefericit de om, adus şi el în preajma spitalului tot de o vinovăţie, vinovăţia de a fi acceptat să scrie necrologul lui Heronim, al lui Heronim care se află încă în viaţă, de ce a fost nevoie să i se torpileze sufletul şi cu această informaţie? Nefericitul nu mai era, se făcuse nevăzut, îşi luase oare câmpii sau şi reuşise să se strecoare în spital, până la patul de suferinţă al lui Heronim, ca să-i ceară şi el iertare? Nu, n-avea cum să se strecoare în spital, prin ziduri – nicio spărtură şi zidurile nu puteau fi escaladate, iar porţile erau ferecate cu bare grele de fier şi cerberul de dincolo, din ghereta de pază, inabordabil.

Arghira se apropie de fereastra gheretei de la intrare, îşi lipi faţa de geamul ferestrei şi se uită înăuntru, paznicul sta lungit pe o banchetă şi dormea, oare dormea sau era şi el mort ca toţi morţii?, cum să trezeşti un paznic din morţi şi cu ce bani să-l cumperi, cu ce ispite să-l ispiteti şi ce edenuri să-i făgăduieşti, ca să te lase să intri în spital? Doar atât – să-l mai văd o dată, poate că are şi el o ultimă dorinţă de comunicat omenirii, şi să-i dau fiola dacă mi-o va cere, şi să-l asist până la ultima clipă dacă mă va accepta, şi să-mi spună ce să fac cu statuile, nu poate muri ca un câine al nimănui!

Arghira se aşează jos, pe pământul gol, lângă talpa zidului, şi se trezi implorând cerul Dă, Doamne, să aibă loc o crimă, un accident, o încercare de sinucidere, orice ci să

fie chemată Salvarea, şi Salvarea să nu găsească alt spital mai apropiat decât ăsta, şi odată cu intrarea lor pe porţile spitalului să intru şi eu – Da, sunt ruda victimei, e dreptul meu s-o însoţesc!, şi Arghira să se furişeze pe coridoare în sus, până la rezervele blocului de operaţie, peste tot căutând şi peste tot întrebând Heronim, unde eşti, mă auzi?, eu sunt, Arghira!, nu te supăra, Heronim, lasa-mă să stau de pază la picioarele tale, unde eşti, Heronim?, plângea deci şi visa imposibilul.

. Fiindcă pacea oraşului n-o tulbura niciun accident şi nicio crimă, şi Arghira nu reuşi să adoarmă, aceleaşi valuri de ceaţă pluteau dinaintea ei şi aceeaşi viziune se balansa pe buza abisului, Heronim pe umeri cu piatra care o reprezenta pe Fata înecată.

— Şi după asta, ce s-a întâmplat?

(Cine o întreba şi de ce acestuia trebuia să răspundă?)

— Zadarnic îmi cerea să-l apăr, n-aveam cum să-l apăr împotriva lui însuşi, l-am întors înapoi să lucreze, i-am spus Nu te poţi elibera decât arzând până la capăt!, şi degeaba privirea lui se milogea de mine sperând în altă decizie, am continuat Gândeşte-te că pentru asta ţi-am fost sortită şi pentru asta am venit, ca să te ajut să-ţi termini opera!.

— Te-a ascultat?

— A urmat perioada lui cea mai fecundă, Fata înecată a terminat-o în trei săptămâni, m-am temut că va încerca să se răzbune şi va mutila-o, sau va acoperi-o şi pe ea cu rogojini, refuzând s-o mai aibă zilnic sub ochi, refuzând să se mai recunoască în ea, nu, şi dintru început mi-a fost greu să înţeleg de ce n-a îndrăznit s-o distrugă, probabil că, dimpotrivă, simţea nevoia să se înfrunte mereu cu ea şi s-o sfideze, dacă vrei – sfidându-şi în felul acesta propriul subconştient născător de fantasme.

— Au mai fost şi alte asemenea plăsmuiri?

— Nu, şi nu declar asta fiindcă mi-ar fi ruşine de câte mi-am încărcat conştiinţa din cauza lui, în afară de Fata înecată nu mai ştiu nimic, altceva nu mai ai ce smulge de

la mine.

— Ce s-a întâmplat, atunci?

— S-a întâmplat că a venit un timp când materia, sub mâna lui, s-a esenţializat, vreau să spun că piatra nu se mai cuprindea în ea însăşi, geniul lui se reprezenta pe sine în forme care n-aduceau cu nimic din ceea ce ne este îndeobşte cunoscut, deveneau mai degrabă idei în stare pură, şi sugestii ale unei lumi parabolice.

— Era mai mult o căutare, un experiment, sau chiar captarea unui alt univers de obsesii tăinuite?

MI

— Mi-e greu să-ţi explic, deşi înţeleg foarte exact insinuarea, fiindcă şi lui îi era greu să se explice.

— li era cu adevărat greu sau anume refuza orice explicaţie, pe deplin conştient că şi această nouă etapă din creaţia lui se justifică prin aceeaşi memorie asaltată de remuşcări?

— Nu ştiu, nu ştiu, ar însemna că şi Dumnezeu, creând lumea, a creat-o tot sub presiunea unei memorii chinuite.

— Iată o chestiune pe care el nu şi-a pus-o, dar la care a răspuns fără să vrea şi în felul său.

— Dumneata cauţi mereu să-l înfunzi, îl vrei numaicecit vinovat de încă foarte multe.

— Şi de unde ştiu eu că nu este vinovat, prietenii ce părere aveau despre ultimele lui lucrări?

— Nu cred să fi avut vreun prieten adevărat, lumea nu-l mai interesa, îşi făcuse din împărăţia aceea de la marginea oraşului un fel de claustrare, se simţea bine cu mine şi cu pietrele lui, degeaba l-au invitat să participe la citeva expoziţii, a refuzat, nici de lauda sau de critica unuia, a altuia, indiferent cât de mari ar fi fost exegeţii lui, 11-avea nevoie, era convins că toate cuvintele de laudă sau de critică sunt efemere, cine voia să vadă la ce mai lucrează, ce-l preocupă, sau să-i arate admiraţia, ştia unde să-l găsească, poţi fi însă liniştit în această privinţă, nu prea se înghesuia nimeni să-l vadă, ori îi respectau refugiul, ori nu-i mai interesa opera lui.

— Interesant ce spui dumneata, şi totuşi ceva ne scapă la amândoi – unde sfârşea viaţa reală a lui Heronim şi unde începea viaţa lui imaginară, în ce se preschimbau ţi una şi alta?

— E o delimitare forţată, la care eu, cel puţin, care i-am fost atât de aproape, n-aş conveni.

— Vrei să spui că şi viaţa reală şi viaţa imaginară fac un singur tot, înlăuntrul căruia şi Arghira cea vie şi Argh ira din vis îi erau la fel de dominante?

— Vreau să spun că Heronim, totdeauna, m-a vrut mai ales femeie şi i-am fost!

— Dar te-a iubit el cu adevărat, sau toţi anii pe care l-ai trăit în preajma lui nu i-au fost decât soluţia prin care să uite, şi cine i-a spus, tocmai pentru a-l convinge de asta – îngroapă-te în carnea mea şi uită!, îţi aminteşti ale cui sunt vorbele astea, şi ce trebuia numaidecit Heronim să uite?

Desigur că-şi amintea, chiar ale ei erau, dintr-o nebunie în primul rând a lui, care se repeta noapte de noapte, uneori chiar la lumina zilei, în desperare, tot desperarea lui ca o fiară care-şi presimte sfârşitul şi care se repede să mai înfulece câte ceva din plăcerile vieţii, când omul prea istovit de munca de ocnaş la piatră, dar cu toa e simţurile în dezordine şi-n alertă, sau căutând o compensaţie egală cu pierderea de sine a dezastrului interior, jinduia după trup tânăr de femeie şi pe care-l umilea posedându-l, se prăbuşea în extazul posesiunii ca într-o genune ameţitoare şi era fericit de câte ori chiar Arghira îi întreţinea euforia, din milă, din evlavie, pe-atunci n-ave a altă alegere! De ce să nu recunoască?, ei însăşi îi eră' plăcut şi se oferea dezlănţuită, gesturile lui n-aveau raţiune sau (dacă vreţi) raţiunea lui era un permanent amestec de tandreţe şi de sălbăticie, o despuia de toate veşmintele şi de toate podoabele şi nu se mai sătura descoperindu-i trupului alte frumuseţi şi mereu alte surse de geamăt şi de bucurie, şi inventând pentru goliciunea ei un paradis de temperaturi înalte şi inventând de fiecare dată alte feţe ale jocului şi alte forme de idolatrie faţă de binecuvântatul ei trup, de ce să nu

recunoască?, sângele ei ţipa uluit şi carnea ei triumfa, omul înceta să fie un simplu om, era Dumnezeu, şi niciodată ca-n acele extraordinare ceasuri de sfârşit, când, lenevind pe cearceaful fierbinte sau în iarba sfinţită, nu s-a crezut mai aproape de legea care-i hărăzise tocmai ei să-l învieze pe Dumnezeul său din acel fel de moarte erotică, pentru altă orgie şi mai devorantă! În astfel de ceasuri n-admitea între ea şi Heronim intervenţia nici unei cenzuri exterioare, timpul se chinuia odată cu ei în aceeaşi matcă a destrăbălării divine, puţin îi păsa Arghirei de gloria ei postumă şi de veşnicia statuilor lui!

Desigur că-şi amintea, dar întrebarea de mai înainte îl întorsese sufletul pe dos. A iubit-o Heronim cu adevărat, dincolo de orice măsură şi până la sacrificiu, sau a folosit-o numai ca obiect de plăceri ocazionale, de plăceri furioase, pentru a-şi îngropa în uitare memoria prea plină de vinovăţii?

— Poate că ar fi cazul, în sfârşit, să te lepezi de el?

Arghira însă nu şovăi o clipă indiferent cetiran e Judecător o supunea la acest supliciu şi mdifere p dcapsa la care s-ar fi aşteptat din partea lui, ci doar datină amar din cap şi surise neştiut către omul şi stapinul ei – Nu, niciodată!...

25

Cum ar fi putut, în aceleaşi circumstanţe, mai ales Mama să se înstrăineze de Fiul ei, Heronim?

Să ne înţelegem bine, tot ce urmează aparţine arbitrariului şi ficţiunii lipsite de orice logică. Dacă e-adevărat că pentru fiecare înclinaţie a individului spre speculaţie creatoare sau spre cercetare abstractă răspunde una sau alta din emisferele creierului nostru, sau porţiuni ale uneia din cele două emisfere, unde atunci să localizăm această libertate de a inventa cele mai inadmisibile supoziţii despre raporturile noastre cu morţii? Ar fi oare suficientă, în acest caz, o imaginaţie exacerbată ca a sculptorului Heronim, solicitată cum era pe pragul morţii de fascinaţia neantului, ca să explice puterea lui extraordinară de a explora zone până atunci interzise şi de

a da realitate irealului, invocând în apărarea lui, a conştiinţei lui, supraconştiinţele unor făpturi de care a fost cândva legat biologic, Mama şi Tata, să zicem, dar de care tot biologic s-a rupt prin încetarea acestora de a mai fi în această viaţă?

Nu vă temeţi, mai devreme sau mai târziu se va dezlega şi taina asta, pare atât de imprevizibil cursul ştiinţei, pentru a explica destinul de la începuturi al omului şi deopotrivă pentru a i-l pulveriza în neant, cu Dumnezeu cu tot I Până atunci să ne mulţumim cu surprizele la fel de imprevizibile, desigur de neiertat, dar suportabile în mecanica noastră sufletească, totdeauna infirmă, cu surprizele ei şi cu multele riscuri care ne pândesc pe tot drumult trecerii din viaţă în moarte. Fiindcă ne naştem incurabili, toată viaţa nu este decit un delir al supravieţuirii prin ceva, un copil, o casă, o carte, un salcâm, un vis, o statuie – murim înşelaţi! De ce n-am cere atunci până şi morţilor să ne ajute, ei având avantajul de a cunoaşte înaintea noastră acel mister de la care noi am fost respinşi toată viaţa – filosofi sau oameni de rând, creatori de geniu sau simpli cârpaci de opere, împăraţi sau sclavi?

Era deci ca şi cum o perdea s-ar fi tras într-o parte, Mama simţi cum se prefigurează foarte aproape de ea conturul sacru al făpturii Tatei. Priveliştea rămăsese aceeaşi, limitată doar la cadrul locului de anchetă dinainte. Apa mohorâtă a bălţii în care se înecase necunoscuta şi necunoscuta însăşi aruncată pe mal, acuzatul principal şi judecătorul lui – fiecare în propria celulă de existenţă, fiinţe şi nefiinţe deolaltă.

Greu de spus dacă Heronim şi Rafael se puteau include în ecuaţia celorlalţi doi, oricât de paradoxală ar fi fost legea potrivit căreia se aflau acolo şi mai ales potrivit căreia, până atunci, se receptaseră reciproc. Mai degrabă se poate spune că Mama şi Tata aparţineau unui univers exclusiv, era ceasul lor de comunicare magică, şi numai ignoranţa noastră e de vină că-n locul altor semne tot la cuvinte apelăm, ca să înţelegem ce gândeau despre

Heronim. Parcă în vis, de câte ori ne frecventează spirite din altă lume, comunicăm altfel cu ele decât prin cuvintele noastre sărace? V-o spun eu, care de pe patul meu de spital Si vedeam şi-i auzeam cu ochii şi cu auzul de totdeauna, care cu atât mai prezent alături de ei, dincolo, în spaţiul subiectiv din subconştient, îi receptam ca pe umbre de vis.

— Nu ştiam că ai venit şi tu.

— Sunt aici de la început.

Mama îl consideră cu duioşie, ea murise înaintea Tatei cu exact patru ani. Faţa Tatei arăta ca o mască, trăsăturile feţei sale erau împietrite şi întunecate, poate că arătau aşa încă din clipa în care (ultima clipă de viaţă) privirea lui interioară se izbise de hăul neantului, poate că şi din cauza suferinţei la care era supus acum Fiul său şi-n a cărei desfăşurare el însuşi fusese implicat.

Se aflau acum alături, Mama şi Tata, fiecare în altă irealitate, dar şi fiecare conştient de tragedia celuilalt. Mama schiţă gestul unei mângâieri alene, după o revedere atât de tinde, dar aerul dintre ei vibra prea fierbinte pentru ca gestul, oricât de vag, să se realizeze de-aievea.

— După câte vezi, Băiatul nostru are necazuri mari.

— Toţi am trecut prin asta.

— Depinde însă cu ce povară pe suflet.

— E viaţa lui, e conştiinţa lui, eu nu-l pot ajuta cu nimic.

— Şi dacă totuşi sunt unele vinovăţii de care-l poţi absolvi?

— Pentru nimic în lume!

(Dar spune-i, Mamă, că n-are dreptul să mă năpăstuiască şi după moarte, m-am explicat o dată cu el, i-am cerut o dată iertare, înainte de a pleca definitiv de-acasă, n-o să mă umilesc în faţa memoriei lui şi la ceasul acesta capital pentru mine, ce fel de Tată îmi este şi ce câştigă el cu asta?)

— L-auzi ce reclamă?!

— Da, fiindcă nu l-am iertat, asta uită să ţi-o precizeze, şi explicaţia pe care pretinde că mi-a dat-o, şi

iertarea pe care pretinde că mi-a cerut-o au avut loc după moartea mea, când eu şi închisesem ochii, deşi a fost cine să-l informeze că nu mai am de trăit şi că vreau să-i împărtăşesc nişte ginduri. cum se spune – să-i las cu limbă de moarte nişte ultime dorinţi. dar dumnealui n-a binevoit să vină şi să mă asiste lingă patul morţii, a venit la citeva zile după ce fusesem îngropat, mi-a aruncat câteva flori pe mormânt şi a tăcut, n-a fost în stare să-mi' adreseze o vorbă măcar, nici de iertare, nici de adio, te întreb – se poate împăca un suflet de Tată doar cu atât de puţin din partea singurului său Fiu şi încă pentru toată eternitatea?

— Parcă mai are vreo importanţă.

— Pentru cei dinafara noastră, din altă spiţă şi din alt neam – nu, desigur, nicio importanţă, unui străin de mine nu-i pot cere să zăbovească lingă eternitatea mea de sub păminl, puţin îi pasă aceluia care ar fi pe lingă ce mormânt trece şi cine zace acolo, mai ales când e lăsat de paragină şi pe cruce nici numele nu mi se mai cunoaşte, dar Fiului meu îi cer să nu mă uite, şi Fiul meu să îngheţe locului de câte ori îl fulgeră gândul despre mine, oriunde s-ar afla, dar te asigur că Fiul nostru nu şi-a prea amintit că i-am fost Tată, şi nici de tine că i-ai fost Mamă!

(Şi'când te gândeşti, Mamă, că eu singur ţi-am sugerat să-l con voci aici şi să constate cu ochii lui că mi-este îngrozitor de greu, cât am sperat că va avea puterea să-şi asume răspunderea pentru fapte de ale mele, ce poate să-l doară pe el dacă împarte cu mine, pe din două. această răspundere, o să-i fie iui nemurirea mai crea decât mi-este mie acum agonia?)

— Dacă asta e tot ce-i reproşezi.',.

— îi reproşez exact faptele care urmează şi de care se cutremură încă înainte de a i le răscoli, Fiul nostru este conştient că se apropie de un timp cumplit, timpul de după război, şi pe care n-are curajul să-l mai privească încă o dată drept în faţă, eu nu i-am fost martor decât la întâmplări banale, fără consecinţe, dar pe cele tragice, de răspundere gravă, i le-am intuit, şi la timpul despre care e vorba el le-a recunoscut, şi tocmai acestea mă privesc şi pe

mine, dar nu ca să-l apăr, ci dimpotrivă.

(Nu-l mai asculta, Mamă, a rămas la fel de otrăvit ca şi-n viaţă, nicio deosebire pe acest plan între el şi Rafael, decât să facă alianţă cu nemernicul ăsta de Rafael, în loc de un judecător să am acum doi, mai bine să mă' lase în pace, prefer să mă apăr singur.)

— Şi eu, dragul meu, cred că eşti prea aspru.

— Nu, draga mea, fiindcă Fiul nostru se află în mare eroare, Fiul nostru se ascunde după această eroare ca după o platoşă de metal, el pierde din vedere că n-a fost invitat să părăsească spitalul pentru a face o călătorie de plăcere prin grădina paradisului ipotetic, sau pentru a-şi justifica faptele ignobile de care fără îndoială că se face vinovat, el a fost invitat să ia cunoştinţă de cealaltă faţă a lui, faţă pe care până la ora examenului ultim n-a vrut s-o accepte ca fiind singura tutelară peste destinul nostru pământesc, singura care ne exprimă şi prin care durăm peste timp sau nu durăm, după câte vezi, draga mea, faptele sunt numai aparenţa, faptele devin, acuzatoare numai în măsura în care dau la iveală faţa despre care-ţi vorbeam, fiindcă la Judecata de Apoi cu această faţă mergi şi n-ai cum să te lepezi de ea, ca să nu-ţl mai aparţină, conştiinţa acestui adevăr este totuna cu 'Conştiinţa vinovăţiei care ţi se impută şi a pedepsei fări de pare nu se poate, absolvirea după care umbli şi pe care o *i* cerşeşti în genunchi este cea mai deşartă dintre iluzii, orice apărare sună în pustiu, e prea târziu ca să te mai audă cineva şi să-ţi ofere chiar şi o brumă de mântuire,

' Sşti condamnat pentru totdeauna!

(Doamne, ce înverşunat poate să fie, nici în confruntările noastre cele mai dure, de pe timpul când trăia, nu mi s-a părut atât de înverşunat, aproape duşman!)

— Da, într-adevăr, eşti de nerecunoscut.

— Poate, nu neg, doar că eu am traversat această experienţă, şi tu ai traversat-o, amândoi ştim foarte bine prin ce probe năpraznice ne-a fost dat să trecem, şi permanent sub vegherea cuiva, ochiul cuiva care ne cerceta pe dinlăuntru până la esenţa primordială, fiecare

în coastă cu eâte un Rafael al său, aruneând de pe noi toate învelişurile false şi smulgând din noi toate ororile de care am fost capabili în viaţă, înţelegi tu, draga mea, că Fiul nostru nu poate ajunge dincolo trişând?

. — înţeleg. ' _

— – Fiindcă, prin destin, el aparţine unei confrerii ca re nu l-ar primi în sinul ei cum arată acum.

— Ştiu. *

— Propunând, spre legitimare; mai mult fapte ne= omeneşti decât statui care să-l reprezinte.''

— Eu cred că va veni şi timpul statuilor.'

^ai nu înainte ca să-l judece şi ele, cel puţin citeva dintre ele, pentru cum le-a gândit şi din ce cauză le-a ratat, înţelegi că mai ales cu asta nu se poate trişa?

— înţeleg. ’

Ei kjpe, să înţeleagă şi el, şi să nu se aştepte la altceva decit la suferinţă, altă cale a mântuirii nu există! _ (Sufei inţă, iată un cuvânt la care trebuie numaidecât sa se adauge noţiunea de morală, suferinţă morală, despre care se spune că uneori este mai de neîndurat decât suferinţa fizică, bătrânul are dreptate, la altceva n-am la ce mă aştepta, poate că e şi asta un blestem, pedeapsa pe care preconceput mi-am refuzat-o de atâtea ori în viaţă şi care se întoarce acum împotriva mea înmiit, fiindcă acesta-i adevărul, recunosc, niciodată nu m-am lăsat răpus de vreo suferinţă morală, oricât m-ar fi copleşit nelegiuirea faptelor pe care le săvârşeam, făceam toate efor-. turile să se îngroape imediat în uitare, răsturnam peste ' ele grămezi enorme de pământ ca să nu răzbată niciodată şi-n niciun fel la suprafaţă, însumi mă aruncam în vil-’ toarea vieţii ca într-o apă fără fund, căutând cu volup^ tate primejdia cea mai fecundă, convins că-i de preferat orice primejdie nouă decât amintirea faptelor consumate, numai aşa mă puteam salva de suferinţa morală care – trebuie să recunosc şi acest lucru – se năpustea asupra mea exact când mi-era viaţa mai dulce, găsea ea o fisură în zidurile între care mă ferecam şi speram să mă protejeze, ceea ce Tata şi Mama nu ştiu e că suferinţa asta morală capătă

uneori înfăţişări hidoase, raţiunea adormită care naşte monştri, somnul bântuit de vise barbare, chiar şi starea de veghe arsă de viziuni amarnice, probabil că asta-i explicaţia suitei de nemernicii care mi se relevă acum spre judecată, fiecare suferinţă morală interzisă naşte necesitatea altei fapte murdare, cine şi-ar fi închipuit că vine totuşi un ceas al răfuielii absolute, cel puţin de ar trece mai repede noaptea, să mă urce mai repede pe masa de operaţie şi să taie în mine fără milă, nu mai am nevoie de nicio mântuire, ducă-se pe pustii viaţa asta de câine, la ce bun şi statuile pentru care mi-am dat viaţa dacă acesta-i preţul trecerii Dincolo, ca voievozii. cu mânăstirile mele pe palme, sper să am destulă demnitate ca să-l desfid pe Dumnezeu şi să-i scuip în obraz toată sila şi tot dispreţul meu, tu, Mamă, nu te supăra că-ţi împovărez eternitatea şi cu păcatele mele, cel puţin tu să-mi acorzi graţia şi iertarea!)

Totul ei-a atât de aproape, şi timp şi peisaj, doar să întinzi mina şi să le atingi. Timp care aparţinea unei anume istorii, peisaj determinat de aceeaşi stare, şi deşi diferite ca substanţă, confundabile totuşi ca raţiune de a fi, de unde şi vaga lor materialitate, senzaţia că pot fi atinse cu mâna. Heronim se cuprindea în unitatea lor cu propria durată şi funcţie cerebrală.

De ce, atunci, să ne surprindă că două fiinţe chiar dacă dispărute, dar marcate de un timp comun cu al tău şi de un peisaj comun cu al tău, rezistă în noi cu egală putere de fascinaţie şi de responsabilitate pentru actele noastre? Nu asemeni, oare, imaginile reflectate într-o oglindă se reflectă la fel de reale şi-n altă oglindă, în opoziţie cu cealaltă, sau de-a lung de pereţi de labirint – toate; ce, oare, erau Mama şi Tata pentru Heronim. el pentru aceştia, deeât proiecţii ale aceleiaşi sublimări?

Mama şi Tata aveau privirile pierdute Într-un fel de depărtare fără margini, care nu putea fi altceva deeât golul dintre ei înşişi, din abisul căruia îi privea la rându-i Fiul, cu faţa lui tumefiată de loviturile soartei şi cu ochii lui sângerati de câte răni aşteptau încă să le fie aduse la

cunoştinţă.

(Spune-i, Mamă, că sunt nemaipomenit de obosit şi că vreau să dorm, te rog, nu mai suport!)

— Da, dragul mea, puţină îngăduinţă.

(Şi mai spune-i, Mamă, că n-am alt refugiu deeât somnul, ca să uit de toate!)

— Acordă-i, dragul meu, această compensaţie!

— Dar el chiar doarme, draga mea. si e ciudat cum de nu-şi dă seama că tocmai somnul pe care-l doarme acum il duşmăneşte cel mai mult. în stare de veghe încă te mai poţi apăra, strigi la pereţi sau te dai cu capul de pereţi, te legi de lucrurile cele mai insignifiante şi-ţi faci din ele chip cioplit, ai (în sfârşit) la dispoziţie o infinitate de posibilităţi ca să te ascunzi de tine, să te ascunzi de orice înger pedepsitor, pe când somnul îţi este ca o celulă de temniţă ermetic închisă, nicio fereastră către ceva şi niciun alt eu cu care să comunici, zadarnic speri că somnul va ridica între tine şi conştiinţă un fel de zid care să te interzică vederii de dincolo, te trezeşti deodată invadat de vederea a mii de ochi neadormiţi, mai e nevoie, draga mea, să-ţi spun că sunt chiar ochii neadormiţi ai victimelor personale?, Fiul nostru continuă să se afle în aceeaşi mare eroare, nu te poţi împăca cu moartea când se uită la tine cu astfel de ochi şi tu având despre ea convingerea că este respingătoare.

— Amândoi am cunoscut-o şi ştim cum arată.

— Fiindcă totdeauna am ştiut să tragem o linie de despărţire între somn şi moarte, i-am dat somnului ce era al somnului şi am aşteptat ca moartea să ia de la noi ce i se cuvenea de drept.

— Asta să însemne a fi stat de partea destinului?

— Dacă destinul ar accepta vreodată să stea de partea ta.

— Sau poate că asta înseamnă a nu şti niciodată pentru ce te naşti şi pentru ce mori?

— E întrebarea pe care şi-au pus-o toţi filosofii lumii, dar la care niciunul n-a dat răspunsul care să ne convină.

— Şi-atunci ce ne rămâne deeât refuzul?

— Eu cred. dimpotrivă, că trebuie să fii solidar şi cu una şi cu alta.

— Acum e vorba de Fiul nostru!

— Fiul nostru, draga mea, iartă-mă că ţi-o spun fără să te menajez, n-a avut niciodată conştiinţa solidarităţii eu ceva.

— Şi totuşi s-a chinuit să-şi depăşească condiţia de om si, mai mult deeât noi, s-a bătut pentru un fel de nemurire.

— Dar cu ce preţ şi cu câte laşităţi?

— Poate că s-a îndoit şi el, ca şi noi, ca şi atâţia alţii dinaintea noastră, asupra sensului vieţii.

— Te avertizez şi-l avertizez şi pe el că, la capătul acestei călătorii, se va întâlni cu Dumnezeu, vreau să spun cu Ideea Superioară de la care s-a început totul, va fi acel Dumnezeu mai generos deeât mine, declarându-i cu emoţie şi cu orgoliu Pentru mine ţi-ai lucrat opera şi iată că te mântui, treci de-a dreapta mea şi te bucură de nemurirea pe care o meriţi!, sau, dimpotrivă, va fi mai nemilos deeât sunt eu şi nici nu i se va arăta cu faţa lui adevărată?

— Şi-atunci de ce tocmai tu,' care-i eşti Tată, să-l nedreptăţeşti, în locul lui Dumnezeu?

Zadarnic am aşteptat un răspuns, din adâncul în care se afla Tata nu-mi parvenea niciun răspuns, şi zadarnic speram că el, neavând ce răspunde, va renunţa să mă chinuie, ştiam că-i numai o simplă, dureroasă amânare.»

Interveni într-adevăr o stare de graţie, o subită potolire a apelor dinlăuntru care dăduseră în clocot. Până şi amărâta de celulă care prolifera împotriva oricărei ordini oi’ganice, undeva în tainiţa trupului, îşi opri la fel de brusc dementialul proces. Ideea de Dumnezeu îngheţă şi trup şi conştiinţă, opri în loc degradarea lor evolutivă. Să te întilneşti mai devreme sau mai tirziu cu Dumnezeu însuşi, iată un deznodământ care nu fusese prevăzut în niciun calcul. Deocamdată acel Dumnezeu n-avea faţă, n-avea contur, era doar promisiunea altei posibile finalităţi.

Heronim înregistră destul de obiectiv calmul care atit de surprinzător se instalase în el, trupul nu-l mai durea şi

nici conştiinţa nu mai dădea semne de alarmă. Se trezi pe neaşteptate inundat ca de o dulce frenezie a necuprinsului, de parcă ar fi şi ajuns la marginea lumii. Parcă lipsit de orice realitate corporală şi fără identitate, el însuşi – o simplă, incomparabilă idee, faţă-n faţă cu ideea de Dumnezeu. Suflarea nici unei acuzaţii nu l-ar mai fi atins, patima şi adversitatea nici unui înger pedepsitor nu l-ar mai fi putut trage înapoi. Ce fericire că i se oferise această incredibilă şansă, era pregătit să se resoarbă în magma primordială.

V-am scăpat din laţ, n-o să mai aveţi ce organism scormoni cu bisturiile voastre criminale, ce conştiinţă arde cu fierul roşu al judecăţilor voastre! îţi mulţumesc, Mamă, pentru strădania ta de a mă ocroti, rechizitoriul Tatei nu mai are acum obiect, jalnicul ăsta de Rafael o să facă spume la gură că i-am scăpat! Cine v-a spus să-mi aduceţi la cunoştinţă că nu se termină totul aici şi că nu se termină totul cu asta, că dincolo de marginea lumii mai există ceva, Dumnezeu sau Ideea Superioară, totuna? Iertaţi-mă că mă despart de voi în felul acesta, eu mă îndrept acum spre acel Altceva de dincolo!

Erau cuvinte frumoase dar gratuite, fermecătoare ia sine dar şi la fel de lamentabile în sine, cine să se supere că muribunzii se agaţă de ele, calmindipse, împăcându-se.

în lenta lor alunecare spre neant, cu neantul? Materie de substanţe minerale, compoziţie de formule chimice, nimic nu se pierde, nimic nu se câştigă, materia care rămâne în veci un acelaşi Tot perfect în unitatea lui şi care nu va lăsa niciodată să i se fure ceva, de către cine?, va reînvia în veci în mereu alte forme – frunza unui arbore, sământa unei grâne, picătura de apă a unui ocean, lumina unei pietre, omul Heronim ajunsese în sfârşit stăpân pe acest elementar adevăr, şi zâmbi presupusei recuprinderi vii în circuitul universal al sfintei materii.

Ce-i mai rămânea, aşadar, decâf să-şi continue călătoria prin iadul personal şi prin iadul impus de alţii, indiferent la cite aveau să-i mai fie destinate până la capăt, acolo unde ar fi urmat, credea împătimat că aşa va fi, să se

întâmpine cu Dumnezeu?

Până şi locul acţiunii se schimbase, mergeau acum de-a lungul unui fel de tunel gâtuit între pereţi de beznă compactă. Drumul îl deschidea ca de obicei Rafael, deşi înverşunarea acestuia era impusă de voinţa lui Heronim de a răzbate mai repede spre capătul acelei nopţi de lungă durată. Mama şi Tata abia de reuşeau să ţină pasul cu ei, osândiţi la aceeaşi silnică goană prin necunoscut. în ciuda faptului că mişcarea lor, oricât de aprigă, era negată de imposibilitatea perceperii spaţiului pe care-l parcurgeau, devenea limpede că îndeosebi Heronim cel hăituit de fantasme, cel înfricoşat de prevestiri negre, înghite distanţa cu mânie şi cu voluptate.

— Fiul nostru se grăbeşte inutil, şi mă doare sufletul pentru el, nici nu bănuie spre ce se îndreaptă.

Mama se trezi înşelată în aşteptările ei, după se sperase în indulgenţa Tatei, chiar şi puţin uimită.

— Spre ce se îndreaptă?

— Vreau să spun că ne aflăm încă în timpul războiului, acest timp îl străbatem de fapt acum, înţeleg nevoia Fiului nostru de a se preface că timpul respectiv nu i-a aparţinut şi că deci n-ar fi ce să i se reproşeze, dar el uită că memoria lui s-a vărsat în memoria mea, memoria lui cu ţoale laşităţile lui, şi pe mine aceste laşităţi mă dor cel mai mult, de ce a făcu greşeala să mă împovăreze pe mine cu toate laşităţile lui?

— Te-am întrebat totuşi ceva.

— Aşteaptă, nu te grăbi, doar străbatem timp 1 odată eu el, vei afla singură spre ce ne îndreptăm, vum fi şi noi de faţă când va fi să se izbească de celălalt adevăr.

— Dumnezeul de care vorbeai?

— Un adevăr mai cumplit decât Dumnezeul promis.

— Şi-atunei de ce-i nevoie să-i prelungim agonia?

— înainte de a fi agonia lui a fost agonia mea, te oblig să-ţi aminteşti ee a însemnat pentru noi fuga lui de pe front, dezertarea lui din război, n-aveam sub ce pământ să ne ascundem de ruşinea dezertării lui din război, satul se umplea de dolii, aproape că fiecare casă îşi avea mortul ei

în război, numai despre noi se spunea Băiatul învăţătorului a dezertat, îi convine învăţătorului să urle pe toate uliţele Daţi-vă tributul de sânge şi de jertfă pentru ţară!, când băiatul lui se iăfăie în dezertare, fără să-l doară de nimic, ce obraz mai are învăţătorul să ne dea nouă lecţii de patriotism?, şi femeile din sat ne ocoleau, şi bătrinii refuzau să ne răspundă la bună-ziua, piuă şi copiii se uitau la noi ca la nişte leproşi, ori ai uitat ce fel de agonie a fost pentru noi timpul de-atunci?

— N-am uitat.

— Cel puţin dacă Băiatul nostru s-ar fi abătut pe-acasă, 5n taină, şi să se justifice, că războiul aceia nu este războiul lui şi că el are oroare să facă moarte de om şi că nu acceptă să moară ca un dine pentru o cauză care nu este şi cauza lui, poate că l-am fi înţeles, poate că am fi trecut şi noi de partea lui dacă ne-ar fi convins, cine a fost cu ideea ca noi înşine să-l omorâm?

— Eu am fost!

— Fiindcă nici tu nu mai suportai ruşinea de a fi Mama unui dezertor, oricât se putea, cu decizia ta de a-l declara mort în război, să-i pui în mişcare chiar Moartea reală, n-u te-ai sinchisit, ai preferat să-l ştie lumea mort de adevărat decât dezertor şi ai inventat acea scrisoare oficială prin care ni se aducea la cunoştinţă că Fiul dumneavoastră a căzut eroic în ziua Cutare, în zona frontului Cutare, şi că din făptura lui s-a ales praful şi pulberea, n-au avut ce să îngroape acolo, în ţara străină unde se purta războiul, doar numele i l-au îngropat!, aveai nevoie de toate datele astea pompoase ca să pui la cale, aici, înmormântarea lui simbolică, erai atât de pătrunsă de această ştire mincinoasă şi atât de grozav ţi-ai jucat rolul de Marnă – simbol al Patriei, de mucenică a Patriei, Incit şi eu ajunsesem să cred în minciuna sfruntată cu care întâmpinai lumea la priveghi şi m-ara lăsat şi eu, fără să şovăi, prins în jocul de-a nebunia colectivă. Acum sunteţi mulţumiţi, este mort. ştirea dinţii a fost falsă, dar cit aş fi preferat să fie adevărată, chiar clacă asta m-ar fi stigmatizat pe viaţă. Tată al unui Fiu dezertor, sunt şi eu

om, nu-i aşa?, dar acum s-a terminat, este mort, acum sunteţi mulţumiţi?, şi oamenii se uitau la mine cu groază şi cu milă, asta aducea a nebunie curată, şi eu cu mâinile mele i-ara făcut sicriul şi eu i-am cioplit crucea şi cu i-am săpat groapa, ce pelerinaj s-a pornit spre casa noastră, al aceloraşi văduve care înainte n-aveau ochi să ne vadă, şi ce de lacrimi, ce de bocete peste sicriul în care aruncasem nişte boarfe de ale Fiului nostru, rămasurile de la el şi fotografia lui, şi ce slujbă eu şapte preoţi, şi ce fast penibil al întregii ceremonii religioase, de-acasă pînă la biserică şi de la biserică până la cimitir, cu gorniştii satului deschizând convoiul funerar, cu tot satul ieşit la uliţa principală, unii din curiozitate, alţii ca să-i dea onorul.

— Te rog, încetează!

— Onor la nişte cârpe şi la o simplă fotografie.

— Pentru Dumnezeu, înţelege!

— Lume proastă, care se lăsa atât de uşor înşelată!

— Dragul meu, dragul meu!

— Dar asta n-a fost de ajuns, a trebuit să ne mai luăm un complice, pentru ea să nu existe nicio îndoială, toată gloata de bocitoare şi de gură-caseă să creadă în comedia la care participam, era un fost elev de-al meu şi un ipotetic camarad de război de-al Fiului nostru, un Ionescu oarecare, amărât şi vai de el, numai a războinic nu arăta, mai degrabă a şoarece şi fără niciun Dumnezeu, abia de se întorsese de pe front, dintr-un spital de campanie, rănit, în cârje, ce-ai fi vrut dovadă mai peremptorie?, şi l-am cumpărat cu bani grei, şi el a acceptat să vină la jânmormântare şi să ţină un discurs, mai precis, ca să fie totul conform cu scrisoarea oficială, s-a jurat că l-a văzut pe Fiul nostru cum a ieşit singur din tranşee dinaintea unui tanc inamic, să-l răpună singur cu nişte sticle incendiare, şi a mai văzut cum tancul inamic a trecut peste Fiul nostru ca peste nimic şi cum l-a făcut una cu ţărâna, de nu s-a mai ales din el decât numele şi umbra, şi lumea l-a ascultat cu gura căscată pe acel complice al nostru, atât de credibil în nebunia lui incit nimeni nu i-a pus la îndoială spusele, şi Fiul nostru, astfel, din dezertorul de odinioară a devenit

deodată erou, şi tu, draga mea, te uitai la mine îngrozită, eu mă uitam la tine îngrozit, atât de teribilă ne apărea la amândoi comedia aceea şi la amândoi deolaltă ne venea să ne lăsăm mai degrabă îngropaţi de vii în acel mormânt simbolic al Fiului nostru, decât să ne purtăm prin viaţă, cu feţe senine, oroarea şi minciuna la care fusesem părtaşi.

— încetează, te rog!

— Acum înţelegi de ce laşităţile lui le-am preluat noi?

— Dumnezeu să ne ierte pentru păcătoşenia noastră!

— A ta, oricum, a fost mai nevinovată decât a mea, fiindcă toată vremea eu m-am temut ca panorama aceea de bilei să nu se întoarcă împotriva noastră, chiar atunci, ca printr-un miracol absurd şi răzbunător, Fiul nostru să răsară la eăpătâiul gropii, viu, şi cu cinismul lui binecunoscut să ne facă încă o dată de râs, şi iată de ce spun că păcătoşenia mea mi-o recunosc mai mare, eu l-am vrut cu adevărat mort şi te-am convins şi pe tine că aşa e mult mai bine şi am plecat în lume să-l găsesc, pentru a-l convinge şi pe el să se dea mort pentru totdeauna.

— Deşi speranţa din inima mea...

— Speranţa din inima ta s-a dovedit o nouă minciună, până şi moartea – Fiul nostru şi-a jucat-o în fals!

(Tata însă n-are de unde să ştie că la aceeaşi epocă, poate că la acelaşi ceas chiar, dacă se admite că există o relaţie ocultă între tine şi materia din care te-ai născut şi care funcţionează mai ales la ceasurile de ruptură, ca un avertisment, mi-am văzut şi eu Moartea cu ochii, nu una simbolică, ci una foarte reală, mai brutală decât orice realitate ireversibilă, mă aflam într-un cinematograf, ca peste tot filmele erau precedate de jurnale de război, jurnalul de-atunci reda momente din desfăşurarea unui atac, soldaţii noştri tocmai debuşaseră la atac şi siluetele lor cenuşii abia de se întrezăreau prin vastitatea unui lan de grâu, într-o tăcere cu neputinţă de îndurat chiar şi dinafara evenimentului, cum mă găseam eu acolo, străin şi neutru, fiindcă era prevestitoare de moarte, aşa s-a şi întâmplat, după câteva clipe lungi cât eternitatea de undeva s-au şi pornit împotrivă-le rafale încrucişate de

mitraliere, mişcarea aparatului de filmat urmărea din spate şi de deasupra tălăzuirea valurilor de grâu împuşcate, deşi griul nu ţipa, griul nu murea, nicio siluetă de soldat nu intra în cadrul aparatului de filmat, grâul mai degrabă îşi mima moartea decât murea cu adevărat, şi în răstimpurile dintre o rafală şi alta vedeai cum soldaţii se ridică din măştile lor iluzorii de apărare şi pornesc razna spre inamic, într-o stare de inconştienţă amară şi oarbă, ca sub puterea unei nenorocite fascinaţii suverane, când pe neaşteptate, din suita de trupuri confuze pe care abia le lămureai, incredibil de angajate în confruntarea lor cu fatalitatea, aparatul de filmat surprinse unul anume şi exact în clipa în care fusese împroşcat de gloanţe, stând în picioare ca răstignit pe o cruce ireală, şi-n fulgerarea clipei următoare întorcându-şi faţa către aparat, către noi care-l asistam din întunericul sălii de cinematograf, o miime de clipă doar, cât a fost şi n-a mai fost, şi faţa aceea nu era a unui soldat anonim, faţă albită de spaimă, ochi holbaţi de groaza întrebării De ce eu şi nu altul?!, nu era deci faţa unui anonim, ci faţa mea de adevărat, şi eu nu mai eram în sala de cinematograf, eram acolo, pe acel front de Răsărit, împuşcat cu şaptezeci şi şapte de gloanţe deodată, şi murind instantaneu, murind mai înainte de a mi se fi lăsat răgazul să comunic omenirii vreun adio sau acuzaţia pe care o merita, aşa aş fi murit dacă n-aş fi dezertat din război, nu simţeam în carnea mea nicio bucurie de a fi în acelaşi timp, viu, în sala de cinematograf, moartea mea se consumase în afara conştiinţei mele, adevăratul meu eu se lăsase omorât ca un laş, bucuraţi-vă, stimaţi părinţi, de-acum aveţi şi voi un erou căzut pentru patrie, sau credeţi cumva că-i mai uşor de suportat o astfel de moarte decât aceea pe care mi-aţi pus-o voi în scenă, cu atâta lugubru tam-tam?)

— Are vreo legătură mărturia lui cu ce pretindea! tu adineauri?

— Nicio legătură.

— Atunci, de unde gindul că până şi moartea el şi-a jucat-o în fals?

— Fiindcă, în imaginaţie, niciodată nu poţi spune Gata, nu mai e nimic de făcut!

— Din cauza lipsei de durere fizică, pe care orice imaginaţie o exclude?

— Mai degrabă din cauza imaginaţiei însăşi, în care te refugiezi ca într-o nouă dezertare.

— La ce-i mai ajută Fiului nostru o dezertare de acest fel? _

— Să sufere moral mai puţin, văzând cum în locul lui şi pentru el au murit alţii.

— Dar el, oare, nu fugise de pe front convins că e dreptul lui să opteze?

— Sunt cazuri în istorie când omul n-are dreptul la nicio opţiune.

— Şi tu numeşti asta libertate?

— Nici Dumnezeu n-a fost mai liber când a hotărât că nimic nu poate fi etern.

— Şi dacă Fiul nostru a vrut să-l sfideze chiar şi pe Dumnezeu?

— Am toate motivele să mă îndoiesc.

— Pe ce te bizui, de eşti atât de categoric?

— Pe faptul că, atunci când l-am regăsit şi am stat de vorbă cu el, ţi-aminteşti, ca să-i propun să se declare mort pentru totdeauna, Fiul nostru tocmai se pregătea să fugă din faţa războiului la care nu voise să ia parte, dar care acum se întorsese contra noastră, şi eu n-am fost de acord să fugă din nou.

— Aceeaşi problemă a dreptului la opţiune, de ce?

(Da, chiar aşa, de ce?, mai ales că Tata ştia de ce optam atunci pentru fuga definitivă din România, nu din faţa războiului fugeam, pe mine oricum nu m-ar fi implicat, nici partizan al noului război n-aş fi fost, ce să fac – dacă n-aveam stofă de războinic şi vocaţie de erou?, fugeam deci din faţa propriului meu destin, tocmai fiindcă-l socoteam penibil şi neajutorat, dar conţinând în el şi doza respectivă de compromis, ameninţător, deci, şi nu atât pentru viaţa mea, cit mai ales pentru gândirea mea, pentru faptele mele esenţiale, şi faptele mele esenţiale erau una singură, mapa

cu cele 339 de ilustraţii la Biblie, şi Biblia însăşi care-mi stătuse la căpătii toţi anii războiului şi pe foile căreia îmi uscasem ochii de lacrimi, şi mâna de trudă, şi sufletul de suferinţă, ilustrind-o. ţi-am amintit despre asta. Mamă, cânri a fost vorba de f'ata înecată, asta mi-era pe atunci patima care-mi ocupa timpul. Biblia, şi ilustrând-o în viziunea şi-n orgoliul meu de păgân care nu admite altă religie decât religia umanului şi a responsabilităţii faţă de triumful umanului, un anume înger îmi spunea că singura mea şansă de a depăşi condiţia dc rând şi de a supravieţui ca artist este fuga, să-mi caut într-aiurea menirea şi răsplata, dar Tata n-a văzut în mine. cel de atunci, decât un aventurier, nu mi-a acordat niciun fel de credit, n-a crezut în steaua mea şi astfel m-a condamnat să rămân pe loc, să mă conformez istoriei şi ordinii care se stabilea atunci în România, fiindu-i indiferent ce voi deveni, un sacrificat şi un ratat, sculptor de cruci în serie sau zugrav de firme comerciale, numai să-i fie lui culcuşul cald şi să fie el la adăpost de orice complicaţie, te întreb, Mamă, de ce din nou prizonier al destinului şi de ce. mai ales. şi pentru prizonieratul care mi s-a impus tot eu trebuie să plătesc?)

— Ca de obicei. Fiul nostru exagerează.

— Dar poţi tu nega că nu-i şi un sâmbure de adevăr în ce spune?

— Eu m-am socotit întotdeauna un om al pământului, ca şi străbunii mei, şi le-am respectat legea.

— Chiar cu riscul de a-ţi sacrifica Fiul?

— Dacă Fiul meu ajunge să se îndoiască de timpul căruia aparţine, ei bine, da!

— Pe ce temei şi de ce?

— Fiindcă pentru mine omul, odată ajuns în faţa Sfinxului personal, n-are voie să fugă din faţa lui, răspunde sau nu răspunde la întrebări – n-are importanţă, important este ea omul să afle ce întrebări i se pun, lui – care a fost, este şi va continua să fie cea mai misterioasă dintre întrebări.

— Nicio fericire dacă timpul căruia aparţii îşi instalează la porţi câte un sfinx, care să ne interogheze.

~ Există o raţiune în toate f

— Şi de unde ştii că Fiul nostru n-a stat faţă-n faţă cu Sfinxul lui personal?

(Am stat, fireşte, dar neacceptând să-mi pună el întrebări, eu i-am pus, de fapt o singură întrebare, suficientă ca să nu aibă ce-mi răspunde şi astfel să-i dau eu lovitura de gratie, ştiam că el este oglinda mea, după cum şi eu – oglinda lui, fiecare putând fi, în caz de nerăspuns, ucigaşul celuilalt, şi i-am luat-o înainte şi l-am întrebat Ce caută omul pe pământ?, nu era doar întrebarea mea, era întrebarea întregii omeniri, adresată cerului şi adresată zeilor, pentru prima dată, de mâzgălitorul de semne magice din grotele preistorice şi repetată, de-a lung de milenii, de mai toţi creatorii lumii, şi aş fi fost gata să-mi pun capul pe butuc dacă el mi-ar fi dat un răspuns care să satisfacă nevoia mea de adevăr şi nevoia mea de acord cu destinul, din păcate n-a fost în stare să-mi dea niciun răspuns, ci doar a rânjit la mine superior, cu aerul că secretul îi aparţine şi că nu se lasă el interogat de orice neavenit, şi m-am simtit umilit şi condamnat la aceeaşi veşnică eroare, bun de perpetuat specia şi apoi bun de îngrăşat pământul, asta ai de gând cu mine, pentru atât m-ai sortit, să fac umbră pământului?, eram înarmat şi aş fi putut să-l dobor ca pe o fiară turbată, dar mi-a fost silă de superbia lui tiranică şi m-am mulţumit numai să-l scuip în obraz, asta s-a petrecut într-o noapte, cam la patru ani după ultima convorbire cu Tata şi după moartea lui, şi la capătul acelei nopţi decizia mea era luată, i-am aruncat destinului o nouă provocare, mi-am luat mapa cu cele 339 de ilustraţii la Biblie, mapa cu care intenţionasem să fug din ţară, când Tata mi-a interzis să fug, şi am ascuns-o în altarul unei biserici pe al cărei Paroh nu l-am cunoscut niciodată, dar a cărui faţă am văzut-o, după aceea, de câteva ori în vis.)

— Acesta este?

întrebarea sunase ca un plesnet de bici, exact pe ultimul lui gând, şi se repetă cu aceeaşi duritate până-n creieri:

— Acesta este?

Tata avusese dreptate, ajunseră să se izbească si de celălalt adevăr. Ieşirea din tunel se petrecu într-un chip de-a dreptul brutal, o lumină exorbitantă, aproape materială şi teribil de fierbinte, îl lovi drept în ochi Dar glasul care sunase duşman, ca o izbitură de tunet peste tăcerea de până atunci, nu era al Tatei, ci al lui Rafael. Acuzatox'ul şi judecătorul Rafael îşi reintra în piele, cu toate atributele de zbir şi de călău – Acesta este? Dinaintea lui se oferea imaginea unui altar de biserică în flăcări, flăcări însă care nu consumaseră amănuntele, realitatea, fiindcă în mijlocul lor îl aştepta în genunchi, cu mâinile ridicate a rugăciune, însuşi Preotul despre care fusese vorba.

Iar pe Heronim nu întâmpinarea cu această nouă victimă ipotetică îl zgudui mai presus de orice, cât jocul viclean al lui Rafael de a-l conduce prin labirint chiar acolo...'

27

Noaptea căpătase o strălimpezime ciudată, amestec ciudat de sângeriu şi de lumină leşioasă prin care se anunţau zorii. Arghira se trezi învăluită de vălurile acestei strălimpezimi ciudate, dar fără conştiinţa că se află în altă realitate decât somnul. Era ca ajunsă la linia de demarcaţie dintre privirea noastră lăuntrică, permanent în stare de veghe, şi lumea pe care permanent o pândeşte. Atunci văzu şi ea scena, deşi pe alte coordonate şi-n altă memorie.

Cel puţin dacă peste drum de spital s-ar fi profilat zidurile vreunei biserici, sau de nu ştiu unde s-ar fi iscat silueta vreunei feţe bisericeşti! Dacă-n cadrul vreuneia din ferestrele de sus ale spitalului ar fi apărut capul răvăşit de insomnie al lui Heronim, sau dacă vocea vreunui necunoscut i-ar fi atras atenţia că şi ea poate să depună mărturie despre întâmplare! Întâmplarea privind o mapă cu ilustraţii la Biblie şi un altar de biserică, pe Preotul acelei biserici şi pe Heronim însuşi, cel din trecut şi cel de acum. Nimic însă din toate acestea, care să justifice bruscheţea acordului dintre paraconştiinţa lui

Heronim şi paraconştiinţa Arghirei. Cum atunci să ne explicăm raţiunea după care multe din convulsiile lui Heronim se transmiteau cu fidelitate Arghirei, decât prin raţiunea că amândoi sălăşluiseră la origini într-un acelaşi centru unic al veşniciei lor?

Văzu aşadar şi ea scena, şi deci pe alte coordonate şi-n altă memorie. Tot un om în odăjdii preoţeşti şi îngenuncheat, rugându-se şi acela sau numai cerşind îndurare. Dăduse peste desen încercând să facă ordine printre lucrurile de nimic ale lui Heronim, în atelierul consacrat prin excelenţă dezordinii exterioare. Fiindcă dezordinea interioară a lui Heronim continua să-i rămână interzisă, numai faptele lui exterioare dacă reuşeau să i-l releve. Asemeni rămăsese şi atunci, concentrată asupra desenului descoperit, din nevoia de a-i descifra scopul şi semnificaţia. Ceva totuşi îi scăpa, înţelesul desenului părea straniu şi enigmatic. Pe cine reprezenta acel om şi cui se ruga el, de ce şi cui cerşea el îndurare cu atâta lipsă de orgoliu? Naiva crezuse că Heronim ar fi cel mai în drept s-o lămurească, i se adresase fără niciun echivoc. Şi tocmai asta avea s-o tulbure şi s-o deruteze pe Arghira, că naivei sale curiozităţi Heronim îi răspunsese cu brutalitate de neînchipuit – Dar tu eşti oarbă, nu vezi?, este o simplă scenă din Biblie!. smulgându-i cu duşmănie hârtia din mină şi sfâşiind-o în bucăţi, aruneând apoi resturile în sobă, să ardă, şi neclintindu-se din faţa sobei până ce hârtia se făcu cenuşă, convins că odată cu materia va dispărea din amintirea lui şi subiectul pe care-l reprezenta.

Arghira era obişnuită cu reacţiile lui nestăpânite, cu refuzul lui aproape sălbatic de a se lăsa cercetat asupra universului de taine care-i cultivau procesul de creaţie. Doar eă-n casa lui Heronim nu se afla nicio Biblie inspiratoare, niciodată nu se pomenise în casă despre intenţia lui de a ilustra Biblia, Heronim nu făcuse nicicum dovada, până atunci, că ar fi robul vreunei mistici decât al ficţiunii şi al utopiei. Că ficţiunea lui se arătase totdeauna ca un cerc concentric cu mitologia, iar utopia lui trecea totdeauna dincolo de limitele constrângerii umane prin

destin, puteau să însemne deopotrivă şi salvarea şi nefericirea lui. Raţiune suficientă pentru ca Arghira să acorde religiei lui

Heronim exact raţiunea profesiunii sale de credinţă, a propriei divinităţi.

I-o şi spusese, şi glasul lui sunase cu vehemenţă şi cu ură, când Arghira voise ca el s-o însoţească într-o zi la o biserică din oraş, slujea acolo un preot despre care se crease anume legendă, că seamănă cu Dumnezeu şi că-şi fascinează credincioşii când le predică de la altar cu vocea lui de tunet, răzbătând până la ei ca din tăriile cereşti, Heronim se împotrivise cu ură şi cu vehemenţă. Nu mă interesează acest fel de Dumnezeu, totul este fals şi totul este invers, n-o să mă vezi niciodată rugându-mă sau prosternându-mă Dumnezeului tău!, şi se întorsese printre idolii săi de piatră, furios. Reproşurile ei fuseseră zadarnice, nici măcar ca turist, ca amator de icoane sau de fresce străvechi nu acceptase Heronim să intre în vreo biserică, le ocolea sau nu le vedea, ceva se întuneca deodată în el şi el devenea deodată opac la orice audienţă cu biserica şi cu slujitorii ei.

Şi totuşi alte patru întâmplări, banale în aparenţă, dar extraordinare în substanţa lor obscură, veniră să zdruncine temeiul de obiectivizare a Arghirei, în raport de religia păgânească a lui Heronim şi de sursa obsesiilor sale barbare.

Mai întâi, la un timp indefinit, oricum la mult timp după arderea desenului ce se pretindea o simplă şi nevinovată ilustrare la Biblie, acelaşi desen apăru din nou, ca reconstituit cu fidelitate din cenuşa unei fatale păsări Phoenix. Omul era reprezentat în aceeaşi scenă de evlavie şi de umilinţă, gata să fie înhăţat de flăcările unui iad neverosimil, de astă dată împuns cu suliţi şi încununat cu spini de către soldaţi ale căror figuri aminteau de tirani autentici ai istoriei contemporane. Acestui nou desen Arghira nu-i căutase vreo semnificaţie specială, poate că era numai o joacă gratuită şi absurdă a lui Heronim, nu-l mai interogă pe acesta dacă răspunde unui simplu hazard

sau unei preocupări de durată. îndoiala însă, după cum şi spaima de anume necunoscut, îşi înfipsese colţii în ea. Mai ales că ea, pentru confirmare, lăsă desenul la îndemâna lui Heronim, să vadă ce soartă are, şi desenul, într-adevăr, avu acelaşi deznodământ – focul 1

Apoi, în alt timp şi-n absenţa lui de la atelier, se abătuse pe la casa lui un prăpădit de om, vai de mama şi de steaua lui, îi declarase Arghirei că abia de fusese eliberat din închisoare, după o detenţie îndelungă, omul nu se sfiise să declare că suferise o condamnare politică, dar fără să ofere amănunte, nici Arghira nu i le ceruse, şi omul se îndestulase de priveliştea grădinii împodobită cu statui, probabil că amestecul acela de sălbăticie şi fantastic i se va fi părut adevărat miracol, se interesase de numele meşterului cioplitor, dar numai într-o doară, Arghira nu era convinsă că necunoscutul reţinuse numele lui Heronim, omul atât voia, neavând pe nimeni pe lume, dacă putea fi miluit cu o haină de prisos şi cu ceva bani de drum, să se ducă-n legea lui, ce vreţi întâmplare mai insignifiantă şi de aruncat la coş? Dar Heronim primi ştirea cu ochii holbaţi şi cu sufletul cuţitat de temeri, zile întregi nu şi-a găsit liniştea şi nopţi de-a rândul i-au fost bântuite de coşmar, se zbătea în somn şi nu ştia unde să se ascundă, înfricoşat până şi de bătaia vântului în ferestre, Arghira s-a împăcat cu ideea că este bolnav şi-l trata ca atare, nicio clipă n-a pus semn de egalitate între vizita necunoscutului şi maladia lui Heronim, deşi Heronim tot se trezea întrebând A mai apărut amărâtul ăla de om, să ceară de pomană?, şi cum îţi explici tu că primul popas, după închisoare, tocmai la noi l-a făcut?, şi nu cumva ţi-a spus că, înainte de condamnare, a fost Preot?, din felul cum vorbea, din felul cum se mişca, nu ţi-ai dat seama dacă la viaţa lui a fost Preot?, şi chiar crezi că numele meu nu i-a spus nimic, ce-l interesa pe el cu orice preţ să afle cum mă cheamă?, şi Arghira nu pricepea de ce stăruinţa acestui interes, punea totul pe seama nimicului şi a febrei, nu-i vedea panica din ochi şi nu-i pătrundea tăcerea cu care se zăvora în sine, îndoiala însă şi spaima continuau s-o macine neştiut, şi tot

fără obiect precis.

Apoi veni al treilea timp, a treia întâmplare, la fel de comună, dar nu în afara aceluiaşi cerc vicios, de bănuieli şi de spaime – într-o zi ne-a vizitat un prieten, pe Heronim l-a vizitat, cu el avea treabă, mâzgălitor de vopsele şi el, grafician, era în culmea fericirii, aflase că s-a lansat undeva un concurs internaţional pentru ilustrarea Bibliei, era hotărât să participe, dar îl voia colaborator pe Heronim, două viziuni care s-ar fi completat, două stiluri opuse într-o aceeaşi unitate armonică, şansele de reuşită le-ar fi fost mai mari, s-ar fi cuprins şi-n timpul-limită obligator, eu însămi, ştiind ce ştiam despre desenele inspirate ciin Biblie, dar rupte în bucăţi şi arse, gândeam că lucrul este ca şi făcut, n-aveau decât să-şi bea gloria încă din ziua aceea, Heronim însă l-a ascultat îngheţat, faţa i se făcuse galbenă ca de ceară, privirea lui nu mai avea nimic omenesc, o! de-aş fi avut puterea să străbat dincolo de perdeaua de ceaţă care-i acoperea privirea şi să văd numai ceea ce el vedea, n-am fost în stare să scoatem de la el un cuvânt, arăta ca pustiit de orice idee şi pedepsit la sterilitate, cu neputinţă ca refuzul lui să nu fi fost justificat de ceva misterios, poate că de peste fire şi teribil, până şi prietenul lui s-a îngrozit. Ce se întâmplă cu Heronim al tău, ce se ascunde aici? — şi asta m-a durut cel mai mult, că pe seama lui se puteau naşte legende şi nu dintre cele mai uşor de suportat, l-am rugat să îngroape totul în el – Trece printr-o criză, i-am spus, toţi marii creatori au trecut sau trec prin astfel de crize, şi de ce să-ţi închipui că nu se poate realiza altfel decât ilustrând Biblia?, eram foarte conştientă de minciuna mea, dar alt mijloc de a-l apăra n-aveam, preferam să mă sacrific eu decit să-l ştiu pe el sacrificat!

Şi iată, în sfârşit, sosit al patrulea timp, când, după una din fugile lui de acasă, ca de obicei fără obiect aparent, căutându-l desperată prin toate refugiile pe unde se destrăbăla şi se îneca în alcool, Arghira avea să-l descopere pe scepticul şi pe cinicul, pe ateul şi pe păgânul Heronim căzut pe treptele unei biserici, o biserică

oarecare, care pe vremuri sta zi şi noapte deschisă, bătând deci în uşă, să i se deschidă, şi strigând Iartă-mă, Doamne, te implor să mă ierţi, ca să mor împăcat! Şi acolo, martoră incredibilei canosse a lui Heronim spre un Dumnezeu inaccesibil, Arghira avu revelaţia unei conştiinţe atât de tributare infernului, cu toate rădăcinile şi cu toate excrescenţele ei, încât nu-i prevăzu lui Heronim decit o moarte mai grea decât orice pedeapsă posibilă.

Dar dragostea Arghirei se dovedi mai slabă decât orice luciditate critică, dragostea sau prevestirea ursitoarelor că va pieri odată cu omul iubit?, nu găsi spaimelor lui alt remediu decât să-l îmbete din nou şi să i se ofere, strigând la rându-i Uită tot ce ai pe suflet, numai eu te pot vindeca!, şi nu se mai recunoscură pină la capătul acelei nopţi decât asemeni unor fiare care se înfulecă una pe alta, în totală şi paradoxală inconştienţă…

28

Evident că toate erau iluzie, decor artificial de teatru, din cauze care nu merită să fie explicate – şi flăcările şi faţada bisericii, care dispărură ca prin farmec, lăsând loc adevărului crud, şi acesta redus la doar strictul necesar. Muchia unor simple paturi suprapuse de închisoare, sprijinită de care şi ghemuită pe podeaua goală se deosebea silueta unui om fără vârstă, sau cu vârsta alterată de condiţiile în care îşi aflase moartea. Adevărat că miinile omului înţepeniseră într-un gest de rugăciune către Dumnezeu din ceruri sau de implorare a ceva necunoscut, dar asta nu făcea decât să-i sublinieze şi mai mult starea precară de osândit al nedreptăţii. Doar barba alburie care-i împodobea chipul uscat, pergamentos, ascetizat prin durata penitenţei, şi o anume lucire misterioasă a orbitelor sterpe de orice lumină, sub o frunte mai elocventă decât orice aură sanctificantă, abia dacă reuşeau să-i determine personalitatea.

— Acesta este?

Rafael se aşezase pe marginea patului de jos şi-şi legăna picioarele alandala, parcă amuzat de întâmplare, dar şi conştient de rolul de satrap pe care urma să-l joace.

Nu-l mai interesau confesiunea Tatei, ca mărturie potrivnică lui Heronim, şi nici slăbiciunile Mamei, capabilă să-şi apere Fiul până în pânzele albe. De altfel aceştia rămăseseră undeva la limita dintre obiectiv şi subiectiv, dintre realitate şi ficţiune, ca doar sugestii hieratice ale unor identităţi prezente numai în paraconştiinţa lui Heronim, nici măcar să dispună el când să intervină, când să tacă.

Fiindcă zadarnic le-ar fi cerut Heronim să-l apere de acuzaţiile ce i se pregăteau, un alt cerc de fatalitate se închisese în jurul lui. Fapta îi aparţinea exclusiv, el însuşi o declarase, fusese adus în situaţia s-o declare, şi tot el însuşi, ca un idiot, o obligase pe Arghira să le dezvăluie lucruri pe care altfel nu le-ar fi aflat nimeni dintre pământeni, greu de presupus că Mama şi Tata, cu totul străini de întimplare, vor răspunde chemării lui şi-i vor lua partea! Deşi, dacă-i cercetez faptei înţelesul ascuns, de la Tata s-a pornit totul, el este vinovatul principal, el s-a opus fugii mele din ţară şi el a determinat alt destin ilustraţiilor mele la Biblie, de câte ori. în dispută cu mine însumi şi căutând o soluţie pentru salvarea mapei cu ilustraţii, nu l-am întrebat Ce să fac?, învaţă-mă!, soluţia cu altarul bisericii e o soluţie?, şi cine-ar putea să jure că nu chiar el m-a îndemnat s-o fac?

Ciudat cum orbitele sterpe de orice lumină ale Preotului căutau către Heronim cu stăruinţă neclintită, ca un adaus la întrebarea lui Rafael pentru a fi recunoscut.

— Nu l-am văzut niciodată la faţă.

— Iar eu îţi confirm că acesta este!, Preotul care slujea la biserica în al cărei altar ţi-ai ascuns mapa cu ilustraţii la Biblie şi care a plătit pentru fărădelegea asta în locul dumitale.

— De ce fărădelege şi de unde să-mi închipui eu, la ora aceea, că se va ajunge aici?

— După câte singur constaţi, s-a ajuns.

— Jur că nu i-am dorit niciodată moartea.

— Dar poţi să juri că n-ai jubilat, când ai descoperit că nu eşti în niciun fel amestecat în afacerea asta?

— Pierdusem totuşi o lucrare la care ţineam ca la viaţa mea şi care, în alte circumstanţe, poate că m-ar fi făcut celebru..

— Te-a durut mai puţin decât faptul că erai liber.

— Şi ce era în sufletul meu, de ce nu pui la socoteală?

— Mi-e teamă că mizezi pe câteva falsuri, desigur sufleteşti, care se vor întoarce contra dumitale.

— Domnule Rafael, n-ai dreptul să tragi concluzii înainte de a cunoaşte adevărul.

— Domnule Heronim, cunosc acest adevăr.

— Mereu ai crezut că mă iei prin surprindere, şi cu Soldatul omorât în război, şi cu Fata înecată, şi de fiecare dată ţi-am dovedit că nu meritam să mă judeci cum m-ai judecat.

— Veşnica lamentare a condamnatului fără apel.

— Dar lasă-mă să-ţi povestesc!

— Poftim, povesteşte!

De n-ar fi fost durerea aceea acută din străfunduri, ferecată în nu se ştie care nenorocită de glandă, cu reflexe de nestăpânit şi care se difuza prin organism cu încetineală de şarpe. Soră, fă-mi repede o morfină, mă arde pe dinăuntru ca un foc viu. sau tăiaţi-mă odată şi vedeţi ce este acolo, scoateţi răul afară şi redaţi-mi liniştea! Şi de n-ar fi fost acel întuneric dens dintre pereţii rezervei, care-l apăsa ca pământul. Degeaba aprinzi lumina, Arghira, eu sunt orb de-a binelea, nu mai străbate până la mine nicio lumină, ce fel de moarte este asta? Şi de n-ar fi fost tăcerea care mişuna de umbre, umbre fără contur şi umbre fără identitate – îngăduie, Doamne, să recunosc în ele chiar statuile mele, care anume şi-au părăsit nemurirea pentru a nu mă lăsa prea de tot singur!

— Poftim, domnule Heronim, povesteşte!

— Cineva pretindea că el m-ar fi oprit să fug din ţară, la ora la care războiul se întorcea dinspre Răsărit spre Apus. Nu-i adevărat, nu el, Tata, m-a oprit.

— Şi totuşi adineauri susţineai dimpotrivă!

— Credeam că te pot înşela, n-are niciun rosti

— Şi-n realitate, cine te-a oprit?

— Un vis al meu, interpretarea pe care eu am dat-o acelui vis. Ştiam ce risc aventurându-mă să străbat Europa de la un capăt la altul, dar trebuia să-mi asigur destinul de partea mea. Nu mă interesa să trec prin foc şi sabie numai din plăcerea de a ajunge viu undeva, important pentru mine era să ajung în braţe cu ilustraţiile la Biblie. Cine însă mi-ar fi garantat că zeii războiului sunt gata să facă pact cu Isus Cristos, în favoarea operei mele? De-aceea am şi apelat la vis, ca la singura soluţie pe care eram dispus s-o accept. Crezi sau nu crezi, acesta am fost întotdeauna. Am preferat să iau decizii întemeiate numai pe interpretări ale visului, decât pe calcule oricât de raţionale. Visul, pentru mine. este ochiul permanent deschis către ascunsurile din noi, capabil să surprindă şi să aducă la suprafaţa conştiinţei semne şi simboluri ale viitorului nostru necunoscut.

— Şi, mă rog, ce-ai visat?

— Mă aflam în inima unui teritoriu neutru, fără orizont, vastitate de pulbere albă, sub o lumină incandescentă. Deşi numai aparent, pustiul, fiindcă se întrezăreau pe-acolo şi două siluete de femei, cu spatele la mine. înfăşurate în văluri cenuşii, din creştet p'rnă-n călcâie. S-a auzit un glas, nu ştiu de unde venea – Apropie-te şi alege, cum vei alege aşa va fi!, dacă femeia aleasă are faţă de femeie, n-ai pentru ce te teme!, dacă însă faţa ei va fi alt fel de faţă, totul este pierdut! M-am supus poruncii şi m-am apropiat, nu mi s-a lăsat răgazul să şovăi. Sau eu eram nerăbdător să se termine mai repede, am ales-o pe femeia din dreapta şi am aşteptat. Femeia s-a întors către mine cu o încetineală de mecanism ruginit, faţa ei era faţă de fiară!

— Nu-i cam superfluă explicaţia?

— Aşa convenisem, aşa a rămas.

— Şi dacă chiar dumneata, din motive lesne de înţeles, ai inventat cuvintele acelui glas necunoscut?

— Eu aş fi fost interesat dimpotrivă.

— Şi dacă, alegând-o pe cealaltă femeie, tot cu faţă de fiară ţi s-ar fi arătat şi ea?

— Tot ce-i posibil, dar n-am de unde şti.

— Cel puţin din curiozitate, n-ai încercat să afli?

— Prea târziu ar fi fost, m-am trezit brusc din somn.

— Viaţa totuşi care a urmat, şi la care dumneata singur ai optat, ce dovedeşte?

— Că destinul mi s-a arătat mereu cu aceeaşi faţă.

— Suficient ca să-ţi justifice fapta?

— Suficient ca Dumnezeu să-şi asume partea lui de yină.

— De ce numaidecât Dumnezeu?

— Fiindcă în lăcaşul lui de închinăciune s-a întâmplat şi cu unul din reprezentanţii lui pe pământ, fiindcă pentru slava şi pentru apărarea operei lui s-a întâmplat.

— Ce rol ai jucat în toată povestea asta?

— Rolul celui fugit de pe cruce, care-şi refuză jertfa, dar care este împins din nou pe cruce.

— Mai mult victimă decât călău?

— Victimă eu, victimă şi Preotul despre care este vorba.

— în ce context de împrejurări?

— Dintre cele mai nefaste, în primul rând pentru mine. Sfârşitul războiului n-a impus ţării o stare de calm, cu atât mai mult una de frenezie. Se demola o lume, se puneau temeliile altei lumi. Revoluţie mai puţin sângeroasă ca amploare, dar destul de oarbă în revărsarea ei peste maluri, ca să mai facă deosebire între vinovaţi şi nevinovaţi. Ba, uneori, gândeam că marea mea vină constă în chiar faptul că exist. N-aveam, nu manifestam niciun apetit pentru istorie, asistam deci la desfăşurarea ei ca la un spectacol de teatru. Actori erau alţii, nu mâ lăsam în niciun fel implicat în tragedia lor. Deşi, la aceeaşi vreme, se lansase o lozincă mai teribilă decât orice sentinţă de moarte – Cine nu este cu noi este împotriva noastră! Şi refuzul, neadeziunea se plăteau la fel de scump ca şi împotrivirea surdă, ce să mai vorbesc de împotrivirea activă! Timpul nu era prielnic unuia ca mine, spiritului de libertate aşa cum îl încarnam eu. Fără niciun spiriduş la spate, cu metrul lui Procust în buzunar, care să-mi

măsoare statuile pe faţă şi pe dos, care să-mi sufle la ureche cum să cioplesc piatra şi mai ales ce geniu al omenirii să dau la iveală. Pentru care, ca să am cu ce-mi duce zilele mizere, am preferat să mă instalez la poarta unui cimitir şi m-am apucat să fac, în serie, monumente funerare de doi lei.

— Nu era asta o sfidare aruncată noii orânduiri?

— Mai degrabă o formă de desfrânare a brumei mele de talent.

— Poate că şi regretul de a fi dat ascultare glasului din vis?

— Mai degrabă silă şi mânie contra conştiinţei că destinul meu este terminat.

— Dar nu-ţi rămăsese consolarea ilustraţiilor la Biblie?

— Fără nicio speranţă.

— Mă înşel eu, sau totuşi continuai să lucrezi Ia ele?

— Continuam să le completez cu o nouă viziune despre tetoria contemporană.

— Nu era cam mare distanţa dintre cele două istorii?

— Trebuia, într-un fel, să mă răscumpăr pe mine.

— Apelând la formula unui exemplu ilustru din Renaştere?

— Exact, şi dacă nu ca fidelitate, cel puţin ca sugestie, fiindcă tot infernul Bibliei mele era populat cu figurile negre ale timpului în care trăiam, de la noi şi de-aiurea.

— Fără să te temi că-i posibil să plăteşti pentru asta?

— O astfel de spaimă s-a strecurat în mine mult mai târziu, odată cu declanşarea crizei dintre cele două lumi. Unii au văzut în epoca de atunci numai teroarea şi lupta pentru putere, alţii – numai vânătoarea de vrăjitoare şi înlocuirea Dumnezeului străvechi cu un Dumnezeu nou, de alt soi şi de altă limbă. Eu, în schimb, am văzut criza. Valorile – binele şi răul, adevărul şi minciuna, sacrul şi profanul, eternul şi nimicul – toate amestecate în acelaşi cazan, fără discernâmint. pentru a nu se mai alege în veci o valoare de alta. un fel de leşie filosofală din care urma să

fim serviţi cu linguriţa până la saţietate şi după care am fi devenit de o seamă, adică vierme lingă vierme, pe măsură foarte exactă, negare absolută a însăşi ideii de om.

— Spaimă totuşi mai mult metafizică, şi de ce să nu fim drepţi – uneori chiar inventată, strecurată ca veninul în mici doze ale imaginaţiei, care cum accepta, se putea muri dintr-atât?

— N-au întârziat nici spaimele care să ducă la moartea reală, invitaţii la tortura fizică şi invitaţii la temniţă pe viaţă, eu sau fără judecată. Mi-e greu să spun care durea mai mult. dar ştiu că am trecut prin toate. în jurul meu se făcea un gol din ce în ce mai mare, zilnic aflam despre arestarea sau condamnarea unor oameni care mie îmi fuseseră magistri şi idoli. Şi mai totdeauna din motive incredibile, pe care nicio justiţie din lume n-ar fi îndrăznit să le aducă în instanţă. Sentinţele curgeau cu nemiluita, pe principiul că-i de preferat să osândim o sulă de nevinovaţi decât să ne scape adevăratul vinovat! Şi, spre marea ruşine a speţei umane, denunţul era în floare, instinctul de conservare al altora funcţiona perfect, ce nu face bietul om pentru o bucată de pâine?

— Nu cumva, mai întâi, ca să fie instanţa perfect lămurită, ar trebui să vezi şi bârna din ochiul propriu?

— Voi ajunge şi acolo, deşi păcatul meu e de altă natură.

— Sau, poate, şi pe dumneata te-a vândut cineva?

— M-am vândut singur, din frică şi din inconştienţă: Vreau să spun că, dorind să-mi salvez ilustraţiile la Biblie, n-am reuşit până la urmă decât să mă lepăd de ele şi să mă pierd pe mine. Dacă nu fiinţa mea fizică s-o pierd, şi libertatea mea, oricum – sufletul meu inefabil şi conştiinţa mea morală!

— Aveai vreun indiciu să crezi că te vor aresta pentru ilustraţiile la Biblie?

— Aşa cum destui fuseseră arestaţi şi condamnaţi pentru nimic, sau pentru simple închipuiri – da! Grav este că, pe măsură ce astfel de veşti veneau buluc peste mine şi-n comparaţie cu gravitatea lor, căpătăm tot mai mult

conştiinţa vinovăţiei mele. Că greşisem ilustrând Biblia, că greşeam şi mai de neiertat păstrând mapa la Vedere în casă. Făcând pe grozavul faţă de neofiţii imaginari, dispreţuindu-i tacit pe cei care se şi dedaseră la dulceaţa gloriei ocazionale. Iată ce făcuse epoca din mine – un incapabil să-şi apere opera în arenă şi să stea drept înaintea oricărei judecăţi! Aş fi putut să-mi distrug această operă şi, odată cu ea, memoria despre ea şi să rămân pe vecie un anonim cioplitor de cruci. Numai Dumnezeu ştie ce a fost cu mine atunci, m-am hotărât s-o ascund. N-am găsit alt loc mai de taină decât altarul acelei biserici, aleasă absolut la întâmplare, şi numai fiindcă rămânea deschisă toată noaptea.

— Continui să pretinzi că nu-l cunoşteai pe Preotul care slujea acolo?

— Repet şi jur că nici măcar nu l-am văzut vreodată la faţă, până şi numele, mai ales după aceea, am refuzat să i-l cunosc.,

— Ai profitat deci de faptul că biserica era deschisă?

— Da, şi că-n biserică, la ora aceea, nu se găsea nimeni: Trebuie să ştii că am stat îndelung la îndoială, pecetluisem mapa într-o casetă de zinc şi caseta îmi ardea mâinilej

Mă rugam de Dumnezeu să mă inspire dacă e bine ce fac şi cum e mai bine să fac, numai Dumnezeu m-a scăpat de îndoială.

— Preluând asupra lui toate consecinţele fatale?

— Convingându-mă că nu greşesc.

— Sau, poate, dumneata însuţi convingându-te că nu greşeşti?

— E acelaşi lucru.

— Dar nicio clipă n-ai gândit că s-ar putea, în absurd, taina dumitale să fie descoperită şi altcineva să plătească în locul dumitale, Pi’eotul, de pildă?

— Nu mi-a trecut prin gând aşa ceva.

— Şi nici, tot prin absurd, că va veni o vreme când legea inexorabilă a vieţii îl va răzbuna pe acel Preot nevinovat?

— Mai ales asta, nu!

— Şi totuşi de închisoare n-ai scăpat.

— Adevărat, dar mult mai târziu şi din cauza altui om.

— Ca să vezi cit de răbdător e absurdul care ne guvernează, şi cum ai procedat?

— M-am furişat în altar hoţeşte, aveam senzaţia că toţi sfinţii din icoane mă urmăresc şi mă iscodesc. Foşnete obscure mă asaltau din toate părţile, până şi pâlpiitul luminărilor arzând în sfeşnice părea material. Pardoseala altarului era confecţionată din dale pătrate, alipite rudimentar. Nu mi-a fost greu să sap jur-împrejurul uneia cu briceagul, tot pământul scos la suprafaţă mi l-am pus în buzunare. Am aşezat caseta de zinc în acel mormânt de sub dala de piatră şi am tras dala deasupra, nici ochiul cel mai exersat n-ar fi descoperit ceva. Dar eu nu puteam scăpa de sentimentul că arătam a tâlhar, violator de lăcaş sfânt. Am pornit pe străzi în neştire, tot cu conştiinţa că ochiul lui Dumnezeu goneşte pe urmele mele şi nu-mi dă linişte. Noaptea aceea n-am avut somn şi până-n zori am şovăit, cu sufletul răsucit pe dos, între a mă întoarce să-mi iau înapoi caseta şi a-l căuta pe Preot, să-i spun adevărul.

— Ai cu ce dovedi această stare?

— Nu, fireşte, dar îmi dau seama că nu mai ajută la nimic.

— Şi de-a doua zi?

— N-am avut curaj nici pentru una, nici pentru alta. În schimb, aproape zilnic, veneam şi reveneam la biserică, uneori de mai multe ori pe zi, ca la un loc al 'crimei.

— Ce aşteptai să se întâmple?

— Poate că era în mine o presimţire, aşteptarea a ceva cumplit care a şi avut loc. Absurdul de care pomeneai mai înainte s-a pus în funcţiune, Preotul acelei biserici a fost arestat.

— Din cauza casetei dumitale?

— Nu, cel puţin oamenii, enoriaşii, printre care făceam ce făceam şi mă amestecam, sâ-i întreb, să-i descos, din curiozitate evlavioasă, din groază creştinească,

povesteau, dacă acela o fi fost adevărul, că Preotul fusese arestat fiindcă tăinuise în casa lui un nefericit de poet urmărit pentru nu se ştie ce, ba da – pentru că el îşi gândea libertatea altfel, dar oamenii vorbeau vrute şi nevrute, adăugau acelei pricini, reale sau inventate, vinovăţii şi mai grozave, era plăcerea lor de a se lăsa robi imaginaţiei sau poate modalitatea lor de a scăpa de spectrul fricii care ne obseda pe destui, cert este că nu era vorba de ilustraţiile mele.

— Chiar nu era vorba?

— Cel puţin la început, cită vreme biserica a stat în atenţia organelor de cercetare. Dar după aceea, jucând totul pe o singură carte, oarecum şi asigurat că nu pândeşte nimeni biserica, am pătruns din nou în altar, ca să-mi iau înapoi ilustraţiile la Biblie. Am constatat înnebunit că înaintea mea săpase altcineva, caseta nu mai era la locul ei.

— Ea devenise deci, printre altele, alt cap de acuzare la dosarul cu piese împotriva Preotului?

— Mai mult decât atât, aflasem, cum se aflau multe secrete pe vremea aceea, că Preotul se recunoscuse autor al acelor ilustraţii la Biblie. Năucit de tortură, de unde să ştiu eu, sau, poate, cu conştiinţa că salvează de la temniţă un necunoscut, un creştin, adevăratul autor, a convenit să declare că ilustraţiile îi aparţin.

— Cam neverosimilă, presupunerea dumitale!

— Neverosimilă, dar foarte probabilă. N-ar fi fost singurul om, în situaţia lui, care să-şi asume răspunderea pentru fapte de care habar nu avea. Şi ce mai conta o vină în plus. oricât de exterioară cazului, faţă de celelalte, mult rrr.i grave, aflate la dosar? j

— Da. într-adevăr!

— Cunosc pe cineva, un coleg de-al meu...

— Şi ai fost fericit aflând despre această decizie a Preotului, văzând cum istoria se consumă şi că nu se leagă nimeni de dumneata?

— Mi se luase, oricum, o piatră de pe inimă.

— Dar ai fi putut să te prezinţi la instituţia

respectivă, care-l ancheta pe Preot, şi să te autodenunţi, de ce n-ai făcut-o?

— Până şi idioţii ar fi râs de mine.

— L-ai fi absolvit, în schimb, pe Preot de o parte a vinii sale principale!

— Nu i-aş fi uşurat în niciun fel soarta, el tot ar fi fost condamnat.

— Şi asta nu se cheamă laşitate?

— Spune-i oricum vrei, nici chinurile mele de peste ani n-au fost mai uşoare. Şi dacă-i vorba să judeci totul pe dreptate...

— Mulţumesc, restul se cunoaşte.

— Cel mai mult m-am temut ca el să nu apară pe neaşteptate în viaţa mea şi să-mi reproşeze că plătise, nevinovat, în locul meu. Eram convins că el ştie cine-i autorul ilustraţiilor la Biblie, nu după numele meu şi nici după alte date. într-o noapte m-am visat cum pătrundeam la el în celulă şi-i spuneam cine sunt, ce săvârşisem, fără voia mea. împotriva lui. Iar când s-a decretat amnistia generală, m-am interesat, am aşteptat să apară şi ci, nu se afla printre supravieţuitori.

— N-avea cum să se afle. uite-l, poftim, el a murit eu mult timp înainte, în închisoare!

Prin bezna profundă care-i separa existenţa reală de această sub-existenţă, Heronim auzi mai întâi un fel de fâlfiit ca de pasăre nemaipomenit de obosită şi apoi auzi un fel de vaiet uman la fel de istovit – Şi acum ce o să fie cu sufletul meu? O clipă, ochii lui Heronim pătrunseră întunericul rezervei de spital, în căutarea Mamei, în căutarea Tatei, convins că tot la ei trebuie căutat răspunsul, dar ochii lui nu văzură nimic...

Ci doar dincolo de el, spre marginea lumii, îl zăi i tot pe Rafael, neclintit ca o sabie înfiptă între flăcări şi eu faţa lui, scrutându-l peste flăcări, rigidă ca de masca funerară...

29

Era bine, era foarte bine; Trupul se destindea uşor,1 desfătându-se alene, ca după o baie fierbinte. Fără memoria vreunei dureri fizice, indiferent unde ar fi fost

localizată, fără (mai ales) memoria vreunei dureri morale.' De multă vreme nu mai cunoscuse Heronim o atât de beatificată ieşire din somn, cu o atât de nobilă conştiinţă a bucuriei de a trăi. Ce ar fi fost mai simplu şi mai omeneşte decât s-o redescopere alături pe Arghira, şi Arghira însăşi să-l caute pe el prin somn, pentru ca şi unul şi altul, orbeşte, să nu accepte învierea dintr-o astfel de moarte înainte de a mai muri o dată, frenetic, fiecare lăsându-se pătruns de celălalt, în unică şi indivizibilă dumnezeire carnală?!

Organismul însă, la fel de alene, îşi reaminti de sine; îşi reaminti de aşezarea lui pe un pat de spital, de cauza eare-l adusese acolo şi de operaţia programată pentru a doua zi, dimineaţa. Eroare, domnii mei, idioţii mei, mă-; celarii mei, eroare, analizele voastre sunt greşite, condu-; ziile voastre – aberante, hotărârea voastră – crimă, do-; vadă că am puterea să impun între viaţa mea certă şi moartea mea prezumtivă această durată de armistiţiu, acest catharsis extraordinar şi fără egal, dorind o femeie, dorind-o numaidecât pe Arghira, este asta o anomalie, este asta o raţiune contra firii?, recunosc că simt nevoia să mă revolt, dar nu mă revolt arbitrar, ci dimpotrivă îmi iau drept aliat chiar divinitatea, care totdeauna mi-a cerut acest semn de egalitate între creaţie şi procreaţie, ascetizare prin îmblânzirea sângelui, elevaţie prin biciuirea cărnii, că am însă curajul să nu fac din asta un secret; o ipocrizie, şi să fiu sincer până la distrugerea oricărui mit despre mine?, cu atit mai bine, asta ar trebui sâ vă impresioneze şi să vă releve că nu sunt un om de duzină, sau aveţi cumva pretenţia că ştiţi totul despre mine, că eu nu constitui pentru voi o enigmă?, nefericiţilor, pot să jur că n-aţi văzut unul vreo statuie de-a mea, unul măcar n-a binevoit să stea de vorbă cu mine şi să vadă, să constate că, dincolo de carne şi de nervi, sunt şi altceva, o zeitate inconfundabilă cu toate zeităţile cile au populat pământul, în conflict permanent şi-n competiţie permanentă cu Dumnezeu din cer, şi atunci, dacă-mi îngăduiţi întrebarea, cine vă dă dreptul să mă hăcuiţi în

numele ignoranţei voastre absolute şi de ce să mă consideraţi un simplu cobai de experienţă?

Se simţi deodată foarte obosit şi nu atit din cauza efortului atâtor cuvinte, cit din cauza conştiinţei că vorbise în gol – unor fantome şi unor abstracţiuni, unor interlocutori de mucava. Liniştea spitalului era imensă, deşi paradoxală, ca a unor infinit de multe pietre care respirau, horcăiau neadormite, sau ferecate într-un somn agonic, într-o singurătate străbătută de vise chinuite, el însuşi, Heronim. prizonier între patru pereţi de piatră, care-l interziceau oricărei comunicări cu umanitatea, pe cine să cheme în ajutor, pe cine sâ convoace la dialog? Şi întunericul care-l împresura din toate părţile, prea consistent, prea duşmănos, mai degrabă prielnic invaziei de supoziţii funambuleşti decât infuziei de idei şi de amintiri odihnitoare.

Aşa începu să se instaleze în el frica, incapacitatea de a se controla pe sine şi realitatea în care se găsea, teama de a nu fi fost aruncat într-un univers imposibil, cu care să n-aibă nimic comun, care să-i fi anulat şi identitatea umană şi super-eul pasional. Bâjbâi cu mina pe de lături, în căutarea lămpii de pe noptieră, s-o aprindă, cel puţin pentru a risipi puzderia de forme ce se năşteau din întuneric, incerte şi insesizabiile, dar mai acaparatoare decât o materie vie. Şi de asemeni, pentru a înregistra ora, scurgerea timpului, să-i albească privirea pe minutare, în metodica şi sacadata lor trecere de la un semn ia altul, chiar dacă acest act s-ar fi transformat în obsesie şi obsesia asta l-ar fi durut mai mult decât o hrriuire reală.

Din nefericire pentru el, încă stăpinit de panică sau uilând eu totul în ee aşezare se aflau obiectele pe noptieră, lampa căzu pe podea şi becul se sparse cu un zgomot de explozie scurtă, era ca o decizie dinafara lui. care-l paraliză, n-avu puterea să coboare din pat şi să meargă până la comutatorul de lingă uşă, pentru a aprinde lampa din tavan, brusc se declanşa în el şi vechea durere, deloc violentă, mai mult ca împunsătura unei vietăţi invizibile, ceva din echilibrul şi aşa aparent se clătină, suficient ca să

nu-l mai intereseze ce se petrece cu el la suprafaţa evidenţelor şi să dorească imediat să adoarmă, să se refugieze în somn ca într-o hecatombă a uitării.

Şi totuşi nu cedă nici presiunii răului din adine, nici nevoii de a accepta somnul ca pe o terapie. Poate că fusese doar o alarmă falsă, un accident fără consecinţe. De câte ori organismul, pus la încercări împotriva legilor lui, nu ne joacă feste idioate şi nu-şi bate joc de noi! Pentru care, din când în când, şi trebuie controlat cu de-amănuntul şi trebuie disciplinat, n-ai dreptul să i te arăţi laş. Asta poate să te şi coste, această formă de laşitate, chiar şi-n faţa celui mai graţios neprevăzut. Reveni la poziţia iniţială, întins pe pat, cu mâinile sub creştet, atent, concentrat pe toate reacţiile eventuale. Firesc ar fi fost ca durerea să se accentueze, vietatea dinlăuntru să continue să-şi facă de cap. Nimic însă. Om şi Diavol se păndeau reciproc, într-o aşteptare încordată. Uitase de existenţa lui Rafael, de rolul pe care acesta şi-l asumase. Nici prin gând să-i treacă imaginea despre el, capacitatea lui de a se multiplica pe i felurite, dintre cele mai stranii, funcţiuni, şi grozav ar fi vrut să ştie cit va dura, cit va rezista înfruntării cu necunoscutul din el. Dar nu cumva şi necunoscutul ar fi vrut să ştie acelaşi lucru, la ce oră anume omul va ceda, pentru ca el să-şi poată relua acţiunea de pulverizare definitivă a trupului şi a conştiinţei? Calcul de energii infinitezimale, amândouă în derută, dar fiecare din alte motive, fiindcă fiecare îşi cunoştea finalitatea – de a o distruge pe cealaltă.

Din păcate, omul se dovedi cel dinţii mai slab. sau (mai precis) Heronim făcu greşeala de a-şi deplasa atenţia pe un pian icleai, în atelier, asupra lucrării care-i rămăsese neterminată acasă. Pasărea Phoenix, într-o piatră pe r care simţea nevoia s-o aibă permanent dinaintea ochilor, în spaţiul cel mai intim, tocmai pentru a-i verifica febra interioară şi sugestiile acestei febre la ore diferite ale zilei şi-n comparaţie cu desele sale contradicţii. De aş putea fugi de-aici, chiar acum aş fugi, sau de mi s-ar lăsa timpul s-o iau de la capăt, Pasărea de pe soclu trebuie distinsă, nu

este, nu va fi ce am visat, ea trebuie să fie mai mult idee decât realitate, nu din cenuşă trebuie să renască, ci chiar din flăcări, şi flăcările să-i fie suport, şi fiecare privitor să vadă în ea nu o pasăre, ci propriul suflet! Dacă totul s-ar fi redus la atât, încă putem conchide că primejdia era departe. Dar odată cu Pasărea Phoenix se năpusti asupra lui şi amintirea altor bronzuri, mai de demult, expresie a unui compromis penibil faţă de artă, pe care n-avea cum să le spulbere din biografia lui, nici renegarea lor nu i-ar fi ajutat la nimic, chiar dacă bronzui'ile despre care este vorba fuseseră demult scoase din muzee şi date la topit, Heronim rămânea pecetluit pe vecie cu amintirea lor atroce.

Şi această evadare din el însuşi îl pierdu, îl lipsi de posibilitatea de a-şi controla mecanica lumii lăuntrice, de a contracara lucrul celulei inamice. Durerea se înteţi, nici de astă dată violentă, dar cu o stăruinţă difuzată prin zeci şi zeci de unde otrăvite, echilibrul dintre centrii nervoşi se nxpse de-a bineîea, şi cu adevărat, de data asta, nu-l mai interesă ce se petrece cu el la suprafaţa evidenţelor, dori cu adevărat să se refugieze în somn ca într-o hecatombă a uitării.

De fapt aluneca, şi grav este că nu simţea nevoia să se agaţe de nimic, deşi câteva adevăruri i-ar mai fi fost la îndemână, le refuză în mare silă, acestei laşităţi n-avea. cum i se mai opune, ci doar atât şopti, sufocat:

— Mamă, te rog, nu mă lăsa singur 1

Şi Mama îi veni într-adevăr în ajutor, îl sprijini să nu mai alunece, îl întoarse cu faţa către Rafael, care era ocupat să sape şi mai adânc coborâşul spre infern.

— Profită că este ocupat şi fugi! şi Mama îi arătă un cot al labirintului, pe unde să apuce. Du-te, Fiule, şi să te ierte Dumnezeu pentru toate!

Şi Heronim nu şovăi şi-i dădu ascultare, pomi singur pe acel nou drum, care însă era tot un drum al calvarului,.;

Pereţii aveau culoarea gresiei, nefiresc de înalţi şi de un luciu metalic. Spaţiul dintre ei era destul de larg. pentru ca să poată alerga nestingherit. Senzaţia dinţii de

libertate favorizã aceastã goanã, deşi la început metodicã şi încã sub controlul unei orientãri precare. Cu atât mai mult cu cât pereţii urmau tãietura unor unghiuri drepte, fãrã prea multe complicaţii. Deci nu doar îndepãrtarea de Rafael era singura importantã, ci mai ales pãstrarea unei direcţii care sã-l ducã spre o ieşire. Indiferent cu ce sau cu cine s-ar fi întâmpinat la gura acelei ieşiri, numai sã scape de Rafael. Niciun necaz cã drumul deveni, dupã un timp, mai alambicat iar coturile se înmulţirã, fiindcã un anume instinct al securitãţii personale se dovedi destul de eficient. La dreapta, la stingã, înainte, înapoi şi iar înapoi, înainte, la stânga, la dreapta, ca într-un joc de-a v-aţi ascunselea deocamdatã cu tine însuţi. Nici lumina prin care trecea, oricât de cenuşie şi de sumbrã, n-avea de ce sã-l deruteze şi sã-l ameţeascã. Era o singurãtate încã odihnitoare, fãrã propunerea vreunei capcane sau a altei ameninţãri. Timpul însuşi cunoştea alt ritm de scurgere, dacã trecerea dintr-un coridor în altul putea sã însemne şi consumai'ea a ceea ce se cheamã timp.

Adevãrat cã uneori era nevoit sã aleagã între douã sau mai multe soluţii, cum drumul se bifurca sau se multiplica brusc, şi alegerea presupunea şovãire, presupunea timp pierdut. Continua şi atunci sã se lase în voia primei inspiraţii, convins cã geniul sãu intim n-o sã-l trãdeze. Ar fi avut toate motivele sã-şi urle satisfacţia, de fiecare datã pãtrundea în spaţii mult mai prielnice sentimentului de eliberare. Şi nicio clipã ameninţat de spaima cã drumurile acestea rãsucite şi întortocheate il aduc înapoi, spre locul de unde-l pãrãsise pe Rafael. Adevãrat cã alteori îl îmbãiau neaşteptate valuri de fierbinţealã, ca o infuzie a pereţilor înşişi, dar asta se putea datora şi goanei cu sufletul la gurã, dementei agresive pe care o manifesta în efortul acesta supraomenesc de a împinge dincolo de el rezistenţele invizibile.

e

Cel puţin de şi-ar fi auzit paşii, de şi-ar fi auzit respiraţia, toatã goana lui se desfãşura într-o tãcere

absolută. Probabil că din aceeaşi cauză, concentrat cum era pe ecoul trecerii sale de-a lungul acelui tărâm lipsit de orice pitoresc, nu-şi dădea seama că drumul se continuă acum în spirală. Sinoidale care-şi micşorau, una după alta, perfectele arcuri de cerc, asemeni traiectoriilor unei case de melc, şi mereu în urcuş către un centru necunoscut. Era foarte bine şi aşa, orice urcuş conţine în sine excelsiorul evadării în necuprins. Dacă asta ar fi fost ultima probă, încă s-ar fi lăsat înşelat de speranţa că exact acolo se află şi ieşirea!

Nu, fiindcă, deodată, în materialitatea acelor pereţi printre care trecea, începu să pâlpâie viziunea unor ochi. Perechi de ochi, la distanţe aproximativ egale, în afara oricărui contur de faţă omenească, fiindcă ochi de făpturi omeneşti erau, dar suficient de distincţi în culoarea şi-n profunzimea lor foarte proprie, pentru ca fiecare pereche de ochi să sugereze prezenţa acolo, obsesia acolo, a unei alte fiinţe de pe lumea cealaltă. Evident că nu poţi goni indiferent de-a lungul unei asemenea privelişti, de ambele părţi ale pereţilor ivindu-se mereu alţi ochi, poate că ai unui număr restrâns de chipuri, dar repetându-se cu atâta stăruinţă şi cu atâta intensitate îneât, neavând unde te ascunde, cu ce-ţi acoperi faţa ca să nu-i mai vezi, cauţi în neştire pământul care.să te înghită şi gemi, dimpotrivă, de durere că ochii morţilor sunt vii şi niciun Dumnezeu nu-i spulberă din calea ta. Ai cui puteau fi (ai Soldatului omorât în război, ai Fetei înecate, ai Preotului condamnat la temniţă grea, ai Statuilor ratate, ai atâtor altora, femei, bărbaţi, de care nu-şi mai amintea, nici de numele ce purtau, nici de faptele pe care i le imputau, ai cui puteau fi?), ce memorie îi ţinuse undeva în străfunduri, sub straturi imense de uitare, şi de ce tocmai acum, pe acest drum care trebuia să fie al mântuirii şi al ieşirii spre o apoteoză salvatoare, trebuiau să te însoţească cu întrebările lor mute, cu privirile lor acuzatoare?

Nebunia dură până ce ultimul fragment al spiralei ajunse infinitezimal, de dimensiunea unui cadru de uşă prin care se poate strecura doar un trup de ceaţă, slavă

Domnului, niciodată nu-i prea târziu pentru a te socoti absolvit de propriu-ţi trecut – femei abandonate şi oameni umiliţi, prieteni înşelaţi şi colegi călcaţi în picioare – ce importanţă au numele lor?, la Judecata de Apoi nu nume de oameni vin să ţi se aşeze împotrivă pe talerul celălalt al balanţei şi nici trupurile lor de-aievea. ci doar ochii acelora care vor fi suferit din cauza ta nedreptăţi şi doar pâlpâirca unor astfel de ochi, mai duri şi mai neiertători decât orice vină materială. Slavă Domnului, lotuşi, uite că există o uşă prin care te poţi strecura.şi dincolo de care poţi evada spre alt univers!

Nu era însă un teritoriu ferm. pe* care să-l calce bărbăteşte şi care să-i ofere certitudini definitive, nu! Ci o nouă încercare, desigur că mai amarnică decât aceea dinainte, un teritoriu de flăcări. Din temelii până în bolta cerească, dacă vor fi fost astfel de coordonate intre care să stabileşti geografia unui asemenea teritoriu în flăcări, un incendiu ca de la începutul lumii şi dintr-o zare în alta a lumii, foc din faţa căruia n-aveai cum să dai înapoi, fiindcă în aceeaşi clipă uşa de trecere se închise în spatele lui, în spatele lui se înălţa doar peretele de gresie, ferecat şi inaccesibil. Cite veşnicii să aştepte însă acolo, până ce peretele din spate i s-ar fi deschis din nou sau până ce focul s-ar fi stins de la sine, şi nu cumva focul era de preferat labirintului din care abia evadase, puzderiei de ochi acuzatori care-l populau? Şi dacă teritoriul în flăcări va fi având undeva o graniţă, la fel de imprevizibilă precum toate de până acum, şi dincolo de acea graniţă ce-l va aştepta, la ce altă încercare va fi supus?

îndoieli peste îndoieli, întrebări la care nu primea de nicăiei'i niciun răspuns. Iată de ce se poate spune eă, tot ezitând, aproape fu înhăţat, flăcările îl înhăţară şi-l aruncară unele – altora ca pe o păpuşă de cârpă. Firesc ar fi fost ca el să ardă şi să se consume, dar Heronim nu ardea şi nu se consuma, deşi tot trupul îi deveni ca de foc şi nici conştiinţa lui nu era mai puţin arsă de flăcări, şi o forţă formidabilă îl readuse pe picioare. Dacă s-ar fi putut ajunge până la el şi cineva să-l întrebe Te doare ceva, simţi

ceva. mai ai atâta luciditate incit să te recunoşti în persoana sculptorului Heronim. numele de Heronim îţi spune ceva?, sigur că Heronim n-ar fi ştiut ce să răspundă, n-ar fi fost în stare să articuleze cuvinte, mai degrabă se poate spune că era în el un hohot uriaş de plâns, celulele organismului se contaminau unele de la altele, în lanţ, şi hohoteau de plâns, cum e oare cu putinţă ea conştiinţa unui om să se verse în structura acelui organism şi să nu se mai poată recunoaşte pe sine de atita plâns – a desperare, a deşertăciune?

Doar timpul rămânea, faţă de spectacolul la care participa, neutru, neutru cu adevărat sau mai criminal decât e de crezut, eunoseându-şi cel mai bine funcţia? Fiindcă urmă şi încercarea apei – Vreau să spun că focul s-a preschimbat subit într-o apă mare, cleioasă, mizeră, împuţită, o apă fără adâncime reală, dar prin care, nevoit să trec prin apă, eram necontenit atras către afunduri, n-aveam de unde şti cine se agaţă de mine şi mă trage la fund, poate Soldatul omorât în război, sau poate Fata înecată, poate Preotul condamnat la temniţă grea, sau poate vreuna din Statuile mele ratate?, n-aveam de unde şti, şi cel puţin de s-ar fi zărit vreo zare de ţărm sau vreo limbă de nisip spre care să înot, înotam ca un câine, cu doar capul deasupra apei scârboşite şi cu privirea hămesită după ajutor, niciodată nu mai cunoscusem o astfel de singurătate, neagră şi deprimantă, şi atunci am simţit ne-, voia să strig după ajutor!

Ciudat este că nu Mama îi veni cea dintâi în gând, ca o soluţie a chemării, a implorării, ci Rafael. Dar sunetele posibile care să-i articuleze numele se preschimbară în horcăit, şi apa nu mai era apă, ci un coborâş continuu spre ceva nedefinit. Aluneca şi se rostogolea ca printr-un gol de fântână fără fund. Cit o să mai dureze, Doamne?, dă-mi, Doamne, lovitura de pe urmă şi termină o dată!, şi totul se termină într-un halou de lumină orbitoare, pe un petec de pământ sterp de orice podoabă, şi cel dintâi pe care-l zări fu el însuşi, copil de unsprezece-doisprezeee ani...

IMPRESIA DE VASTA SOLITUDINE ŞI DE ABSENŢA'

a oricărui peisaj, la prima vedere, se dovedi până la urmă falsă. Totul se datora, după o atât de îndelungată rostogolire prin întuneric absolut, şocului ce-l resimţi la întâlnirea cu acea lumină, exorbitantă. întrucât însă lumina îşi îndulci după un timp violenţa, devenind pe încetul familiară şi odihnitoare, lucrurile i se revelară cu adevăratul lor conţinut. Din explozia iniţială de alb patetic, de alb incandescent, nu rămase decât o spumă de verde catifelat, care armoniza elementele naturii, le unea în acord desăvârşit cu cerul.

Ieşi astfel la iveală o lume foarte proprie posibilităţilor sale de a o recepta, fără nimic senzaţional în desfăşurarea ei. Un larg drum de tară, ce răsărea dintr-o pădure de stejari şi al cărui capăt de început era greu de bănuit, pentru a se pierde spre o depăi’tare la fel de tainică. Pesemne că tot din nebunia pădurii ţâşnea şi invazia de verde, ca o nemaipomenită beţie vegetală, şi într-atâta pluralitate de nuanţe, de la suavul cel mai pufos până la verdele cel mai dens, încât bucuria privirii se preschimbă în adevărată plăcere organică.

Şi peste toate plutea o dulce desfătare muzicală, vibrare a aerului decantat îndelung, era ca şi cum arborii, plantele, iarba emiteau sonuri diferite care se orchestrau miraculos, numai un astfel de teritoriu se putea apropia de starea divinităţii.

Ah, ce bine că, după atâta fatalitate de negru şi de flăcări. Dumnezeu se milostiveşte de el şi inventează anume pentru el acest refugiu de paradis ipotetic! Bolta cerului era şi ea de un verde foarte difuz, cu soarele gata să dea în asfinţit. Dar nici apusul soarelui nu scăpase acestei noi legităţi a verdelui atoatestăpânitor, se poate spune că ora se refuza oricărei scurgeri a timpului şi stăruia într-un excelsior de verde pur.

Chiar şi silueta copilului se contura anevoie, ca dintr-o destrămare de văluri violacee. Şi ceea ce i se păru de necrezut, realitate cu neputinţă de constatat aievea, dar certă sub ochii lui, copilul era păzit de doi nori, de-a dreapta şi de-a stingă şi puţin înapoia sa, nori la fel de

verzui în materialitatea lor ca şi toată priveliştea din jur. Nici nu îndrăzni să-şi facă o imagine despre el, putea foarte bine să fie un Copil-Dumnezeu, cu atât mai mult să se apropie, ca necredinciosul din Biblie, şi să se convingă ce adevăr. Dar. pe măsură ce trăsăturile feţei îi definiră copilului identitatea, vag regăsindu-se în făptura şi în trăsăturile lui, ca într-o oglindă cu toate imaginile de la diverse vârste încremenite în apa ei ireală, surpriza întâmpinării tocmai cu el însuşi, cel de odinioară, marcă această clipă ca pe o oprire a timpului în loc.

Se cercetau unul. pe altul cu egală strângere de inimă, deşi fiecare muncit de alte supoziţii. Copilul – uimit de neaşteptata ivire acolo a omului străin şi. deocamdată, din motive exclusive, temător de reacţiile imprevizibile ale acestuia; omul străin – intrigat, la rându-j. de noua încercare la caix? era supus, iraţională şi mai greu de îndurat decât toate dinainte. De ce, dintre toate viratele, tocmai aceasta foarte îndepărtată, şi în succesiunea proceselor de până atunci, strivitoare de conştiinţă, ar fi urmat ea oare aceeaşi raţiune? Zadarnic îşi sonda memoria pînă-n străfunduri, cu patimă şi aproape mânios, nu-şi găsea faţă de copil nicio vină.

Copilul să tot fi avut unsprezeee-doisprczeee ani. farmecul viratei sale sporea prin credulitate şi inocenţă. Străinul era bătrân şi obosit, nici Dumnezeu din cer nu l-ar fi recunoscut pe unul în celălalt.

— Bună ziua, Domnule!

Semn că copilul era viu şi era dotat cu grai omenesc, lecţie de politeţe şcolărească şi prevenitoare, pentru a spulbera dintre ei orice gând ascuns.

— Pe mine mă cheamă Heronim, Domnule!

Copilul rostise cuvintele cu sfială şi cu nevinovăţie, cu dorinţa evidentă de a-l îmblânzi pe străin, de a-l desfereca din tăcerea lui aspră şi parcă bănuitoare. Parcă poţi să ştii la ce te poţi aştepta de la unul din toată lumea, răsărit acolo ca din nimic, ce gânduri nutreşte sub fruntea lui întunecată şi dură? Copilul se afla pe liziera pădurii, tocmai se descălţase de sandale şi-şi freca tălpile goale.

Probabil că se afla şi el la capătul unui drum lung şi-i amorţiseră picioarele, fiecare cu oboseala lui. În timp ce străinul nu se clintise din locul pe care luase fiinţă, după alunecarea prin acel gol ca de fântină fără fund, se uita la copil ca la o apariţie celestă.

Cum să-i spună Şi pe mine tot Heronim mă cheamă, de fapt eu sunt devenirea ta în viitor!, şi cum să îndrăznească să coboare vraja aparentă până la condiţia unei confruntări biologice? Hotărât, copilul n-ar fi înţeles nimic sau mai mult ca sigur că s-ar fi înfricoşat, care copil (de-ar fi să perceapă imaginea lui de peste câtva timp, în degradare fizică şi-n confuzie spirituală) n-ar ţipa de oroare şi n-ar lua-o la fugă înfricoşat?, nu, numai pe acest copii n-ar fi fost în drept să-i înfricoşeze. Trebuia totuşi să-l întrebe ceva, să şi-l apropie, între ei nu era doar o distanţă de ani care ar fi trebuit, cea dinţii, anulată, ci mai ales distanţa infinită dintre două universuri adverse, fiecare avându-şi autarhul personal, un copil-rege peste acea lume a purităţii şi un amărât de rege al nimănui căutându-şi copilăria, forţat să şi-o caute, ca pe o mântuire.

— Eu am fugit de-acasă. Domnule, ca să ştiţi!

De astă dată străinul zâmbi. nicio noutate, aşa se întâmplase, fugise de-acasă, dar amintirea plutea acum ca prin ceaţă, legăturile cu această amintire se subţiaseră într-attt (şi de-ar fi fost măcar un capăt de unde să le apuce), încât ajunseseră invizibile, adevărul despre întâmplarea de-atunci (a lui. a copilului care fusese) pâlpâia ca o biată stea în agonie. Din cauza cui însă fugise şi spre ce finalitate, va avea oare copilul destul curaj ca s-o declare vreodată?

— Poate că vă este foame, Domnule, poftiţi!

Ceea ce, evident, se şi confirmă neînchipuit de repede, ca şi cum el însuşi i-ar fi sugerat copilului să se abţină de la orice confesiune.

Mişcările copilului erau degajate, sau poate că copilul doar îşi mima degajarea, pentru a nu-i lăsa celuilalt sentimentul că se teme. întâlnirea lor neaşteptată, pustietatea aceea fără alţi martori şi fără putinţa nici unui

refugiu. Copilul avea petrecută pe după umeri o desagă de cânepă, se eliberă de ea şi o aşternu pe pământul gol. Scoase dinăuntru şi rândui pe câteva frunze late de stejar un codru de pâine neagră şi un pumn de prune uscate, rupse pâinea pe din două şi împărţi prunele – una ţie, una mie, pe dreptate. Pândea pe sub sprâncene gesturile străinului, fu bucuros să constate că străinul se apropie într-adevăr şi se aşază dinaintea lui. Copilul făcu semnul crucii peste merindele aşternute pe pământ, cum învăţase de la ai săi, se închină el însuşi de două ori.

— Să fie pentru sufletele păsărilor, Domnule!

Copilul mânca măsurat, fără lăcomie, deşi se vedea bine că este înfometat. Dovadă că n-avea timp de alte reflecţii, poate că nici persoana străinului nu-l mai interesa. Iar străinul urmărea această cină de taină a copilului, pătruns cum se arăta de eveniment, ca pe o comuniune sfântă. Grozav ar fi vrut să-î întrebe pe copil ce sens are între ei pomenirea sufletelor păsăreşti, deşi firesc ar fi fost să nu l'i uitat, îi era ruşine că memoria îl trădează. Dar nu se putea lipsi de plăcerea constatării acelui festin sărac, de numai cu pâine neagră şi cu prune uscate, cit de adine era îngropată amintirea şi cu cită ireală frumuseţe se reconstituia acum ochilor lui de-aievea! Trebuie să rnănânc şi eu, altfel mâhnesc copilul, şi ce vreţi demonstraţie mai peremptorie că sunt sănătos dacă simt nevoia să rnănânc?! Mâinile lui, atunci, atinseră fără să vrea mâinile copilului, şi copilul tresări, dar nu refuză atingerea pe mai departe, îşi înălţă fruntea şi pentru prima dată îl privi pe străin drept în ochi.

— Sunteţi bolnav, Domnule, aveţi mâinile foarte reci!

Va fi deci nevoit să se împotrivească şi să se apere, copilul nu trebuia să ştie nimic. Dar nu este acesta cel mai teribil adevăr – că, funcţionând în el conştiinţa pierzării, aceeaşi conştiinţă funcţionează şi în copil? Aproape că ţipă în sinea lui – Ia, Doamne, de la mine acest pahar, cel puţin pe durata întâlnirii cu copilul să merit din partea ta această compensaţie, mă jur că după-aceea voi asculta de toate hotărârile tale!

— Staţi cuminte, Domnule, o să vă faceţi imediat bine!

Şi copilul îi cuprinse mâinile într-ale sale şi începu t,ă sufle asupra lor, nu-i mai despărţea acum nimic, dumnezeirea unuia, frustă şi pătimaşă, trecu în fiinţa celuilalt, unitatea lor (ca prin miracol) se refăcu la loc, copilul era fericit că sub ochii lui, sub simţurile lui, străinul se încălzea, se umaniza. Cu atât mai mult socoti de datoria lui să-l ocrotească şi să-l prevină, poate că la ora aceea copilul era de o mie de ori mai bătrân şi mai înţelept decât străinul – având despre adevărurile vieţii şi ale morţii o revelaţie a cunoaşterii mai dureroasă decât chiar primul om de la Geneză, cel care nu s-a dovedit capabil, încă de la prima încercare, să-şi suporte puritatea şi nemurirea.

— Dacă mergeţi într-acolo, Domnule, adică dincolo de pădure şi dincolo de apa care curge pe de marginea pădurii, şi de unde vin eu, de unde am fugit eu, să nu vă duceţi, Domnule!

Pădurea însă răsuna, de o sumă de armonii difuze, poate că din cauza vântului care susura printre coroanele copacilor, sau din alte cauze misterioase. Iar la capătul drumului drept, care tăia pădurea pe din două, apa despre care era vorba se bănuia într-o curgere la fel de molcomă şi muzicală, adaus la iarba şi la plantele care de asemeni cântau. Străinul deci nu înţelegea tâlcul acestui avertisment, memoria lui continua să păstreze nealterat farmecul ţinutului de dincolo. Privirea lui se încruntă uşor a mirare şi a interogaţie, ce putea să ştie copilul mai mult decât el, care fusese osândit până la vârsta aceea să treacă prin destule taine şi amaruri?

— Acolo se moare, Domnule!

Şi copilul se înfioră de propria mărturie, ca şi cum teroarea faptului anunţat s-ar fi continuat, prin fire nevăzute, de pe un mal pe celălalt. Manile i se deslipiră de la sine de pe mâinile străinului, mai degrabă nedorind să-i comunice şi acestuia tulburarea de care era dominat. Până şi merindele dintre ei, care altfel ar fi trebuit să-i lege în oculfe şi duioasă tovărăşie, îşi pierdură orice semnificaţie.

Intre ei nu stăruia acum decât panica cumplitului adevăr – Acolo se moare, Domnule! Să nu vă duceţi acolo, Domnule!, şi mai ameninţător pentru străin, fiind emis chiar de novicele său antecesor.

— Toate s-au pornit de la Mama-Mare, Domnule, dumneavoastră, Domnule, aţi avut o Mamă-Mare?

Bătrâna lenevea din zori până seara într-un balansoar, fie în odaia de zi, fie afară pe prispă, şi tricota la nesfârşit flanele, ciorapi, mănuşi, capişoane – pentru Mama, pentru Tata, mai ales pentru Heronim. Se mişca tare anevoie, picioarele n-aveau puterea s-o ducă decât până la poartă. Şi-atunci numai ca să se aşeze pe banca de la poartă, să urmărească viaţa uliţei şi să-i întrebe pe trecători despre una. despre alta. Şi îndeosebi duminica pe la amiază, ca să aştepte întoarcerea celorlalte bătrâne de seama ei de la biserică, să preia de la ele prescură sfinţită sau lumînări sfinţite, să afle despre ce a mai predicat preotul în ziua aceea la slujbă. Altfel, viaţa ei era de o linişte incomparabilă şi în permanent acord cu surse ale unei mitologii fără măsură. Fie că Dumnezeu însuşi o inspira să povestească întâmplări dintre cele mai fantastice, fie că ştiinţa ei era cultivată de ştiinţa secretă a tuturor dinaintea ei, de la începuturi. Aşa se explică dimensiunile lumii ancestrale în earc-l proiecta bătrâna pe copilul Hcronim, trecându-l prin bai de spaime şi de neverosimil, implântându-i în suflet, seară de seară, credinţa că dincolo de orice realitate obiectivă fiinţează o alta secundă, inefabilă, singura prin care se puteau lămuri toate eâte nu se pot lămuri, aşa se explică veneraţia pe care copilul i-o nutrea şi evlavia cu care o adora. Deşi bătrâna socotea că nu e bine să-l ţină pe copil pentru prea mult timp prizonier al acelor parabole şi eresuri nemaipomenite, grăbindu-se, aproape de fiecare dată, să strecoare printre ele şi câte un adevăr al vieţii imediate. Zadarnic însă acest efort de precauţie, privirea dinlăuntru a copilului rămânea totdeauna ancorată în superbul inaccesibil, ca unic punct de sprijin al existenţei sale puerile. Atunci bătrâna apela la orgoliul lui aflat în proces

de facere şi prefacere, ca la singura soluţie salvatoare – Ah, măi băiete, că tare urât mai eşti, ce buze groase ai şi ce ochi întunecaţi ai, toate fetele or să fugă de tine şi n-o să te iubească niciuna, muşcă-ţi buzele întruna, doar-doar de se vor subţia, şi încetează să te mai uiţi la mine cu privirea asta neagră şi grea, vezi ce păţeşti dacă asculţi mereu la poveştile mele?!

Străinul îi transmise bătrânei un surâs în eternitate, surâse şi copilului din faţa lui, desigur că avusese şi el o Mamă-Mare, amândoi avuseseră aceeaşi Mamă-Mare, fiindcă amândoi erau unul iar ea era unică, sursă de mitologie şi mitologie ea însăşi – Continuă, copile, despre ce fel de moarte vrei să-mi vorbeşti?

— La început, Domnule, a fost un simplu pui de vrabie, m-am izbit de el într-o seară, în timp ce mă plimbam prin grădina casei. Căzuse de undeva, îl pierduse cineva, niciodată n-am ştiut unde-şi fac vrăbiile cuib. Acesta era neajutorat şi fără putere de zbor, se zbătea pe pământul gol şi cerşea mila cuiva. N-am avut cui să-l dau, nicio vrabie nu ţipa la mine să-i dau puiul înapoi. L-am dus în odaie la mine şi i-am făcut culcuş într-o cutie de carton, credeam că o să doarmă ca tot omul şi a doua zi o să fie bine-sănătos. Dar dimineaţa l-am găsit ţeapăn, căzut din cutie lângă cartea mea cu poze. L-am pus pe picioare, picioarele nu-l ţineau. I-am întins aripile ca să zboare, aripile nu i se desfăceau. I-am ridicat pleoapele de pe ochi, ochiul lui se uita la mine îngheţat. Tot trupşorul lui era ca de gheaţă, şi am început să plâng. Mi-am dat seama că se petrecuse ceva, dar nu înţelegeam ce se petrecuse. M-am dus la Mama-Mare, cu puiul pe palmă, şi i-am cerut să mă lămurească. E mort! a zis. Cum, adică, mort? am întrebat eu. Era pentru prima dată când auzeam un astfel de cuvânt, pentru prima dată aflam ce este aceea moarte. Aşa, a zis Mama-Mare, nu mai are viaţă, nu mai are suflet în el. e mort!, du-te în grădină şi sapă-i o groapă, îngroapă-l şi acoperă-l cu pământ, pune-i deasupra o floare şi îngrădeşte locul acela cu beţişoare, să nu-i calce nimeni mormântul, e păcat să calci în picioare mormânt de vrabie

î Sunt vinovat, am zis, dacă nu m-aş fi culcat, dacă l-aş fi vegheat, poate că n-ar fi murit, şi, oricum, e singur, şi e mare păcat să mori singur, şi cine o să mă ierte pentru vina mea? Bineînţeles că e păcat să mori singur, a zis Mama-Mare, dar tu nu porţi nicio vină. altcineva e vinovat! Cine? am întrebat. Altcineva, a răspuns dânsa, o să afli şi asta când o să creşti mare, du-te, copile, şi fă ce ţi-am spus... Nu vă supăraţi, Domnule, vă interesează ce vă spun eu, sau vă plictisesc? Eu pot să tac, eu n-am de ce să mă dezvinovăţesc, Mama-Mare a zis că eu nu port nicio vină, spuneţi-mi dacă vă plictisesc!

Nu. nu, cum o să-l plictisească, poate că sufletul puiului de vrabie şi sufletul mamei puiului de vrabie sunt acum chiar cei doi nori verzui-violacei, de pază în spatele copilului, uite cu ce amintiri şi cu ce suflete de paznici fuge un copil din copilăria lui, cum o să-l plictisească tocmai pe el, căruia i se oferă posibilitatea de a trage per deaua de pe un trecut altfel inaccesibil?

— Apoi s-a întâmplat, Domnule, eă chiar acolo, lângă mormântul puiului de vrabie, parcă s-a coborât asupra mea un fel de duh sfânt. Îngropasem puiul de vrabie în cutia în care-i făcusem culcuş noaptea şi, cu oricât pământ am acoperit eu cutia, a mai rămas destul. Nu-mi venea să mă despart de puiul de vrabie şi aşa. într-o doară, am început să frământ între degete pământul de deasupra, care era reavăn şi se lăsa uşor joacei mele. Şi uite-aşa s-a făcut că pământul a început să capete formă, formă de trup de pui de vrabie. Şi asta n-a fost totul, gândeam că dacă mă mulţumesc cu atât, sau arunc forma aceea de lut, săvârşesc altă nelegiuire. Tot la Mama- Mare m-am dus şi i-am arătat vrabia de pământ şi i-ara zis Suflă şi dă-i viaţă! Mama-Mare s-a înceţoşat la faţă şi n-a înţeles ce vreau de la dânsa – Cum, adică, sâ-i dau eu viaţă? N-am dat înapoi, eu credeam în dorinţa mea şi-n puterea Marnei-Mari de a mi-o îndeplini, şi am îndrăznit Doar tu mi-ai spus că, atunci când a făcut Dumnezeu lumea, pe om tot aşa l-a făcut, din pământ l-a făcut, şi a suflat asupra lui şi omul a căpătat viaţă! Dar eu sunt o biată femeie, s-a împotrivit dânsa, nu

sunt Dumnezeu! Ba eşti, am înfruntat-o eu. pentru mine eşti Dumnezeul meu şi al vrăbiilor, suflă şi dă-i viaţă, altfel n-o să te mai bucuri niciodată de dragostea şi de adoraţia mea, te rog, uite că îngenunchez înaintea ta şi te rog! Şi n-o să mă credeţi, Domnule, dar minunea a avut loc. Şi Mama-Mare a suflat asupra acelui bulgăre de pământ, în formă de pui de vrabie, şi sub ochii mei bulgăreb de pământ a început să tremure, de cum îi bătea inima de uşor, i s-a deschis întâi un ochi, apoi al doilea, picioarele i s-au dezmorţit şi apoi aripile, abia pâlpâind, dar sigure pe ele acum şi gata de zbor, şi te aşteptai ca puiul de vrabie să rostească cuvinie Vă mulţumesc, Mamă-Mare, că mi-aţi dat viaţă!, şi dumitale, Heronim, că m-ai gândit şi m-ai făcut pe măsura celor eterne!, doar a piuit însă, cum piuie orice pui de vrabie, desigur că i-a mulţumit Mamei-Mari, mi-a mulţumit şi mie, clar în felul său vrăbiesc, şi şi-a luat zborul către ai săi... M-ascultaţi, Domnule, ori vă gândiţi la altceva?

Străinul se gândea că nimic nu este inventat, aşa i se şi revelase lui harul de plăsmuitor de idei în forme de pământ, în forme apoi de piatră şi de marmură, în bronzuri şi în metal, bucuria lui extremă şi blestemul lui de neiertat, asta-i fusese plata primei vinovăţii şi răsplata de o viaţă întreagă a tuturor vinovăţiilor de după aceea, adică plata de-acum, cu trupul său zăcând pe un pat de spital, cu conştiinţa lui rătăcind printre flăcări ş; tenebre, presimţea că oaza de-aici îi fusese oferită numai ca popas de odihnă pentru partea cea mai grea a drumului de calvar, se gândea că nici măcar nu se odihneşte, sunt melancolii care dor mai mult decât o rană vie, restul îi era cunoscut, copilul n-avea ce să-i mai releve.

— Adevărul, Domnule, este că nu m-am oprit la atât. Grădina noastră se umpluse de păsări de tot felul, pe care eu le meşteream din pământ şi cărora Mama-Mare le sufla viaţă din sufletul ei fără seamăn pe lume. Dacă ar fi fost vorba de noi amândoi, acesta ne era şi rostul, să ne luăm la întrecere cu Dumnezeu din cer, care, noi sau el, se va dovedi mai grozav în împodobirea lumii cu păsări fără

moarte. Dar ştiţi ce ni s-a întâmplat. Domnule? Cineva ni s-a pus împotrivă, cineva la care nici nu cugetaţi, şi mie mi-e greu să înţeleg de ce, însuşi Tata. Se va fi înspăimântat pesemne că nu mai aveam chef de carte, că nu-l voi mai urma pe el la lucrările câmpului, că niciodată n-o să primesc să rămân rob pământului, aşa cum va fi gândit el să-mi pecetluiască pentru totdeauna destinul, şi că deci mă voi duce mai degrabă să robesc destinului meu de plăsmuitor de păsări şi de altele, decât să ascult de legea Tatei. Şi s-a petrecut atunci, Domnule, o nenorocire de necrezut, îndrăznesc să spun – adevărată crimă, Tata a năvălit în odaia mea, în timp ce dormeam, şi mi-a călcat în picioare toate formele de pământ pe care le lucrasem şi pe care n-apucasem să le arăt Mamei-Mari, închipuind de toate – şi păsări şi capete de copii, şi arbori şi siluete de îngeri, pe toate le-a călcat în picioare cu înfocare de duşman, pe el cine-l va ierta vreodată pentru vinovăţia ce-a dovedit-o faţă de mine şi faţă de Mama-Mare, care era Dumnezeul meu întru aceasta?

Străinul căută privirea copilului, privirea lui îşi pierduse orice omenesc. Unul se oglindea în celălalt, dar numai el se regăsea în drama copilului şi în aventura care se pregătea, ca decizie definitivă la fapta de neiertat a aceluiaşi Tată.

— Fiindcă, Domnule, a doua zi dimineaţă, m-am trezit ca într-o lume de dezastre şi de ruini. Simţeam că sunt viu, dar arătam ca un înger cu aripile smulse. Iar când tot Mamei-Mari i-am căutat ocrotirea şi izbăvirea, Mama-Mare era moartă. Nu mai era nevoie să mi se spună ce înseamnă a muri, singurul adevăr pe care n-aş fi vrut să-l aflu niciodată rânjea la mine cu faţa lui rea şi hidoasă. Vă şi întreb, Domnule, întrebare pe care şi atunci mi-am pus-o cu mintea mea crudă şi furioasă – oare nu la fel a murit şi Dumnezeu, exact în clipa în care nu ştiu cine i-a călcat în picioare începutul său de operă? Cel puţin de aş îi avut între ce şi ce să aleg, oricum lumea aceea nu mai era de acceptat şi de suportat, şi dacă mi s-a lăsat libertatea de a alege între murire şi nemurire, nu ştiu de către cine, eu am

ales-o pe cea de a doua şi am fugit, Domnule!

Faţa i se străluminase, ochii îi luceau ca de o descoperire extraordinară. Şi totuşi, parcă înfricoşat că abia trecut în celălalt ţinut îi şi fusese dat să se izbească de un fel de cerber, iscat acolo ca din senin şi cu gânduri de răzbunare, întrebă cu sufletul la gură:

— Domnule, vă rog, nu-i aşa că n-o să mă întoarceţi înapoi?

Aştepta şi cântărea ezitarea străinului, îi căuta în ochi orice intenţie de gest autoritar şi-i pândea tăcerea, încremenirea, se grăbi să adauge:

— Ştiţi ce vă propun, Domnule? Dumneavoastră şi aşa veniţi de la drum lung şi sunteţi obosit, se vede cit de colo că sunteţi foarte obosit şi picaţi de somn, de aceea vă şi propun – culcaţi-vă şi vă odihniţi, eu o să plec mai departe, în timp ce dumneavoastră dormiţi, şi nimeni n-o să vă acuze că nu m-aţi oprit şi că nu m-aţi întors înapoi!

Dar eu, băiete, sunt obligat să te avertizez – drumul pe care porneşti n-o să-ţi fie presărat cu flori, iar la capătul lui n-o să te aştepte nicio cunună de lauri! De cum vei depăşi pragul realităţii obiective, spre vârstele ulterioare, şi încă de la prima înfruntare cu oamenii, vei simţi cum şi încep contradicţiile să te gâtuie, ale tale şi ale lumii în care vei fi osândit să trăieşti, măsura lucrurilor tale nu va fi orgoliul tău satisfăcut, împlinirea vocaţiei tale. ci instinctul de conservare al viermelui ce vei deveni, limitele de care te vei izbi, şi o să-ţi blestemi zilele pentru steaua care ţi s-a hărăzit, până şi cel mai anonim dintre anonimi va fi mai fericit decit tine, dacă mai ai ochi de văzut dincolo de zarea spre care te îndrepţi, oe bună dreptate înnobilat de iluzii şi de pasiuni, uită-te bine şi ia seama, o să fii umilit şi îngenuncheat, minţit şi înşelat, ignorat şi dat cu capul de toţi pereţii existenţei, o să traversezi nenumărate zone de silă şi de compromisuri, îţi vei încărca sufletul cu atâtea păcate şi fărădelegi incit nici toate apele lumii n-o să te spele şi n-or să te purifice, vei ajunge ce sunt eu acum, fiindcă, auzi-mă bine şi pricepe, eu sunt devenirea ta de mai târziu, un crucificat şi un condamnat la neiertare. Mai

bine să rămânem împreună şi să inventăm altă umanitate, în numele altor adevăruri şi al altei fraternităţi!

Cu ce drept însă, şi la ce i-ar fi ajutat, fiecăruia în parte la ce le-ar fi ajutat? Du-te, băiete, şi te spulberă în neant, cu vrăbiile tale de pământ şi cu norii tăi verzi, ce o să mai jinduieşti tu după vârsta copilăriei şi după poveştile fermecate ale Mamei-Mari, n-ai încotro, du-te şi fii atent să ţi se dea cruce pe măsură, fiecare cu golgota Iui, eu îl am pe Rafael, sau tu n-ai auzit încă de Rafael?, nu-i nimic, vei auzi, ai tot timpul să auzi...

32

Se produse o nouă ruptură, o aminare,

S-a produs oare de la sine, mai precis fiindcă totdeauna, indiferent de starea deplorabilă a organismului şi de furia maladiei care-l consumă, încă rămâne o sumă infimă de anticorpi care nu încetează să lupte cu morbul distrugerii? Sau el singur şi-a impus această ruptură, această amânare, numai din nevoia unui fel de interludiu prin care să se redreseze moral, prin care să spere că fatalitatea mai poate fi înşelată? Când între partea care zace în spital şi partea pedepsită să treacă dintr-un labirint în altul se cască genune de abis, cum ar mai fi posibil, şi prin mijlocirea cui, o apropiere, o comunicare între părţi?

Mereu întrebări peste întrebări, şi această constatare îl durea cel mai mult pe Heronim, faptul că ipostaza tranzitorie la care ne referim, departe de a fi dominată de calm şi de tăcere, era dimpotrivă asaltată de întrebări cu nemiluita, şi toate întrebările aşteptau răspuns. în ce ascuns al creierului, cu oricâtă aplicaţie i s-ar fi spălat creierul, rezistau ele totuşi, inalterabile, şi cine, la clipa oportună, le smulgea din mortificare şi le utiliza ca pe săgeţi otrăvite, ajungând să lovească în amândouă părţile deodată?

Imaginaţi-vă, ceea ce dealtfel unii participanţi la război confirmă, această scenă incredibilă pentru cei străini de masacru – decapitarea cuiva de lama fulgerătoare a unui obuz, şi mâinile aceluia cum bâjbâie pe pământ, de jur-împrejur, orbeşte, în căutarea fostului cap,

să şi-l pună pe umeri, şi cum însuşi capul, mai degrabă uluit de întâmplare, decât înfricoşat, singur îşi caută prin jur fostul corp, la care să fie din nou lipit. După ce logică a anatomiei, potrivit cărei legităţi necunoscute de noi?

Şi acum imaginaţi-vi-l pe Heronim, aflat într-o situaţie similară, rupt deci în două, trupul de o parte, sufletul de cealaltă, cum se lansează spre beznele lăuntrice, în căutarea lui însuşi, pentru a se reîntregi cu sine, cel de la începuturi. Există însă raţiune pentru un astfel de demers, mai poate fi conştiinţa făcută răspunzătoare de ceea ce subconştientul, paraconştiinţa, ascunde în ungherele sale secrete? Cum ar putea trupul separat de conştiinţa ce-i este proprie, care-i totuna cu o decapitare a planului biologic de planul său ideal, să-şi regăsească şinele în altă stare decât a vechii biografii şi a fostei memorii? Până şi interogările încărcate de spaimă şi de uimire pe care le adresăm ordinii superioare, la ora confruntării cu această ordine, rămân într-un fel de suspensie echivocă, dar numai pentru un timp, fiindcă imediat în timpul următor ni s-a şi întors spatele, şansa oricărei comunicări a dispărut. Am fost, suntem şi vom fi pentru vecie simple elemente ale unui cod primordial, nu-i cu putinţă nicio decodificare, ordinea superioară nu se simte obligată să răspundă la interogările noastre.

Şi atunci pe cine reprezintă Rafael, în numele cui acţionează Rafael? Rezolvă el ceva din neînţelesurile existenţei unui om, sau n-are alt rost decât să ne implice, fără ieşire, în cea mai inumană dintre încercări? Şi dacă arbitrariul moral întrece măsura oricărei suferinţi posibile, să fie asta şi condiţia iniţierii pentru captarea raiului pierdut?

Mama-Mare mi-a spus Dacă vrei să-ţi vezi ursita, uită-te la noapte în oglindă, precis la miezul nopţii, aşază două luminări de ambele părţi ale oglinzii şi le aprinde, stai şi tu între cele două luminări şi uită-te în oglindă, să nu spui la nimeni ce vei vedea în oglindă, nici mie să nu-mi spui, să rămână taina ta! Era în noaptea de Bobotează, Mama-Mare nu m-a lămurit de ce anume în noaptea aceea

să stau în faţa oglinzii şi să-mi văd ursita, am stat şi am văzut. Oglinda s-a înceţoşat deodată şi s-a făcut ca o apă tulbure, ireală, şi prin acea apă se uita la mine un om, era cam de vârsta mea de acum şi faţa lui arăta ca o mască, zâmbet crud şi ochi de gheaţă, atit avea viu pe faţa lui ca o mască, nu mi-a adresat niciun cuvânt şi n-a stăruit decât o fulgerare de clipă, cred că-n clipa următoare am şi uitat cum arăta, dacă a fost, dacă n-a fost, ce fel de taină putea să reprezinte omul acela pentru mine? Deşi recunosc, destul de adesea amintirea ţâşnind în mine ca o vâlvătaie, mă uitam la feţele oamenilor mai bătrâni, să-l descopăr pe acesta, nu l-am descoperit niciodată printre cei vii. Numai acum, dacă stau şi mă gândesc bine, dacă potrivesc amănuntele unul lingă altul, cele ale omului din oglindă şi cele ale omului de acum, însoţitorul meu, mi se pare că acesta ar fi chiar Rafael. Şi grozav aş vrea să mă înşel, dar mi-e teamă că nu mă înşel, Mama-Mare a avut dreptate, Rafael este ursita mea!

Cit pe-aci ruptura să se refacă la loc, amânarea să se încheie. Nu era de prevăzut nimic bun, Heronim intră în panică. Heronim ceru atunci lui Dumnezeu îngăduinţa unui nou răgaz, şi Dumnezeu îi acordă acest răgaz. Cum sta întins pe pat, cu ochii înfipţi în tavan, spaţiul întunecat al rezervei i se păru circulat de puzderie de particule efervescente. Nebuloasă de idei agitate, şi printre ele_-singurul adevăr ferm se chema tot Rafael.

A venit apoi un timp, despre întâmplarea asta n-am pomenit nimănui, din ce cauză cumplită, la care ceas de cumpănă al vieţii mele, acum pot să vă spun. A fost în zilele în care trecerea mea peste tot era cercetată de urmăritori, mi se lua măsura conştiinţei ca să se constate dacă încap sau nu în conştiinţa planificată după tipic străin, mi se lua măsura umbrei ca să se ştie dinainte pe ce pat al lui Procust să mă întindă fără prea mare cheltuială de energie. Să stai în temniţă pentru nimic şi încă exact la epoca în care-i dedicasem epocii prima statuie, mi se părea cea mai absurdă recompensă. Gindul s-a adunat pe neştiute, ca antidot fără alternativă la groaza de a fi

arestat. La fel de posedat de gindul negru am ajuns pe calea ferată dinafara oraşului, ziua în amiaza mare. Mergeam de-a dreptul peste traversele căii ferate ca pe bulevard, preferam să mă izbească locomotiva în plin şi să mă facă una cu pămăntuL Nu vedeam, n-auzeam nimic, eram singur în laţul morţii, nimeni n-avea cum să mă scape. Dar a fost suficientă o singură clipă de ieşire din transă, pentru ca deznodământul să fie altul. Nu asta însă voiam numaidecât să vă aduc la cunoştinţă, ci faptul că mecanicul locomotivei avea faţa omului meu ursită, care încă o dată mi-aminteşte de Rafael.

Dumnezeu crezu de cuviinţă să intervină, pesemne cu o explicaţie absolut necesară, dar organismul lui Heronim se răzvrăti eu brutalitate.

Şi încă de câteva ori, apoi, în situaţii de criză ale conştiinţei mele biologice şi în situaţii de criză ale conştiinţei mele creatoare, acelaşi om-ursită m-a vizitat, nu cu certitudine el, ci mai mult ca sugestie, ca umbră opresivă, fără ca vreodată să ştiu cine este. de unde vine şi ce vrea, abia în noaptea asta aflând că numele său este Rafael şi că-i trimis să mă judece.

Interesant însă mi se pare că, o dată restabilit contactul cu sursa dezagregării, Heronim nu pe Rafael îl văzu reflectat în oglinzile lui interioare, paznic al delirului şi biciuitor al memoriei, ci pe Arghira. Foarte femeie întru toate ale sale, ca o ispită dulce şi ameţitoare, vie şi fascinantă în piatra care o reprezenta, dovadă că orice poate fi ucis, dărâmat, spulberat pe lumea asta. numai nemurirea cuiva – nu!...

Probabil că asta-i şi explicaţia pentru care într-o zi, lepădându-se de piatra asupra căreia abia de-şi începuse lucrul, fără să ştie nici el ce avea să dea la iveală din structura ei, şi nevolnic, şi înverşunat, şi lovind-o ca de obicei cu unealta în obraz, Heronim se lepădă aşadar de lucrul său şi porni, traversând ca halucinat grădina, către casă. Nicio mirare dacă ar fi trecut ca orb pe lingă Arghira, care sta pe treptele casei şi-l veghea, pentru a se duce de-a dreptul spre sticla de alcool şi să se îmbete, inecându-şi

astfel în alcool neputinţa de a-i da viaţă pietrei, sau dacă, dimpotrivă, s-ar fi răzbunat pe trupul fetei şi ar fi culcat-o păgâneşte la pământ, chiar acolo, sub plivirea iui Dumnezeu, şi s-ar fi mulţumit cu atât. Arghira îi cunoştea reacţiile şi era pregătită, instinctele ei răspundeau cu fidelitate cruzimii pe care el o manifesta în astfel de ceasuri ale refuzului pietrei şi-i venea mereu în întâmpinare cu egală sălbăticie, sângele şi începuse să i se agite, carnea îl şi aştepta în flăcări, presimţea ca întotdeauna că umilirea ei va fi răscumpărată din plin şi jubila încă înainte ca el, fără niciun protocol, să-i soarbă răsuflarea de pe buze şi să-i smulgă rochia de pe trup.

Dar, ca niciodată, Heronim se opri la un pas de ea, nemişcat, ochii lui aveau altă lucire şi suferinţa lui dezvăluia alt conţinut, părea stăpânit de tulburarea unei revelaţii neaşteptate.

— Acum ştiu de unde vii, ştiu din care memorie străveche.

Gestul Arghirei de a-şi descheia de bunăvoie rochia rămase neterminat, era puţin uimită şi puţin intrigată, noile umbre cu care omul i se înfăţişa acum scăpau înţelegerii sale femeieşti, îi urmărea deci cu atenţie neclintirea şi-i zâmbea, orice neprevăzut era posibil şi el tre~. buia îmblânzit.

. — Eşti obosit, dragul meu, vino şi şezi!

Apoi, sigur, i-ar fi fost foarte uşor să şi-l apropie – Doar mă cunoşti bine, sunt propria ta creaţie şi nu ţi-am ascuns până acum nimic, sau, dacă ţi se pare că nu mă cunoşti îndeajuns, uite-mă, fă cu mine ce pofteşti, mă şi poţi ucide dacă vrei, doar e ştiut că nu voi supravieţui decât prin voinţa ta. mă vrei? Dar el nu răspunse acestei chemări nerostite, patima ei atât de vădită nu-l mai scotea din minţi ca altădată, arăta ca posedat de fascinaţia unei teribile necunoscute.

— Mai întâi aş vrea să te întreb: a trecut prin viaţa ta vreun om care se cheamă Rafael, numele de Rafael îţi spune ceva?

Poate că numai se înşelase văzând-o că tresare,

paloarea feţei sale, deodată, poate că se justifica altfel, nu-i prea uşor de suportat o bănuială căzută din senin, cu insinuări de necredinţă, şi Arghira înălţă din umeri, surprinsă.

— Nu, şi de unde l-ai inventat pe acest Rafael? Singurul bărbat care a trecut prin viaţa mea eşti tu, mai e nevoie să ţi-o jur?

Se înşelase, neîndoielnic. Chiar şi lui numele de Rafael îi explodase sub frunte fulgerător, odată cu prima lovitură de daltă în piati'a pe care se apucase s-o lucreze. După cum, la fel de fulgerător, numele de Rafael îl proiectase şi-n altă biografie, dintr-un timp imemorial, se şi văzu în acea memorie misterioasă, şi pe Rafael îl văzu, şi pe Arghira, ce căuta însă Arghira acolo, între ei doi, cu ei doi laolaltă? Fusese ca o falie despicată într-un bloc de univers negru, şi undeva spre străfundurile acestei falii, abia strălucinând ca licărul unor stele obosite, siluetele lor ceţoase, dar cu certitudine ale lor. Aşa i se întimpla mai totdeauna, ideea răsărea de la sine, incredibil cu ce încărcătură de semne şi de simboluri, dar niciodată cu nume de om, şi ce raţiune atavică să găsească relaţiei, corespondenţei dintre acel nume de Rafael şi Arghira? Iar el. Heronim, care de atâtea ori se arătase neîndurător faţă de durerile pietrei asupra căreia lucra, se dovedi incapabil să mai lovească cu dalta şi incapabil să se mai suporte pe sine în ignoranţă, îşi părăsi lucrul şi veni s-o interogheze pe Arghira.

— Vei accepta să te supui la o probă?

Femeia se regăsi repede, înţelese că asupra amândurora acţionează un fel de magie superlativă.

— Da, fireşte, supune-mă la orice probă vrei.

— Să mergi undeva cu mine, e un loc pe care nici eu nu-l cunosc, n-am fost niciodată acolo, dar ştiu că locui există cu adevărat şi trebuie...

Din nou uimirea ei, fiorul de gheaţă care o străbătu.

— Ce trebuie, Heronim?

— Să verific ceva, să mă confrunt cu cineva!

Ar fi vrut să adauge Şi tu, Arghira, să te confrunţi cu

acel ceva, cu acel cineva care poartă numele de Rafael, oare numai memoriei mele să aparţină, sau amându-rora ne aparţine, şi de unde, cu ce scop? Nu adăugă însă nimic, toate se întunecară în el, şi Heronim se simţi împovărat cu o nouă mare fărădelege.

Zadarnic se strădui Arghira, pe durata călătoriei cu trenul, o noapte întreagă, să-l scoată din el însuşi. Toate gesturile lui, muţenia şi împietrirea lui lăuntrică, dovedeau că trăieşte în afara existenţei obiective, ca ferecat într-un fel de celulă inaccesibilă, n-avea ce să comunice lumii, lumea exterioară n-avea ce să comunice cu el. Trenul, el îl alesese şi devenea evident că fără niciun calcul prealabil. fără ştiinţa nici unui dat despre staţia finală. Dacă ar fi fost obligată să-l cerceteze ca pe un subiect ciudat sau să-i urmărească actele ca pe ale unui străin oarecare, Arghira ar fi acordat fugii lui, undeva spre marginea de nord a ţării, caracter de aventură gratuită, fără scop şi fără probleme, un simplu şi categoric refuz faţă de toate ale trecutului, pentru a se elibera şi pentru a uita, doritor de orizonturi noi sau poate de o pace mai fecundă pentru conştiinţa sa, prea mult torpilată de furia neantului, de legităţi inumane. Dar Heronim nu-i era străin şi Heronim nu de sine fugea, altceva se petrecea cu Heronim şi al Le legi urma, enigma se afla în el precum miezul în sâmbure, şi nu era o enigmă care să se dezlege la întâmplare. Arghira se convinsese că n-ar fi drept să-l frustreze de tâlcul acestei dezlegări şi să-l părăsească, numele de Rafael îşi făcuse loc şi în conştiinţa ei şi lucra, orice întrebare, în acest sens, i-ar fi adresat lui Heronim s-ar fi izbit mereu de muţenia şi de împotrivirea lui, ea nu cunoştea altă vocaţie decât vocaţia de roabă şi de amantă credincioasă, fie ce-o fi, nu-i va ieşi din cuvânt şi-l va urma, cum se spune, chiar şi până la capătul pământului, şi va împărţi cu el pe din două, indiferent de consecinţe, orice surprize ale destinului implacabil. Se uita în el, dincolo de platoşa pe care şi-o confecţionase anume, şi se vedea în el ca parte definitivă din întregul său.

Altfel, noaptea se scurgea calm, trenul gonea prin

noapte fără evenimente, niciun semn că destinul stă pe undeva la pândă şi abia aşteaptă să se repeadă asupra lor. Era un vagon deschis, cu două rânduri de bănci despărţite printr-un coridor strimt, şi vagonul era înţesat cu oameni de lot felul, unii picotau ameţindu-şi somnul, alţi dormeau în profundă inconştienţă, unii coborau, alţii urcau să Ie ia locul, Heronim n-avea de-a face cu nimeni şi Arghira la fel, ocupaseră locurile de lingă fereastră, faţă-n faţă, privirea lui Heronim trecea dincolo de ea, ca peste un lucru incert, în schimb Arghira căuta să-l recepteze pe omul care nu se lăsa nicicum cercetat şi interogat.

Deşi, dacă am face efortul să pătrundem în ţesătura intimă a gândurilor lor, sigur că am descoperi şi forme ale unui fel de dialog paradoxal, mai degrabă fiecare în sine monologând pentru celălalt şi pretinzând să fie înţeles de celălalt, dar la fel de sigur este că nu comunicau, fiecare îşi avea sufletul prizonier altei determinări. Pentru prima dată de cind se cunoşteau şi convieţuiau, avea loc între ei o surpare, o constatau aproape fizic, dar n-aveau cum i se opune, şi la urma urmei asta n-are nicio importanţă, trăiau o aventură prea stranie, prea extraordinară (să cauţi prin necunoscut martorul sau victima unei nelegiuiri, la săvârşirea căreia amândoi părea că sunt părtaşi), ca să nu merite şi astfel de surpări dureroase, parcă nu din suferinţă se naşte focul mântuitor?

Cel puţin dacă Heronim i-ar fi spus Nu te teme, încă un ceas-două şi ne apropiem de capătul călătoriei, la staţia Cutare coborâm şi apoi mergem până la localitatea Cutare, unde suntem aşteptaţi sau unde am eu întâlnire cu Nu-ştiu-cine, am de lămurit câteva treburi exprese cu acest Nu-ştiu-cine şi vreau ca tu să fii de faţă la această întâlnire!, nu. Heronim n-o avizase asupra nici unei finalităţi. Nici măcar nu urmărea succesiunea gărilor prin care trenul oprea sau să se intereseze la conductorul trenului cam pe unde s-ar afla, cam pe la ce oră vor ajunge la gara Cutare, nimic din toate acestea, nicio tresărire pe obrazul său îngheţat, niciun cuvânt toată noaptea, şi timpul pentru el nu exista, se supunea (şi odaia cu el şi Arghira) unei forţe

de peste puterea lor.

Ci mereu aceeaşi detaşare faţă de scurgerea timpului, faţă de itinerariul trenului, sau poate că, dimpotrivă, mereu aceeaşi coborâre în sine, concentrat pe desfăşurarea unui proiect necunoscut, sau cunoscut doar lui însuşi, cel inabordabil, dublul său, acel corp secund egal cu fiecare din noi, dar niciodată perceptibil nouă, aşa cum pretinsese înainte de a porni la drum – proiectat într-un timp imemorial, într-un haos pregătitor al altei geneze, şi mereu în aşteptarea unui semn magic, pe care numai el l-ar fi receptat pentru a decide.

Astfel că insomnia, veghea lui Ileronim o molipsiră cu aceeaşi patimă şi pe Arghira, panica lui se transmise şi Arghirei, presimţea şi ea că nu-i prea departe ora, mai mult decât atât, primind de la el ocultele semne, se presimţea şi pe ea implicată În recrudescenţa obscurei memorii care-i adusese acolo.

Ileronim rosti pe neaşteptate Aici coborâm! şi o trase pe Arghira după el, noaptea da să se sfârşească, se bănuia o dimineaţă ceţoasă, realitatea exterioară plutea în confuzie şi-n diform, prin fereastră nu se descifra decât un peisaj fără personalitate. Arghira se lăsă dusă ca un automat. şi abia de reuşiră să simtă pământul ferm sub picioare că trenul şi porni mai departe, de parcă oprise numai pentru ei. nu mai era timp de altă decizie, dar cărei istorii aparţineau ei acum?

Era o haltă prăpădită, ceva de dugheană mizeră, cu uşa spânzurând numai într-o balama, cu geamurile ferestrelor nespălate de veacuri, singură într-o geografie dezolantă, şi aceasta parcă anume inventată, pentru doar o miime de clipă, ca să le justifice lor actul de a coborî din tren, după care foarte bine s-ar fi putut spulbera în văzduh. Nu se va spulbera însă, nici halta şi nici omul care o guverna, ţeapăn ca o momâie dinaintea dughenei, pe un aşa-zis peron, omul ţinea în mina ridicată un fanion zdrenţuit cu care saluta fantoma trenului pierit în depărtare. Nu acordă nicio atenţie celor doi străini care abia de apucaseră să coboare din tren, bărbatul – ca

iluminat dinaintea unui tărâm redescoperit, femeia – temătoare şi uluită, s-ar spune că domnul şef al haltei nu-i privea sau nici nu le înregistrase apariţia acolo, fiecare cu blestemul şi cu soarta lui! Cu aceeaşi indiferenţă îl consideră şi Heronim pe celălalt, poate că ochii lui nici nu-l vedeau, cu altă privire percepea Heronim acel univers inedit, o privire lacomă şi intensă, ca de om introdus pe neaşteptate într-o lume sacră.

Ileronim ocoli magherniţa haltei prin dreapta, mişcările lui erau încă simple şi fireşti, şi Arghira il urmă condusă de orbirea devotamentului de totdeauna. Dinaintea lor se desfăcură deodată patru drumuri, toate menite să străbată o pustietate de pământ sărac, fără niciun arbore de podoabă sau cumpănă de fântână care să-l înnobileze, fără măcar să i se bănuie vreo linie de orizont. Heronim se opri, ezitând, şi nu atât din cauza greului de a alege între cele patru drumuri, cit din cauza unei bucurii convulsive de a i se fi confirmat că nu se înşelase.

Atunci Arghira îndrăzni, înţelegându-i greşit ezitarea:

— Poate că locul pe care-l cauţi nu există, fuga ta din realitate e sinucidere curată, la mine nu te gândeşti?

Dar Heronim o prinse cu autoritate de braţ, mai ales nu socotea de cuviinţă să fie contrazis în iluzia şi în aşteptarea lui, drumul fusese ales.

Fata ar fi vrut să-l întrebe De ce pe acest drum, şi de ce nu pe al doilea, pe al treilea, pe al patrulea?, inutil, ori intuiţia lui era zdrobitoare şi alt drum nu putea fi, ori toate drumurile duceau într-acelaşi loc (Binecuvântat fie gândul tău şi binecuvântarea mea să te însoţească pretutindeni, şi chiar dacă pământul pe care-l cauţi nu există Dumnezeu anume-l va inventa, ca să-ţi răsplătească sârguinţa căutării!) – Dar unde, către ce?, zarea nu dezvăluia niciun punct de sprijin, greu de presupus că se îndreptau spre o umanitate certă. Ba, după cât arăta de pârjolit pământul, chiar dacă va fi vieţuit cândva pe acolo vreo umanitate, urmele numai pulberea de i le-ar fi conţinut, pulberea şi văzduhul populat cu doar răsuflările lor pierite. Cu ce adevăr, atunci, voia morţiş Heronim să se confrunte, mai

ales – cu ce umbră de om sau cu ce făptură reală, şi pe Arghira de ce o târa după el pentru întîlnirea cu aceeaşi memorie de fum?

Deci nu atât faptul că abia de ţinea pasul cu înverşunarea lui o durea pe Arghira, cât ignoranţa în care continua să se afle, descumpănirea şi spaimele pe care pustietatea din jurul ei le năştea. Pentru care se încleştă de braţul lui, luptându-se să-l ţintuiască locului şi implorându-l, era ca beată de nesomn şi de mistuirea atâtor întrebări obsedante:

— Pentru Dumnezeu, omule, dragă Heronim, trezeşte-te, ce-i cu nebunia asta, unde mă duci?

El nu se opri din mers, părea că toate simţurile sale sunt în alertă, cerceta depărtarea şi cu ochii şi cu sângele, şi cu carnea şi cu nervii, într-o complicitate secretă cu acea metaconştiinţă care ne vine de la străbuni şi de care nu toţi muritorii de rând au parte, se hotărî să vorbească numai pentru a se convinge că adevărurile lui sunt şi adevărurile Arghirei, dacă memoria ei se cutremură sau nu.

— Amintirea dăinuie în mine încă din copilărie, amintirea întâmplării despre care va fi vorba şi cu care urmează să ne confruntăm amândoi, se va vedea până la urmă că te priveşte şi pe tine. N-aş putea să-ţi spun cum s-a iscat în mine, poate că doar am visat această întâmplare şi ea a rămas vie în pragul conştiinţei, poate că ea exista în mine înainte încă de a mă naşte şi cu timpul, pe neştiute, a căpătat contur şi miez. Dintru început n-a fost decât o simplă idee, ceva destul de vag şi de imprecis, până ce a devenit şi imagine, desfăşurare, dar atât de clară, atât de evidentă, încât în niciun fel nu mi-o puteam smulge de sub frunte. Un om este îngropat de viu, şi îngropat nu prin accident, ci în urma unei osânde, iar eu, în bună măsură, eram cel care determinasem această osândă.

— Care eu al tău, doar erai copil?

— Vezi bine că un eu dinainte de a fi, din alt timp.

— Şi care ţi s-a transmis ţie, după generaţii?

— Altfel n-am cum să-mi explic apăsarea de care

eram stăpânit de câte ori această amintire, zăcând în străfundurile necunoscute din mine, ţâşnea uneori la suprafaţă. Ce era să fac şi cine să mă lămurească, era ca o boală, cine să mă vindece? Am întrebat-o pe Mama, l-am întrebat pe Tata – Aveţi voi ştiinţă de cineva care a fost îngropat de viu, osândit să fie îngropat de viu, şi ce amestec să fi avut eu, de curând sau altădată, chiar înainte de a mă naşte, în această întâmplare?

— Şi ce ţi-au răspuns?

— Tata se uita la mine încruntat, mă prinsese că frânăm pământul şi că scornesc chipuri fel de fel din pământ, fugisem de-aeasă, parcă ţi-am povestit despre asta, dar Mama l-a trimis pe urmele mele călare, să mă aducă înapoi, m-a adus, m-a prins din urmă când tocmai apucasem să trec dincolo de zarea noastră şi credeam că sunt salvat, m-a suit pe cal, în faţa lui, şi a dat bice calului, era furios de moarte şi împărţea bicele şi pe spinarea mea, leşinat m-a adus acasă şi m-a predat Mamei să mă închidă în hambar, ca să mă învăţ minte să-mi mai iau lumea în cap, recunosc că nu m-am învăţat minte, dar asta-i altă poveste, şi s-a uitat deci la mine încruntat şi a zis Fantasmagorii de minte scl intită, Băiatul ăsta o să ne înnebunească cu fantasmagoriile lui, ia-l, femeie, s-a adresat Mamei, şi du-l la biserică, să-i citească preotul de nebunie şi să scoată demonii din el, că altfel pun iar bieiul pe el şi-l snopesc în bătaie până intră în rând cu toţi oamenii.

— Şi Mama?

— Fiinţă mai eu frica lui Dumnezeu şi mai aproape de sufletul meu, m-a luat în braţe şi m-a ocrotit, m-a dus la o bătrână din sat, să mă deseânte de rău şi de vrăjitorie, se ruga de mine să-mi întorc mintea de pe pustii şi să nu mai inventez vrute şi nevrute.

— Te aşteptai la altceva?

— Perfect, era de datoria lor să-mi bage minţile în cap, dar de răspuns nu mi-au răspuns la întrebare.

— Şi-atunei?

— Pe Mama-Mare n-o mai aveam, nici alţi bunici sau

rude colaterale din arborele nostru, pe care să-i întreb, şi-atunci am luat bătrânii satului, pe rând, cu aceeaşi întrebare – dacă ştiu, dacă vor fi auzit ceva despre un om îngropat de viu, prin osândă semnată de semenii săi, şi de unde până unde eu? Nu doar că ridicau din umeri, uitându-se la mine ca la o arătare de pe altă lume, dar ajunseseră să se ferească de mine şi să mă batjocorească, nu mai vorbesc de bătăile cu câte m-a blagoslovit Tata, că-l fac de râs în sat şi nu mai are pace în sufletul său, asta nu rezolva nimic, eu continuam să rămân robit de amintirea acelei întâmplări. Şi câte hrisoave de ale neamului n-am cercetat, când am crescut mare, câţi profesori n-am interogat, câţi doctori de specialitate n-am consultat, se uitau toţi la mine ca la un caz dinat'ara ştiinţei lor, m-am convins şi eu că sunt un copil bolnav şi iremediabil. Astfel că mi-era ruşine să mai povestesc cuiva, indiferent, ce se petrece cu mine, ce zace în tainele memoriei mele, şi mă prefăceam că am uitat, poate că şi uitasem cu adevărat, îmbătrâneam, şi fireşte că şi memoria îmi îmbătrânise, cred că şi tu m-ai ajutat să uit acea amintire, pătrunzând în viaţa mea şi stăpânindu-mă cu puterea ta de fascinaţie, toate amintirile mele purtau acum numele tău şi eram fericit.

— Până zilele trecute, când te-ai trezit cu numele de Rafael pe buze şi când ai pretins despre mine...

— Exact, cu numele de Rafael pe buze şi cu conştiinţa fermă că şi tu aparţii memoriei de-atunci.

— Nu-i cu putinţă!

— Iar eu îţi spun că este cu putinţă, acum nu mai am nicio îndoială. Dacă aş fi stăpânit de îndoieli, aş avea şi presimţirea că chiar acum, aici, ar trebui să ne despărţim. Tu să te întorci în lumea ta şi să-ţi refaci viaţa, iar eu să merg mai departe singur, sprijinindu-mă în toiagul meu de efemeride, până la capătul zilelor.

— Ştii bine că, pentru nimic în lume, nu te-aş lă*a singur.

— Cu atât mai mult sunt convins că voi găsi ce caut.

— Dar ce cauţi, omule, tot nu înţeleg?!

— Mai întâi aş vrea să înţelegi de ce, uneori, mă

întrebam dacă e drept să te fac părtaşa destinului meu. Aproape de două ori mai tânără decât mine, şi eu – un om obosit, un spirit chinuit, incapabil să-ţi ofer vreo bucurie, prizonieră pe toată viaţa orgoliului meu tiranic, care în afară de pietrele lui fără glorie nu vrea să ştie nimic, care nu acceptă să se închine la niciun Dumnezeu, la niciun sistem de convenţii. Zadarnic te-am alungat de câteva ori şi am încercat să te scot din viaţa mea, de fiecare dată tu te-ai întors, şi umilinţa ta mă satisfăcea, dar făt â a fi în stare să-ţi dau ceva în schimb. Gloria că te-am prefigurat într-o statuie?, pe toţi diavolii din iad. parcă-ţi garantează cineva. în numele veşniciei, cft înlr-o bună zi statuia ta nu va fi considerată vetustă şi nu va fi aruncată în pivniţele vreunui muzeu, fără nicio pompă, fără nicio remuşcare? Şi-ţi jur că nu de puţine ori mă socoteam un neisprăvit şi un blestemat, cel mai mare vinovat faţă de tine, mă rugam de tine, în gând, să mă ierţi de prea multa iubire cu care te iubeam.

— Atunci totul e perfect, nici eu nu te iubesc mai puţin, şi la ce bun să te chinui atât?

— Ca să înţelegi că de azi înainte, dacă se confirmă ceea ce caut, legătura noastră iese din comun şi capătă alt conţinut, sacrificiul meu faţă de tine – altă măsură.

— Să nu-mi spui că iubirea noastră avea neapărat nevoie de această justificare!

— Avea, lasă-mă să termin.

— Mai ales că mi-am pierdut conştiinţa timpului real de până ieri, am tot mai mult senzaţia că ne mişcăm în afara timpului.

— Acesta-i şi adevărul, am intrat în alt timp.

— Şi-atunci ce se întâmplă cu fostele noastre identităţi?

— Vom afla când vom ajunge acolo.

— Continuă, ziceai că n-ai terminat.

— Acum ştiu cine este Rafael, ştiu de unde tu însăţi între noi doi. Toată noaptea, cât am călătorit cu trenul, ai observat desigur, n-am făcut altceva decât să gândesc şi să regândesc întâmplarea din cealaltă memorie, aşa cum mi

se revela cu de-amănuntul, ca dintre ceţuri grele, ca de dincolo de orice istorie. Să nu mă întrebi ce-mi era mie Rafael – frate geamăn sau un dublu al meu, frate de cruce sau prieten fără de moarte, n-aş putea să-ţi răspund. Atât vedeam şi atât mi se aducea la cunoştinţă, prin mijlocirea acestei viziuni reconstituite din nimic – în aşezarea umană în care locuiam, oricât de arhaică în felul ei, Rafael era socotit un eretic şi un iconoclast, şi pentru toate astea a fost chemat la judecata celor treisprezece înţelepţi ai aşezării. Osânda ce i se putea da, după legile pământului, era să fie îngropat de viu în pământ. La întrebarea dacă se face vinovat de erezie şi de celelalte, pe care mai-marele aşezării a adresat-o pretinşilor înţelepţi, şase dintre aceştia au ridicat mâna în semn că da, şase au clătinat din cap a negaţie, eu eram cel de-al treisprezecelea, de mine depindea salvarea sau pieirea lui.

Dar acolo existai şi tu, vreau să spun – O altă Arghira, şi acea Arghira era femeia lui Rafael, şi femeia lui, dacă Rafael ar fi fost osândit, revenea de drept celui mai tânăr dintre judecători, şi acela eram eu! Iar eu n-am şovăit, între a-l salva pe Rafael şi a o câştiga pe Arghira, indiferent de faptul că-n conştiinţa mea eram convins de nevinovăţia lui, eu am ales femeia şi am ridicat al şaptelea mina, declarându-l vinovat fără scăpare!

Heronim se opri deodată locului, cu faţa întoarsă către fată, şi-i căută adânc în ochi. Arghira ceastălaltă nu se clătină şi-i susţinu privirea, pustietatea însă din jurul lor devenise parcă mai dură şi mai ameninţătoare.

— Te întreb, Arghira: cine o să mă absolve de această vină, dacă eu şi acum, după atâtea sute şi sute de ani de atunci, păstrez nealterată amintirea faptei mele, pe când tu, în schimb, nu-ţi aminteşti nimic? Şi te mai întreb: de ce fel de moarte voi avea parte dacă, de astă dată, Rafael acela va socoti că el este îndreptăţit să mă pedepsească? Şi încă o întrebare: unde începe şi unde sfârşeşte realitatea noastră, a tustrei deolaltă, dacă numai eu sunt cel care visează, în timp ce voi îmi refuzaţi visul? Şi ultima întrebare, Arghira: în ce să mă mai cred, prin ce să mai

supravieţuiesc, statuile mele certe, visul meu de alte statui, dacă până şi tu...?

Arghira însă îi interzise gândul, se înălţă până la buzele lui şi-l sărută uşor pe buze. Heronim arăta ca un Cristos descumpănit între a crede şi îndoială, calmul şi lumina îi veneau tot de la această simplă pământeană.

— Eu cred în visul tău şi nu mă lepăd de tine!

Apoi se încolăci de braţul lui, cu tandreţe şi cu duioşie, obligându-l să meargă mai departe. Niciodată nu i se păruse mai slab şi mai vulnerabil în faţa destinului, chiar dacă ar fi fost ca destinul să-l atingă şi numai cu o floare. Adevăr sau minciună, răscolire a conştiinţei sau pură invenţie, această poveste de ordin ancestral, n-avea nicio importanţă. Important era ca omul să fie redat sieşi, pentru un acord continuu cu sursa fundamentală, singura prin care opera lui se justifica şi care ar fi putut (cine ştie!) să supravieţuiască.

Astfel că Arghira îl conducea spre acel loc de întîlnire cu celălalt eu al său, aşa cum preotul îl conduce pe con-

«iamnat spre stâipul de execuţie, ameţindu-l cu fastuoase rugăciuni convenţionale, aşa cum sora de caritate îl conduce pe bolnav spre sala de operaţie, să vadă cu ochii lui în ce vârf de bisturiu îl aşteaptă fatalitatea. Şi nu la fel, oare, o altă Arghira îl va fi însoţit pe acel Rafael imemorial, geamăn de bună seamă cu Heronim, haloul său secund, spre groapa în care avea să fie îngropat de viu?

Şi nu peste mult timp, într-adevăr, dinaintea lor se Ivi o ridicătură de pământ ca un gorgan. Cineva coborâse din cer sau cineva adusese acolo o piatră enormă, era o piatră fără formă, deşi privită dintr-un anume unghi semăna cu un om în genunchi, cine ar fi putut să nege că acolo, cu adevărat, fusese îngropat de viu un om?

Arghira îl lăsă pe Heronim să urce singur înălţimea de pământ, era golgota lui, încă una adausă la atâtea altele din câte cunoscuse şi avea să mai cunoască. Fiindcă, straniu şi insuportabil lucru, în structura pietrei erau săpate cu evidenţă aceste cuvinte: HIC VIVUS SEPULTUS EST HOMO RAPHAEL – TESTES FUERUNT UXOR AR-

34

Nâcî o schimbare în decizia Arghirei de a continua să aştepte acolo ivirea zorilor, ca să intre în spital. După asemenea somn ameţit pe picioare, avu deodată senzaţia ţcă prinde rădăcini în asfalt şi că se preface în piatră. Poate că senzaţia se datora şi retrăirii acelei stranii amintiri din cealaltă memorie a lui Heronim, nevoită încă o dată să-l însoţească pe acesta în abisul propriu. Niciodată nu voi înţelege cum de mi s-au transmis, pe ce căi, de către cine şi de unde, atâtea date care priveau biografia lui necunoscută!, şi mi-a devenit el, oare, mai cunoscut după călătoria până la locul de osândire a dublului său, Rafael, sau nu cumva, dimpotrivă, mai tainic şi mai complieat decât înainte? Erau confuzia şi întrebarea de care nicicum nu se putuse elibera, şi toate crizele de după aceea ale lui Heronim, indiferent de natura lor, erau considerate numai în funcţie de semnificaţia amintirii, de apariţia între ei doi a ocultului personaj Rafael.

Privirea ei lăuntrică fu imediat umbrită de o nouă imagine, şi un strigăt de furie din adâncuri o asurzi. Heronim se lepădase definitiv de piatra la care lucra, piatra de la care se pornise totul, revelatoare a numelui de Rafael, greu de spus dacă materia pietrei îl respingea sau el însuşi respingând-o, cert este că iarăşi o izbise cu uneltele în obraz şi strigase înnebunit Nu mai pot să lucrez, simt că altcineva lucrează în locul meu! Arghira se afla ca de obicei prin apropiere şi-l primi să se prăbuşească pe genunchii ei, fruntea lui ardea ca bântuită de flăcări şi el tremura tot, parcă într-adevăr posedat de o fiinţă străină, misterul despre cel care venea de nu-ştiu-unde şi se instala în el să-l dirijeze, să gândească şi să acţioneze în locul lui, era sortit să rămână la fel de obsedant şi fără. dezlegare.

Dacă despre ea se convinsese că-i aparţine de drept, că-i şi intrase în viaţă ca femeie, repetând (la atâta distanţă de timp) biografia celeilalte Arghire, unde, în care celulă atavică stătea ascuns acel Rafael geamăn şi pândea

(la rându-i) să răsară, cu ce funcţiune mai ales? Până la ceasul recentei despărţiri, odată cu intrarea lui Heronim în spital, nu mai pomeniseră nimic despre aventura călătoriei lor în geografia imemorială, numele de Rafael (cu atât mai mult) nu îndrăznise niciunul să-l mai rostească, fusese ca un consens tacit asupra unei complicităţi fără subiect aparent, deşi mereu cu spaima că orice fatalitate este posibilă, dar cât avea să mai dureze asta, şi fatalitatea (de va fi să se declanşeze) va acţiona ea în plan obiectiv, în plan subiectiv, consecinţele ei cât de amare vor fi?

Erau oameni care în diverse circumstanţe îşi opreau deodată privirea asupra ei, fie în treacăt, fără motiv, fie ca să-şi scalde ochii de frumuseţea ei altfel decât obişnuită, imediat Arghira îşi pierdea cumpătul, se tulbura, şi nu umilită de cutezanţa cu care unii dintre ei o dezbrăcau şi o posedau în gând, ci de fiecare dată întrebându-se alarmată Oare acesta să fie Rafael?, astfel că planurile se confundau, cel real cu cel ireal, şi Arghira n-avea de unde să ştie cit de aproape se afla Rafael de ei amândoi.

Omul se ivi atât de brusc în conul de lumină al felinarului străzii, Dumnezeu ştie din care obscuritate, incit Arghira se dădu înapoi surprinsă. Exista fireşte o primejdie – ca omul să facă parte din categoria vânătorilor de păsări ale nimănui, socotind-o pe Arghira în consecinţă şi să-i propună a se lăsa cumpărată pentru restul nopţii, sau să aibă funcţia de profesor al moralei publice, de cenzor al libertăţii pe care ne-o îngăduim uneori de a rătăci alandala pe străzi, şi s-o interogheze asupra rostului ei acolo, la ora aceea din noapte. Nu, omul nu personifica o astfel de primejdie, nici de cenzor, nici de vânător ocazional de fiinţe pierdute, se arătă chiar foarte contrariat că Arghira nu-l recunoaşte.

— M-aţi uitat, domnişoară, îmi pare rău, eu sunt omul care i-a făcut lui Heronim necrologul, mi s-a ordonat să-l fac.

Da, adevărat, doar că după această declaraţie senzaţională dispăruse de parcă l-ar fi înghiţit pământul, ce alte infamii o mai fi pus la cale, pe unde o fi stat ascuns

ca un şoarece?

— Am sperat că-l pot convinge pe paznic să ne dea drumul înăuntru, în spital, nu s-a lăsat cumpărat cu nimic.

Arghirei îi trebui un timp anume pentru a-l recunoaşte, înfăţişarea lui era lipsită de orice notă aparte care să-l scoată din comun. Şi de ce doar prin atât implicat şi el în acelaşi destin cu Arghira, funcţia lui de hârţogar şi de autor al necrologului pe care l-a scris, de ce se aţinea pe urmele ei ca o umbră?

— Am găsit o spărtură în zidul din spate al spitalului, mascat de nişte copaci, dacă vreţi să vă conduc!

Niciun motiv ca să-l refuze, în locul altei soluţii mai certe, omul manifesta prea multă umilinţă şi servitute, glasul lui era blând şi ochii lui cerşeau milă. Arghira şovăi totuşi, fiindcă şi omul părea prins ca într-un cerc de îndoieli.

— O, Doamne, de-aţi şti cum se leagă faptele între ele, cit de încărcat mi-e sufletul din cauza lui, mi s-a mai întâmplat să trec o dată printr-o astfel de situaţie şi tot de el determinată, v-a povestit vreodată domnul Heronhn despre înmormântarea lui din timpul războiului-?

Privirea Arghirei îl cerceta răvăşită, ce simplu dacă omul ar fi fost nebun, dar spusele lui căpătau o rezonanţă fatidică, ameninţătoare, tocmai fiindcă erau ale unui om în toată firea, deşi – parcă mai poţi deosebi în lumea asta ce este bun de ceea ce este ne-bun! Chiar şi informaţia despre pretinsul necrolog suna derutantă, cum, atunci, să n-o înfricoşeze mai ales această neverosimilă înmormântare de altădată? Heronim nu-i pomenise nimic despre aşa ceva, legendă sau adevăr, fără îndoială că omul era dotat cu o fantezie imposibilă, nu-i în stare să emită decât absurdităţi de groază. Dar trebuia să-l asculte, cel puţin pentru a nu pierde şansa pătrunderii în spital cu ajutorul lui.

— Ciudat e, domnişoară, că el a fost dat mort în război cu toate că nu făcuse nicio zi de război, n-am aflat şi nu m-a interesat să aflu care-i adevărul, de ce a fost nevoie să i se facă înmormântare simbolică. Tatăl lui mă rugase să

iau parte la această aşa-zisă înmormântare şi să spun câteva cuvinte în memoria domnului Heronim, eu chiar că participasem la război şi mă întorsesem de pe front în cârji, mi-era totuna ce se cuprinde în sicriul acela care urma să fie coborât în pământ, bulendre de-ale lui şi fotografia lui, că aşa e obiceiul când se îngroapă doar memoria dispăruţilor în război, şi ce de minciuni aveam să îndrug pe seama domnului Heronim, Tatăl dumnealui îmi făgăduise că mă plăteşte cu bani grei şi eu eram dispus să debitez la minciuni cu nemiluita, şi aşa a fost! Le-am ţinut ălora de se adunaseră la cimitir un discurs absolut fulminant, am inventat pe seama domnului Heronim cele mai grozave fapte de arme, alt erou mai fără seamăn decât el n-avea România la ora aceea, am vărsat şi câteva lacrimi de circumstanţă, în timp ce gorniştii satului cântau stingerea, şi am stat în fruntea mesei ce s-a dat pentru pomenirea răposatului, mi-am luat banii şi am plecat în legea mea.

Nu putea fi nebun, prea mult îi tremura vocea, şi nici şarlatan nu arăta a fi, ce să câştige inventând o poveste atât de grotescă? Omul se scutură ca de un vis greu şi oftă, reluă umbrit de melancolie:

— Cine şi-ar fi-închipuit însă că, într-o bună zi. viaţa o să mă pună faţm-n faţă cu el, viu, şi că tocmai pe mine mă Vaalege providenţa, dar dacă domnul Heronim nu V-a spus nimic, de ce să vă spun eu, să mergem, domnişoară!

Iată deci sosită clipa când Heronim devenea el însuş! amintire, cine fusese cel îngropat odinioară şi cine – cei care-l continuase? Chipul lui se ştergea pe încetul şi se prefăcea în fum, Arghira privi într-o doară spre ferestrele întunecate. Iată-mă deci nevoită, de-acum înainte, să apelez la poveştile unuia şi alte altuia pentru a mi-l reconstitui în amănunt, şi de ce omul acesta străin mai pune atâta stăruinţă şi se mai grăbeşte să mă conducă spre acea intrare furişă în spital, dacă?

— Nu, domnişoară, acum nu mai am puterea să dau ochii cu el, ar fi prea mult pentru mine şi prea neîndurător,

ar trebui să-i dezvălui lucruri şi fapte pe care e mai bine să le duc cu mine în mormânt, atât vă rog, domnişoară: să-i spuneţi cine sunt, poate că singur o să-şi dea seama de ce n-am avut curajul să mă dezvinovăţesc faţă de el, şi să mă ierte!

Aproaipe că gonea pe lângă zid, să ajungă mai repede la spărtura din zid şi să-i uşureze Arghirei furişarea în spital, să se despartă de ea mai repede, şi zadarnic Arghira încercă să-l reţină, să-l oblige a se desfereca din sine, dintre tainele şi umbrele sale, pentru a afla ce ar mai fi fost de aflat, dar omul nu mai era capabil de nicio mărturisire.

— Atât să-i spuneţi, vă rog, numele meu este Ionescu, o să-şi amintească el care Ionescu, şi rugaţi-l, în numele meu, să mă ierte, să nu închidă ochii mai înainte de a...

Arghira îl privi îngrozită, ceea ce nici cu gândul nu voise să gândească şi să accepte, chiar fulgerător de i-ar fi trecut prin minte, se strecura acum în vorbirea lor ocazională ca un avertisment al fatalităţii – Despre cine vorbeşte prăpăditul ăsta de om, cine să închidă ochii, pentru ce să închidă ochii?, omul îi şi întorsese spatele şi fugea bezmetic pe lângă zid, înapoi, cu scursura lui de suflet lăbărţându-se pe sub felinare, sigur că urmărea

— *rs* – – – el o ţintă, dar cine să i-o bănuiasca^JL ce i-ar mai fi folosit? '®*

Era aceeaşi spărtură în zid prin care, pe la miezul ‘ nopţii, Heronim şi Rafael fugiseră din spital, Arghira n-avea cunoştinţă de acest lucru, pe ea, dealtfel, n-o interesa decât omul care continua să zacă pe patul spitalului şi care o aştepta.

O aşteptam, vă asigur, şi m-aş fi vândut fără şovăire tuturor demonilor veşniciei, numai s-o ştiu lingă mine.„J

35

Celălalt Heronim însă rămăsese la graniţa copilăriei,’ singur. Copilul îl prevenise că dincolo de apă se moare, foarte bine. La ce bun să mai caute salvarea într-o minciună la fel de tragică, precum aceea de unde fugise tot sub semnul morţii? Va rămâne deci pe loc, în neutralitate

absolută. Dacă nu era o eliberare totală din laţul oricărei primejdii, era, oricum, şansa unei amânări. Pentru prima oară de când fusese condamnat la acest surghiun, singurătatea nu-l mai înfricoşa. Nici obsesia lui Rafael n-o mai avea, cu aerul său despotic de judecător şi de călău. Era convins că intervenise ceva, cineva, în favoarea lui, i se acordase una din acele indulgenţe, din milă sau din raţiuni secrete, care te aruncă în plinul unei stări inverse, de frenezie cerebrală. Resimţea starea asta ca pe o baie fierbinte, difuzată până la celula cea mai intimă, dovadă a unei alte reculegeri a trupului acuzat de iremediabil. Pace deplină între cele două planuri – obiectiv, subiectiv, care şi-l disputaseră până atunci ca pe o victimă sigură, fiecare să-l ucidă pe temeiuri şi cu mijloace proprii, dar cu egală satisfacţie pentru Rafael, nimic nu mai era cu putinţă, şi durere şi coşmar îşi epuizaseră conţinutul, Heronim scăpase de sub autoritatea lui Rafael, yiaţa îşi reintra în drepturile ei. 1

Chiar şi peisajul căpătase parcă alt conţinut, într-o asemenea diversitate de forme şi de culori, mai aproape de substanţa umană şi mai familiare, incit beţia lor de caleidoscop în continuă mişcare se contopea cu propria beţie lăuntrică. Recunoştea case în care locuise şi străzi pe care le colindase, bănci pe care poposise şi arbori la rădăcina cărora melancolizase – toate fidele, în succesiunea lor, cu memoria fiecărei vârste anterioare. Adolescentul tandru şi copleşit de iluzii, boemul păgân şi iconoclast de mai târziu, supus la dezordini şi la rupturi sufleteşti, artistul sfâşiat de contradicţii şi înregistrând eşecuri peste eşecuri, bătrânul ajuns pe panta coborâşului şi a compromisului definitiv.

Nu, numai asta de pe urmă – nu, încă nu se anunţa ora fatală, ora sta în sarcina lui Rafael, dar Rafael fusese eliminat din ecuaţie, mai rămânea timpul cu neprevăzutele lui, trebuia să se baricadeze împotriva oricărui asalt al timpului distructiv.

Mergea acum de-a lungul unui drum deschis către o zare de lumină şi era fericit să constate că-i de preferat,

decât un interlocutor incomod ca Rafael, chiar şi interlocutori sentimentali ca Mama şi ca Tata, să comunice exclusiv cu şinele său, cel de care nu se lepădase niciodată şi prin care şi spera să supravieţuiască.

Fiindcă eu nu voi abdica niciodată de la credinţa că fiecare om este un adevăr de sine stătător şi care, în esenţa lui, nu-i cu putinţă să-l supere pe cel de alături. Pentru asta ne şi apare lumea atât de armonioasă, poliedru cu atâtea faţete câte adevăruri pot coexista sub acelaşi soare. Orice tulburare a echilibrului dintre ele, indiferent de dimensiunile ei, mai profundă ori mai superficială, dovedeşte că unul dintre adevăruri s-a trădat pe sine şi a devenit, în consecinţă, propria sa negaţie. Iar cauza fundamentală trebuie căutată în chiar orgoliul, uneori criminal, al celor de o asemenea specie. Aceştia şi strică ordinea lumii, destinează omenirea altui sistem de valori decât cel în numele cărora ne-am născut. Pentru care eu, cel puţin, niciodată n-am fost în stare să ridic piatra asupra unui semen de-al meu, numai fiindcă acela s-ar fi considerat un adevăr aparte sau neconform câmpului meu spiritual..

Atâta timp cât nu-mi leza cu nimic aria de independenţă a conştiinţei, n-aveam niciun motiv să mă socotesc ultragiat şi să invoc justiţia vreunui terţ arbitrar. Şi chiar dacă s-a întâmplat vreodată ca nu-ştiu-cine să se năpustească asupra mea cu preţioasele sale adevăruri infailibile, egale mai degrabă cu o tiranie decât cu o provocare la dialog, am preferat să refuz orice confruntare care ar fi riscat să ducă nu la victoria, ci la pieirea mea. Din păcate, aceşti posedaţi au şi puterea de a înfiinţa instituţii care să le impună autoritatea şi prin care să-ţi plătească atât riposta cât şi refuzul de a le riposta. Zadarnic proclamăm în toată lumea, de la înălţimea catedrelor şi a tribunelor – atâta vreme cât se mai poate dialoga, încă nu este totul pierdut!, dacă replica partenerului de dialog se transformă în cravaşă de anchetator sau în celulă de puşcărie. Aşa se şi începe a muri, mai exact – începe procesul de degradare a

adevărurilor tale personale, pentru a face loc de întâietate celor adverse, până când te apropii de teritoriul real al morţii. Ce este atunci moartea decât modul abject prin care ni se ultragiază până şi cele mai simple adevăruri, pulverizându-le în neant şi demonstrându-ni-se pe viu cât de naivi eram să credem că pot fi eterne?! Şi totuşi, credeţi-mă, vă rog, mă doare mai puţin conştiinţa apropierii morţii decât conştiinţa că vecinul de alături, virtualul partener de dialog, ascunde sub pulpana adevărului său şi cuţitul cu care să te doboare. Şi iată cum adevărul tău încetează să mai fie şi libertatea ta, pretenţia ta de om liber stă, în realitate, sub tangenţa cenzurii pe care ţi-o aplică un interlocutor sau altul, sub tangenţa temniţei în care te şi vezi închis de autoritatea celuilalt. O singură condiţie te mai poate salva – refugiul în tine însuţi, dispreţul faţă de orice fast de circumstanţă al cuvintelor, sila permanentă faţă de protocolul minciunilor oficiale, înfrânt dar nu îngenuncheat, redus la tăcere dar stăpân pe întrebările tăcerii tale personale, strigând fără încetare Nu! neantului, chiar dacă tot el te va înghiţi până la urmă. Fiindcă nu se poate ca asta să fie totul – această mizerabilă compoziţie de elemente chimice, supusă hazardului şi dezagregării lamentabile, şi nu se poate ca aici să se termine totul – pe această linie despărţitoare dintre viaţă şi vis, cu această deprimantă conştiinţă a nimicului şi a pulberii. Nu se poate să nu mai existe ceva – o altă ordine şi un alt sistem, pentru a căror configurare, pentru ale căror legităţi, nicio imaginaţie şi nicio filosofie nu sunt suficient de apte să le descifreze, să ni le releve şi nouă, pământenilor de rând. Trebuie să fie o cauză, mai ales acum n-aş fi în stare să depăşesc aceste limite ale cunoaşterii, sigur că numai ajuns pe pragul trecerii dincolo, faţă-n faţă cu lumina de dincolo, voi afla şi vă voi spune, dacă mi se va îngădui să vă spun. Şi dacă cumva, iertaţi întrebarea, Dumnezeu nu face altceva, de la Geneză, decât să se multiplice în milioane şi milioane de făpturi omeneşti, ca să se supună la încercări repetate şi ca să îndure propriile sentinţe, pentru a-şi demonstra sieşi

cât e de întristător totul şi cât de penibil, să încerce să moară el însuşi, dar fără să reuşească vreodată, vă întreb – ce vreţi mai teribilă pedeapsă decât asta? De-aceea am şi ajuns să-mi fie greaţă de această viaţă pe care o idolatrizez, pe care n-aş vrea s-o părăsesc niciodată, dar de care ştiu bine că va trebui să mă despart într-o zi! Sunt şi eu, oare, un Dumnezeu cu ciclu încheiat, aşteptând, cu emoţie, să trec toate pragurile obligatorii pentru a lua alt ciclu de la capăt?

Se opri stupefiat, nicio îndoială că omul acela era Rafael. Se odihnea pe o bancă, în inima unui pustiu, şi-l urmărea cum se apropie. Capul puţin înclinat, privirea strecurată printre pleoapele grele, de parcă se chinuia să-l recunoască. Faţa lui era marcată de acelaşi surâs de ttfjdeauna, uşor ironic, superior.

— Ţi-ai închipuit, cumva, că vei scăpa de mine? Mi-ar fi. făcut plăcere să te conduc prin tunelul celor patru încercări, să te asist mai ales la întâlnirea cu copilul. Dar am întârziat din cauza alor dumitale, Mama şi Tatăl dumitale, a trebuit să-i conduc până la graniţa cu veşnicia. Cum te mai simţi, mai ai puterea să mă suporţi?

Nu, nu, de o mie de ori nu, indiferent ce s-ar mai fi putut petrece cu el. Şi atunci Heronim, adus la limita desperării, simţi nevoia să ucidă, evident că pe Rafael simţi nevoia să-l ucidă...

Depărtarea dintre ei părea de necuprins, tăcerea dintre ei părea ca de piatră. Uluirea unuia se izbea de maliţia celuilalt, nepăsarea acestuia se contrapunea urii celui dinţii. Două adevăruri ale aceleiaşi identităţi, ca faţă şi revers ale unei singure medalii, un adevăr care plânge, alt adevăr care râde, şi între ele suflarea rece a morţii.

— Omoară-l!, se auzi, atunci, glasul Tatei.

— Omoară-l! se auzi, la fel de ferm, glasul Mamei.

Şi glasurile se repetară, nu erau doar ale lor, se multiplicară pe tonuri şi intensităţi diferite, vuia văzduhul, vuia pustietatea, ţeasta lui Heronim stătea parcă să crape de câte imperative, cu acelaşi scop, vuiau în el însuşi:

— Omoară-l! Omoară-l! Omoară-l!

Dar asta însemna că Rafael minţise, nu se putea închipui nicio graniţă a veşniciei dincolo de care pretinsese Rafael că i-ar fi trecut pe Mama şi pe Tata, însemna că Heronim se afla în chiar plină veşnicie şi că veşnicia este populată cu sumedenie de nevăzuturi. Nevăzuturi ale cui? al Arghirei-statuie sau al Arghirei-femeie, al Soldatului omorât în război sau al Fetei înecate, al Preotului condamnat pe nedrept sau al cine ştie cărei alte statui ratate?, cum de ajunseseră aceste nevăzuturi în veşnicie? Doar glasurile parveniseră până la el, imposibil de diferenţiat, dar sigur ale lor, cu mare înfricoşare şi cu nesăbuită voluptate a finalizării, ca revolta unanimă a unor prizo-. nieri contra unui despot sângeros care-i ţinea în captivitate.

Ce se întâmplă, oare, cu sufletul nostru, el – inefabilul şi imponderabilul, de ajunge să-şi provoace singur fatalitatea (care nu poate fi decât tot inefabilă şi imponderabilă) şi să vrea s-o îngenuncheze fizic, s-o ucidă fizic? La fel să fi fost, oare, şi cu Abel şi Cain, fiecare geamăn şi dublu al celuilalt, după cum asemeni eu şi Rafael, sau legenda anume a fost inventată pentru a aminti seminţiei omeneşti că blestemul odioasei dualităţi, în cunoaştere vieţuind ca un vierme şi demonul conştiinţei, Dumnezeu şi negaţia lui, acest blestem îl vom suporta în eternitate?

Doamne, în ce hăţiş de contradicţii fusese prins Heronim, fără scăpare! Şi la ce soluţii nelegiuite este nevoită o conştiinţă să apeleze, nu pentru a se salva pe sine, ci netrebnicul trup să-l salveze, despre care (oricum) se ştie că e pieritor! Mama spusese – Fiecare om îşi are un Rafael al său, un sine al său, nu-i cu putinţă să treci dincolo evitându-l, ucigându-l, sau cel puţin paralizându-l, orbindu-l, anesteziindu-l (cu discursuri pompoase, cu justificări delirante), ca să nu simtă când este programată Confruntarea de Apoi. Şi Tata, la rându-i, nu doar că-l acceptase pe acest Rafael să-şi joace rolul, ci îl şi asistase în funcţia lui, convenise la judecăţile lui, şi atunci?

— Omoară-l! răsunară din nou, în valuri convulsive,

glasurile criminale ale nevăzuţilor şi ale nevăzutelor de sub bolta cerească.

Şi pustietatea încetă să mai fie populată cu idei şi cu nevăzuturi, cu supravieţuiri ale memoriei omenirii şi cu nenumăratele ei remuşcări, pe zare începură să se contureze, ieşind ca din imaterial, dar foarte difuze, de o transparenţă viu colorată, o sumedenie de siluete spectrale. Dar, oricât de vagi şi de inconsistente ar fi fost, Heronim reuşi totuşi să deosebească silueta Arghirei şi a Soldatului omorât în război, a Fetei înecate şi a Preotului condamnat pe nedrept, siluetele unor statui uitate, poate ratate, poate abandonate, pe care de fapt ar fi vrut să le uite, dar nu izbutea, pe el însuşi se văzu, abia târându-se, bătrân şi bolnav. Convoiul umbrelor tălăzuia pe urmele alteia, din frunte, în imaginea căreia Heronim păru că-l identifică pe Rafael, acesta cu mâinile legate la spate, îndepărtându-se spre locul de osândă. Scena i se revela lui Heronim cu atâta claritate, în ciuda spaţiului imens care-l separa de orizontul pe care se desfăşura, încât se întrebă dacă nu cumva se petrecuse un transfer cu ei trei (ceilalţi nu-l interesau, raţiunea participării la execuţie a celorlalţi nu-l interesa, numai el, Arghira şi Rafael), şi el şi Rafael şi Arghira să se fi mutat cu întreaga lor existenţă, de la acea oră, în existenţa paradoxală a celeilalte memorii?

Nu, judecătorul şi călăul său continua să poposească pe aceeaşi bancă, foarte dezinvolt şi detaşat, cu braţele întinse de-a lungul spătarului băncii, aşteptând.

îl omorâse deci o dată, atunci, printr-o simplă ridicare de mină, votul decisiv. Se găsea deci şi el în convoi, copleşit de greul trebii murdare pe care o săvârşise, dar şi bântuit de dorul celei care urma, după lege, să-i fie femeie. Se găsea deci şi Arghira în convoi, văduvă şi deopotrivă mireasă, învinsă şi victorioasă în acelaşi timp. Acolo deci, dincoace deci, aceiaşi – Rafael, Arghira, Heronim, ca într-o blestemată şi indestructibilă treime.

— Omoară-l!

Şi dacă destinul va lucra împotrivă, lupta cu îngerul

să nu ducă la acelaşi deznodământ, cel ucis, de astă dată, să fie chiar el, Heronim, iar Rafael s-o recâştige pe Arghira pentru altă vecie decât îi fusese lui sortită? Ştiu că nu sunt bărbatul pe care-l meriţi, ştiu că viaţa alături de un om ca mine e mai degrabă iad, până şi promisiunea gloriei într-o piatră e promisiune deşartă, orice alt bărbat, în locul meu, te-ar ferici infinit mai mult decât mine, dar te rog, te implor, oricât de greu ţi-ar fi, sacrificiu de ar fi, te rog să nu mă părăseşti! Ea îl ascultase înmărmurită, Heronim nu se afla în criză de creaţie, nici măcar după vreun ceas de dragoste care totdeauna aduce după sine tristeţe şi dezolare, declaraţia venise din senin, în starea cea mai de calm, şi sunase cu atât mai exasperantă – O, Doamne, cum de-ţi închipui că te voi părăsi vreodată!, şi abia atunci pământul se cutremură sub trupurile lor goale.

Se produse astfel o întrerupere în scurgerea timpului, apăru astfel necesitatea unui timp intermediar, Heronim o chemă pe Arghira. Vocea lui sună bolborosit, abia strecurându-se printre buze, trupul bolnavului se chinuia să-şi domine agonia. Şi iată cum, pe durata acestui timp intermediar, Heronim reuşi din nou să-l uite pe Rafael, mai important decât dispariţia acestuia se dovedi a fi bruma de iluzie a celeilalte Arghire, din viaţa pe care el grozav ar fi vrut s-o mai controleze, dar din zona căreia nu-i parvenea despre femeia Arghira, decât gândul strangulat şi ameţit.

Desfăşurarea cohortei de umbre din istoria imemorială se stinse, pustiul însuşi pieri, banca pe care ar fi trebuit să se afle Rafael nu mai era, ci numai o revărsare de roşu solar, a unui soare încremenit la limita dintre zi şi amurg, un asfinţit de aureole exorbitante peste arbori care creşteau odată cu visul, peste drumuri care veneau din nenumărate radiante ale universului, spre un ipotetic centru vital, şi privirea bolnavului o zări pe Arghira de-aievea. Numai că orice efort ar fi făcut Heronim să-şi apropie viziunea, sau să se lase cuprinsă de ochii lui, acea fantasmă se îndepărta, mereu altă distanţă se aşternea între ei, Dumnezeu era bun chiar şi pentru atât şi

Dumnezeu ar fi trebuit să fie slăvit, dacă acel Dumnezeu n-ar fi făcut greşeala să-şi arate faţa, şi faţa lui era în realitate a lui Rafael, mereu ca în visul cel mai ciudat, şi totul se dovedi a fi fost o simplă minciună.

— Omoară-l! se auzi, atunci, glasul Mamei.

— Omoară-l! se auzi, atunci, şi glasul Tatei.

Şi glasurile se repetară, se multiplicară, pe sonuri diferite, dar de aceeaşi amploare:

— Omoară-l! Omoară-l! Omoară-l!

Fiecare celulă a cărnii lui Heronim, tot ce mai era senin în el şi tot ce era obscur în el, primind ordin de la victimele-oameni şi de la victimele-statui, neavând nici ele cum altfel se răzbuna, ţipau răspicat, isterizate, acelaşi imperativ.

Rafael se afla tot pe bancă, braţele îi spânzurau tot pe spătarul băncii, masca feţei lui arăta şi mai ironică şi mai sfidătoare, aştepta. De astă dată însă banca părea aruncată la întâmplare în chiar inima unei grădini publice, straniu lucru – peste grădină parcă trecuse devastarea unei urgii, arbori cu crengile uscate, fântâni arteziene cu apele secate, socluri de statui fără statui, mormane de statui aruncate unele peste altele, ca leşuri de foşti oameni şi de foste zeităţi, aşteptând să vină gunoierii oraşului, să le încarce în căruţele, în camioanele lor mortuare, să le ducă la cimitirul gloriilor apuse pentru totdeauna. Pe Heronim însă nu-l impresionă cu nimic această privelişte, atenţia lui sta concentrată tot asupra lui Rafael, ca a păianjenului care se amuză fascinându-şi insecta pe îndelete. Grădina publică despre care e vorba aparţinea unui oraş care nu-i era străin lui Heronim, oraşul somnoliza încă, vagi zvonuri ale unei mişcări discontinue pregăteau ivirea zorilor, Heronim nu socoti necesar să mai întârzie. O anume genă secretă îl alarmă, obligându-l să se grăbească, fiindcă actul n-ar fi putut avea loc decât înainte de trezirea lui din somn.

Rafael aştepta, pretinsa lui sfidare arăta mai degrabă a inconştienţă, cu aerul că nu va fi în stare să-şi evite moartea. Dar când mâinile lui Heronim se încleştară pe

gâtul acestuia, făptura acestuia păru ca de abur, mâinile lui Heronim strângeau în gol, Rafael nu putea fi omorât, fiindcă Rafael era altceva.

— Cum de n-ai înţeles ce rol joc eu în toată povestea asta, că aceeaşi moarte ne paşte pe amândoi?

Răul şi cruzimea dispărură de pe faţa lui Heronim, ochii lui, de om învins şi încă o dată umilit, lăcrămau. Rafael se îndură de el şi-l trase alături pe bancă, îmbrăţişându-i umerii frăţeşte.

— Dragul meu Heronim, încă puţin şi suntem salvaţi, să ne ducem pe mai departe crucea!

Pentru prima dată, de când se angajase să-i fie judecător şi călău, Rafael folosea pluralul, se declara corp comun cu Heronim, semn cert că se pregătea începutul altui timp, poate că al graţiei şi al iluminării... _

3?

Mâinile ne stăteau foarte apropiate, ale fiecăruia pe genunchii proprii. Le priveam cu uimire intensă, mâinile noastre erau identice. Mari şi butucănoase, de cioplitori în piatră. Nervozitatea lor amintea de încleştarea pe daltă şi pe ciocan, dintr-atâtea ceasuri de trudă. Pulberea albă a pietrei pătrunsese până-n ţesutul de deasupra, din care cauză mâinile se şi desenau ca proiectate în tipare de gips.

Aşa am început să-mi dau seama că suntem fiecare copia celuilalt, n-a mai fost nevoie să-i constat faţa şi mai ales întunecările privirii. Oricât de târziu realizam această descoperire, după atâtea confruntări dureroase, era bine şi era odihnitor. Nu mai trăiam sub semnul pedepsei irevocabile, ştiam bine că mă voi bucura de clemenţa totală a lui Rafael. Doar el singur declarase că urma să ne purtăm crucea împreună, această împărţire pe din două a ispăşirii suna ca o eliberare. Se lăsase în mine o linişte mare, şi trup şi conştiinţă simţeam că se află într-un incredibil echilibru.

— Mi-e teamă totuşi că mă stăpâneşte melancolia.

Avea, într-adevăr, vocea cam umbrită şi tristă.

— Te apasă şi pe tine ceva pe suflet?

Uite că dispăruse dintre noi brutalul pronume de

reverenţă, acel dumneata rece şi convenţional, care ne ţinuse până atunci la distanţă ca apendice al ostilităţii reciproce.

— Nu mă apasă nimic, ci doar încerc să-mi evoc cea mai îndepărtată dintre amintiri.

— Lasă-mă s-o ghicesc eu!

— A fost pe vremea când l-aveam vecin de casă pe notar şi când băiatul notarului, într-o zi, a pretins că mama lui e mai frumoasă decât Mama.

— Iar eu m-am socotit jignit şi m-am înfuriat, le-am spart geamurile de la casă până la unul.

— Dar şi Tata s-a înfuriat, a plătit mai întâi geamurile sparte, după care m-a snopit în bătaie.

— Puţin îmi păsa, tot Mama rămânea cea mai frumoasă femeie din lume.

— Hazul e că şi Tata se mândrea cu asta, chiar şi cu fapta mea se mândrea, doar că-l durea de paguba la care-l obligasem.

— Ce om era, Doamne!

— Se scula cu noaptea în cap şi aprindea focul în sobe, se îngrijea de vite şi-şi pregătea toate cele pentru şcoală.

— Niciodată n-am înţeles cum de izbutea să acopere două universuri deodată, şi pe acela de ţăran şi pe acela de învăţător, tot ce ieşea din mâna lui era lucru sfânt.

— În ciuda faptului că era aspru la fire.

— Aspru şi drept, cumpănit la minte şi cinstit, dacă am învăţat ceva de la el şi dacă mi-a rămas ceva de la el e un fel de decalog propriu, în care se cuprind porunci mai zguduitoare despre apărarea valorilor umane decit cele din Biblie.

— Un nemăsurat respect pentru aceste valori.

— Şi creator al unei morale incomparabile.

— Ţi-aminteşti cum ne inspecta, ca la armată, pe Mama şi pe mine, când ne pregăteam să mergem la biserică sau în vreo vizită?, el punea semn de egalitate între Dumnezeu şi omul de rând, şi unul şi altul trebuiau cinstiţi cum se cuvine.

— Şi cum nu-l putea convinge nimeni să renunţe la obiceiul ţărănesc, din vechime, el să meargă pe uliţă în frunte, şi apoi Mama, şi la urmă eu.

— Şi el să salute primul, oricât era de domn şi de învăţător, sau tocmai de aceea, ca să se ştie că domnul şi învăţătorul trebuie să stea cu fruntea plecată în faţa omului oarecare.

— El zicea Omul nu-i numai haina cu care-i îmbrăcat,şi starea la care l-a adus viaţa, Omul e ceea ce are el nemuritor în şinele său, eu asta văd mai întâi în Om.

— Şi pentru asta îmi scot pălăria înaintea lui, oricare ar fi Omul acela, şi-l salut.

— O dată m-a pus la colţ, pe coji de nucă, şi un ceas încheiat m-a ţinut aşa, numai fiindcă am dat buzna la el în odaie, să-mi iau nu-ştiu-ce pentru joacă, şi nu i-am zis Bună-ziua! unei fetiţe pe care el o medita.

— Numai Mama de reuşea să-l îmblânzească.

— O dată n-a reuşit, când eu am refuzat să urmez cariera de agronom la care el ţinea foarte mult, îmi intrase în cap să mă fac sculptor şi aveam oroare de orice altă carieră.

— Da, s-a purtat neînchipuit de dur atunci.

— Fiindcă-i călcasem iluziile în picioare.

— Şi fiindcă-l dezamăgeam în zicerile şi prezicerile sale.

— Zicerile sale, totdeauna, sunau ca sentinţe judecătoreşti.

— Nu pentru asta te-am dat eu la carte, ca să scot din tine un simplu pietrar, şi dacă legea nu te pedepseşte când refuzi să intri în rindul lumii, să fii şi tu om ca toţi oamenii, te pedepsesc eu!

— Ciudat totuşi mod de a gândi pentru un liberal ca el!

— Probabil presimţea că vine războiul, şi probabil gândea că nu sunt pregătit pentru viaţă, şi probabil că socotea de datoria lui să mă sprijine cu câteva certitudini.

— Răspunderi de Tată care se simţea legat de pământ.

— Şi legea de la care nu voia să abdice: Te pedepsesc eu!

— Mi-a luat ţoalele de pe mine, ca la puşcărie, şi m-a închis în polatra din spatele casei, cu fereastră zăbrelită şi lacăt greu pe uşă, Mamei nu-i îngăduia decât să-mi dea mâncarea pe fereastră, regim de mâncare cu lacrimi, iar el mă supraveghea un singur ceas la aer şi nici atunci nu-mi adresa vreun cuvânt, se considera trădat şi făcut de ruşine în faţa satului, trebuia într-un fel să-şi răscumpere sudoarea vărsată pentru mine.

— Zadarnic se cerşea Mama de el, să fie om şi să mă înţeleagă, rămânea nezdruncinat în decizia lui, şi nu ştiu la ce finalitate s-ar fi ajuns.

— Dacă Mama n-ar fi preluat asupră-şi consecinţele finalităţii şi dacă nu mi-ar fi dat drumul, a profitat de absenţa Tatei, într-o zi, de acasă şi a rupt belciugele lacătului cu toporul, mi-a adus hainele să mă îmbrac şi mi-a burduşit valiza de carton cu alte zdrenţe necesare, chiar şi caietele cu schiţe mi le-a pus în valiză şi câte ceva de-ale mâncării, mi-a dat bruma ei de economii ca să am bani de drum şi m-a binecuvântat pentru drumul la care porneam, în bună măsură Mama e vinovată dacă s-a ales ori nu s-a ales ceva de viaţa mea!

— Uite ce s-a ales!

Fusesem din nou prins în capcană, bunul meu dublu Rafael se dovedise ca întotdeauna abil şi ticălos. Apelase la trucul cu melancolia, cu Mama, cu Tata, numai ca să nu mă angajeze prea brutal în cea mai dură dintre confruntări. Pentru asta şi alesese ca loc de întâlnire, după tragicul periplu labirintic, propriul meu muzeu virtual. Abia acum priveliştea grădinii publice mi se dezvăluia în adevărata ei mizerie decrepită, de-ţi venea să plângi cu hohote de mila şi de jalea ei. Aş fi putut crede, şi era lesne de crezut, că ordinea şi armonia grădinii căzuseră pradă vreunui vânt pârdalnic. Dar sigur că nu la nemernicia vântului se referise Rafael, punând semn de egalitate între viaţa mea şi ce s-a ales din ea, şi nici la arborii uscaţi, la iarba pârjolită, ci la mormanul de leşuri în piatră care aşteptau

să fie duse la groapa fără fund a istoriei.

— De ce au fost măturate de pe socluri?

Mai degrabă mi-era ciudă pe neputinţa de a înţelege un astfel de sfârşit decât pe sfârşitul în sine, decât pe raţiunea şi pe autorii care-l determinaseră.

Aveam cunoştinţă despre valori uitate sau reduse la tăcere, valori de tot felul, care căzuseră în dizgraţie sau care pieriseră din memoria omenirii, dar care continuau să fie transmise ca moştenire săracă de la o generaţie la alta sau păstrate cu evlavie în depozite de biblioteci, peste toate plutind sau în toate rezistând speranţa că, mai devreme sau mai târziu, va spulbera cineva praful de pe ele şi le va restitui omenirii, dacă nu ca pe capodopere în întregul lor, cel puţin ca pe sugestii ale unor destine penibile, într-o bibliografie a nimicului şi a deşertăciunii. Cu cită sfinţenie chiar eu, adesea, nu m-am apropiat de astfel de relicve, fără autor sau semnate de nume absolut insignifiante, şi cu cită strângere de inimă nu le-am cercetat, convins (uneori chiar şi îndreptâţindu-mi-se această convingere) că tot e ceva în fiecare, oricât de infinitezimal, care durează, şi că prin acest ceva misterios de durată, duram eu însumi.

Dar niciodată n-am reuşit sâ-mi închipui deznodământul dezastruos la care pot fi condamnate unele pietre sculptate, aducea cu adevărat a măcel. Capete şi mâini, picioare deşurubate din trunchiurile lor şi trunchiuri mutilate de ghioagele care le izbiseră în plin. găoace de ochi sterpi de lumină şi guri strâmbe de durere adresându-se istoriei şi tăcerii din jur, şi, fiindcă tăcerea, istoria n-aveau grai, adresându-se lui Rafael. reprezentantul lor justiţiar, cu aceeaşi amară întrebare – De ce am fost măturate de pe socluri?

— Erau urâte şi deprimante, nu le străbătea nicio idee şi n-aveau substanţă, răspundeau fiecare la câte un nume dar erau lipsite de personalitate, toate erau confecţionate ca după şablon şi nu se înfiora nimeni privindu-le, arătau ca moarte înainte încă de a fi urcate pe socluri şi de a pretinde că sunt semne ale nemuririi,

autorul lor a uitat că fiecare timp vine cu rigorile lui superlative, cine ignoră sâ-şi acorde conştiinţa creatoare cu conştiinţa timpului ulterior este pierdut!

— Dar de ce mă faci pe mine vinovat de urâţenia lor?

— De parcă nu le-ai recunoaşte!

S-a ridicat alene de pe bancă, era jalnic în micimea lui. Tocmai fiindcă mă avertizase şi tocmai fiindcă presimţeam proporţiile dezastrului, nu material, ci moral. Nu neg însă şi impulsul derutant al unei anume curiozităţi, să constat în ce măsură mă voi regăsi în lucrări despre care se pretindea că mi-au aparţinut cândva.

De câte ori, la răstimpuri de ani, pus în astfel de situaţii de confruntare directă, consideram lucrările respective cu stupefacţie şi oroare, exclamând, dacă nu către cer, către mine, oricum, tot din frica şi ruşinea de a nu fi auzit de nimeni – Doamne, cum de am fost în stare să gândesc aşa ceva, să semnez aşa ceva?!, după care le întorceam spatele şi mă duceam să mă îmbât de moarte, ca să uit şi să fiu uitat, să-mi iau faţa de la lume şi lumea să nu se uite la mine ca la un lepros – îl vedeţi pe amărâtul ăla de om, e sculptorul Heronim, acela care etcetera, etcetera!, la ce altceva mă puteam aştepta din partea conştiinţei mele secunde – Rafael?

Acesta punea multă aplicaţie în lucrul său, şi lucrul său consta din recompunerea bolborosită, schilodită, sprijinită în cârji invizibile a celor câteva pietre demolate de pe socluri. Nu reuşea de fiecare dată să peticească, să potrivească fragmentele cum se cuvine, dar asta era mai puţin important decât demonstraţia pe care o urmărea. Până la urmă. din mormanul de leşuri amputate şi desperecheate, a dat la iveală câteva reprezentări cit de cit distincte – silueta unui bărbat împuşcat, o femeie îngenuncheată de umilinţă, un portret de copil înfometat, alt portret de copil plângând, câteva busturi de anonimi, fără nimic semnificativ şi care să-i diferenţieze, alte câteva siluete de bărbaţi în mişcare, care se voiau evocatori ai trudei fizice sau ai concentrării spirituale. Rafael avusese dreptate, arătau stereotipe şi terne, mi-era silă şi să le

privesc, darămite să accept că sunt semnate de mine!

Fără să poată fi aduse acolo, în acelaşi timp. pentru o comparaţie explicită, mi-era suficient să le compar însă, în imaginaţie, cu Arghira şi cu Soldatul omorit în război, cu Fata înecată şi cu Preotul condamnat pe nedrept, chiar şi cu ilustraţiile la Biblie, cu Pasărea Phoenix şi cu celelalte abia bănuite sub frunte sau în eboşele din diverse car-, nete, – şi acestea pe care mi le arunca Rafael acum, cu neobrăzare, pe tabla judecăţii păreau simulacre de artă şi nu artă, memoria mea le lăsase la fund ca pe nişte reziduuri miloase, timpul venea în favoarea mea, nu eram obligat să le recunosc, eu cu alt timp şi cu alte fapte de artă mă îndreptam spre Judecata de Apoi, cu ce dovezi putea să-mi dovedească Rafael că mizeriile acelea se plămădiseră sub fruntea mea şi ieşiseră din mâinile mele?

Rafael sta ţeapăn în dreptul lor şi rânjea, biata mea conştiinţă la ce dureroasă încercare era supusă!

— Nicio mirare că nu le recunoşti, laşitatea noastră capătă forme dintre cele mai imprevizibile, până şi de oglinda în care ne uităm zilnic ajungem să ne înfricoşăm, există în noi un ochi veşnic treaz care le vede pe toate de dincolo de faţa noastră reală, fiindcă memoria nu ţine partea omului, ci partea lui Dumnezeu, câţi n-ar vrea ca odată cu pieirea lor să piară şi memoria faptelor de artă fără valoare, bun, să nu facem prea mult caz de tristul lor destin, dar, cel puţin, recunoaşte că te-ai vândut pentru ele!

— Am destule circumstanţe atenuante.

— Ştiu, mi le-ai mai spus de câteva ori, nu le repeta.

— Repet un singur lucru: că nu eram făcut să dau buzna în istorie ca taurul înfierbântat, lovind orbeşte şi încăpăţânat cu coarnele drept în porţile istoriei, să mi se deschidă, şi omenirea excitată să mă aplaude, cit de fioros sunt, eram, dimpotrivă, ca un copil neajutorat care are nevoie de o mamă, de o soră de caritate, de un văzător mai departe, şi care să mă conducă Fii atent pe-aici, atenţie la primejdie, pe-aici nu-i nicio primejdie, curaj, Heronim!

— Un anume curaj, totuşi, nu ţi-a lipsit.

— Până la arestarea Preotului în a cărui biserică mi-am ascuns ilustraţiile la Biblie, imediat după asta am devenit un adevărat câmp magnetic al refuzului şi al fricii.

Eram obosit, nu mă simţeam nici mai calm, nici mai eliberat decât după fiecare confruntare dinainte. Atât doar – că durerea fizică se potolise, continuam să exist în afara trupului şi a identităţii trecute în cataloage. Rafael nu mă scăpa din ochi, eram pentru el şi obiect de cercetare medicală şi centru cerebral în care se adunau, ca sub o lupă fluorescentă, şi contradicţii justificate şi eresuri capitale.

— Deşi, pe dedesubtul fricii şi al refuzului, căutai calea spre un fel de opţiune.

— îti mulţumesc pentru indulgenţă, Rafael.

— Nu vreau decât să restabilesc adevărul adevărat.

— În fond, Rafael, de cine vrei să mă aperi?

— De judecata strimbă a posterităţii, posteritatea să ştie că nu ţi-a fost uşor nici când te prefăcea! că eşti mulţumit să ciopleşti pietre de doi lei, nici când ai acceptat să te vinzi pe doi lei.

— Mereu vânzare şi iar vânzare, cit o să mă mai chinui cu ticăloşia asta?

— Până ţi-o vei smulge de pe conştiinţă cu fierul înroşit în foc.

— Ei bine, se pare că ştii mult mai mult decât sunt eu în stare să mărturisesc, nu renunţ la părerea că şi eu şi alţii traversam o criză a valorilor, mi-am pus şi eu destule întrebări în legătură cu rostul meu pe pământ într-o epocă în care nu-mi găsisem decât rostul de a face pe măscăriciul lui Dumnezeu, să reduci totul, vocaţie, aspiraţie, la simpla cruce de piatră pe care, oricât ar ţipa geniul în tine, n-o poţi face mai originală decât sfânta cruce de la începuturi, aveam şi eu orgoliul meu. iluziile mele, epoca scosese la suprafaţă o sumă de ahtiaţi după glorie care mi-o luau înainte, recunosc că n-aveam destulă putere ca să zac în mine şi să aştept zile mai faste, mă dădeam cu capul de toţi pereţii căutând răspuns la întrebările care mă sângerau, uneori mă convingeam că din perimetrul ăsta de

limite nu se poate ieşi decât cu mâinile pe piept şi cu picioarele înainte, ratasem fuga din ţară, n-aş fi vrut să ratez şi prezenţa în epocă, beam dementţial şi riscam să termin ca alcoolic inveterat, mă bântuiau idei de sinucidere şi mă bântuiau idei de revoltă, să mă las strivit de locomotive sau să strig în gura mare, pe străzi şi în cârciumi – Ce aveţi de gând cu noi, cu sufletul meu, cu libertatea noastră?!, n-am fost în stare de niciun gest de acest fel. dacă asta-i arta care se cerea, simandicoasă, pompoasă, graţioasă, reverenţioasă, atunci asta să fie şi arta ce?â li se ofere, îţi mai aduci aminte ce conţinut a avut prima mea opţiune?

— De cinism.

— Exact, şi ia seama cât de odios de sincer sunt acum, tai în mine ca în carne vie, ca o ripostă sălbatică la propria teroare interioară, ca şi atunci, fiindcă era oglinda terorii exterioare, sau poate că nu voiam decât să mă răzbun pe încărcătura mea de vinovăţii trecute?, nu ştiu, te priveşte cum îţi explici şi cum vei încerca să mă aperi, fapt este că după un şir de zile şi de nopţi de suferinţă în singurătate, numai eu cu mine şi cu îngerul personal, într-o bună dimineaţă am pus la vedere, în vitrina magherniţei unde-mi duceam veacul de făcător de cruci, prima mea lucrare dinafara fricii şi a refuzului, prin care voiam să demonstrez că-n sfârşit am ieşit din izolare şi că nu-mi mai este frică, o Stelă funerară pentru cei ucişi, putea fi vorba despre toţi ucişii de la începutul timpurilor, dar putea fi vorba şi despre ucişii de ultimă oră, care-şi dăduseră viaţa ca să triumfe noua orânduire, şi am aşteptat

— Ce aşteptai?

— Să se împlinească destinul.

— Avea chip de om destinul, când s-a împlinit?

— Chipul lui Isus Nazarineanul Regele Iudeilor!

— Fără-ndoială că glumeşti.

— Nu glumesc, tocmai mă pregăteam să închid magherniţa când a apărut individul cu pricina, m-a întrebat dacă lucrarea din vitrină e de vânzare, mi-am închipuit că vrea s-o cumpere pentru vreo criptă de-a

familiei sau pentru mormântul personal, lumea de-atunci era plină de tot felul de nevropaţi şi de apucaţi, la urma urmei puţin îmi păsa pentru ce vrea s-o cumpere, i-am confirmat că Stela funerară este de vânzare, şi atunci individul a început s-o tot întoarcă pe toate părţile şi s-o pipăie ca pe o marfă, m-a cam dezgustat stilul ăsta de a-mi aprecia opera, dar tot nu l-am dat pe uşă afară, individul s-a arătat dispus s-o cumpere pe oricât ceream, cu o singură condiţie – să dispară numele de Heronim de pe stelă şi să dăltuiesc în piatră numele lui, nici asta nu m-a scos din sărite şi nici condiţia că voi fi discret cu această nevinovată mistificare, numele meu şi aşa nu făcea două parale, nu speram ca trecătorii prin cimitire să se sinchisească a cui e capodopera şi nici în istoria nouă a artelor nu visam să figurez, l-am întrebat cum îl cheamă şi individul mi-a răspuns că el semnează cu iniţialele INRI. şi atunci am surâs cu vechea mea viclenie creştinească şi am zis – De parcă aţi fi Isus Nazarineanul Regele Iudeilor!, dar individul nu mi-a gustat gluma, mi s-a părut chiar că se simte ofensat şi mi-a replicat să fiu mai atent cu vorbele care-mi ies din gură, că vorbe dintr-astea mă pot duce la puşcărie ca duşman al poporului, şi eu am tăcut, şi sub ochii lui mi-am aruncat numele în neant, în locul meu a apărut ca autor domnul INRI, şi domnul INRI şi-a luat marfa la subsuoară şi s-a dus.

— Dar nu la atât s-a redus relaţia voastră de vânzare-, cumpărare.

— Nu, a venit din nou, şi a treia, a şaptea, a zecea oară, de fiecare dată făcându-mi comenzi ferme, cu subiecte precise, mi-aducea, ca să mă inspir, şi diverse broşuri de vieţi romanţate sau despre fapte eroice, eu mă conformam şi mă zbăteam să-i respect comenzile, să-i respect semnătura cu celebrele iniţiale, mai mult decât atât – mă lăsam dirijat, corectat – Aici mai multă forţă, dincoace trăsături mai pozitive!, încetasem să mai fiu eu, îmi pierdusem orice neprihănire, dacă neprihănire se mai putea chema compromisul la care mă supuneam de bunăvoie şi nesilit de nimeni, renunţasem la orişice brumă

de originalitate şi de specific personal, dalta, ciocanul, mâinile erau ale mele, dar tezele, ideile erau ale acestui domn INRI, adevărat că mă plătea, dar eu nu-mi făceam complexe, mă consolam cu exemplul celor mari ai istoriei care primiseră porunci de la regi, de la papi, deşi puţină tristeţe tot se aşeza, ca praful, pe sufletul meu, până ce într-o altă bună zi…

— Eram convins că vine şi o astfel de zi.

— Da, lucrările mele figuraseră prin expoziţii, fuseseră elogiate, domnul INRI parvenise, din necunoscutul care va fi fost la ora când se prezentase pentru întâia oară la mine, în magherniţă, ajunsese personaj oficial, mentor şi cenzor, membru al comisiei de triere, de apreciere a capodoperelor care băteau la porţile gloriei, dacă merită sau nu merită să intre în istorie, şi atunci m-a apucat o lehamite de moarte, refuzasem istoria sau istoria mă refuzase pe mine, şi iată că totuşi făceam parte din ecuaţia ei matematică, Isus Nazarineanul Regele Iudeilor ajunsese cenzor şi mentor datorită mie, de ce să nu fi devenit şi eu mentor şi cenzor pentru mine însumi?

— Aşa a luat sfârşit memorabila voastră relaţie.

— Dar grozav ce aş fi vrut să dau ochii cu el, eu ca solicitator de stampilă, el ca stăpân peste stampilă, şi atunci am decis că este ora să-mi iau soarta în propriile mâini, cum se spunea pe vremea aceea, am gândit şi am finisat Grupul statuar de oameni în faţa plutonului de execuţie!

Rafael şi-a petrecut privirea pe deasupra mormanului de pietre mortificate, mai degrabă dezamăgit decât intrigat.

— Nu-l văd printre acestea.

— Nici Stela funerară de la început nu este.

— Să fi avut ele altă valoare?

— Aveau, în primul rând, valoarea pasiunii cu care le-am conceput şi le-am finalizat, de orice pot fi acuzat, numai de credinţa mea nezdruncinată în iluminările artei – niciodată, sper să nu-ţi par exagerat, dar în fiecare din ele pusesem ceva din sufletul meu, dacă nu chiar pe mine

întreg, tocmai fiindcă nu eram atât de păcătos pe cât vei crede.

— Suficient, poate, ca să fi fost salvate de la dezastru?

— Suficient ca să-mi fie acum sufletul mai uşurat.

— Ciudat că le consideri pe amândouă cu aceeaşi răspundere.

— Dovadă că apariţia şi dispariţia din viaţa mea a domnului INRI coincid cu extremele mele fatale.

— Şi ce soartă a avut Grupul statuar?

— Era pentru prima dată când trebuia să mă înfăţişez la comisia de acceptare într-o expoziţie şi eram sufocat de emoţie, o eventuală respingere ar fi sunat pentru mine ca o sentinţă capitală, ar fi implântat în mine ideea lipsei de vocaţie şi a neputinţei de a răspunde la întrebările timpului, gândul că decisiv pentru opţiunea mea s-ar fi putut să fie însuşi domnul INRI mă scotea din sărite, dar jocurile erau făcute, nu mai puteam da înapoi, mi-am dus lucrarea la expoziţie, chiar în ajunul convocării comisiei, ca să nu turbez de nerăbdare aşteptând prea mult, deşi te rog să crezi că am şovăit până în ultima clipă dacă e bine sau nu e bine ce fac, a fost o despărţire dureroasă, parcă se rupsese ceva din mine, rămâneam beteag de o parte din conştiinţa mea, frustrat de bunul meu cel mai de preţ – libertatea, şi infinit mai sărac decât înainte, şi de acest simţământ n-am scăpat niciodată, de câte ori îmi duceam lucrările la expoziţie, de câte ori se întâmpla să-mi fie cumpărată vreuna, la asta, atunci, s-a adăugat şi un fel de presimţire neagră, sufletul mi-era tulbure şi o gheară nevăzută mi se înfipsese pe inimă, m-am întors în mansarda mea şi toată noaptea m-am zbătut ca o fiară în cuşcă, nu se lipea somnul de mine, am petrecut noaptea cea mai grea din viaţa mea, treaz şi lucid ca un bloc de gheaţă, neînstare nici măcar să mă îmbăt şi să-mi înec în alcool neliniştea, presimţirea, pe vremea aceea n-o aveam pe Arghira şi niciun alt prieten cu care să mă sfătuiesc, nici la vise n-am putut apela, să le interpretez în favoarea sau în defavoarea opţiunii mele, cu toate că, oricum, nu s-

ar mai fi putut schimba nimic din ceea ce sta să se împlinească peste voinţa mea, în ciuda grotescă a opţiunii mele naive, şi nelinişţea, presimţirea mi s-au confirmat foarte repede, în dimineaţa următoare eram arestat!

Rafael s-a uitat la mine lung, încruntat şi uluit, de parcă atunci şi acolo, pentru întâia oară, ar fi luat cunoştinţă de acest oarecare eveniment din viaţa mea.

— Pentru ce?!

— Pentru că eul meu călăuzitor trebuia să treacă şi prin asta.

— Acest eu călăuzitor se chema, cumva, Ionescu?

— Acel Ionescu la care te referi a fost o victimă ca şi mine.

— Şi iată-ne prinşi într-o nouă aventură!

— Sunt obosit, Piafael, te rog!

Ce plăcere la omul acesta, duh, simbol, ce o fi, să nu consume bine un salt în necunoscut că se şi pregăteşte pentru altul, şi totdeauna pe seama conştiinţei mele, cât o să mai dureze tortura asta? Cum să-l conving că temniţa într-o celulă materială e mai suportabilă decât temniţa într-un suflet de om, de ale cărui micimi şi cruzimi nu pot fi făcut eu răspunzător în locul lui Dumnezeu? Ce ştiu eu despre nimicul de om care se cheamă Ionescu, şi care s-a strecurat în viaţa mea ca o fatalitate, mai mult decât stă scris pe tabla de mistere a amându-rora? Zadarnic l-am smuls din existenţa lui banală de şoarece hârţogar şi l-am pus în legătură cu Arghira, el a fugit, netrebnicul şi laşul, de unde să ştiu eu ce caută în afara mea, ce ait dezastru speră să prevină?

Dragul meu, bunul meu Rafael, mi-e teamă că încep toţi să mă părăsească, unul câte unul, cel puţin tu nu mă lăsa, rogu-te, să trec Dincolo singur...

38

La început, aşadar, fusese o circiumă lipsită de orice glorie, sau, dacă vreţi, cu gloria dusă pe apa Sâmbetei. Pe vremuri, înainte de război, şi pe durata războiului, circiuma era cunoscută ca refugiu academic al boemilor oraşului (pictori şi scriitori, balerine şi artişti, ziarişti şi alţi

iluzionişti), care se pricepeau să elimine istoria de sub ochii lor şi să-şi cultive deşertăciunea-deşertăciunilor cu alcooluri de viţă veche. Revoluţia, între timp, îşi pusese peste toate pecetea, chiar dacă uneori numai pentru a acoperi cu celofan patimi şi năravuri, ambiţii şi tot felul de apetituri care se vor dovedi eterne.

Astfel că, boemii amintiţi dispărând ca specie neutrală, din cauza câtorva rigori administrative şi spirituale, ceea ce adâncea şi mai mult criza valorilor despre care am mai pomenit undeva, circiuma avea să intre într-o zodie meta-populară. Mai precis – vizitatorii ei permanenţi sau ocazionali aparţineau acum speciei de la cealaltă extremă, boemi şi aceştia, dar numai după veşminte şi după cinismul cu care tratau şi ei istoria, fiindcă, altfel, nu erau interesaţi să aibă audienţă la niciuna din zonele culturii, ei se lăudau a fi depozitari de mitologii străvechi şi propagatori de folclor modern, pe care-l clamau în gura mare sau îl scuipau pe ziduri cu grafia cea mai şleampătă şi total negramaticală. Academia lor deci se prezenta lumii cu altă emblemă, concepută mai degrabă din simboluri ale celei mai nevinovate ignoranţe decât ale unui neo-peripatetism. Erau gunoieri şi măturători de stradă, hingheri şi camionagii, telali şi vânzători de paradisuri ieftine, ciocli şi hamali, foşti pensionari ai caselor de sănătate şi hoţi de buzunare prin medii parvenite, puşcăriaşi de drept comun în interludiul dintre o condamnare şi alta şi, evident, pentru culoare şi pentru alte divertismente dirijate din umbră, fie de amanţii lor de inimă, fie de oficii interesate să afle ce mai zice gura lumii, preotese deci de noapte şi preotese de zi, cu tarif la liber sau cu tarif uniformizat, toţi şi toate servind aceeaşi filosofie de libertinaj absolut. Cel puţin în adâncul fiinţei fiecăruia în parte, acolo unde trădările se produc mai greu şi care la fel de greu se descifrează, fiindcă la suprafaţă, dintr-un instinct de securitate lesne de înţeles, vădeau ştiinţa extraordinară de a se împopoţona cu lozincile cele mai ferme ale noului timp.

Mai e de luat în seamă, pentru ca să aveţi imaginea

exactă a acestui univers în putrefacţie, că mai toţi robii culorii sau ai poeziei îşi eternizaseră trecerea pe acolo şi mai ales îşi plătiseră datoriile, convenţie tacită între patronul un pic dement, un pic divin, şi clienţii din clasa cea mai aleasă, prin desene şi manuscrise agăţate pe pereţi, nu îndrăznea nimeni să le judece estetic şi cu atât mai mult să despoaie pereţii de ineditele comori, gloria acestor efemeride era şi gloria lor.

Singura explicaţie că aproape seară de seară, se abătea pe-aici şi pietrarul Heronim, având chiar o masă reţinută spre fundul cârciumii, pe care aceşti lumpeni o respectau cu sfinţenie, după cum îi respectau şi izolarea, tăcerile. încruntările şi lucrul (tot creiona şi mâzgălea într-un caiet de desen, Dumnezeu ştie ce!), trebuie căutată în faptul că prin apropiere se afla şi maghernița cioplitorului de monumente funerare, unde lucra cu ziua sau cu capodopera. Vinul fiind prin natura şi prin consecinţele lui un atribut al pregătirii pentru veşnicie, oricât de modeste, fiecare din aceşti săraci cu duhul vedea în Heronim un virtual trimis al cerului care să le asigure, prin crucea de la căpătâi, meşterită cu inspiraţie şi cu cât mai originale podoabe, statornica amintire. Se puneau deci bine cu el şi nu de puţine ori îi plăteau avansuri sub formă de sticle pline, ca să le memoreze cu fidelitate mutrele sau misterele lăuntrice, în perspectiva reflectării lor în piatra personală.

Fie că intuiţia lor privind calitatea morală a lui Heronim se dovedise exactă, fie că însuşi Heronim se lăsase dibuit fără oprelişti, cert este că toţi vedeau în el nu un cioplitor de rând şi în niciun caz unul care să le aparţină de drept, ci un năpăstuit al soartei, o victimă a răsturnărilor istoriei, şi-l considerau ca atare. Lipsindu-le orice element biografic, care să li-l pună în adevărată lumină, ba chiar fericiţi că (şi de-ar fi fost să fie supuşi la torturi) n-aveau ce taină dezvălui despre el, din ce lume vine, ce păcate răscumpără, îi inventaseră în consecinţă o legendă superlativă, capabilă să reziste şi la cercetarea cea mai aplicată. Într-un cuvânt – să se caute femeia,

presupuneau ei, fiindcă numai pierderea unei femei te poate împinge la un refuz atât de categoric al fastului oficial şi la acceptarea de bunăvoie a unei sihăstrii de ocnaş, să n-ai altă bucurie în această viaţă de câine decât să tot ciopleşti la cruci de morminte şi să-ţi tot amăgeşti zilele cu amăgirea perenităţii altora, fără să aibă de unde şti cât de tragic de adevărată poate fi o legendă. Numai numele i-l cunoşteau şi profesia, de ajuns pentru ca umorul lor negru să-l apere de asalturile dezordinii dinafară, iar el să se simtă bine şi liber în propria captivitate interioară.

Cine şi-ar fi închipuit însă că tocmai dintre aceştia i se va alege şi destinul, sub înfăţişarea fără expresie, nerevelatoare a nimic, a unui ins oarecare?

Omul cumpără mai întâi o butelcă de vin şi luă de pe tejghea o cană de lut (în asta şi consta prestigiul cârciumii, fripturile se serveau pe tăblii de lemn şi având alături, totdeauna, străchini pline cu murături picante), se îndreptă cam împleticit spre masa lui Heronim şi ceru îngăduinţa să se aşeze. Aşa, ca între beţivi, sau (dimpotrivă) potrivit legii hazardului care aduce la aceeaşi masă două spirite alese, menite să se întâlnească şi să-şi împartă soarta pe din două. Cine era omul, cum ar fi putut Heronim să-l respingă?

Heronim era muncit ca de obicei de ale sale, idei la întâmplare sau idei obsesive care se concretizau în schiţe de portret sau în scene ale unui basorelief deocamdată fără logică. Dar ce logică răspunde rostului nostru pe pământ, cutezanţei noastre de a supralicita pulberea şi neantul?

Feţele bărbaţilor şi ale femeilor care îndeobşte populau circiuma, oricât de particulare una faţă de alta, îşi pierdeau caracterul de modele imediate şi se proiectau în fantezia lui ca expresii ale unui univers absurd. Parcă sculptor sau poet, savant sau muzician, ce sunt notaţiile noastre fugare într-un carnet sau pe şuviţe întâmplătoare de hârtie decât înregistrarea dulcelui har cu care Dumnezeu ne atinge uneori fruntea, spre a lumina haosul din noi şi pentru a ne găsi temeiul în lucrări de durată?

Ilustraţiile la Biblie ţineau acum de trecutul îndepărtat, ca şi amintirea altarului de biserică unde fuseseră ascunse şi a Preotului care plătise pentru ele cu închisoarea. Nu trecuseră decât vreo patru ani, panica dintâi se potolise, nu-l bănuia şi nu-l acuza nimeni de nimic, între timp se consumase şi experienţa colaborării cu domnul INRI, lecţia fusese plină de învăţăminte pentru novicele care încerca să priceapă adevărurile si dedesubturile epocii, alte motive de spaimă n-ar mai fi avut. şi totuşi uneori se trezea năpădit de sudori ca de gheaţă şi atunci un glas din neştiut (care putea fi al Soldatului omorât în război sau al Fetei înecate, al Preotului condamnat pe nedrept sau al oricăreia din lucrările vândute domnului INRI) îi adresa întrebări bolborosite, din care nu se descifra niciun sens, dar care ascundeau şi toate sensurile cu putinţă. Cât avea să mai dureze acest soi de pedeapsă cine să se îndure de el şi să-l ierte?

Şi poate că Heronim, în seara aceea la cârciumă, dăruindu-se acestei noi cauze foarte realiste, de realizare conştientă a unui album de tipologii dintre cele mai anonime şi terestre, nu gândea altceva decât să se apere de presiunea obsesivă a crimelor inconştient săvârşite. Ciudat este însă că prostituatele, de pildă, căpătau puritate de madone iar beţivii şi pungaşii aduceau. în viziunea lui, a martiri, dovadă deci că el nu ajunsese încă să-şi domine memoria şi să-i înăbuşe exploziile arbitrare. De aci şi absurdul care guverna relaţiile dintre aceste două categorii pretins sacrosancte, fiindcă şi madonele şi martirii arătau viciaţi până-n măduva oaselor, personaje prin excelenţă ale unui infern în delir erotic, ale unei descompuneri umane mai abjecte decât ar fi suportat orice dogmă. Nimic mistic totuşi în această pustiitoare degringoladă, cel mult – paradoxurile unui spirit căruia îi plăcea să Je tortureze gratuit. Sau, din nou vă întreb, să fi fost oare asta pedeapsa pe care el însuşi, determinat şi de alcool, şi-o aplica, pentru a face să cadă la fund, în uitare definitivă, nemernicia cu Soldatul, cu Fata înecată, cu

Preotul necunoscut, cu cele vândute domnului INRI? Grupul statuar al oamenilor în faţa plutonului de execuţie constituia prima dovadă a acestei eliberări, că ieşirea din impas e posibilă, credea în şansa absolvirii conştiinţei prin artă, hotărâse în sfârşit să se prezinte la comisia de triere şi de acceptare, sorţii căzuseră o dată pentru totdeauna!

Dar ce va fi voind individul acesta, scornit din senin, care îndrăznise să-l smulgă din lumea lui de fantasme şi să-l convoace la cine ştie ce dialog otrăvit?

Heronim abia îşi strecură privirea către el, ca printr-o ceaţă, faţa omului nu-i spunea nimic, faţă de şoarece, suflet strâmb, cu personaje ca acesta nu poţi să imaginezi decât o lume penibilă şi grotescă, al cui mesager era?

Nu era mesagerul nimănui, ci doar al lui însuşi, adică al propriei singurătăţi şi nimicnicii. Turnă vin în amândouă cănile de lut, fiindcă şi cana lui Heronim era goală, mâna îi tremura şi făcea eforturi să arate cât mai decis. Privirea lui se întâlni cu privirea lui Heronim şi, oricât de dură i se păru, oricât de interogativă (Ce cauţi, domnule, în viaţa mea?), omul o suportă cu stoicism. îşi bău cana până \a fund, se vede treaba că era foarte însetat, sau numai aşa ar fi îndrăznit să-l abordeze pe Heronim, îşi umplu din nou cana şi zâmbi.

— Mă tot întrebam ce-mi spune mie numele de Heronim, toată lumea de pe-aici vorbeşte cu respect şi cu simpatie de dumneata, şi din ce fotografie te cunosc. Avea glasul şuierat, ca al unuia cu laringele ars de câte otrăvuri înghiţise, reluă: Fiindcă, de văzut şi de întâlnit, acum te văd şi te întâlnesc pentru întâia oară. De-adevărat, însă, te cunosc din timpul războiului.

(Pe mine, domnule, în ce împrejurări, domnule?)

— Atunci ţi-am văzut numele înscris pe o cruce de mormânt şi tot atunci chipul într-o fotografie, care te reprezenta cu alte foste nimicuri de-ale dumitale, într-un sicriu.

(Şi eu, naivul, care speram că niciodată strigoii războiului nu se vor mai năpusti asupra mea!)

— Chiar nu-ţi imaginezi cine sunt?

Heronim tăcea încruntat, răscolirea acelui trecut îi producea un rău aproape fizic şi nu era deloc predispus la confesiuni, cu atât mai mult faţă de un neavenit din toată lumea, cam bănuia spre ce hăuri este gata să-l împingă străinul, dar nu-i înţelegea încă raţiunea şi mai ales nu presimţea la ce deznodământ îl va împinge această raţiune.

(Cine ştie ce secrete mai deţine şi vagabondul ăsta şi poate că vrea să mă stoarcă de bani, poftim, domnule, şi du-te dracului cu amintirile tale cu tot!)

Deşi omul, doar vag descumpănit după şocul primei confruntări, continua să zâmbească, aproape uluit de neaşteptata oră pe care o trăia.

— Ca să vezi în ce situaţii extraordinare te pune uneori viaţa, nici cu gândul nu gândeam să dau vreodată ochii cu dumneata viu.

(De ce viu, domnule, doar n-am fost niciodată mort, domnule!)

— Eu sunt omul care a vorbit la înmormântarea dumitale simbolică, să-ţi povestesc cum a fost?

(Nenorocitul de mine, deci Tata şi Mama n-au glumit, de-adevărat mi-au făcut înmormântare simbolică, şi eu care n-am avut curiozitatea să!)

Răspunsul sună scurt, nerostit, dar cu evidenţă negativ, era acum rândul lui Heronim să-şi dea cana cu vin peste cap, ameninţător şi furios, după care, aproape inconştient, cerşi străinului să i-o umple din nou.

(Lepră ce eşti, mi-ai întors sufletul pe dos, toarnă, canalie!)

Şi omul îi respectă atât de spontan dorinţa, cu o bunăvoinţă atât de amicală. încât mâinile li se adunară pe aceeaşi cană cu vin ca într-un legământ.

— Perfect, nu e cazul să te enervezi, doar n-am venit să-ţi cer socoteală pentru că te-au dat ai dumitale atunci mort şi nici cum se face că ai înviat din morţi.

(Atunci de ce, scârnăvie, ce vrei de la mine?)

Dar el zâmbea, cu aerul său blajin şi melancolic, şi nu-l pierdea o clipă din încleştarea privirii.

— La viaţa mea am văzut minuni şi mai grozave decât asta, cum te împaci cu noua orânduire?

Heronim tresări şi-şi aruncă ochii pe de lături, cine le urmăreşte convorbirea, cine stă cu urechile ciulite asupra lor, mimând dezinteresul, mimând beţia, omul începea să devină primejdios (Ehei, jigodie, va să zică din ăştia îmi eşti!) şi simţi ca un cuţit cum îl înjunghie îndoiala, nu-şi pierdu totuşi cumpătul, rosti strangulat:

— Parcă era vorba să nu-mi pui întrebări!

Faţa celuilalt însă, mică şi scofâlcită, cu adevărat faţă mizeră şi impersonală, părea că se luminează şi se umanizează numai în acord cu interlocutorul său, auzindu-l vorbind, nu dând replici nerostite, faţa lui deveni chiar bună şi frumoasă.

— Mă rcg, ţi-e frică să nu fiu un câine de provocator.

(Da, şi aş jura că eşti!)

— Mişună lumea de provocatori, până şi prin circiuma asta mişună câţiva, şi provocatori şi delatori, îşi câştigă şi ei pâinea care cum dă Dumnezeu, de plevuşcă muierilor nici nu mai vorbesc, atenţie mai ales la târfe, cu o mină îţi umblă prin buzunare, cu cealaltă îţi măsoară conştiinţa ca pe o sită cu găuri mărunte, să vadă cât adevăr se strecoară prin ele, cită zgură de principii rămâne!

Heronim încercă să-l întrerupă, nu izbuti însă, celălalt era pornit şi pus pe discurs lacrimogen.

— De ce, adică, n-aş fi şi eu unul dintre provocatori?

(Logică înşelătoare, fii atent, băiete!)

— Nu, dragă domnule, pur şi simplu profit de ocazie ca să-mi compar eşecurile personale cu eşecurile altora. Dumneata, de pildă, despre care părinţii dumitale pretindeau că, dacă n-ai fi murit în război, ai fi cucerit lumea cu nu ştiu ce chestii formidabile, cum de-ai eşuat în meseria de cioplitor de cruci?

(Dar tu, circar de duzină, cu ce drept îmi pui această întrebare şi de ce tocmai ţie ar trebui să răspund?)

Heronim ridică însă nepăsător din umeri, brava inutil, rana era prea adâncă şi prea sângeroasă.

— Poate că e numai o stare intermediară, o trecere spre altceva (Ah, Dumnezeule, nici eu nu cred în ce spun, dar dacă asta e numai minciuna cu care mă îmbăt?), în afară de faptul că-n meseria asta mă simt foarte bine!

— Ha-ha-ha!

Şi omul izbucni deodată într-un râs deşănţat, cu hohote mari care îngheţară, în aceeaşi clipă, zgomotele confuze ale cârciumii. Iar în răstimpul de tăcere care urmă, trecu printre toţi beţivii din circiumă un fior de nelinişte grea, toţi se aşteptau să bubuie cine ştie ce profanare la adresa Dumnezeului din cer, la adresa Dumnezeilor de pe pământ, erau obişnuiţi. Câte blasfemii nu împroşcaseră pereţii acelei cârciumi, indiferent de consecinţe. De fapt se pricepeau să evite şi consecinţele, fiindcă beţivul rău de gură sau prostituata cea respectuoasă erau imediat aruncaţi în stradă, n-auzise nimeni nimic, n-avea cine să depună mărturie că acolo se va fi săvârşit o astfel de crimă.

De astă dată însă nu fu nevoie nici de atât, se auzi acelaşi râs lăbărţat, ca o descărcare nervoasă, şi discursul străinului de la masa domnului Heronim, patetic şi infantil, ca al naufragiaţilor pe buza unui neant:

— Binecuvântat fie Marele Programator, atoatecreatorul şi stăpânitorul, că ne-a luat şi ultima şansă de salvare! Şi binecuvântaţi fie blestemaţii lui de robi, dacă au ajuns la asemenea grad de fericire încât să nu mai spere în nimic! Domnule, ca să audă toată pleava asta de guzgani, de ambe sexe, nici eu nu sunt din altă stirpe decât dumneata, am visat şi eu să realizez ceva în porcăria asta de viaţă, dar n-am ajuns decât un simplu hamal la rampa de mărfuri, car cu spinarea, din zori până noaptea, baloturi cu iluzii pentru tâmpiţi. Şi află că nu voi înceta să cred în credinţa mea, şi că nu regret nimic, şi că sunt la fel de fericit ca şi dumneata. Ce ar fi să-ţi propun în consecinţă, cu cel mai profund respect pentru calitatea dumitale de om, să ieşim chiar acum în stradă şi să ne spânzurăm de primele felinare aprinse, ca să aibă nătărăii ăştia ce aplauda?!

La fel de brusc precum izbucnise în hohote de râs, ca o acumulare în ascuns de motive cumplite, avu loc şi reacţia inversă. Capul omului se prăbuşi peste braţele încrucişate pe masă şi omul începu să plângă zguduit de convulsii brutale, ca oscilând între valuri de febră fierbinte şi teribile pale de vânt îngheţat. Interveni din nou o tăcere de scurtă durată, şi tot spaţiul cârciumii se umplu de ecourile acelui plâns amarnic. Nu se sinchisi însă nimeni, fiecare continua să se contemple în băltoaca propriei conştiinţe. Nimic senzaţional, circiuma cunoscuse întâmplări şi mai tragice – înjunghieri între bărbaţi, răfuieli între târfe. O dată, una dintre aceste preotese fusese întinsă goală pe masă şi scăldată în alcool, pe care bărbaţii şi-l culegeau apoi în pântecoasele căni de lut; altă dată, un vânzător de conştiinţe, despre care se ştia bine că e vânzător de conştiinţe, fusese răstignit pe uşa de la intrare şi scuipat în ochi până la saturaţie. Evenimentele erau înregistrate cu nepăsare şi fără să producă în memoria nimănui vreo surpare, aceleaşi femei şi aceiaşi bărbaţi se regăseau a două zi cu aerul celei mai nevinovate comunicări, fii şi fiice ale aceluiaşi paradis lugubru, dând buzna spre Pomul Cunoaşterii în numele milenarei, inconştientei lăcomii de cit mai multe adevăruri.

Zadarnic deci Heronim ar fi aşteptat de la aceştia vreo explicaţie sau vreo soluţie, nu-l revendica nimeni ca prieten sau chiar ca simplu cunoscut pe străinul în plină criză a desperării, Heronim era sortit să rămână singurul spectator şi tămăduitor al dezastrelor celuilalt, conchise pentru sine Isterie de beţiv ordinar, ce pacoste pe capul meu, Doamne!, dar comentariul său mental fu contrazis în clipa următoare de privirea ceţoasă a străinului, cara cerşea milă:

— Mi-e îngrozitor de rău, te rog să mă scoţi la aer!

Sângele i se scursese într-adevăr din obraz, faţa îi devenise ca de ceară, privirea năucă, trupul îi tremura tot.

(Doamne, de n-ar muri sub ochii mei, în ce poveste caraghioasă m-ai aruncat!)

Heronim îl săltă de pe scaun şi-l obligă să-i cuprindă

grumazul cu un braţ, îl cuprinse la rându-i pe după mijloc, era neînchipuit de firav şi de vlăguit, porni cu el printre mese, mai mult târându-l ca pe un sac de tărâţe. Nu sări nimeni să-l ajute, ieşiră aşa în stradă – înlănţuiţi şi împleticiţi ca beţivi inveteraţi ce erau, în căutarea felinarelor de care să atârne.

(Şi dacă va fi să-l asist eu cum moare, nu va fi asta într-un fel, revanşa mea pentru faptul de odinioară când mi-a asistat şi el înmormântarea simbolică?!)

Să te tot dai cu capul de pereţi de asemenea surprize ale vieţii, ducă-se dracului, era ultima bucurie pe care va fi aşteptat-o Heronim de la viaţă.

Slavă Domnului însă că afară era rece şi burniţa, sosise toamna şi aerul nopţii se arăta tocmai bun pentru a trezi un beţiv la realitate. Deşi străinul nu vădea niciun semn că e pe cale de a-şi reveni, probabil că răul care-l prăbuşise avea alt fel de rădăcini, cine ştie ce venin ascundea omul întru ale sale din adânc, reuşi să bolborosească:

— Du-mă la rampa de mărfuri, există acolo un vagon tras pe linie moartă, unde îmi am vizuina de şoarece, să zac acolo în legea mea şi să crăp odată, precista mamei ei de viaţă!

Cuvintele abia de i se desluşeau printre buzele veştede, să se fi şi instalat oare moartea în el şi el să nu i se fi putut împotrivi? Se chinuia să-l orienteze pe Heronim pe drumul care ducea spre rampa de mărfuri, prin păienjenişul mahalalei, răul din el se mai potolise.

— Poate dă Dumnezeu şi vagonul ăla în care m-am aciuat o ia razna prin lume, să tot voiajez până la capătul pământului, asta mi-a fost plăcerea şi visul de când mă ştiu! şi glasul lui căpătă deodată sonorităţi duioase, ca de adolescent romantic: Să fiu liber ca pasărea cerului şi să văd lumea, că m-apucă jalea când mă gândesc la câte minuni sunt în lumea asta şi pe care eu n-o să le văd niciodată, de ce unii au fost blestemaţi să nu iasă niciodată de pe linia moartă?

Dar în fiinţa lui Hernonim se trezi duhul adormit al

fraternităţii, cum să-l lase de paragină la voia întâmplării? îşi aminti că magherniţa lui e mai aproape şi că în mansarda pe care o locuia are ceva zeamă de varză, pentru a-l readuce pe nefericit în simţiri şi să-şi odihnească oasele prăpădite. Dacă aşa căzuseră sorţii, pian această ciudată regăsire a lor în cadrul aceleiaşi zodii împuţite, atunci revanşa (pe care încă demult o şi bănuia programată de legile superioare) să-şi releve conţinutul uman.

— Te rog, fă-mi cinstea şi acceptă invitaţia de a fi oaspetele meu, cel puţin pentru noaptea asta, de mâinedimineaţă vom vedea ce va mai fi!

Nicio clipă nu gândi şi nu presimţi că tocmai această decizie, pact (de bunăvoie şi nesilit de nimeni) al solidarităţii cu un neavenit din toată lumea, îl va şi pierde.

Nici când senzaţia că sunt urmăriţi se strecură în fiinţa lui Heronim, la început ca o inexplicabilă tulburare a celulelor până atunci calme şi indiferente, apoi tulburarea din ce în ce mai stăruitoare şi perfidă, iar în cele din urmă se confirmă, Heronim oprindu-se deodată ca să-l sprijine pe străin de grilajul unui gard şi să aprindă o ţigare pentru amândoi, pe care aveau s-o şi împartă cu egală desfătare, şi răsucindu-şi într-o doară capul spre întunericul dinapoia lor şi zărind în aceeaşi clipă două siluete care-i pândeau, apoi reluându-şi drumul şi urmărindu-le şi acelora, cu toate simţurile în alertă, jocul, nici atunci Heronim nu acordă amănuntului vreo semnificaţie, îl şi anunţă pe tovarăşul său mai mult ca să se amuze, chiar şi celălalt se amuză în stilul său plastic şi verbios:

— Dă-i în mă-sa de imbecili, dacă la atât îi duce mintea! Vai de mama lor, n-au decât să-şi consume noaptea cu noi, sigur că ne confundă cu cine ştie cine. Şi apoi ce reprezentăm noi pentru ei?, nişte simple rahaturi cu feţe de om. Câţi dintr-ăştia n-am târât eu pe urmele mele, numai din plăcerea de a le întoarce maţele pe dos, când se izbeau de realitatea existenţei mele de două parale chioare. Vrei să le facem figura şi să-i aşteptăm, să-i întrebăm de la obraz Mă, pramatii ce sunteţi, peste ce

conspiraţie duşmănoasă vă închipuiţi voi că aţi căzut?!, vrei? Ha-ha-ha!, cât mă priveşte – eu n-am altceva să-mi reproşez decât viaţa mea de câine al nimănui, care-şi tot caută un î'ost pe pământ şi nu şi-l găseşte. în toate sunt curat ca lacrima lui Cristos şi bun de pus la rană când sunt treaz, la beţie doar de-l înfrunt pe Dumnezeu şi-i invit pe oameni să se spânzure. Dă-i în mă-sa de mameluci şi hai mai repede acasă la dumneata, răul de la circiumă mi-a trecut şi am iar chef de băutură, să nu-mi spui că duci viaţă de călugăr şi că la dumneata în casă nu se bea! Sau poate că dumneata ai ceva pe suflet şi că scârnăviile astea, de fapt, pe dumneata te urmăresc? Ei, cu atât mai bine, mie nu mi-e frică, o să-mi împart destinul cu dumneata!

Făcea haz individul şi nu părea de fel dus la biserică, la prea mulţi Dumnezei nu se închinase el în acea viaţă de câine pe care pretindea că o dusese şi o mai ducea.

(Grozavă bucurie i-aş face dacă l-aş informa că eu, totuşi, am cel puţin câteva greuri pe suflet – fuga de pe front şi Fata înecată, blestematele de ilustraţii la Biblie şi Preotul care a fost condamnat la ani grei de puşcărie din cauza mea. până şi pe domnul Isus Nazarineanul Regele Iudeilor îl am pe suflet, fiindcă eu, cu vânzarea mea, i-am uşurat gloria şi parvenirea!)

Dar Heronim nu îndrăzni să se confeseze, justificând astfel urmărirea, poate că nu era decât o simplă coincidenţă. Câte umbre nu se întâmplă să se nimerească pe urmele noastre şi să ne tortureze conştiinţa, oricât de nevinovat ai fi sau te-ai socoti că eşti. Chiar şi prezenţa unor urmăritori ai hazardului e suficientă ca să pună în mişcare toate rotiţele ruginite şi înţepenite ale necăjitului tău de suflet prins în capcană, şi fapte aparent uitate ies cu violenţă la suprafaţă şi-ţi scuipă în obraz toate acuzaţiile cu putinţă.

Heronim îşi tot răsucea capul în urmă, siluetele necunoscute nu dispăruseră, se făceau pentru o clipă una cu zidurile caselor, dar, de îndată ce porneau ei, îşi reluau şi ele, cu aceeaşi fermă voluptate, urmărirea. De ce totuşi niciodată până atunci, de ce totuşi exact în acea noapte şi

numai după ce singur şi-l alesese pe străin ca partener al absurdului? îndoiala muşca din el şi stâlpii omeniei lui se clătinau, străinul îi devenise povară şi motiv de silă, îl ştia alături şi parcă nu mai era.

(Leapădă-te imediat de el şi fugi, cel puţin pentru a te convinge care-i adevărul, ai absolută nevoie de această altă certitudine, ca să dormi liniştit!)

Şi străinul îl privi dintr-o parte, concentrat, părând a-i fi citit gândul, ceva se răscoli în sufletul său şi vocea lui sună destul de trist, deşi nu lipsită de acea ironie foarte proprie:

— Fac pariu cu dumneata că mori de frică şi abia aştepţi să scapi de mine, frica este una din marile victorii ale acestui timp asupra omului. N-aş vrea să te mint – şi mie mi-e frică! Dar poţi jura dumneata că există undeva vreun remediu, vreo soluţie la o astfel de frică? Dacă eşti convins că asta ţi-ajută la ceva, şovăi totuşi, glasul iar i se încărcă de lacrimi, reluă înverşunat – da, lasă-mă aici şi du-te cu Dumnezeu, eu niciodată n-o să regret că te-am cunoscut!

Era înduioşător şi patetic, toată povestea era patetică şi înduioşătoare ca o altă formă de excepţională paranoia. Şi Heronim nu acceptă să se trădeze pe sine, îşi asumă riscul de a-i oferi străinului adăpost pentru acea noapte.

(Vreau să-ţi spun, Rafael, că primul lucru de care s-a izbit, la mine-n mansardă, a fost Grupul statutar de oameni în faţa plutonului de execuţie. N-a fost nevoie să-i explic despre ce-i vorba, a intuit din prima clipă ideea pe care mă chinuisem s-o transpun în piatră, dar interpretarea lui m-a zguduit. Dumneata ştii, mi-a zis, că şi-n viaţă suntem la fel, permanent în faţa câte unui pluton de execuţie invizibil? Să sperăm că-mi vei da destul de băut, ca să nu le vând ălora din comisia de acceptare interpretarea mea! Şi după câte ştii, Rafael, nu m-a vândut, comisia mi-a acceptat lucrarea chiar în dimineaţa zilei în care eram arestat. Dar eu n-am aflat despre debutul meu oficial decât după patru ani, la ieşirea din închisoare, ce părere ai de nebunia asta?)

Se îmbătară, într-adevăr, din nou, până la delir şi adormiră unul lingă altul, îmbrăţişaţi ca fraţii într-o aceeaşi matrice dezolantă şi fără perspectivă de a se naşte într-o altă viaţă.

Iar a doua zi, destul de târziu, trezindu-se tot sub semnul fricii şi al îndoielilor din ajun, Heronim constată că străinul se făcuse nevăzut, nici măcar nu ştia cum îl cheamă. Şi buimac încă de somnul chinuit, ca după un coşmar, aruncându-şi privirea în stradă, pentru a se convinge că lumea a rămas neschimbată şi că în destinul personal nu se produsese nicio modificare, Heronim descoperi, îngheţat, dar şi cu o silă imensă pe suflet, că siluetele pânditorilor (aceiaşi, ori alţii, n-avea importanţă, tot pânditori se chema că sunt) se aflau peste drum şi aşteptau. Nu se sfiau să se arate la lumina zilei, ba se poate spune că-n toată atitudinea lor se vădea o ciudată, incredibilă neruşinare...

Ionescu se grăbea, timpul său personal se afla în mare întârziere, în mare întârziere faţă de cine, faţă de ce?

Niciodată timpul meu şi timpul fratelui meu, al meu şi al femeii sau al epocii mele, al meu şi al companionului meu de drum, indiferent pe ce drum ne-am hotărât să mergem împreună şi indiferent până unde, niciodată nu vor urma acelaşi ritm de cronometru, nu se vor sincroniza perfect. De fiecare dată între timpul unuia şi timpul celuilalt va exista un decalaj mai mic sau mai mare, forţat de infinite motive, fie că unul rămâne în urmă sau o ia înainte, pe când celălalt rămâne prizonier al sinelui său, şi pe toţi ne înghite, ne anulează timpul universal. Dacă nu cumva şi ceea ce denumim timp universal nu este tot o convenţie pentru a suporta mai uşor alterarea fizică, alterarea conştiinţei. De ce timpul meu personal să sufere numai fiindcă a devenit conştient că timpul lui Heronim este gata să moară, şi ce înseamnă, la urma urmei, ca timpul cuiva să moară?

(Ionescu se înşală, Ionescu comite o mare eroare, Ionescu îşi închipuie că poate să existe în afara mea sau că poate să se implice în destinul meu fără ca eu să fiu de

acord cu asta. N-o să credeţi, dar un om aflat în situaţia în care mă aflu eu face şi imposibilul ca să-şi transfere suferinţa pe seama altcuiva. E un joc, o perfidie, nebunia de a urmări pe alt trup, pe altă conştiinţă propriile convulsii şi cum reacţionează o conştiinţă străină la multele ofensive ale morţii asupra ta. Drept care am apelat la acest om de nimic Ionescu, este el realitate, este el ficţiune?, puţin îmi pasă. Important e ca Ionescu să preia asupra lui o parte din sarcinile agoniei mele şi să lucreze în contul meu, cel puţin pentru a mă informa despre cum se pregătesc contemporanii să-mi servească nemurirea. Şi zadarnic se plânge Ionescu că suferă pentru mine, el n-o să schimbe nimic, cu asta, din soarta, pe care totdeauna o decid alţii mai mari decât Ionescu, a pulberii mele!)

Se lumina de ziuă, oraşul ieşea din somn cu o încetineală de broască ţestoasă, cu o mohorâre pe suflet de cârtiţă oarbă. Priveliştea oraşului aducea a maşinărie de circ abia pusă în mişcare, imobilizată pentru cele câteva ceasuri ale nopţii, dar suficient ca mecanismele interioare să fi înţepenit, să fi ruginit, toate încheieturile îi scârţâiau din greu. Feţele oamenilor aveau ceva de lehamite şi de panică inconştientă dinaintea zilei care-i solicita cu buluc de neprevăzuturi, faţă de care nu erau nicicum pregătiţi. Fiecare străin celuilalt, şi fiecare întemniţat în durerea lui ca într-o celulă ermetică, şi fiecare fără acces la suferinţa celuilalt. Ce importanţă ar fi prezentat pentru oamenii aceştia porniţi la vânătoare, să-şi câştige adică pâinea zilnică, să-şi satisfacă adică orgoliul cotidian, dacă le-ai fi anunţat că unui semen de-al lor, sculptorul Heronim, i s-a prezis moartea şi va muri, ei şi! Câţi asemenea Heronimi n-au fost condamnaţi la moarte de-a lungul istoriei şi omenirea nu s-a sinchisit, ei şi!, treacă de la noi şi acest pahar şi fie-i acestui Heronim al dumitale ţărâna uşoară!

Numai că, într-un fel, viaţa mea şi viaţa lui Heronim au tras la programare acelaşi loz câştigător şi pentru împlinirea unui destin la fel de păgubos, această vinovăţie cine să şi-o asume şi-n ce chip acela care ar fi ar trebui să ispăşească? Eu am fost ales din toată lumea, adevărat că

mi s-a plătit pentru asta, să-i asist o pretinsă înmormântare simbolică. Şi atunci de ce nu s-a încheiat totul aici, acum am fi fost chit, de ce viaţa mi l-a adus înaintea ochilor şi viu? L-am cunoscut deci şi viu, într-O circiumă, şi am stat la aceeaşi masă şi împărtăşindu-ne din aceeaşi licoare de tămâioasă regală. Ce otravă, oare, a destinului conţinea licoarea aceea, sau ce fel de destin a acţionat atunci împotriva noastră, de ne-a angajat pe amândoi într-o situaţie fără ieşire, eu înţelegând să mă lepăd de el ca de un mort, cum şi sunt convins că era el în noaptea aceea, cu conştiinţa lui moartă, plecând adică în zori fără măcar să-i mulţumesc pentru ospitalitate şi fără să-mi iau rămas bun de la el, dar el făcând din cauza mea (o cauză absolut gratuită) patru ani de închisoare? Ne-am reîntâlnit, câţiva ani mai târziu, într-o cuşcă de ascensor, ascensorul instituţiei în care eu lucram ca arhivar, în rcare el atunci intra cu lauri pe frunte, şi el a zis, repetând vorbele mele de altădată Ca să vezi în ce situaţie extraordinară ne pune uneori viaţa!, şi nu m-a strins de gât, nu m-a scuipat în obraz. Ar fi putut să tot apese pe butoanele ascensorului – ba în jos, ba în sus, până Ia dementă, şi să mă calce de o mie de ori în picioare, deşi la fel de nevinovat ca şi el. Nu, ci doar zâmbea umilit şi se minuna De aş pricepe vreodată cum de a fost cu putinţă aşa ceva, să fac patru ani de închisoare din cauza dumitale! Aşteptam să-mi întindă mâna şi cu asta să cred că m-a iertat, nu mi-a întins-o, niciodată nu voi şti dacă m-a iertat sau nu m-a iertat, şi cit voi mai face umbră pământului mă voi recunoaşte vinovat faţă de el. Dar vă întreb – eu pe cine să arunc vina pentru a-mi fi luat numele, doar atât – numele, drept acuzator împotriva lui? Şi iată cum viaţa mă pedepseşte încă o dată, scoţându-mă la fel de absurd din anonimat şi hotărând ca tocmai eu să-i scriu necrologul, cu toate că el în viaţă fiind, şi să însemneze oare asta, legea funcţionând invers, că lui îi va muri moartea, pe când eu?

(Iar se înşală Ionescu, eu de mult mi-am iertat vinovaţii de una sau de alta, pe toţi i-am iertat, cel puţin de această povară să fiu despovărat când va fi să trec Dincolo,

şi să nu-şi mai facă griji din cauza mea, sigur că voi muri definitiv, şi nu doar eu, ci şi iluziile, ficţiunile mele toate!)

Ionescu se grăbea, timpul său se afla în mare întârziere. Acum nu-l mai interesa faţă de cine şi faţă de ce, dovadă că se chinuia să supraliciteze chiar şi scurgerea timpului universal. Fiindcă altcineva, în fond, îi comanda această grabă şi cu un scop mult mai evident decât conştiinţa lui de gânganie ar fi putut să îndure. Cert este că, după ce concepuse necrologul şi venise la spital să se convingă de adevăr, cineva tot striga la el, poate că eu însumi, de pe patul agoniei mele, în clipele de vagă luciditate, sau poate că însuşi Dumnezeu din cer:

— Du-te şi salvează ce se mai poate salva, sunt acolo hârtii de tot felul şi noian de schiţe, desene, gravuri, eboşe, mulaje, idei, singurul univers care mă reprezintă, dă-i-le Arghirei să le apere de distrugere şi să le valorifice când le va veni timpul, sigur că pătrundem în alt timp, mai generos, mai eliberat de prejudecăţi, mai deschis pentru spirite contradictorii ca al meu şi mai uman pentru vocaţii îngenuncheate ca a mea, chiar şi pietrele – finisate, nefinisate, ia-le, salvează-le, plantează-le pe teritorii neutre care admit astfel de semne ale trecerii cuiva pe pământ, să le judece timpul viitor şi timpul viitor să decidă asupra lor, dacă mi s-a refuzat dreptul la alt fel de ispăşire, du-te, omule Ion£scu, tu, care-mi eşti singurul supra-eu care mă continuă, gena mea hereditară de bine şi de rău, umbra mea terorizantă, călăul meu burlesc şi nefericit, grăbeşte-te, se apropie ora şi acesta vreau să fie testamentul meu, şi ia aminte, când va fi să fie, nicio floare, niciun cuvânt, ceremonie simplă ca pentru soldaţii care cad în război, şi viaţa mea tot un fel de război a fost, război cu limitele, război cu neputinţa, până la urmă – definitiv pierdut, şi nu uita, doar atât – un soldat, cum pretindeai că a mai fost cândva, să sune la trompetă stingerea!

Dar când ajunse la faţa locului, Ionescu constată că i se luase înainte. Al nu ştiu câtelea camion, încărcat cu ultimele bulendre şi hârţoage, cu ultimele pietre asasinate şi mulaje măturate de pe socluri, dispărea la orizont.

Pentru sărăntoaca de avere a sculptorului Heronim, prea multe buldozere se întreceau acum să-i răscolească pământul grădinii şi să-i dărâme atelierul.

— Nenorociţilor, ticăloşilor, ce aţi făcut, ce faceţi?

Dintru început nu-l luă nimeni în seamă, erau obişnuiţi şi cu treaba lor murdară şi cu reacţia celor demolaţi (până şi morţii se suceau şi se răsuceau în veşnicia lor!), dar mai apoi, dacă văzură că nebunul are de gând să urle până la sfârşitul lumii, i se explică, dealtfel calm şi fără nicio doză de cinism, că atât memoria cât şi capodoperele numitului cum se cheamă au luat drumul groapei de gunoi a istoriei. Pe locul unde fusese altarul şi iadul lui Heronim se va zidi o fabrică de săpun, ca să aibă omenirea respectivă cu ce să-şi spele păcatele sau cu ce să-şi facă mai lunecoase frânghiile de spânzurat. O consecinţă fără drept de apel, era singurul muzeu imaginar ce i se oferea lui Heronim în această lume, şi Ionescu izbucni în plâns.

(Ionescu avea aceeaşi criză de plâns din seara de odinioară, când băusem împreună la circiuma plină cu vagabonzi şi cu prostituate, când sorţii hotărâseră să fiu arestat...)

40

Am fost arestat, Rafael, chiar în dimineaţa în care urma să mă prezint la comisia de acceptare a lucrărilor pentru expoziţia de toamnă. Era o nebunie de toamnă, de un auriu exorbitant, care avea darul să treacă din materialitatea naturii până în structura noastră cea mai intimă. Scăpasem de neliniştea şi de presimţirea care-mi torturaseră noaptea albă, mă regăsisem în zorii zilei împăcat cu mine. Eram, fireşte, emoţionat, dar emoţionat într-un fel foarte special, aproape naiv şi infantil, ca în faţa unui examen de şcolar. Gândeam să fac drumul până la expoziţie pe jos, tocmai pentru ca şi această emoţie să mi-o sublimez în cumpăt şi rigoare.

Mă vei întreba, Rafael, dacă mi-a trecut prin minte să fac vreo legătură între evenimentul arestării şi necunoscutul meu apologet de la circiumă, căruia îi

oferisem adăpost de o noapte, şi mai ales cu umbrele care ne ţinuseră urma până la mine acasă, îţi voi răspunde – Nu, străinul n-a revenit să mă mai caute, urmăritorii n-au mai apărut să-mi pândească ferestrele, îmi pieriseră cu totul din minte, de parcă nici n-ar fi fost.

Aşa se face, Rafael, că evenimentul a căpătat pentru mine exclusiv raţiunea arbitrariului istoric, de care, slavă Domnului, viaţa noastră nu ducea lipsă. Evenimentul a avut loc chiar în clipa în care, stând cu faţa către uşă, pe coridorul inundat de lumina lăptoasă a dimineţii, mă chinuiam să vâr cheia în broască şi să încui uşa. Se iviseră lângă mine, deodată şi pe nesimţite, fiecare din alt ungher la pândă şi cu o aplicaţie profesională care dovedea practică îndelungată. N-avea niciun rost să le fi opus rezistenţă, cu atât mai mult să-mi arăt uluirea şi să-i întreb de ce, potrivit cărei legi şi dacă-şi justifică dulcea impoliteţe cu vreun mandat de arestare. Auzisem şi eu că întrebări de acest fel se izbesc totdeauna de o muţenie de piatră, dacă nu se întâmplă să declanşeze hohote de râs în batjocură sau chiar mici expresii pitoreşti cu indicaţie foarte precis dumnezeină şi maternă. Am renunţat deci la întrebări, dar nu puteam scăpa de senzaţia că răsuflările celor doi agenţi, care mă încadraseră ca într-un cleşte, se strecoară pe după gulerul hainei în jos, ca lipitori umede şi oarbe.

Cel puţin de mi-ar fi îngăduit să las pe uşă un bilet – Plecat fără adresă, imposibil de precizat ziua întoarcerii, căutaţi-vă nemurirea în altă parte!, ca să afle clienţii de ce am dispărut din mahala şi eventual să priceapă dedesubtul istoriei. Nu mi-au îngăduit nici măcar să încui uşa cu cheia şi să iau cheia cu mine, aveam acolo, după cum ştii, Rafael, o sumă de schiţe şi de mulaje la care ţineam, aveam mai ales macheta Oamenilor în faţa plutonului de execuţie, dovada loialităţii mele, truda mea la cioplitul crucilor era una, prin ceastălaltă speram să mai salvez ceva din amărâtul meu de talent.

Zadarnic mă amăgeam, Rafael – Desigur că la mijloc trebuie să fie o neînţelegere stupidă, tot ce se poate că mă

confundă cu cineva, sau sunt victima unei învinuiri absurde, doar n-am săvârşit nicio faptă condamnabilă şi nu le-am stricat în niciun fel ordinea, până şi gândurile şi visele îmi sunt de o banalitate aproape săracă cu duhul, pe cine şi de ce să supere condiţia mea de paria intelectual?, într-un ceas, două, se lămuresc toate şi-mi vor da drumul acasă! Faptul însă că mi se interzicea să iau cheia cu mine mă cam neliniştea – Dar dacă au descoperit povestea cu Fata înecată, povestea cu ilustraţiile la Biblie sau povestea cu domnul INRI, pe care-l făcusem om cu marfa mea?, era ca şi cum s-ar fi şi hotărât, fără judecată şi peste argumentele mele, să mi se taie toate legăturile cu lumea şi că drum de întoarcere acasă nu mai există.

Continuam totuşi, Rafael, să-mi fac speranţe şi să-mi calculez şansele, implicându-mă amuzat în însăşi raţiunea funcţiei lor – Sau poate că anume aveţi nevoie de cheie, ca să intraţi înăuntru şi să cercetaţi?, n-aveţi decât, domnilor, cercetaţi cit v-o pofti inima, ce vă aşteptaţi să descoperiţi?, puţină sărăcie şi câteva lucruri dezolante, ceva dezordine romantică şi foarte multe iluzii spânzurate, fiindcă voi fi fost eu, de ochii lumii, un simplu cioplitor de cruci pentru muritorii de rând, coborât la condiţia cea mai de jos a valorilor şi ignorat, dar în sinea mea n-am încetat, o clipă, să-mi slujesc opţiunile pentru o religie proprie şi inconfundabilă, n-am simţul disciplinei alinierii şi nu suport să mi se stampileze conştiinţa cu fierul roşu, asta şi explică sila de a-l fi servit pe domnul INRI, nevoia de a-mi rămâne credincios mie însumi, adevărat că mansarda mi-e plină cu mulaje anacronice, dar şi cu idei care se zbat să se dezlege din plămada lor primordială, şi veţi mai descoperi desenate pe pereţi nişte cercuri înlăuntrul cărora scrie Nu ne atingeţi fără a vă teme de pedeapsa posterităţii!, şi altele deasupra cărora scrie Fericirea şi nefericirea sunt problema mea personală!, şi altele de jur-împrejurul cărora scrie Nu săvârşiţi acte de injustiţie înainte de a afla ce este justiţia!, şi veţi mai descoperi alcooluri de felurite vârste şi grade, fiindcă n-am cum altfel să ucid în mine fantasmele care mă bântuie sau cum altfel să-mi cultiv nebunia de a

crede că este cu putinţă şi altceva, şi o ramură de măslin veţi descoperi pusă la icoană, fiindcă în esenţă sunt un om paşnic şi iremediabil sentimental şi iremediabil tolerant, şi mai am naivitatea să cred că atâta vreme cât se mai poate dialoga încă nu-i totul pierdut şi dacă asta e tot (vă jur, vă asigur – niciun gând potrivnic şi nici măcar intenţia vreunui gest contrariu), adică tot ce veţi descoperi în mizerul meu univers, cum să-i luaţi unui om, pentru atât, libertatea?

De mirare, nu-i aşa, Rafael, că aveam puterea sâ îngrămădesc atâtea justificări într-o singură clipă, şi gândindu-le cu atâta frenezie încât eram convins că şi sună de-aievea şi se aud clar, în timp ce paznicii mei aşteptau răbdători să-mi revin din surparea primei surprize. Şi încă ar mai fi încăput destule gânduri, dar (ştii, Rafael!) clipa în care eşti luat prin surprindere de braţ sau ţi se pune uşor mâna pe umăr, iar apăsarea mâinii celuilalt seamănă cu o ţeavă de pistol care ţi se lipeşte de ceafă sau ţi se împunge în coastă, şi auzi fără să ţi se vorbească Nicio mişcare, băiete, gata, ia-ţi adio de la libertate şi haide cu noi!, clipa aceea devine deodată imensă, ca o decapitare în scurgerea timpului, timpul se supune atunci altor legi şi cunoaşte alte dimensiuni, în cuprinsul acelei clipe de sincopă se pot cuprinde şi gânduri şi imagini cu nemiluita, este egală clipei dinaintea sfârşitului fatal, care le rememorează pe toate cu o frenezie paradoxală şi când toate ale trecutului ţi se derulează pe sub frunte cu viteză de fulger.

Deveneam deci conştient, Rafael, că de-acum înainte, indiferent unde voi fi dus şi-n ce spaţiu limitat voi fi închis, nemaiavând cu cine să comunic şi ce lume extraordinară să înregistrez nemijlocit, atât îmi va rămâne – această facultate de a ordona timpului să se oprească în loc şi timpul se va opri, pentru a mă lăsa asaltat numai de gânduri şi de imagini din trecut şi din viitor, prezent nu va mai fi, prezentul va îngheţa şi se va refuza perceperii, şi această extraordinară stare în care urma să intru nu-mi producea nicio suferinţă, dimpotrivă, ciudat!, îmi făcea foarte bine, ca fiindu-mi foarte proprie şi odihnitoare.

În schimb, Rafael, constatam că nu sunt deloc ispitit să înregistrez feţele celor doi agenţi care mă înhăţaseră, memoria mea îi refuza cu ostentaţie şi cu nesfârşită greaţă, şi numai pentru ca peste ani şi ani, de va fi vreodată să-i întâlnesc pe stradă ca pe nişte oameni oarecari (usturoi n-au mâncat, conştiinţa nu le miroase!), ca să vezi din ce scandaloase contradicţii sunt şi eu plămădit şi cât de pudic ipochimen sunt, să nu întreb cum de-i mai rabdă pământul şi să fiu nevoit să trec de cealaltă parte a străzii!

Dar când m-am întors către scară (o! Rafael, îngăduie cinci minute de pauză, iar mă încearcă durerea, nu durerea acelei amintiri, ci durerea trupului care mă arde, şi nu mă simt în stare să strig după ajutor, aşa-i de fiecare dată, de câte ori mă afund în şinele meu, ca să uit că-n realitate mă aflu pe patul de spital şi că-n realitate sunt supus legilor pământeşti, trupul mi se revoltă şi se vrea mai repede eliberat, pe el nu-l interesează lupta conştiinţei cu demonii personali, iată o contradicţie ale cărei secrete medicina n-a izbutit încă să le dezlege, murim de infinite ori mai dureros clecât se constată clinic, spune-mi cu ce calmant să-mi înşel trupul ca să reziste până la capăt, da, acum e bine, îţi mulţumesc pentru a te fi aşezat ca un tampon între conştiinţă şi trup, acum pot să continui nestingherit!)

Deci, Rafael, când m-am întors către scară, pentru a coborî, m-am trezit faţă-n faţă, cum stătea sprijinit de balustrada scării, îmbrăcat într-o manta cauciucată de ploaie şi cu o fastuoasă pălărie de fetru negru, lăsată uşor pe ceafă, cu un al treilea paznic. Am înţeles că-i mai-marele lor şi am rămas izbit de faţa lui, nu era o faţă oarecare, la fel de palidă ca şi o mască, nicio fibră nu i se mişca pe obraz, şi obrazul stâng îi era brăzdat de sub tâmplă până pe bărbie de o cicatrice vânătă, care-i marca şi mai mult cruzimea, iar în tăişul privirii, în subţirimea buzelor – un sui'âs asemeni de îngheţat!

Unde mai văzusem eu faţa aceea, Rafael, o mai văzusem oare undeva sau numai mi se părea că se

proiectează, vie, din zăcămintele şi moartele bălţi ale memoriei?

Da, Rafael, încă din prima clipă trebuia să înţeleg că aşa se întâmplă totdeauna, în astfel de circumstanţe arbitrarii – memoria ţi-aduce la suprafaţă, deodată cu faptele de care te-ai făcut vinovat cândva, şi acuzatorul pe care nici nu l-ai bănuit că există. Să fi fost el oare martor nevăzut, în acea zi de război, când eu i-am tras Camaradului de alături, la sorţi, moartea? Sau să fi fost el martor din beznă, în acea noapte de după război, când eu am refuzat s-o adăpostesc pe Fata care urma să se înece? Sau să fi fost el martor din umbră, la un timp după aceea, când eu m-am strecurat în altarul bisericii unde mi-am ascuns mapa cu ilustraţii la Biblie? Sau martor la ce altă mârşăvie să-mi fi fost, de care n-aş fi pe deplin conştient, pe care (dimpotrivă) foarte conştient m-aş chinui s-o tăinuiesc – vânzarea către domnul INRI, de pildă, a conştiinţei şi a faptelor mele de artă? Martor şi acuzator, în ce găoace să fi stat până acum ascuns, din ce fire neştiute şi cu cită metodică abilitate se va fi ţesut plasa ce mi se pregătea, cine, tot acumulând şi acumulând, cu răbdare şi meticulos ca un arhivar, până la urmă a decis – Declanşaţi acţiunea Heronim, răspundeţi cu capul dacă individul vă scapă!

Şi iată, Rafael, că nu le-am scăpat, şi abia acum capăt conştiinţa că-n realitate suntem simple lighioane minuscule sub focarul unei imense lupe de urmărire, urmărire tacită şi permanentă, şi că operaţiunea se desfăşoară metodic şi riguros, dar şi cu viclenie şi cinism, eşti lăsat pentru un timp liber din laţ – de pildă să lucrezi pentru cel care te cumpără, sau să ciopleşti monumente funerare neutre, sau să-ţi dai sufletul, cinstit, pentru Grupul statuar de oameni în faţa plutonului de execuţie, sau să-ţi pierzi vremea prin cârciumi, cu târfele de gât şi la taifas cu toţi vagabonzii – tu cu conştiinţa că eşti liber, ei (aceia care te urmăresc din umbră) cu conştiinţa că de fapt le aparţii, vinovat-nevinovat, minunatule Rafael, tu nu vezi că din această condiţie nu se poate ieşi?, ceea ce eu am

înţeles foarte bine şi m-am reţinut de la orice întrebări.

Numai că, Rafael, şi clipa acestei confruntări mute, fiecare foarte convins de poziţia pe care o ocupă faţă de celălalt, se smulgea timpului şi se încărca nemilos de noi gânduri – Nu ştiu ce rol va juca omul acesta în viaţa mea, dar dacă va fi acela pe care-l intuiesc, de scormonitor al străfundurilor conştiinţei mele şi întrerupându-mi, chiar şi infinitezimal, cursul legitim al vieţii, iată o faţă pe care n-am s-o uit, pe care anume voi refuza s-o uit! Şi merita, Rafael, să n-o uiţi, sub rigiditatea feţei lui dospea orgoliul celui stăpân pe situaţie şi privirea lui metalică, inumană avea ceva de justiţiar al destinului, un semn sau un cuvânt de-al său – şi eşti pierdut, şi cum totdeauna cuvintele, semnele au conţinuturi extreme – ce uşor omul poate înceta să mai fie om, numele lui ce uşor poate fi şters de pe listă şi spulberat în neant!

Nu, Rafael, dincolo de carapacele lugubre ale unui astfel de meseriaş al legalităţii nu era chip să pătrunzi, confruntarea cu el te umilea şi te puteai considera condamnat înainte încă de a şti despre ce-i vorba. Te rog să-ţi păstrezi calmul, vocea lui suna joasă, fără nuanţe, şi te rog să nu faci niciun gest necugetat, ai risca prea mult, te previn, ştii foarte bine pentru ce ne aflăm aici, restul lămurim în altă parte, poftim!

(Cheamă, Rafael, sora, medicul de gardă, să-mi facă o injecţie, parcă m-ar jupui cineva de viu şi parcă m-ar trece prin flăcări cu suflet cu tot, dacă ţi-e milă şi dacă mai reprezint ceva pentru tine, rogu-te, orice fel de injecţie, cu efect pasager, cu efect total, ca să nu mă mai doară şi să adorm, să adorm pentru vecie şi să nu mai am memoria a nimic, spune-le că n-au dreptul să mă mai ţină în viaţă dacă eu vreau să se termine o dată, grozavele lor aparate de ce n-au puterea să măsoare şi limita absolută la care totul devine urlet şi josnicie de animal?, de ce se mai zice că sunt om şi ce să fi preferat în locul condiţiei de om?, da. ciudat ce lipsite de logică sunt durerile astea, cât de brusc apar, cât de brusc dispar, of, Doamne!)

Coboram scările ţeapăn, Rafael, cei doi agenţi mă

ţineau strâns de braţe, mai-marele lor venea în spatele nostru. Mă cam deranja triunghiul în care eram prins şi amabilitatea macabră cu care eram escortat, mantăile lor negre după tipic încadrând un amărât de fluture cu aripile smulse. Dar n-aveam scăpare şi nici unde mă evapora din strânsoarea lor, şi chiar dacă aş fi reuşit să fug, prin absurd, bănuiesc că aveau ei la îndemână mijloacele de a mă pune rapid cu botul pe labe. Şi totuşi mi-era ciudă pe tăcerea de moarte prin care treceam, unde, Dumnezeu, să fi dispărut omenirea din acea casă şi de ce nu-mi sărea nimeni în ajutor? Visam ca un idiot că de pretutindeni vor năvăli oameni furioşi, împătimaţi de ură şi puşi pe fapte mari, care să mă smulgă din ghearele lor şi să-mi acoi'de azil. Pesemne însă că simpla lor apariţie acolo (a celor trei) fusese suficientă ca spaima să fi pătruns prin ziduri, şi pe cei dinăuntru îi şi scăldau mari ape de spaimă, ca nu cumva lor să le bată în uşă şi pe ei să-i înhaţe, cel mult dacă ne pândeau de după uşi trecerea, lipiţi cu sufletul de uşi, ca într-o paralizie generală şi bucuroşi că de adevărat e vorba de altcineva.

Numai o bătrână, Rafael, fireşte că fără minte sau nesimţitoare la evenimente de acest fel, deschizând să-şi ia de lingă uşă sticla cu lapte şi zărindu-ne şi înţelegând, a scăpat din mână sticla care s-a făcut ţăndări şi laptele s-a prelins printre picioarele noastre, a exclamat galbenă Dumnezeule! şi se uita la mine ca la altă arătare. Cel puţin de aş fi avut curajul să-i strig peste umăr Vă rog să vă duceţi până la sala bienalei de sculptură, e acolo o comisie care triază lucrările, am prezentat şi eu o lucrare, anunţaţi-i pe ce! din comisie – ce să-i anunţe?, şi-n ce măsură vestea despre arestarea mea nu mi s-ar fi întors împotrivă, cum să mă apere tocmai ei de binefacerile istoriei?, n-am rugat-o nimic pe bătrână, Oameni în faţa plutonului de execuţie n-avea decât să intre în istorie cu aceiaşi lauri pe frunte.

Atunci mi-a dat prin cap să mă întorc, Rafael, cu blândeţe, Rafael, către mai-mareLe din spatele meu şi să-i spun Domnule, dumneavoastră comiteţi o mare eroare!

Bănuiesc că dumneavoastră aţi avut ordin să-l arestaţi pe unul care se cheamă Heronim, dar mă văd nevoit să vă aduc respectuos la cunoştinţă că acest Heronim nu există! Arestându-mă pe mine, cel care sunt acum, aţi arestat în realitate o ficţiune. Da, domnule, fiindcă în realitate eu sunt mort, de mai multe ori mort! Prima oară am murit undeva pe frontul de Răsărit, în chiar prima zi de război, puteţi verifica, am şi mormânt şi cruce la căpătâi în cimitirul din satul natal, iar pe cruce chiar aşa şi scrie – Soldat Heronim Heronim, căzut eroic pentru patrie! Reţineţi, domnule – Căzut eroic şi Căzut pentru patrie, cam de râs, fireşte, dar aşa stau lucrurile, domnule I A doua oară am murit înecat, vreau să spun că mă plimbam cu o Fată cu barca pe lacul de la marginea oraşului şi ne-a venit la amândoi poftă să înotăm. Ne-am dezbrăcat şi ne-am aruncat în apă, fericiţi, eram singuri pe tot lacul şi nici acum nu-mi iese din minte cum sclipea trupul Fetei, aproape gol, toate, în legătură cu ea, au rămas la timpul trecut. Fiindcă, de fapt, Fata s-a înecat şi eu n-am fost în stare s-o salvez, m-a apucat groaza de răspundere şi am fugit. Mi-era totuna că din clipa aceea voi fi dat mort şi nu voi mai avea nume, am preferat să se creadă că şi eu murisem odată cu Fata aceea decât să se ştie că mă lepădasem de ea ca un laş. După cum vedeţi, sunt sincer ca la Judecata de Apoi. Despre celelalte morţi nu vă mai vorbesc, printre altele să ştiţi că mi s-a măsurat umbra şi a fost îngropată la temelia unui altar de biserică, un Preot a făcut-o, care era şi meşter zidar şi meşter zugrav. Aşa e obiceiul pe la noi din străbuni, construcţiile numai aşa rezistă – dacă li se îngroapă la temelie câte o umbră de om şi omul căruia i se ia umbra urmează să moară. Sau vă imaginaţi, cumva, că viaţa mea de până acum este altceva decât o moarte continuă? Fapt este că ani întregi n-am avut nicio identitate, eram şi nu eram al timpului contemporan. Şi dacă, într-o bună zi am îndrăznit şi eu să ies în lume, cu faţa mea adevărată, recunosc – cam stranie, cam anapoda, faţa mea însă, cea nevăzută şi singura adevărată, a venit un domn, poate aţi auzit de el, domnul

Isus Nazarineanul Regele Iudeilor, cel puţin aşa mi s-a recomandat, şi mi-a furat numele, mi l-a cumpărat, vreau să spun, şi din ziua aceea eu n-am mai avut nume, eram ca şi mort, ce ziceţi de asta? Şi dacă m-ani dus la primăria din satul în care m-am născut şi le-am cerut celor de acolo un document în regulă, semnat, parafat, în care să se confirme că numele meu e Heronim şi că sunt viu, au refuzat! Au răscolit prin toate hârţoagele lor împuţite, pe care altfel le păstrează cu pietate, pe registre de vii, pe registre de morţi, în toate hârţoagele lor figuram trecut pe lumea cealaltă şi au refuzat să-mi dea adeverinţă că sunt viu! Şi atunci, dacă acesta-i adevărul, vă întreb, dragă domnule, cum de puteţi aresta o ficţiune şi la ce vă ajută să vă grozăviţi cu o ficţiune arestată?

N-a mai fost timp, Rafael, să-l informez pe agentul superior despre adevărata mea identitate de fum, alegorie şi protoplasmă in-existenţială, în stradă am zărit duba aşteptând şi m-am clătinat pe picioare, era pentru prima dată când ideea de claustrare oficială căpăta contur atât de material sub ochii mei. Putea să fie una din dubele cu care obişnuit se transportă hălcile de carne de la abator spre măcelăriile subalterne, sau una din dubele care la fel de obişnuit, după deratizarea unui imobil infestat, cară la dracul în praznic şobolanii decedaţi – n-avea importanţă. Importanţă avea doar faptul că, introdus cu brutalitate în interiorul ei, între patru pereţi ermetici, fără niciun acces la universul exterior, deveneai deodată conştient de fragilitatea existenţei tale, de uşurinţa cu care eşti eliminat din viaţă. Libertatea, astfel, înceta să mai fie o stare obiectivă şi o certitudine, se golea de orice conţinut şi se subţia până la a nu mai fi decât o dureroasă iluzie. Din clipa aceea, ştiam bine, îmi voi gândi libertatea ca pe o nouă dimensiune a condiţiei omului, dar dinafara lumii şi niciodată, prin proprie decizie, de neatins: oricând vreau să fiu liber, mă declar liber şi sunt! Nu, ci dimpotrivă, şi adică de atins, şi totdeauna într-un timp aleatoriu şi care va sta permanent sub autoritatea de fier a altora. Pe bază de sfântă sentinţă judecătorească, sau pe bază de dulci

eufemisme ale bunului plac. Riscul nu putea fi decât al meu, al speranţelor pe care mi le făcusem cu privire la respectul faţă de om. Ceea ce totuşi puteam şi eu decide în favoarea mea, mai ales în atari circumstanţe, era să nu mă las nicio clipă frustrat de libertatea de mişcare în mine însumi. Dar cum să rămâi între gratii reale stăpân pe o astfel de libertate, la urma urmei – la fel de arbitrară, şi cum să spargi limitele personale care vor ajunge să se confunde cu limitele spaţiului închis de celulă?

Nu erau singurele întrebări, bunule Rafael, întrebările constituiau deocamdată şi infernul în care fusesem aruncat, şi cea mai zdrobitoare dintre întrebări era aceasta – De ce, în ce constă vinovăţia mea?

Mai-marele, dragă Rafael, luase loc în cabina şoferului, paznicii rămăseseră cu mine, alături amândoi, pe banca din faţă. M-am uitat la ei şi mi-a venit deodată să rid, erau şi ei la fel de morţi ca şi mine, la fel de lipsiţi de libertate ca şi mine, şi mi-a fost milă de ei, şi am vrut să le adresez un cuvânt de compasiune. Dar sunt convins că n-ar fi înţeles nimic din această logică a timpului pe care-l trăiau şi am renunţat. Iar eu, pentru ei, nu voi fi fost decât un obiect, şi au, crezi, viaţă sufletească obiectele, gândesc cumva obiectele, şi pun întrebări sau se năpustesc asupra cuiva cu întrebări obiectele? Nu, firește, şi urma să mă conving că aşa va fi încă foarte multă vreme.

N-aveam cunoştinţă, Rafael, despre existenţa vreunei închisori pe teritoriul oraşului nostru. Vreau să spun că exista una, dar tocmai la mama dracului, afară din oraş. Firesc ar fi fost deci ca maşina să meargă şi să tot meargă, în necunoscut, spre nu ştiu unde. Ciudat însă, şi măsurăm scurgerea timpului pe ceasul de la mină, timpul se scurgea împiedicat, maşina urma un traseu mereu împiedicat de alte interdicţii, sucit şi răsucit ca printr-un labirint fără ieşire. Nu mi-a fost greu să înţeleg că şoferul primise ordin să se joace de-a baba oarba pe străzi, pasămite, Doamne, ca să mă ameţească şi să nu descopăr niciodată unde voi fi fost dus. Departe de a mă deruta, fiindcă nici nu acordam atenţie nebuloasei de drumuri pe care le străbătea maşina,

speram, dimpotrivă, că mă voi mai menţine un timp în contact cu oraşul, tribulaţiile oraşului, oricât de vătuite, pătrundeau totuşi până la mine, era o dovadă că mă aflu încă printre oameni şi speram că oamenii s-ar fi putut trezi deodată înzestraţi cu harul de a mă recepta. De ce nu, imi spuneam, unul sau altul, oricare, ţintuit pe neaşteptate locului şi privind ţintă maşina, chiar de nu va bănui ce utilitate specială i s-a destinat maşinii, să fie străpuns ca de un cuţit nevăzut şi să exclame către sine, către lume – Dar acolo se află un om căruia i s-a luat libertatea, de ce i s-a luat libertatea acestui om?!

Priveam înnebunit ceasul de la mână, Rafael, cerând timpului să se oprească în loc şi eu aşteptând, nu vei crede, Rafael, dar eu aşteptind ca domnul INRI, de ce anume el?, fiindcă era singurul care ştia ce-i de capul meu, să dea buzna în stradă strigând Pentru Dumnezeu, nu, acest om nu-i vinovat, pe acest om îl cunosc şi sunt gata să bag mina în foc pentru el!, nu zâmbi, Rafael, asta am visat, asta am meritat, fie numele Domnului binecuvântat!

Şi cât de violentate, Rafael, îmi vor fi fost simţurile totuşi, cât de profund totuşi mi s-a marcat în subconştient acest drum dacă, la patru ani de la întâmplare, ţi-aminteşti, Rafael?, adus aici de o acută nevoie de certitudini şi chinuindu-mă să reconstitui cât mai exact drumul de atunci, l-am reconstituit fără greş, împreună cu tine l-am reconstituit, uluindu-ne nu atât de servitutea misterioasă a simţurilor şi a subconştientului, cât de înfăţişarea casei hărăzită anchetei şi ce reprezenta ea de adevărat!

(Nu, Rafael, de astă dată nu-i durere, ci numai un greu de plumb care-mi apasă oasele, o delăsare a singelui, un refuz al nervilor de a mai recepta vreo senzaţie, o stare de rece, atât, nu încă de gheaţă, numai de rece, care se strecoară în mine prin toţi porii, toate astea le înregistrez cerebral, ştiu, sunt conştient de faptul că încă fiinţează în mine un infim centru vital care rezistă asaltului morţii şi care-mi dă mereu semnale despre ce se petrece cu mine, în ce stadiu am ajuns, ce zone am mai străbătut, cit mai am

până va începe să se arate lumina, cealaltă lumină, de la capătul drumului, şi deocamdată e un fel de veştejire lentă, ca de plantă, aşa s-a stins şi Mama, ca o plantă, lin, infinitezimal de lin, şi avea pe buze un surâs incomparabil, surâdea către ceva de dincolo de noi, care, sigur, numai ei îi devenea clar, numai pentru ea se detaşa dintre mistere, şi zadarnic o imploram. Ce vezi, Mamă?, n-avea puterea sau îi era interzis să-mi împărtăşească, în schimb Tata a avut un sfârşit greu, n-am fost de faţă, dar mi s-a spus că i-a fost tare greu, se crede că astfel de sfârşituri se datorează aşteptării a ceva, a cuiva, poate că-i tot acel Ceva, oare, acel Cineva de dincolo de noi şi care întârzie să vină, să apară la clipa de întâlnire?, şi poate că atât de îndelungata mea zbatere se datorează tot întârzierii acelui Ceva, acelui Cineva, care n-are denumire cunoscută, n-are faţă cunoscută, spune, Rafael, tu ştii care-i adevărul?)

Mai întâi, Rafael, s-au auzit nişte porţi zăngănind, cum se deschideau larg ca să intrăm, apoi s-a auzit fâşâitul maşinii cum aluneca uşor pe o semicirculară a interiorului curţii în care pătrunsesem, apoi manevrele şoferului de a aduce probabil maşina cu spatele sub ascunzişul unei boite. Când uşile dubei s-au deschis în părţi, acoperind ele însele orice vedere spre afară, atât mi-am dat seama – că sunt introdus în subsolul unei case oarecari. Deci aici va fi, îmi spuneam, un nou capitol al vieţii mele începe, capitol de moarte înceată în aşteptarea unei învieri, dacă voi mai avea parte vreodată de înviere i

Dar chiar şi aşa, Rafael, în această bolgie nu se putea intra oricum. La o masă ca de catedră, aşezată pe un fel de podium, se afla cerberul care supraveghea orice intrare şi orice ieşire din bolgie. Cu ieşirile nu ştiu cum se descurca, vreau să spun – ale pensionarilor lui vremelnici sau de durată, dar cu intrările era simplu. Un catastif dinainte, în care se consemnau datele esenţiale privind pe cel adus la cercetări – Cum te cheamă, când şi unde te-ai născut, studii şi profesiune, domiciliu stabil şi stare civilă, şi părinţi, fraţi, surori, neamuri până la ultima spiţă. Şi apoi amprentele digitale de la ambele mâini, şi poftim la

fotografiat, fotografie din faţă, fotografie din profil stânga, din profil dreapta – Dar număr, vă rog, al atâtelea cât sunt, de pus în piept şi de fotografiat ca atare, nu-mi daţi? Nu, numere nu se dădeau! în schimb – Scoate dumneata din buzunare tot ce posezi asupra dumitale, până la ultimul lucruşor! Mi-am întors buzunarele pe dos, am scos tot ce posedam asupra mea şi le-am pus în ordine pe marginea mesei, cerberul-supraveghetor le-a înregistrat pe toate în catastiful lui, şi toate în prezenţa, sub privirea încordată a mai-marelui, care avea să-mi fie şi primul anchetator.

Nu acolo, Rafael, ci într-o încăpere vastă şi pustie, numai eu şi el, faţă-n faţă, era între noi o distanţă enormă, deşi nu ne despărţea decât o masă obişnuită, ancheta începea în sfârşit, după o tăcere îndelungă, prevestitoare de torturi lente..

— Şi acum între noi, prietene: când şi-n ce împrejurări l-ai cunoscut pe Ionescu? De câte ori l-ai mai întâlnit până acum pe Ionescu? Ce aţi pus împreună la cale în noaptea în care Ionescu a dormit la dumneata? Unde se ascunde acum Ionescu? Răspunde la aceste întrebări, colaborează cu noi, spre binele dumitale, şi eşti liber!

Nu se putea, Rafael, mai absurdă, mai idioată răzbunare – din partea Soldatului omorât lingă mine în prima zi de război şi din partea Fetei înecate în timpul războiului, din partea Preotului condamnat pe nedrept pentru ilustraţiile la Biblie pe care le renegasem şi din partea propriilor lucrări de care mă lepădasem, vânzându-le domnului INRI, să fiu arestat şi întemniţat fără sentinţă timp de patru ani, nu ca să plătesc pe dreptate pentru vreuna din aceste crime reale, ci din cauza unui prăpădit de vagabond cu care n-aveam nimic de a face, al cărui nume abia atunci, şi acolo, îl aflam pentru prima oară, care nu determinase nicio modificare scandaloasă, primejdioasă în conştiinţa mea, apologet în fals al unui pretins erou de război şi beţivan în derută, incapabil să-şi suporte singurătatea, câine de pripas în căutarea unui suflet de om care să-i vindece rănile şi iconoclast al propriei sfinţenii penibile! Ce mentor distructiv de conştiinţă mi-ar fi putut fi

şi la ce acţiuni antiumane m-ar fi putut împinge, pentru ca autoritatea ţării să se înspăimânte în asemenea măsură, socotindu-ne pe amândoi factorii unui complot de proporţii, încât, el scăpându-le, să mă încarce pe mine cu vinovăţii şi cu consecinţe dezastruoase?..

De necrezut, Rafael, dar casa aceea boierească era înzestrată cu celule. Fie că aparţinuseră arhitecturii sale străvechi, fie că necesităţi de ultimă oră le inventaseră anume. Celula mea era zidită după toate regulile artei, pe deasupra – nici pat şi nici scaun, niciun obiect de nimic care să-mi desfăteze ochii, numai duşumeaua goală pe care mi se leşinau oasele zdrobite de nesomn şi lumina unui bec enorm, care nu se stingea niciodată. Coordonate suficiente pentru a se înţelege raţiunea zbaterii mele ca de fiară în cuşcă, i-raţiunea pedepsei la care eram supus. Aşteptam să fiu chemat la o confruntare cu zisul Ionescu, pentru a mă confirma în declaraţii, pentru a se convinge ei înşişi de eroarea săvârşită, nu eram chemat. Dovadă că Ionescu rămânea de negăsit, sau poate că Ionescu nici nu exista, Ionescu să nu fi fost decât o supoziţie aberantă într-un calcul rece şi matematic – n-avem nevoie de sculptorul Heronim pe pământ, să se termine odată cu sculptorul Heronim! Astfel că zilele mi se confundau, se învălmăşeau cu nopţile într-un fel de vertij halucinant, timpul devenise o noţiune adversă ce mi se aplica pe carne cu virtuţi de ventuză flămândă. Teribilă, mai ales, senzaţia că, după ce eşti sfâşiat cu voluptate în bucăţi, vine cineva nevăzut să te refacă la loc, metodic şi precis, într-o unitate numai aparent indestructibilă, pentru ca destrămarea să fie luată de la capăt, mereu şi mereu, cu o competenţă dintre cele mai savante. Şi fără încetare, pentru pustiul din jur, pentru lumea dispărută în afara oricărei certitudini, tortura aceleiaşi întrebări -. De ce, în ce constă vinovăţia mea?

Uneori se întâmpla, Rafael, să înregistrez, îngrozit, refuzurile conştiinţei de a-mi rămâne loială, şi trădările ipotetice ale conştiinţei mă dureau mai amarnic decât orice durere fizică. Eram gata să convin la toate acuzaţiile posibile (nu în legătură cu epava de Ionescu, asta era

invenţie, era tâmpenie) şi gata să-mi vărs pe masă toate crimele reale din trecut – ce ochi ar fi făcut, cu ce interes fantastic m-ar fi considerat!, numai să fiu scos din dilema acestui provizorat de condamnare. Nu mă mai interesa să fiu liber, mă interesa să ştiu doar dacă mai exist şi dacă mai aparţin vreunei umanităţi. Fiindcă înce-, îezi să mai fii om dacă libertatea ta devine un non-sens; dacă umanitatea căreia virtual aparţii renunţă cu atâta uşurinţă la valorile ei fundamentale şi dacă nu sare în apărarea ta. Dar, imediat în clipa următoare acestei manifestări de laşitate, constatam ce silă mi-e de mine, mă repezeam la pereţi (ca fiind singurele certitudini de care mă izbeam) şi urlam la pereţi Nu aveţi dreptul! Nu aveţi dreptul!

Vreau să-ţi mai spun, bunule om Rafael, că după un timp am fost uitat, nu mi s-a mai pus nicio întrebare despre Ionescu, uitat să fiu judecat şi condamnat, uitat să fiu eliberat, dar pe toată durata de patru ani a penitenţei m-am socotit condamnat pentru toate crimele mele reale din trecut.

Acum eşti mulţumit, domnule, şi poate asta să cântărească ceva în balanţa judecăţii tale neiertătoare, în balanţa judecăţii asemeni a lui Dumnezeu...?

URCA SPRE SUPRAFAŢA LUCRURILOR CA DINTR-UN, adânc de apă mare, cu aceeaşi senzaţie de uşurătate pa care ţi-o dă certitudinea că nu te mai apasă povara nici unui imperativ advers. Dacă totuşi adresase acele întrebări lui Rafael, înseamnă că Rafael continua să-l supravegheze şi că Rafael era singurul în stare să-i mai recepteze întrebările. Conştiinţa acestei certitudini se izbea însă de cealaltă conştiinţă, dinafară, mereu atentă la evoluţia bolii, prin variaţiile de temperatură şi prin spasmele durerii, că sfârşitul e pe aproape. Era ca şi cum ar fi ajuns la o limită absolută, dincola de care urma să suporte forţa de atracţie a unei raţiuni care-i scăpa. Se temea el oare să caute nume acestei noi raţiuni, sau uitase că fuga lui de pe patul de spital se făcuse sub ameninţarea morţii?

Important era că Rafael nu dispăruse (cumplită, paradoxală, această nevoie a lui Heronim de a-l şti pe

Rafael în preajma sa, mai ales după cruzimea cu care acesta îl tratase până atunci), şi Heronim căută spre suprafaţa lucrurilor şi constată că locul de trecere spre teritoriul spitalului e liber. Spărtura, de fapt, în zidul spitalului prin care, la un timp nedefinit, ei şi ieşiseră ca să fugă. Se opriseră amândoi şi se aşezaseră pe acelaşi trunchi de copac unde se întâmpinaseră cu Mama, cercul se închisese.

Iată că Mama şi Tata reintraseră în ordinea lor, fiecare în bolgia proprie, la ce timp, oare, şi pe care treaptă a eternităţii va fi posibil, dacă va fi posibil, ca Mama, Tata şi Fiul să se reîntâlnească şi ce-i va fi atunci fiecare celuilalt – idee pierdută în magma universală, idee de pulbere comună, sau idee de nimic?

Heronim îşi petrecu privirea de la companionul său la clădirea spitalului care se contura acum foarte clar în lumina zorilor, înţelese şi el că numai aşa se putea termina aventura la care fusese antrenat, pe un deprimant pat de spital, că nu-i îngăduit unui suflet să iasă din corpul care-l încarcerează înainte de a se respecta legea, corpul (adică) să fie dezlegat de cele pământeşti. Fusese fără îndoială o excepţie, i se făcuse fără îndoială o favoare (deşi vă întreb: excepţia, favoarea funcţionează numai pentru spiritele alese, ori la fel se petrece cu fiecare dintre noi, doar că nicio ştiinţă a lumii n-a reuşit să descifreze datele procesului şi să le includă într-o metodă?), excepţia, favoarea de a i se îngădui acest interludiu, această graţie a evadării din materia corporală pentru a-şi vedea şinele, pentru a se regăsi (oricât de infim, împovărat de oricâte) cu şinele său. Ce rol jucase Rafael în toată povestea asta, fusese el doar însoţitorul obiectiv şi rece, sau Şinele era chiar el?

Ca niciodată până atunci, şi aproape incredibil, Rafael îşi lepădase masca de judecător fanaţi?, obrazul i se urnanizase, oftă din greu şi privi şi el pe gânduri fereastra de sus a rezervei în care Heronim se afla internat, o umbră de tristeţe plutea în ochii săi, ecouri ale durerii lui Heronim (dureri ale bolnavului, dureri ale acuzatului)

pâlpâiau şi în fiinţa lui.

— E mai mult decât se poate îndura, mă declar învins.

Puţin îi păsa lui Heronim de motivele înfrângerii celuilalt, atâta vreme cât el (şi nu altul) era obligat să se reintroducă în condiţia de condamnat la moarte, singur faţă în faţă cu executorii sentinţei fără apel.

— Dacă asta-i tot ce poţi să-mi spui!

— Fiecare gând la rândul său.

— Te-am întrebat totuşi ceva.

— Nu, n-am de ce să fiu mulţumit. Aş spune, dimpotrivă, că mă consider acum mai pedepsit decât tine. Fiindcă toate păcatele de care eu te-am ajutat să te eliberezi, şi recunoaşte că te-am eliberat, au trecut acum asupra mea. Mai bine te-ai întreba, şi eu mă întreb, ce va fi de-acum înainte cu mine?

— Dar mi-ai făgăduit, când m-ai scos din spital...

— Exact, ţi-am făgăduit să te salvez de la moarte şi mi-am ţinut făgăduiala. Fiindcă nu de moartea fizică era vorba, ci de moartea morală, care-i mai jalnică decât cealaltă. Vrei să spui că n-am reuşit acest lucru?

— Nu ştiu ce ai reuşit, încă pendulez între una şi alta,, dar memoria acelor păcate n-o mai am.

— Perfect, dovadă că misiunea mea a avut un rost şl că mi-am dus cu bine misiunea la capăt. Fiindcă memoria e cel mai mare blestem al omului, iadul său personal. Îţi imaginezi ce teribil ar fi dacă omul, odată cu virtuţile şi cu viciile alor săi, de la părinţi sau de la străbuni, le-ar moşteni acestora şi memoria încărcată cu destule!

— O întrebare, totuşi!

— Mă rog, avem încă puterea să stăpânim timpul.

— Asta, lipsa oricărei memorii a păcatelor săvârşite, poate fi totuna cu mântuirea mea?

— Nu!, şi nu fiindcă eşti creştin, şi nu fiindcă alţii, de altă religie, nu cunosc ce-i aceea mântuire în înţelesul pe care i-l dăm noi mântuirii, şi nu fiindcă în locul tău ar fi putut fi oricare altul, cu alt nume şi de altă religie, nu! Ci fiindcă mântuirea presupune trecerea dintr-o istorie

umană într-o meta-istorie, celestă, guvernată numai de spirite superioare. Nu spera nici în speculaţiile despre aşa-zisa revenire, după sute de ani, în altă identitate corporală, pentru a-ţi răscumpăra păcatele din viaţa sau din vieţile anterioare. Despre ce fel de răscumpărare poate fi vorba, când fiecare nouă viaţă adaugă noi şi noi fărădelegi la cele din alt veac? Dacă ne-am întâlni la fiecare colţ de stradă cu câte un sfânt, uşor să-l deosebeşti dintr-atâta puzderie de imbecili şi de nemernici, încă am crede că sfinţenia ar putea fi un răspuns. Dar sunt nevoit să-ţi spulber şi această superbă iluzie, totul se reduce la o simplă ecuaţie chimică, de elemente care se compun şi se recompun în veci, datorită unor legi precise, cărora însă nu omul le este alchimistul divin, ci consecinţa cea mai tragică. Tocmai fiindcă omul are conştiinţa materiei din care se compune, dar nu şi pe a devenirii de după descompunere. Chiar şi eu, care lucrez în numele unui mister metafizic, nu ştiu în ce constă acest mister.

— Vrei să spui că destinul ţi-e la fel de tragic?

— Vreau să spun că destinul meu nu stă în puterea de înţelegere a omului, cu atât mai mult, de mi l-aş prevedea, n-am dreptul să-l relev nimănui.

— Multă vreme am crezut că eşti supravieţuirea mea.

— Dacă eu aş decide în această privinţă.

— Indiferent cine decide, află că am şi început să simt suflul veşniciei, şi mi-e frică, Rafael?

— Un sfat, Heronim: se poate muri demn sau penibil, Ee poate muri în urlete de revoltă sau în urlete de durere. Îţi propun să ai puterea de a-l privi pe Dumnezeu drept în faţă, va merita, e minunea la care fiecare muritor visează!

Heronim ar fi vrut să-l întrebe Dar după ce-l recunosc pe Dumnezeu, este el faţa în care se va oglindi faţa mea, sau este el acela care-mi va decide supravieţuirea? Atât de aproape şi atât de departe, în acelaşi timp. pragul despărţitor dintre un tărâm şi altul era mai degrabă sugerat printr-o rază de lumină roşie, să treacă, să nu treacă?, îndoiala îl făcea să se clatine, o singură, cumplită întrebare îl ţintuia locului, încă înainte de a 1 se lămuri ce-

I aşteaptă Dincolo, va fi Rafael în stare să răspundă acestei ultime întrebări?

— De altceva mi-e frică, Rafael, închipuie-ţi că mi-e trupul ca de gheaţă, nu mă mai doare nimic, nici măcar ideea de a deveni pulbere, la alt fel de supravieţuire mâ gândeam.

— Da, bănuiesc.

— De acord că viaţa mi-a fost sucită şi răsucită, plină de compromisuri şi de contradicţii, pentru toate am fost judecat şi am plătit, dar cu mine, celălalt, cum rămâne? I-ai văzut pe funcţionarii oraşului ce-au făcut cu pietrele mele, terminate, neterminate, cu Arghira, cu Pasărea Phoenix, cu celelalte. Nici n-am murit de tot şi m-au şi îngropat în uitare, au trecut cu buldozerele peste faptele mele de artă, peste numele meu. Chiar nimic nu mă reprezintă, chiar prin nimic să nu supravieţuiesc? La ce bun să mă fi salvat de moartea morală, tu şi acela în numele căruia lucrezi, dacă asta-i moartea pe care mi-o daţi în schimb?

Rafael resimţi de-aievea şocul acestei desperări, ca parte ce era a aceluiaşi întreg cu Heronim. Se uită la el cu milă şi cu tristeţe, şi Rafael se zbătea să scape dintre bezne, torturat de aceleaşi întrebări. De-atâtea ori se îndoise de buna credinţă a lui Heronim şi fusese gata să-l părăsească, mai ales acum nu-l va părăsi. Dacă i s-a făcut cumva nedreptate, mai devreme sau mai târziu tot trebuie să apară cineva s-o repare. Şi vai de aceia care poartă vina, vor plăti în eternitate pentru vinovăţia lor t

— Să mergem, Heronim i

Acesta primi invitaţia încruntat şi surprins, avea toate motivele să ezite, se săturase să-i tot fie trecut sufletul prin foc şi sabie, nu credea în nicio minune..

— Rafael, unde vrei să mă duci?

— Acolo unde se decide supravieţuirea!

Dar când Heronim se ridică din somn ca dintr-u.n afund de apă mare şi deschise ochii, descoperi că se află în acelaşi perimetru al rezervei de spital şi că timpul stă pe loc, aşteptând...

Fireşte că mai ales acum nu-l puteam lăsa singur, m-am apropiat de ultimul adevăr odată cu el. Ştiam că n-ar fi fost în stare să treacă pragul despărţitor dintre un tărâm şi altul înainte de a-şi lua rămas bun de la zeitatea vieţii lui, Arghira. Pe toată durata convorbirii lor am stat în plan secund, pentru a le lăsa deplină libertate de comunicare. Deşi, cel puţin o dată, aş fi fost îndreptăţit să intervin împotriva gândurilor lui. Dealtfel, Heronim însuşi a simţit nevoia să apeleze la mine – Rafael, învaţă-rpă ce să fac! N-am intervenit nici atunci, mi s-a părut mai interesant să văd cum se comportă un om ca Heronim în această situaţie-limită. Nu uitasem ce-i făgăduisem, să-l conduc acolo unde se decide supravieţuirea celor aleşi, dar asta, la urma urmei, nu putea să depindă de felul cum îşi alege un om să moară.

Mai mult a presimţit deci, decât a auzit, cum se deschide uşa rezervei, cum se strecoară cineva înăuntru.

— Tu eşti, Arghira?

Da, sigur, numai ea putea fi, şi astfel s-a dovedit că intuiţia mea, în legătură cu Arghira, funcţionează cu fidelitate. Făcusem tot posibilul ca întoarcerea lui Heronim dintre bezne să coincidă exact cu această apariţie de vis, ca desprinsă dintr-un alt pom hieratic al cunoaşterii.

— Bună dimineaţa, Heronim!

Vocea fetei a sunat puţin obosită, puţin alterată, poate că şi din cauza distanţei care-i separa. Heronim se afla cu spatele, în cadrul uşii care dădea spre balcon, în contemplarea infinitului care începea imediat dincolo de el. Heronim nu s-a întors şi nici capul nu şi l-a răsucit, peste umăr, către Arghira. Era fără îndoială copleşit de emoţia reîntâlnirii, dar şi pătruns de adversitatea soartei pe care n-o mai putea stăpâni.

— Dimineaţa mea…

Mai mult constatare amară a unui sfârşit care se anunţa implacabil, până şi eu, care-l urmăream cu sânge rece, obiectiv, n-am putut rezista umbrelor ce-l ţineau încă înlănţuit.

— Să nu te superi, a îndrăznit fata să spună.

Dar Heronim a schiţat un gest incert, a oboseală şi nepăsare.

— Cum ai dormit azi-noapte?

Prefera să pună el întrebări, decât să fie obligat la confesiuni, deşi Arghira ar fi fost ultima fiinţă de care să se teamă, se apăra însă şi el cum îi venea la îndemână. Fata s-a sprijinit de perete şi s-a uitat la el ţintă, amestec de durere şi de fascinaţie, ca spre un lucru care se tot îndepărtează, lucru în formă de om şi lucru cu numele de Heronim, pe cale de dispariţie.

— Ca de obicei, nimic deosebit.

Inutil să-i spună că veghease toată noaptea în stradă, pe lingă ziduri, ca o somnambulă, în aşteptarea unui prilej care să-i uşureze intrarea în spital, cu aprobare sau fără aprobare, numai ca el să nu fie singur la ceasul trecerii Dincolo. Iar eu i-am sugerat lui Heronim să accepte explicaţia fetei, el însuşi, la rându-i, să nu fie forţat la alte explicaţii.

— Imaginează-ţi că-n schimb eu, s-a şi grăbit Heronim să precizeze, am avut numai vise muzicale!

Fireşte că minţea, după cum, la fel de firesc, se poate ca el să fi şi uitat prin eâte trecuse în timpul somnului, Am preferat această ipostază, credibilă întru totul, dacă ţinem seama de faptul că pe Heronim nu-l mai preocupa acum decât ideea supravieţuirii. Drept care i-am şi impus o stare de luciditate aproape feroce, aceeaşi luciditate care şi pe vremuri, chinuit de dezlegarea tainelor operei sale, îl condamnase să-şi refuze orice formă de sentimentalitate faţă de Arghira. Dacă ar fi fost cu putinţă nici s-o audă măcar, un perete de sticlă opacă să se ridice ca prin miracol între ei. Doar să-i bănuiască prezenţa dincolo de acest virtual perete de sticlă opacă, iar vocea ei să-i parvină doar ca suspin al unei diluţii materiale, vag ecou al unei dulci şi fantastice iluminări, până la confundarea cu nobila pulbere celestă care (ea însăşi) ar fi devenit!

— Heronim!.. „

Odată cu şoapta chemării, acum lângă obraz, feminină şi caldă, fata l-a cuprins pe după mijloc cu un braţ

şi şi-a lăsat tâmpla pe umărul lui. Cel dinţii lucru pe care l-a simţit Heronim a fost parfumul făpturii sale vii, carnea ei arzând, patima ei strigând, realitate care totdeauna îi înnebunise sângele şi prin intermediul căreia totdeauna reuşea să capteze şi o parte din nemurirea vremelnică. L-am auzit, adresându-mi-se – Rafael, nu sunt atât de bătrân, dacă încă o simt şi dacă-mi place s-o simt, ca să trebuiască să mor! Dar i-am suflat la ureche să nu se piardă cu firea, să fie conştient că această zeească realitate nu va reuşi niciodată să înlocuiască moartea deja existentă în el, nu va putea, mai ales, niciodată să supraliciteze supravieţuirea pentru care-l pregăteam. I-am îngăduit totuşi să se bucure câteva clipe de clipa infinită a apropierii, şi de altceva n-a mai avut nevoie, altceva n-a mai îndrăznit, oricât ar fi vrut să-l mai mânie o dată pe Dumnezeu şi să-i mai ceară indulgenţa unei îmbrăţişări sălbatice. I-am spus De ce, Heronim, s-o înspăimânţi şi să-i laşi pe buze acest gust de moarte?, şi atunci el s-a îndepărtat uşor de Arghira şi a surâs în sinea sa, eliberat de orice obsesie.

— Haide să ne luăm rămas bun de la lume!

Dar de la înălţimea balconului nu se vedeau decât acoperişuri de case colorate în cenuşiu, peisaj de tablă ruginită şi peisaj de beton murdar. Lumea cea obiectivă, însufleţită de oameni, prieteni şi neprieteni, apologeţi şi detractori, le era interzisă, nici de atât privirea lui ultimă nu mai avea parte. Sau poate că, dimpotrivă, era mai bine aşa, mai odihnitor, toată omenirea să fie redusă la tablă şi la beton?! O pasăre totuşi a trecut pe dinaintea ochilor lui, ca un fulger alb de lumină, cine ştie în numele cui sau mesager al cărei taine!, privirea lui a urmărit-o îndelung, până ce pasărea pieri dincolo de orizontul obtuz. Singurul infinit care-i râmânea se chema tot Arghira, zadarnic să mai caute în afara ei pecetea vreunui trecut, semnul de apoteoză ai vreunui viitor, timpul murea odată cu el.

Ceva, atunci, s-a întâmplat, o mare ruptură, o dezertare, Heronim s-a smuls din lanţurile autorităţii mele şi s-a dat iar prizonier deşertăciunii, asta m-a contrariat, această nouă inconsecvenţă a spiritului său torturat de

nelinişti, în ciuda faptului că eu îi făgăduisem ce-i făgăduisem şi nu mă lepădasem de el, Heronim mi-a făcut încă o dată dovada că-i un om plin de contradicţii şi până în uJtima clipă se va lăsa pradă îndoielii, l-am auzit şi nu mi-a venit a crede că-i capabil de-atâta lipsă de ordine şi de încredere în el, în opera lui – Nu, doar timpul meu personal moare de fapt, care în fond este o mare minciună, fiindcă ceva tot ar trebui să dureze după mine, dar nu va dura nimic! Abia am izbutit să-l conving să-şi înăbuşe horcăitul de plâns interior, horcăitul zădărniciei – Cel puţin faţă de fata asta, i-am spus, nu-ţi arăta laşitatea, ea a crezut în tine, şi n-ai dreptul să-i spulberi orice speranţă.,

— Vreau să te rog ceva, i-a adresat el ultima rugăminte!

Arghira s-a cutremurat ca de un frig ancestral, pe ea, de adevărat, o podidise plânsul.

— De ce vorbeşti aşa?

— Fiindcă ştii bine ce vreau să te rog şi acelaşi lucru îl gândeşti şi tu, doar că ţie ţi-e milă de mine şi n-ai curajul să gândeşti cu glas tare, eu trebuie să am acest curaj. Te rog să distrugi tot ce-i semnat cu numele meu, indiferent de valoare şi-n posesia cui s-ar afla! Până acum un ceas, nu ştiu dacă pe trezie sau în vis, îmi mai făceam iluzii că merită să supravieţuiesc prin ceva, mai speram că am realizat şi eu ceva prin care să salvez lumea, acum sunt conştient că lumea nu poate fi salvată prin nimic. Distruge deci tot, nimic nu merită să mai rămână după mine, o să-mi respecţi această rugăminte de pe urmă?

Arghira ştia, ceea ce dealtfel şi eu ştiam, chiar în dreptul rezervei, pe banca de pe coridor, zăcea numitul Ionescu. Venise la spital cu sufletul la gură şi apucase să-i spună Arghirei la ce dezastru asistase, ciudat e că şi Heronim, într-un fel, fusese martor la dezastru, cum de nu-şi mai aducea aminte, ce se petrecea cu el'? Ce simplu ar fi fost pentru Arghira să-i răspundă, să-i releve acei adevăr cumplit – Rugămintea ţi-a şi fost respectată, opera ta a şi fost demolată, poţi să mori liniştit!, i-am interzis, omul trebuia urmărit până la capăt în toate tribulaţiile şi

paradoxurile lui. În schimb, am nevoit-o pe Arghira să scoată din sacul ce-i atârna pe umăr o revistă, a deschis-o la anume pagină şi i-a arătat-o lui Heronim.

:- Scrie despre tine!

Au loc şi asemenea întâmplări caraghioase, datorită fie hazardului, datorită fie unor compasiuni de ultimă oră, pentru ca nefericitul despre care este vorba să nu treacă Dincolo chiar cu sentimentul că a făcut degeaba umbră pământului, ca să nu urle lumea de oroare că doar cu atit ne alegem după o viaţă de patimi şi de credinţe sterpe – morţi chiar în viaţă fiind, şi atunci se caută un scrib de circumstanţă pentru un Aleluia aleatoriu, pomană de doi lei înainte de sfânta răposare, te apucă jalea de seninătatea cu care se minte, nici proştii cei mai proşti nu se lasă convinşi de astfel de panglicării.

Heronim şi-a petrecut privirea peste foaia incriminată, care nu era defel inventată, ca peste un fel de lespede străină, a gloriei unui vis necunoscut.

— Cuvinte!

Chiar şi eu, oricât de neutru mă angajasem să fiu, dar intrigat de involuţia şi de capriciile nemuririi lui Heronim, am convenit pentru mine că aşa şi este, cum ar putea oare cuvintele să înlocuiască un destin şi finalitatea unui destin? Fusesem martor la atitea dispariţii, cu o simplă ştersătură de condei, din istorie, din dicţionare şi din enciclopedii, şi revolta împotriva unor astfel de justiţii anapoda n-a scos pe nimeni în stradă, nu văzusem încă pe nimeni gata să meargă cu pieptul deschis contra unor astfel de plutoane de execuţie, comandate pe faţă sau ocult. Neantul îşi găsea aliaţi în te miri cine, plătiţi cu blidul sau cu paraua chioară, pentru acţiunea demolatoare de rigoare. în ce fel de timp am pătruns, mă întrebam urmăi-ind pe gânduri agonia lui Heronim, de nu mai avem puterea şi măsura să deosebim eternitatea – eternitate de preţul pâinii cotidiene şi de al scaunului confortabil de comandă, sau valoarea valorii de n-o mai deosebim de valoarea bunului plac? Nu cumva mereu se vor confecţiona, în fabrici anume, în birouri anume, noi valori care să le ucidă pe cele anterioare,

mitologia maşinii – ucigaşă a mitologiei visului, formule matematice în loc de suflet? Dărâmaţi idolii permanenţi şi instalaţi în locul lor, pe socluri, idoli de ocazie, şi legiferaţi să ne închinăm acestora de pe urmă cu aceeaşi evlavie religioasă, asta am visat, asta merităm! Dar vă întreb (şi din această clipă şinele meu face corp comun cu şinele lui Heronim şi al Argh:.-

rei), vă întreb deci şi nu vă grăbiţi să răspundeţi – la ce să se mai aştepte fiinţa umană când va epuiza toate ecuaţiile posibile, când va ajunge să se izbească de marginea marginilor, dincolo de asta ce urmează dacă nu Poezia, dacă nu Arta? Şi atunci vă întreb: omenirea, indiferent ce fel de omenire va fi aceea, nu va fi oare nevoită să reia totul de la capăt, pentru a se reconeepe alt ciclu, şi aşa mereu, ciclu în ciclu, nu ciclu după ciclu, o infinitate de cicluri concentrice, fără niciun centru unic al tuturor, sau, dacă vă convine, singurul centru fiind tot ceea ce ne-am învăţat să denumim – Dumnezeu cel stăpân peste labirinturi?

Nici acum nu ne aflam altundeva decât tot în labirint, şi timpul da semne de trezire din starea lui de aşteptare încremenită, şi i-am şoptit Arghirei că-i timpul să-l scoată pe Iferonim din labirint, şi Arghira l-a anunţat pe acesta cu o voce umilă:

— Chirurgul ar vrea să-ţi vorbească.

— N-am ce vorbi cu el, a replicat însă Heronim, foarte ferm, nu mai am ce vorbi cu nimeni. Aş avea prea multe întrebări de pus şi nimeni n-ar avea ce să-mi răspundă, oricum – răspunsurile ar fi la fel de false. Mi-ai adus ce ţi-am cerut?

Arghira a simţit că o despică în două, din creştet până în tălpile picioarelor, ca o secure de foc. Era exact clipa de care se temuse cel mai mult, zadarnic făcuse toate eforturile ca să amâne cât mai mult cu putinţă clipa, să îndepărteze de la el, definitiv, gândul nerostit însă. Eu însumi fusesem luat prin surprindere, uitasem cu totul de drăcească fiolă cu otravă.

— Trebuie numaidecât?

— Da, cel puţin acest drept să-l am. împotriva tuturor şi-n această viaţă nenorocită, să-mi aleg singur modul de a muri.

— îmi vei da voie să fiu de faţă, când?

— Nu, şi singurătatea e un drept al meu.

— Te iubesc, Heronim!

— Şi eu te iubesc, Arghira!

Abia şi-au atins buzele, nicio lacrimă şi nicio ezitare, arătau la fel de duri amândoi şi la fel de convinşi că peste asta nu se mai poate nimic. Arghira l-a adus pe Heronim în rezervă şi a pus fiola pe noptieră, a avut curajul să iasă din rezervă fără să se mai uite înapoi.

Am ieşit, atunci, şi eu din izolarea mea şi m-am uitat la Heronim, ca de la om la om, şi mi s-a părut atât de mare în tragica lui micime, de fir de pulbere anonimă, încât m-am hotărât să-l apăr împotriva oricărei pierzanii…

43

— Mă înşel eu, Rafael, sau, m afară de tine, au mai fost şi alţii care l-au asistat pe Heronim la ultimul lui proces cu umbrele? Şi Mama şi Tata, cine a mai fost? Te întreb nu din simplă curiozitate de muritoare, ci pentru a înţelege cum s-a comportat Heronim în această ultimă situaţie. Pe mine, doar ştii, mă refuzase să-l asist până la capăt, pretinzând că-i dreptul lui să moară singur, pe ceilalţi de ce nu i-a refuzat?

— Aveau de îndeplinit o misiune, Arghira, şi Heronim ştia acest lucru.

— E adevărat că s-au adunat acolo din toate timpurile nemuririi şi de pe toate meridianele pământului?

— De la cei dintâi cioplitori de zeităţi şi de idoli până la marii meşteri ai lumii!

— La convocarea lui?

— Mai degrabă nu, Arghira, fiindcă aşa se întâmplă totdeauna când moartea nu-i acceptată ca miracol. Confreria căreia omul aparţine intră, atunci, în alertă şi caută să-şi impună legea.

— Miracol, Rafael?

— Aşteaptă să afli de ce şi vei înţelege.

— Dar despre ce moarte-miracol putea fi vorba, când şi ei veneau acolo tot cu rol de judecători?

— Dimpotrivă, să fraternizeze cu Heronim.

— Nu era prea strimt spaţiul rezervei lui de spital pentru atâta puzderie de spirite alese?

— Rezerva, în acest caz, a căpătat dimensiuni cosmice, după cum şi timpul care-i mai rămăsese de trăit.

— Ai remarcat vreo oprelişte faţă de Mama şi de Tatăl lui?

— Nicio oprelişte, aveau şi ei aceeaşi misiune.

— Dar cei mari şi incomparabili, spiritele alese de care pomeneai, aveau nume, aveau identităţi, cel puţin tu îi puteai deosebi?

— Nu era nevoie, erau unul în toţi şi toţi în unul!

— Şi pe ce limbă comunicau cu el, pentru ca el să-i recepteze şi să se lase convins de misiunea lor?

— E harul lor secret, şi al meu, de a vorbi fiecăruia pe limba sa. Nici Isus, Mahomed, Buda, Confucius, Moise nu vorbesc altfel credincioşilor respectivi.

— Sau poate că Heronim îi purta de la naştere în paraconştiinţa lui, ca pe adevăruri absolute, şi pentru a te confrunta cu astfel de adevăruri nici nu-i nevoie de vreun limbaj?

— Dacă vrei.

— Sau poate că el şi ajunsese la limita care desparte o stare de cealaltă stare, când limbajul nostru particular se preschimbă într-un fel de muzică universală?

— Multe sunt cu putinţă. Arghira, şi toate justificate.

— De ce, Rafael, aceste răspunsuri mereu enigmatice?

— Ca să ajungem mai repede la esenţa problemei.

— Ei bine, Rafael, cum i-a primit Heronim, a fost el fericit că-i ştie acolo?

— Dintru început, destul de surprins, Arghira. Nu suporţi chiar atât de uşor să te trezeşti deodată, mai ales pe pragul morţii, că spaţiul de gândire ţi-este invadat de spiritele superioare ale propriei confrerii. E ca şi cum ţi-ai apărea ţie însuţi multiplicat în mii şi mii de alte chipuri ale

tale, dar fiecare cu alt nume şi reprezentând altă valoare. Unii, prezenţi în memoria omenirii şi nepieritori. Cei mai mulţi, cu desăvârşire necunoscuţi. N-ai nicio măsură ca să te măsori cu ei, dar ai toate motivele să speri că s-ar fi putut să fii noul trup de întemniţare a pulberii unuia dintre cei mari şi deci, foarte simplu, ceva din veşnicia aceluia să-ţi revină şi ţie.

— Dar asta-i cea mai grea încercare Ia care poate fi supus un om, un suflet de om. Să n-aibă de aies decât între şansa de a i se acorda această minciună şi şansa de a fi respins de la această minciună. Cum a reacţionat Heronim?

— Cu singura deosebire că nu Heronim avea de ales, ceilalţi urmau să decidă ce să aleagă.

— Şi ce au decis, Rafael?

— Mai întâi, trebuia convins să renunţe la sinucidere.

— Fiola de otravă eu i-am lăsat-o pe noptieră, după care am ieşit din rezervă fără să mă uit înapoi.

— Ştiu. Imediat am ieşit şi eu la iveală şi m-am uitat la Heronim, ca de la om la om, şi mi s-a părut atât de mare în tragica lui micime, de fir de pulbere anonimă, incit m-am hotărât să-l apăr împotriva oricărei pierzanii.

— Ce s-a întâmplat, după asta, cu Heronim?

— S-a prăbuşit în fotoliul de lângă pat. Probabil că-l luase cu frig, fiindcă şi-a aruncat halatul peste umeri. Zăcea prăbuşit în acel fotoliu, cu mâinile între genunchi, parcă mai bătrân cu un veac şi alb ca varul, pietrificat în toată făptura lui şi se uita ţintă la fiola de pe noptieră. Aşa l-au găsit.

— L-au recunoscut? Vreau să spun, au recunoscut în el pe omul care merita mai mult decât o asistenţă indiferentă?

— Altfel nu s-ar fi aflat acolo.

— Şi i-au ţinut un discurs despre laşitate?

— Nu asta le era misiunea.

— Sau l-au minţit că va supravieţui operaţiei, dacă renunţă la sinucidere?

— Nici măcar nu era vorba de operaţia chirurgicală,

ei pentru altă operaţie trebuiau să-l pregătească.

— Pentru Judecata de Apoi?

— Şi pentru singura supravieţuire la care omul de artă năzuieşte.

— Prin confruntarea dintre o conştiinţă şi alta?

— Ei aveau la îndemână alte argumente.

— Crezi că gândul sinuciderii era o consecinţă a proceselor din timpul nopţii,, pe care tu însuţi le-ai declanşat, teama ca ele să nu se repete şi faţă de ceilalţi sau, cumva, alte crime să-i fie răscolite, pe care el nu le-ar mai fi putut îndura?

— Singura concluzie pe care Heronim nu putea s-o mai îndure era aceea a eşecului, a ratării vocaţiei de sculptor.

— Cum l-au putut convinge de contrariu?

— Erau cei mai în drept să ştie dacă va rămâne sau nu va rămâne ceva de pe urma trecerii lui prin viaţă, îl cunoşteau încă de la începuturi şi nu s-au înşelat cultivându-i speranţa că merită să se chinuie pe această cale.

— Vrei să spui că astfel de oameni, ca Heronim, stau toată vremea, sub semnul lor de influenţă, sub autoritatea lor?

— Există o lege de taină care-i ţine permanent în acord pe membrii aceleiaşi confrerii, indiferent de universul căruia îi sunt prizonieri geografic şi indiferent de demonul personal pe care-l slujesc. Tot cosmosul este plin de idei în stare pură care aşteaptă să fie captate şi pe care aceştia le guvernează, aceştia le dirijează către unul sau către altul, ca să devină realităţi umane capabile să-l înfrunte pe Dumnezeu. De-aci, şi acest spirit de solidaritate care-i uneşte în faţa istoriei şi care le dă conştiinţa puterii peste efemeridele istoriei. Nu pot fi nemuritori decât aşa.

— Dar ce preţ puteau pune ei pe opera lui, când ştiau bine că nici nu s-a aşteptat ca el să moară şi opera i-a şi fost îngropată de vie?

— Au privit şi ei întâmpâarea şi au zâmbiL

— Propunând altceva în schimb?

— Imprevizibilul posterităţii, care va avea şi ea ceva de spus.

— I-au cultivat această iluzie de adevărat şi cinstit, sau numai ca să nu moară el mâhnit?

— De adevărat şi cinstit, şi i le-au readus pe toate în memorie.

— Sau Heronim singur şi le-a readus în memorie, ca să se mintă pe sine, să vă mintă pe voi?

— Importanţă avea faptul ca el să nu se înfăţişeze la Judecata de Apoi cu mâinile goale, şi pot să te asigur că în rezerva lui de spital, la ceasul acela, în afara noastră care-l asistam, se aflau prezente şi toate pietrele cioplite de el, fie ele valoroase, fie lipsite de orice valoare.

— Voi, prin puterea voastră magică, aţi făcut să fie convocate acolo?

— Şi acestea au venit de la sine, aşa cum fiecăruia, oricine ar fi, îi vin la ora ce se cuvine şi în preajma patului morţii lucrările săvârşite în viaţă. Numai aparent, lingă noi, se află dacă se află femeia şi rudele noastre, copiii şi prietenii noştri. Pe aceştia nu-i vede şi nu-i înregistrează decât ochiul nostru exterior, fiindcă dincolo de ei, într-un halou incomparabil, vin să se afle şi se află, nedezminţit, toate câte au căpătat viaţă prin noi, cât am fost în viaţă – pomii ce i-am săditşi zidirea ce am zidit, fântâna ce am săpat şi lâmpla de biserică pe care ne-am semnat, cărţile pe care le-am scris şi opera de tot felul pe care am ridicat-o, îngropând în ele sudoare şi suflet, şi pe acestea alt ochi le vede, vederea noastră dinlăuntru, care-i cu adevărat extraordinară şi nemaipomenit de luminoasă. Acestea sunt singurele care ne bucură, şi datorită lor agonia ne este mai calmă şi în dulce senin.

— La fel a fost şi cu Heronim?

— Da, Arghira!

— Şi au apărut toate?

— în frunte cu propria-ţi statuie, Arghira.

— Nu mi-l amintesc pe Heronim să fi stat, vreodată, faţă în faţă cu opera lui în totalitate, şi pietrele pe care le

iubea, şi cele pe care le renega, nu s-a temut de asta?

— Era prea târziu chiar şi pentru o selecţie de circumstanţă.

— Şi asta l-a întristat?

— Dimpotrivă, pentru prima oară de când sosisem acolo el a surâs, faţa lui şi-a recăpătat identitatea umană. Câştigasem în favoarea lui prima treaptă, mai erau trei de urcat şi ne-am străduit să le urcăm împreună.

— Care anume trepte, Rafael?

— I s-a spus, mai întâi, că sinuciderea, forma de sinucidere pentru care se pregătise el, este ca o decapitare fulgerătoare, ca o smulgere brutală din priză, contactul se rupe şi pătrunzi direct în gol, în beznă neagră ca smoala. E un fel de a vorbi – pătrunzi, fiindcă nu mai există nicio conştiinţă a ceva care să recepteze starea de vid, întunericul în care se pătrunde.

— Şi atunci, în ce măsură acest fel de moarte e mai puţin moarte decât cealaltă – banală, arhicunoscută, pe etape, cu agonie şi cu ieşirea din agonie, cu starea de pre-comă şi cu starea de comă, cu sfârşitul-sfârşit?

— Este, şi tocmai despre această frustrare i s-a vorbit.'

— Cine i-a vorbit?

— Chiar unul dintre noi care alesese calea sinuciderii celei mai terifiante, fără să-şi îngăduie răgazul de a privi Dincolo şi de a se privi pe sine cum ar fi fost să treacă Dincolo. Acela, din alte vremuri, se afla printre noi, dar continua să sufere. Intrase şi el în veşnicie, dar veşnicia îi rămânea străină. Cred că-i nevoie să fii dotat cu o imaginaţie fabuloasă, ca să poţi realiza o astfel de tragedie. Dar cert e că dacă, uneori, stai cu auzul atent către ceruri, nu se poate să nu auzi cum sferele cereşti se tânguie din cauza unor astfel de conştiinţe care s-au condamnat singure la moarte.

— Să însemne asta că este şi altceva?

— Da, şi este exact clipa despre care-ţi vorbeam, când ţi se îngăduie să priveşti Dincolo şi, pentru prima dată, să vezi ce este Dincolo. Are loc o detaşare, o

desprindere de trup, ai acum posibilitatea să-ţi contempli trupul ca pe un obiect oarecare în care ai locuit, pe care l-ai batjocorit în fel şi chip, care nu-ţi mai este necesar cu nimic şi în care, pentru nimic în lume, n-ai vrea să te mai întorci. Te vezi Dincolo, dar nu cu ochiul tău real, ci cu acea privire despre care de asemeni ţi-am vorbit şi care-i singura noastră privire adevărată, aceea din şinele nostru şi prin care ne e dat să vedem nevăzutul.

— I s-a vorbit şi lui despre asta?

— Despre această clipă şi, mai ales, că nu are dreptul s-o rateze. Pieritor de două ori în acelaşi timp, şi cu trupul său concret de până atunci, şi cu privirea cealaltă de care numai atunci te poţi bucura.

— A fost aceasta a doua treaptă?

— Foarte anevoie de urcat, grozav de anevoie.

— Şi ce urmează cu treapta a treia?

— Urmează o lumină însoţitoare, care poate fi un trimis anume sau oricare altul din confreria spiritelor alese. Mai mult de-atât n-am voie să-ţi spun, cum iei cunoştinţă de rostul acestei lumini însoţitoare şi către ce sau către cine te conduce.

— Dar lui Heronim i s-a spus?

— Mama lui şi Tatăl lui, în timpul nopţii, i-au pomenit ceva. Eu însă nu-mi amintesc dacă a fost vorba de un nume sau de un semn, şi dacă numele, semnul evocat de ei are formă sau ce conţinut are.

— Nici prietenii tăi n-au fost în stare să-i releve mai mult?

— Atât le-a fost misiunea – să-l aducă pe Heronim până la această treaptă a patra, de unde singur ar fi trebuit să aibă revelaţia misterului în care pătrundea şi a misterului care devenea el însuşi. Pentru aşa ceva nu se mai foloseau cuvinte, comunicau cu Heronim doar prin efluvii muzicale.

— Dar tu, Rafael, care te-ai declarat un fel de dublu al său, n-ai aflat ce revelaţie a avut Heronim?

— Tot ce-ţi pot spune e că într-una din discuţiile noastre nocturne, la ieşirea din labirint, l-am sfătuit să nu-

şi denunţe destinul şi să-şi privească moartea drept în faţă, senin, fiindcă s-ar putea întâmpla să aibă loc o minune. Aceasta şi era minunea, la care ştiam că voi fi de faţă, cât de senin şi demn se depărta el de propriul trup.

— Fiola, prin urmare?

— A aruncat-o lumii în obraz cu dispreţul de rigoare, a aruncat-o pe fereasti ă şi atât.

— Iar voi vă întoarceţi în eternitatea voastră, împăcaţi?

— Pe cât de împăcat poate să fie Dumnezeu, care nu se pricepe să-şi facă din eternitate decât un fel de temniţă. în caie totul se repetă şi se repetă la infinit, şi fără ca altcineva să-i ofere şansa vreunei libertăţi.

— Rafael?

— Da, Arghira!

— Şi supravieţuirea pe care i-ai făgăduit-o?

— întoarce-te cu faţa către Heronim, e chiar ora la care el se desparte de lume. Observă cine-l însoţeşte şi observă ce lumină, dintr-o altă meta-realitate, i s-a aşezat pe faţă. Toată viaţa s-a chinuit să caute ceva, nici acum nu ştie cu certitudine dacă acestea sunt răspunsul, dar el e fericit că nu e singur. Şi oricât de grea va fi judecata către care se îndreaptă, se va găsi şi pentru el o frunză de laur, cel puţin pentru a i se răsplăti sârguinţa căutării... Eşti mulţumită...?

44

Heronim îşi părăsi tragica existenţă corporală însoţit de toate pietrele sale, până la ultima, finisate sau nefinisate, apreciate sau renegate, în frunte cu cea mai spectaculoasă dintre ele – statuia Arghirei. Se îndrepta spre judecata de pe urmă, a celor aleşi ai istoriei, cu o nobilă şi rece sobrietate. Pe una din băncile de pe marginea drumului şedeau alături un bărbat şi o femeie, dar el nu-i recunoscu pe numitul Ionescu şi pe Arghira cealaltă. Se confirma astfel că Heronim nu mai vedea acum nimic în afara lui, întreg universul şi toate enigmele sale se proiectau acum în el. Cât de mărunte şi cât de triste arătau peisajele pământului, făpturile pământului, în comparaţie

cu peisajul celest în care şi pătrunsese, în comparaţie cu cei care-l şi întâmpinaseră pe prag. Ciudat este că privirea lui lăuntrică vădea o incredibilă sfidare, era ea, oare, aruncată exact universului proiectat în sine? Adică lui Dumnezeu, şi în acest chip devenindu-i egal? Sau noi ne înşelăm denumind sfidare ceea ce în realitate va fi fost un dat al iluminării, de care numai el să fi fost conştient? Şi atunci, cum am putea dovedi cine este Învingătorul, cine – învinsul?

Nicio mirare că nu este cine să ne răspundă la întrebări, atâta vreme cit nu mai avem cui adresa întrebările noastre...

SFlRŞIT

Bucureşti, 10 aprilie 1080 Ziua în care s-a stins El. F.

Critica literară despre „Salvaţi sufletele noastre4*

„Tot romanul este o derulare a benzii mnemotice a eroului spre identificarea, explicitatea şi clarificarea unor momente de presupusă culpabilitate morală (...). Un veritabil bombardament al conştiinţei transformă evocarea acestor episoade biografice în tot atâtea fragmente eseistice, de consideraţii şi mărturisiri morala, epicul – cât este – neavând decât o funcţiune preparativă pentru excursul speculativ. Realul şi imaginarul se amestecă programatic, cum programatică este şi tensiunea spre vis a personajului, nu o simplă aptitudine a visului ci de-a dreptul o metodică (...) Deşi plină de imprevizibil şi excesiv iscoditoare (...), interogaţia conştiinţei morale, ca identificare a sinelui ori ca iniţiere tematică, produce în sufletul omului o lumină, uneori abia pâlpâindă, alteori orbitoare, întotdeauna tăioasă ca un bisturiu, mereu chinuitoare, dar fără de care omul n-ar fi decit o formă care face umbră pământului.”

LAURENŢIU ULICI „Contemporanul”, 4 iulie 1980

„*Salvaţi sufletele noastre* este un tulburător şi patetic oratoriu asupra condiţiei umane: un patetism care la oricare alt scriitor ar părea vetust, dar care la Laurenţiu Fulga formează însăşi esenţa operei sale, susţinută de o miraculoasă tensiune pasioal-spirituală.”

PAUL DUGNEANU

„Luceafărul”, 12 iulie 1980

„Dar conştiinţa cât timp durează? *Salvaţi sufletele noastre* cunoaşte tensiunea unei asemenea interogaţii. Cu o structură ingenioasă (a se vedea introducerea «vocilor»-, alegerea momentului mărturisirii decurgând din necesitatea unui «tampon între conştiinţă şi timp» etc.), romanul acesta consolidează o reputaţie şi ne întăreşte convingerea că proza lui Laurenţiu Fulga îşi câştigă unicitatea prin patosul şi valabilitatea meditaţiei asupra umanului, văzut întotdeauna în opoziţie fecundă faţă de toate degradările atavice ale «infernului».”

VASILE SALAJAN.

„Tribuna”, 24 iulie 1980

..Regăsim aici, în paginile acestor «procese», multe din motivele literaturii lui Laurenţiu Fulga. Din acest punct de vedere cartea pare chiar un «dicţionar» al ideilor literare, al temelor şi motivelor, al procedeelor folosite de scriitor în activitatea sa literară. Monologurile alternează cu dialogurile, vocea lui Heronim alternează cu vocile celorlalte personaje (...) cit şi cu a naratorului, amestecându-se uneori, complelându-se alteori, aşa cum planul realităţii se amestecă neîncetat cu cel al visului şi cu evocările trecutului, şi această continuă pendulare între depoziţiile personajelor şi între realitate şi vis sugerează noaptea de coşmar pe care o traversează eroul înainte de a «nuri. Ultimul cuvânt al eroului cărţii constituie un apel pentru păstrarea demnităţii omului şi artistului.11.

TIA ŞERBĂNESCU „România Liberă”, 29 iulie 1980

„Golgotă a unui Crist pământean, romanul lui Fulga coboară mitul creştin la făptura omului-artist, văzxnd în suferinţele sale calvarul unei conştiinţe ahtiate după perfecţiune, ultragiată însă de timp şi istorie, de tribulaţiile existenţei. Eul artist, autodevorator, aulopedepsitor, prin suferinţă reală (sau a memoriei) se eliberează. Este o suferinţă prometeică, plină de sfidare, deoarece este o suferinţă a demnităţii creatoare ultragiate. Iar scepticismul său final este scepticismul unui iluminat,

mântuit prin această suferinţă. A unui învingător sau învins, ce atinge însă treapta supravieţuirii artei şi eului său, o dată cu această trecere însingurată, pământeană, spre zonele pure ale «Peisajului celest în care şi pătrunsese».”

ION ARIEŞANU „Orizont”, 7 august 1980

„Mai sobru decât în alte romane ale sale, Laurenţiu Fulga adaugă aici tragicului cotidian tentativa de a-l privi nu prin acţiunile care-l determină şi-l fac exploziv ori senzaţional ca adevăr conflictual, ci prin întrebările finale pe care omul şi le pune în vecinătatea clipei fatale. întrebări fundamentale. Reductibile, în cazul lui Heronim, la raportul dintre existenţa reală şi principiul moral. Raport devenit abia acum acut. Pus în lumină de vocea raţiunii, în plurivalenta ei funcţie cenzurativă. Reprezentată aici de Rafael. Şi nu numai de el. Ci şi de faptele evocate. Şi, nu în ultimul rând, de martori. Pe banca autoacuzării, Heronim e achitat, îngerul însoţitor nu-i făgăduise prelungirea vieţii, ci salvarea morală a spiritului. A ceea ce, nemuritor fiind, va trebui să dea Wamă în faţa Programatorului suprem, pentru abaterile sale. Salvarea euthanasică, într-o materialitate pe care romancierul o consemnează în ultimul capitol al cărţii (...). Morală sublimându-se astfel într-o dimensiune superioară, de durată, artistul înfruntându-l pe judecător cu înseşi însuşirile sale demiurgice. Orfeu, vrea să spună Laurenţiu Fulga, nu poate totuşi muri. E destinat să nu moară.”

AUREL MARTIN

„România Literară”, 21 august 1989

„Mai e de semnalat într-un roman atât de puţi» epic, incit nici nu se poate povesti, coerenţa narativă a subiectului oniric. Şi nu se poate povesti nu din lipsă de acţiune – ci, paradoxal, pentru că este prea multă acţiune. Acţiune făcută nu di» personaje, ci emanată direct din idei, simboluri şi magia visului. Fantezia aici n-are graniţe, seduce tot ce întâlneşte î» cale. Dincolo de patetismul verbal exorcizant, romancierul compune cu rigoare şi acurateţe, îşi ordonează lucid labirintul de simboluri şi

spaime. Un labirint în care nimeni nu se mai poate rătăci. Din întâmplări deja ştiute – tot din ce a creat înainte – el scrie acum o nouă carte. Este poate cartea vieţii sale."

CORNEL MORARU „Vatra" nr. 113, august 1980

„De la *Straniul paradis* (1942) la *Salvaţi sufletele noastre* (1980), proza lui Laurenţiu Fulga a suferit un lent, dar continuu proces de -abstractizare». Epicul fantastic din primul volum s-a subţiat în următoarele, cedând locul dezbaterii reale, pină să devină simplu cadru al acesteia. Romanele au ajuns relatări ale unor procese de conştiinţă, încercări de aproximare a sensului moral, monologuri dramatizate al căror scop e salvarea individului prin înţelegere. înţelegere nu atât a faptelor lumii, cât a propriilor fapte, singurele pentru care este efectiv răspunzător."

AL. DOBRESCU

„Convorbiri Literare", nr. 3, august 1980

„Există astfel în romanul lui Laurenţiu Fulga două mari teme – una este aceea prin care se reia, într-un chip nou dar fără modificări de sens, mitul meşterului Manole, alta este tema bilanţului final, a retrospectivei întreprinse sub incidenţa morţii iminente. Dar nu este vorba de un curaj al disperării, ci de o luptă cu moartea. Heronim nu scoate la iveală acum, în ceasul de pe urmă, păcate ascunse în timpul vieţii, ci îşi înfruntă deschis, fără menajamente, existenţa. în fond, dincolo de întruparea lor fizică în universul imaginar al sculptorului, personajele care îi apar în această vastă panoramă halucinatorie reprezintă date ale conştiinţei lui. Naşterea, episodul petrecut pe front, falsa înmormintare făcută de părinţi, acceptarea unor norme de creaţie care îi mutilau talentul, însingurarea sunt formele de protecţie ale eului, iar convocarea în ipostaze de personaje vizibile doar pentru el, chiar şi a morţilor, are semnificaţia trecerii lui printr-un purgatoriu, înainte de intrarea în împărăţia umbrelor. *Salvaţi sufletele noastre* este, ca şi celelalte cărţi ale scriitorului, un roman deopotrivă liric şi eseistic; reflecţiile despre viaţă, moarte, dragoste, creaţie, despre istorie şi

despre existenţă au un aspect de poem, divagaţiile şi exploziile de lirism capătă un aspect de meditaţie patetică însufleţită. Mai mult decât o carte despre moarte, este o carte despre viaţă, şi în numele vieţii triumfătoare este purtat dialogul atit de tensionat dintre conştiinţă şi existenţă."

MIRCEA IORGULESCU

„Viaţa Militară", nr. 3, august 1930

„Luând în discuţie marile probleme ale omului contemporan, precum aceea de necesitate şi libertate, de luptă individuală şi acţiune colectivă, de angajare şi sacrificiu, Laurenţiu Fulga îşi transformă cartea într-o pledoarie sinceră pentru om şi valoarea sa de eternitate, pentru o nouă morală a individului, pentru înţelegerea dialectică şi nuanţată a problemelor. Cit timp omul va sta sub autoritatea de fier a altora, el nu se poate declara liber faţă de sine şi faţă de condiţia muncii sale de artist. Aceasta însă dobândită cu preţul oricăror eforturi, «pentru a avea puterea de a-l privi pe Dumnezeu drept în faţă», condiţie pe care şi-o asumă şi Heronim şi care se desprinde ca o concluzie logică şi firească a cărţii. Confruntându-şi eroii cu acest thanatos sufletesc, scriitorul ştie să-i înnobileze şi umanizeze prin suferinţă, să facă din ei exemplare viabile ale fiinţei umane dintotdeauna."

MIRCEA POPA „Steaua" nr. 8, august 1980

„Surprinde la acest scriitor capacitatea de a menţine, cu toată această preţioasă terminologie şi cu revenirea continuă la câteva obsedante teme – aceleaşi de la *Straniul paradis* până astăzi – o continuă tensiune, decurgând dintr-o intensă, neistovită combustie. Stilul hohotitor romantic se dovedeşte apt de a transmite îndoielile şi spaimele omului modern. Scriitorul surprinde momente greu de definit, cum este cel al «marii treceri-, cu fireştile reacţii sub imperiul angoasei."

LIVIU LEONTE „Cronica", 5 septembrie 1980

„Acest bisturiu al conştiinţei interogative taie adine şi mântuie în acelaşi timp. Există un sens activ al confesiunii. Radiografia morală nemiloasă la care se supune în pragul

trecerii detectează fără greş tumorile maligne ale conştiinţei, dar indică şi remediul: *credinţa în puterea artei*, unicul purgatoriu al artistului trecut prin infernul dramei morale. Straniu şi zguduitor asediu al unei conştiinţe aflate în cea mai dramatică situaţielimită, *Salvaţi sufletele noastre* este romanul esenţial al lui Laurenţiu Fulga, cartea lui cea mai bună, iluminată, mai la fiecare pagină, de incendiul înalt al conştiinţei."

IOAN ADAM

„Scânteia Tineretului", 18 septembrie 1980

..Romanul se desfăşoară captivant. Autorul împleteşte admirabil, ca şi în alte cărţi ale sale, elementele reale cu cele fantastice. Din coeziunea lor ia naştere un univers fabulos prin complexitatea şi bogăţia lui. Cititorului i se propune o investigaţie de mari proporţii în conştiinţa umană, întreprinsă cu febrilitatea unui reporter dornic să consemneze cât mai exact ceea ce zăreşte în preajmă. Din această relatare febrilă se naşte şi tensiunea naraţiunii, care te menţine tot timpul încordat. *Salvaţi sufletele noastre* este, poate, cea mai dramatică scriere a lui Laurenţiu Fulga. Cuvintele capătă aici o putere halucinantă, astfel încât să aducă veşti din cele mai ascunse tainiţe ale sufletului. Somptuozitatea din alte pagini ale autorului a dispărut. Totul pare rostit dintr-o singură suflare pentru ca să nu se piardă nimic prin elaborarea meticuloasă din prospeţimea comunicării directe. Laurenţiu Fulga, unul dintre prozatorii noştri de seamă de azi, ne-a prilejuit întâlnirea cu o carte profundă, scrisă în spiritul umanismului, în care se proclamă încrederea că valorile omului vor izbândi în ciuda unor înfrângeri vremelnice."

GEORGE ARION „Flacăra", 18 septembrie 1980

„O profesiune de credinţă de maximă decizie şi sinceritate, de frumoasă demnitate umană, care mărturiseşte actul creator ca pe examenul ultim, devorator până la autoconsumare, al fiinţei umane, recentul roman al lui Laurenţiu Fulga ne propune o proză densă, cu calităţi mai mult ascunse şi cu puţine puncte de atracţie pentru

lectura facilă, mai degrabă respinsă decât atiasă de densitatea materiei şi lipsa de concesii a expresiei.”

MIRCEA TOMUŞ

„Transilvania”, nr. 9, septembrie 1980

„Miturile constituie în proza lui Laurenţiu Fulga o primă treaptă de «raţionalizare», un fel de strat intermediar situat între cel al obsesiilor iraţionale şi stratul abstract de ultimă instanţă al narativei sale: cel al propoziţiilor filosofic-morale. Această stratificare complexă – de aceea, pretinzind pentru fiecare nivel cile o critică specială: psihanalitică, arhetipală şi morală, şi fireşte, pentru toate la un loc, una estetică – recidivează şi în *Salvaţi sufletele noastre*. Romanul dezvoltă, de altminteri, o premisă morală şi se structurează pe schema simbolică a unui mit biblic: o criză (gr. erisis = judecată) morală declanşată de un eveniment capital (moartea sculptorului Heronim) se desfăşoară aici după tipicul scenariului Judecăţii de Apoi. Dar cu deosebirea că – de unde-l plasează mitologiile clasice – Laurenţiu Fulga îl strămută în spaţiul psihic al personajului. E vorba, în fapt, de impactul dramatic dintre conştiinţa morală şi biografia abisală, la nivelul căreia scriitorul situează vinovăţiile omului şi artistului Heronim.”

VIRGIL PODOABA „Familia”, nr. 9, septembrie 1980

„*Salvaţi sufletele noastre* se vrea astfel un roman – sinteză,în care marile adevăruri existenţiale legate de condiţia artistului într-un anume timp, într-o anumită epocă a istoriei, sunt subordonate creaţi unii, meritul principal al lui Fulga fiind de a-şi fi făcut obiect de contemplare din propriul subiect. De caracter tezist-eseistic, ultimul roman al lui Laurenţiu Fulga este – ca să ne folosim de cuvintele lui G. Călinescu – «o operă de condensare a vieţii», o punte de comunicare posibilă intre autor şi lectorii săi contemporani, fie şi numai – cum spune autorul însumi – «pentru fulgerarea unei clipe» (-«de la mine / până la tine» – cum spunea Blaga). Din perspectiva acestui roman-sinteză, în care – ca într-un *final* simfonic sunt relatate motivele fundamentale ale operei sale – se

poate estima aportul lui Fulga la configurarea profilului prozei contemporane, prin contribuţia la dezvoltarea romanului de analiză, al cărui rod vital îl constituie semnificaţiile general-umane desprinse din observarea individuală a faptului trăit.”

SIMION BARBULESCU „Braşovul literar şi artistic”, nr. 3/1930

,.După ce termini de citit romanul lui Laurenţiu Fulga, *Salvaţi sufletele noastre*, ţi se pare o impietate să începi să-l analizezi. Simţi că mult mai potrivit ar fi să-ţi ştergi pe furiş o lacrimă, să aşezi cartea în bibliotecă şi să nu mai vorbeşti despre ea. Şi aceasta pentru că ultima scriere a lui Laurenţiu Fulga nu este doar literatură. Asemenea mărturisirilor «fierbinţiale unora dintre personajele dostoievskiene, ea îl copleşeşte pe cititor, dar îl şi face să se sfiască, simţind că a devenit fără voia lui indiscret. Sentimentele scriitorului n-au fost prelucrate complet înainte de a intra în circuitul comunicării, nu au căpătat acea expresivitate eficientă pe care o au, de obicei, în artă. Ca un torent imposibil de zăgăzuit, clocotind încă de viaţă, ele zădărnicesc orice încercare de împotrivire din partea inte:'. cutorului, care nu mai găseşte zăgazul de a redeveni el însuşi, de a se detaşa.”

ALEX. ŞTEFANESCU

„România Literară”, 9 octombrie 1930

„Cititorul va recunoaşte uşor câteva motive constante, obsesive s-ar putea spune, ale prozei lui Laurenţiu Fulga. Fantezia dezlănţuită a scriitorului pune În scenă un decor insolit Predomină situaţiile ieşite din comun, de la experienţa existenţială, nu o dată terifiantă a războiului, până la şiragul unor întâmplări bizare, uneori chiar absurde. Deambulările personajelor sunt întotdeauna îndepărtate de domeniul faptului banal, de existenţa diurnă: ca atrase de un magnet, ele trăiesc evenimente stranii, aventuri ţinând, cum ar spune Blecher, de teritoriul «irealităţii imediate-. Ca împrejurul unui nucleu, aceste trasaturi definitorii ale scrisului lui Fulga se adună în ceea ce un personaj din ultima carte *Salvaţi sufletele noastre*

denumeşte o «realitate secundă-. Ce este realitatea secundă?”

TRAIAN LIVIU BIRAESCU „Orizont”, 16 octombrie 1980

„Tot în ajunul morţii îşi retrăieşte trecutul sculptorul Heronim din memorabilul roman al lui Laurenţiu Fulga, *Salvaţi sufletele noastre*. Ca şi Victor Petrini, infestat cu o puternică piopensiune filosofică (...), eroul lui Fulga, un fel de alter Hyperion, tratează tema romantică a geniului. O temă tratată în consecinţă, de către un prozator de structură efectiv romantică, baroc şi reflexiv, izbutind pagini cu adevărat poematice, oarecum macedonskiene, ce pot părea anacronice în contextul unei epoci literare dirijate de luciditate, dar emoţionante prin nivelul mereu înalt al tensiunii. Cruzimea introspecţiei eroului lui Fulga, determinată de duhul mefistofelic al lui Rafael, personaj enigmatic, sugerează ideea că numai eliberându-ne de tarele şi impurităţile existenţei cotidiene, acaparante şi culpabile, putem dobândi sinceritatea totală, atât de necesară sufletului uman.”

POMPILIU MARCEA

„România Liberă'1, 22 octombrie 1980

„Romanul lui Laurenţiu Fulga este un roman – aşa cum ne indică şî titlul – pe tema mântuirii (a salvării), o temă care a constituit unul din subiectele principale de meditaţie ale multora din doctrinele filosofice. Dar problema «mântuirii» nu este privită, în romanul lui Laurenţiu Fulga, la modul creştin, în sens soteriologic sau patristic (salvarea prin credinţă), deşi sugestiile biblice nu lipsesc din acest roman. Dimpotrivă, concepţia scriitorului este cât se poate de laică. «Mântuirea» se realizează, în concepţia lui Laurenţiu Fulga, pe două căi: mântuirea prin cunoaştere (şi autocunoaştere), prin *re-găsire* (cunoaşterea «sinelui»), ceea ce justifică celălalt motiv important al romanului (călătoria în interior) şi *mântuirea prin creaţie*, căci romanul lui Laurenţiu Fulga este, în ultimă instanţă, un roman despre condiţia omului superior, a artistului, despre drama creaţiei şi despre şansele

salvării prin creaţie”,

OVÂD1U GHIDIRMIC

„Ramuri”, nr. 10, octombrie 1980

„Din monologuri şi dialoguri a căror intensitate în imaginar este sinonimă realului, chipul artistului, conştiinţa lui capătă relief tragic: în cuvinte dure şi de stranie, uneori, încărcată sonoritate, cartea lui Laurenţiu Fulga transmite o putere de simbolizare greu de uitat.”

IOANA CREŢULESCU

„Viaţa Românească”, nr. 10, octombrie 1980

„Nu şti» dacă Laurenţiu Fulga serie uşor ca Mihail Sadoveanu, sau cu dificultate ca I. L. Caragiale. Un fapt este însă sigur: expresia sa are firescul, rezonanţa şi lapidaritatea clasicităţii. Chiar adoptarea unei arhitectonici moderne cum este succesiunea de recitative – vag asemănătoare, fără însă a trăda influenţa, cu succesiunea de depoziţii din *Patul lui Procust* – devine, de aceea, naturală, «familiară», străină de fardul intenţiei de a epata, agasant la alţi autori. Amestec romantic de nostalgie a absolutului şi «război cu limitele», de vizionarism avântat, şi negaţie iconoclastă, de imaginaţie luxuriantă şi înţelepciune percutantă, de melancolie şi sarcasm, de frazare poematică şt limbaj familiar, ultima realizare a marelui prozator contemporan celebrează artistic cu demnitate anxietăţile şi nostalgiile umanităţii de astăzi şi a celei dintotdeauna.”

SERGIU PA VEL DAN „Steaua”, nr. 11, noiembrie 1980

„Dezbaterea lui Fulga din *Salvaţi sufletele noastre* nu este însă o confruntare între *bun* şi *rău*; dramatismul ei rezidă tocmai în abordarea unei umanităţi complexe, cu trăsăturile atât de profund amestecate încât examenul rece, etic sau moral, nu şi-ar putea afla argumente peremptorii. E poate aceasta una din marile mize ale cărţii: *judecata aminată*. Dar dacă, pe bună dreptate, romanul nu avansează soluţii tranşante în acest domeniu – remarcabil refuzul eroului de a se autosuprima – Laurenţiu Fulga e în schimb tranşant, ca întotdeauna, deşi. uneori,

puţin cam grandilocvent, în afirmarea unui tip *de - umanitate*

DUMITRU RADU POPA

„Tribuna României”, nr. 192. noiembrie 1980

„Dialectica raporturilor dintre realitate şi ficţiune în procesul elaborării operei de artă, este gândită în cartea lui Laurenţiu Fulga în termenii concreţi ai unui univers literar impresionant prin verosimilitate şi, în acelaşi timp, cu o putere de abstractizare şi generalizare care este doar a esteticienilor celor mai subtili: artistul găseşte în realitate – realitatea sa interioară, adevărul vieţii îi stimulează proiecţiile conştiinţei, realitatea obiectului de artă este mai trainică decât o existenţă biologică pe care o precede dar din care se hrăneşte, pe care o prevede, o absoarbe şi o transfigurează. Cu acest mod de a gândi despre artă, crescut din chiar evenimentele unui univers artistic de mare forţă a trăirii şi, în acelaşi timp, provocând zămislirea acestui univers, scriitorul ne dă o carte întru totul originală prin fascinanta ambiguitate estetică a fiecăreia dintre secvenţele discursului său.”

ADRIANA ILIESCU

„România Literară”, 4 decembrie 19110

„Coordonatele epicii lui Laurenţiu Fulga, datele esenţiale pe care şi-a clădit romanele de până acum, se regăsesc plantate şi în ultima sa scriere *Salvaţi sufletele noastre*. Modulată cu febra din chiar interiorul ei, naraţiunea este mereu incitată şi incitantă, plonjând cu temeritate în zonele de profunzime ale existenţei, în spaţiul intim unde aparenţele îşi pierd conturul pentru a dezvălui universul secund în care se dialoghează despre viaţă şi moarte, eros şi thanatos, libertate şi necesitate, fiinţă şi timp, conştiinţă şi materie, călău şi victimă, scuză şi acuză, stingere şi eternitate. Astfel de întreprindere este ajutată de ştiuta disponibilitate a autorului spre imaginar, vis, construcţie labirintică, regizare subtilă a discursului şi perspectivă prismatică asupra problemelor.”

ALEXANDRU TION

„Astra”, nr. 4, decembrie 1980

„Dincolo de toate aceste tribulaţii rămâne confesiunea de credinţă a unei conştiinţe care se desînstrăinează atunci când se simte chemată către oameni, când întrezăreşte calea de a le comunica mesajul lui intim, organic, în ciuda faptului că el, ca individ, este redus la o condiţie valorică anonimă. (…) Scris cu susţinută tensiune stilistică, cu explozia imaginativă şi ideatică specifice lui Laurenţiu Fulga, noul său roman confirmă iarăşi datele memorabile ale unei personalităţi în care, asemenea eroilor săi, se îmbină într-o patetică mărturisire de sine credinţele şi întrebările, speranţele şi temerile, înălţările şi zguduirile unei conştiinţe care se vrea – şi în momentele sale sublime izbuteşte să fie – a istoriei însăşi.”

VLAD SORIANU „Ateneu”, nr. 4, decembrie 1980

„Călătoria prin propria conştiinţă seamănă cu priveliştea infernului iluminat de un fulger leneş, prelung, nesfârşit, amânând cu fiecare amănunt moartea eroului, care primeşte astfel fastul cuvenit recapitulării vieţii unui artist de geniu. Amestecul teribil şi savant de realitate şi fantastic, din care v-aţi creat ficţiunea, aşază romanul dumneavoastră în rândul scrierilor ce constituie o celebrare a realităţii, dar şi în rândul celor ce restabilesc şi întăresc vraja şi prestigiul irealului. Timpul însuşi pare comprimat de tensiunea şi forţa comunicării: «începea noaptea care se lăsase cu zeci de ani în urmă». Straniu pare faptul că deşi întreaga materie a romanului ni se comunică prin intermediul conştiinţei lui Heronim, umbrele celor care au murit demult par mult mai vii decât eroul însuşi. Cum la fel de straniu mi s-a părut sfârşitul romanului, în care Arghira şi Rafael discută despre Heronim ca şi cum ar trăi amândoi în urmă cu secole şi dialogul lor ar anticipa existenţa şi, mai ales, moartea din timpul nostru a marelui artist.”

GHEORGHE PITUŢ „Luceafărul”, 27 septembrie 1980

„Clipele ultime ale personajului sunt (…) cele ale unei judecăţi aspre. Violenţa acestei instanţe este violenţa pe care Viaţa şi Moartea o aştern, deopotrivă, în clipa «marii

treceri». *Salvaţi sufletele noastre* este, aşadar, un roman a cărui gravitate era necesară literaturii noastre de azi, prea rar lăsându-se antrenată în vasta deliberare filosofică. Personal, îl consider primul roman în care un scriitor român valorifică – în planul artei, desigur – experienţa existenţială a unei epoci dramatice – evitând factologia pentru a se înălţa la concluzia generalizatoare, adică, la filosofie."

TITUS VÂJEU

„Radio Bucureşti", 2 noiembrie 1980

„Două destul de recente cărfri, *Cel mai iubit dintre păminteni* de Marin Preda şi *Salvaţi sufletele noastre* de Laurenţiu Fulga, mai mult decât romane propriu-zise sunt confesiuni: sincere, cuprinzătoare, emoţionante. Autorul, în amândouă cazurile, nu a şovăit să se dezvăluie – indirect, de bună seamă – pe sine, să spună lucrurilor pe nume şi, mai presus de orice, să-şi caute liniştea (sufletească) prin rostirea cea mai neocolită a realităţii. *Dixi et salvaţii animam iveam* pare a le fi fost deviză călăuzitoare ambilor scriitori. Grăiască gura lumii ce o vrea, ei numai plinătatea şi integritatea spovedaniei au avut-o în vedere."

N. STEINHARDT „Orizont", 20 noiembrie 1980

..Este adevărat, cu peste două decenii în urmă, o asemenea naraţiune artistică a dinamicii subiective desfăşurate într-un moment liminar ar fi fost respinsă din principiu de către critica sociologică dogmatică, făcându-se adesea confuzie între subiectivitate şi subiectivism, ca şi între evocarea morţii sau a suferinţei şi pesimismului. Precum se ştie. îngustimea dogmatică a fost învinsă de mult, inclusiv în domeniul criticii literare. Printre mărturiile cele mai elocvente din acest ultim domeniu se numără, între altele, preţuirea meritată de romanele lui Laurenţiu Fulga, între care un loc de frunte îl ocupă *Salvaţi sufletele noastre*, operă artistică originală izbutită. Opţiunea pentru soluţia narativă amintită, cu retrospectivele complexe şi organice pe care le prilejuieşte, s a dovedit o modalitate funcţională de

caracterizare a personajelor, dar şi un mijloc de înţelegere a dezbaterii ca suprem examen de conştiinţă. Nu în faţa vreunui demiurg, ci a fiinţei proprii. Singure, faptele umane – fie ele de viaţă în general, fie de creaţie, sint cele care contează Valoarea lor moral-estetică este suprema chezăşie a «salvării-. Prozatorul a reuşit să integreze crizei de conştiinţă a personajului din pragul sfârşitului tot ce viza temeiul valoric real al liniştirii interioare.”

ION LUNGU

„Scânteia”, 10 ianuarie 1981

..Suntem confruntaţi cu o proză a actelor de răscruce, nu a complicaţiilor divine. Suprema strădanie a eroilor lui Laurenţiu Fulga este de a-şi însemna trecerea prin univers. în planul romanului, această tendinţă este materializată într-o ţesătură narativă alcătuită din evenimente-simbol, între care fluctuează personajesimbol. Acestea din urmă sint concepute sub câte un semn călăuzitor. Scriitorul pare a arunca un năvod în personajul-fântână, încercând din răsputeri să scoată la suprafaţă esenţa, trăsătura definitorie. Protagoniştii lui sint nişte posedaţi, devoraţi cu toţii de unica flacără ce li s-a inculcat. „

GABRIEL RUSU

„Tomis,” nr. 1, martie 1981

„Romanul are un lirism incantatoriu, discursul, dialogurile sint cind arborescente, când precipitate, tulburi, fraza devine adesea pe cit de limpede, pe atât de mirobolantă, ameţitoare, fantastică. Un fantastic al proiecţiilor interioare, al explorării abisurilor eului, un fantastic al conştiinţei latente, al visului diurn – un fantastic al obişnuitului, în fond – îşi pune pecetea pe structura cărţii. Fenomen întâlnit, de altfel, şi în operele anterioare ale lui Laurenţiu Fulga. Doar că, acolo, visul naviga pe mări, totuşi, exotice, necunoscute. Acum, singura alunecare în insolit o reprezintă prezenţa lui Rafael, promisiunea evaziunii (...) Esenţială rămâne meditaţia, adâncirea conştiinţei sinelui prin întrebări fără răspuns. Cartea lui Laurenţiu Fulga este, din acest punct

de vedere, o adevărată aporie. Adică o dezbatere crudă asupra limitelor destinului uman (...) Este cântecul de lebădă, împăcarea, semnele de întrebare pe care şi le ridicase şi la care nu găsise răspuns.”

FANUŞ BĂILEŞTEANW „Steaua”, nr. 7, iulie 1981

„Cartea vorbeşte despre imposibilitatea recuperării religioase a omului. *Salvaţi sufletele noastre*, posibil răspuns la adresa «teologiei speranţei»-, strigăt împotriva absurdului, a morţii, a neantului, certifică victoria conştiinţei în faţa irealului. A învinge marţea dominând viaţa, iată mesajul acestui patetic S.O.S..”

CONSTANTIN M. POPA „Ramuri”, nr. 3, martie 1982

«Dacă raportul dintre esenţă şi aparenţă stabileşte limitele spaţiale ale evoluţiei personajelor, relaţia complexă dintre Eu şi Celălalt guvernează viaţa interioară a eroilor lui Laurenţiu Fulga. Prima ipostază a acestui raport este aceea a corelaţiei victimă-călău, ale cărei semnificaţii se constituie sub semnul celebrei propoziţii sartriene *l’enjer c'est Ies autres*; esenţa acestui conflict este aceea a imposibilităţii de a comunica, specifică relaţiilor din planul realităţii, ţesut din opoziţii tranşante, poli în continuă tensiune, a respingerii („Fiecare-călăul celuilalt. Fiecare-victima celuilalt”). Această direcţie de dezvoltare a raportului Eu/Celălalt organizează materia narativă a romanului *Salvaţi sufletele noastre*; Rafael, dublul lui Heronim este *termenul de identificare* al eului („uitându-se mai bine la el, la hainele lui ponosite, şi luându-i mai bine seama, considerându-i mai atent aerul cinic, sfidător, parcă se vedea pe sine, reflectat ca-n apele unei oglinzi pâcloase”), „*despotul*‘ fascinant, *însoţitorul* de sub scoarţa realităţii, dar, în primul rând, *judecătorul* al cărui rol este „să te confrunte cu faptele tale din trecut, să constate cu ochii lui care ţi-e partea de vină la fiecare faptă şi să te-aducă în situaţia să sângerezi pentru fiecare”; Rafael este pentru Heronim *emul-ursită* „trimis să mă judece”, *umbră opresivă* care îl însoţeşte în călătoria sa până la capătul nopţii (în felul aceleia a lui Căline) şi de ale cărei concluzii „îţi depinde toată eternitatea”; Eu şi

Celălalt, Heronim şi Rafael, „două adevăruri ale aceleiaşi identităţi, ca faţă de revers al unei singure medalii, un adevăr care plânge, alt adevăr care râde, şi-ntre ele suflarea rece a morţii.»

IOAN HOLBAN

„România Literară”, 13 mai 1982

Lector IOANA CRACA

Tehnoredactor GHEORGHE POPOVICI

Apărut 1984, bun de tipar 17.05 1984 Coli de tipar 19

Comanda nr. 40 170

Combinatul poligrafic Casa Scinteii, Piaţa Scinteii 1, Bucureşti, Republica Socialistă România